

Nr 100.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag); given Stockholms slott den 20 februari 1931.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag).

Under Hans Maj:ts

Min allernädigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sam Larsson.

F ö r s l a g
till
L a g
om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag).

Häri genom förordnas som följer:

1 KAP.

Lagens tillämplighetsområde.

1 §.

Till skydd mot sådant samhällsskadligt levnadssätt, som i denna lag be-
tecknas såsom vanart, och för tillrättaförande av dem, vilka göra sig skyldiga
därtill, skola åtgärder vidtagas i enlighet med vad nedan är stadgat.

2 §.

Vanart föreligger, då någon, som fyllt aderton år, undandraget sig att efter
förmåga ärligen försörja sig och tillika

1. under kringstrykande eller eljest för ett liv, som giver grundad anled-
ning till antagande, att han, annorledes än genom leverne som avses i 3 §,
på ohederligt sätt förskaffar sig medel till sitt uppehälle, eller som innebär
fara för allmän ordning eller säkerhet; eller

2. gör sig förfallen till bettleri eller tillåter barn, som står under hans vård-
nad eller uppsikt, att bettla eller använder barn eller andra att bettla för sin
räkning.

3 §.

Vanart föreligger jämväl,

1. då någon, som fyllt aderton år, är hemfallen åt otuktigt leverne i till-
fälliga förbindelser och därjämte till otukt förleder ungdom eller genom sitt
leverne åstadkommer särskild fara för sådant förledande eller genom inbju-
dan till otukt väcker anstöt å ställe, som i 11 kap. 15 § strafflagen sägs, eller
genom sitt leverne verkar störande för närboende eller andra,
eller

2. då någon, som fyllt aderton men ej tjuguet år, är, utan att sådana sär-
skilda omständigheter föreligga som avses under 1, hemfallen åt otuktigt
leverne i tillfälliga förbindelser samt till följd därav uppenbar fara är för
handen, att han icke kommer att efter förmåga ärligen försörja sig.

2 KAP.

Om särskilda samhällsorgan för behandling av ärenden enligt denna lag.

4 §.

Närmaste befattningen med ärenden enligt denna lag tillkommer, såvitt angår den, som är under tjuguet år, barnavårdsnämnden samt beträffande den, som fyllt tjuguet år, skyddsnämnd.

Skyddsnämnd skall finnas i varje stad och landsfiskalsdistrikt, så ock i köping med egen polischef. I annan köping och i municipalsamhälle skall ock skyddsnämnd inrättas, så framt det av länsstyrelsen provas erforderligt.

Beträffande stad med ett invånarantal av minst 20,000 må Konungen, på framställning av stadsfullmäktige, förordna, att befattningen med de ärenden, som barnavårdsnämnd enligt denna lag har att handlägga, skall tillkomma en särskild nämnd. Angående sammansättningen av sådan nämnd skall gälla vad om barnavårdsnämnd finnes stadgat. Konungen meddelar de närmare bestämmelser rörande nämnden, som må finnas nödiga.

5 §.

Skyddsnämnden skall bestå av tre ledamöter. Av dem skall en vara vald av landstinget eller, såvitt angår skyddsnämnd i stad, som ej deltagar i landsting, av stadsfullmäktige, en förordnad av länsstyrelsen och en självskriven.

Självskriven ledamot är:

i skyddsnämnd i stad, där polismästare finnes, polismästaren eller den befattningshavare vid polisväsendet, som enligt instruktion eller förordnande har att taga befattning med ärenden enligt denna lag, och i annan stad stadsfiskalen eller, om han är befriad från all befattning med polisväsendet, den som närmast under polischefen har inseende över polisväsendet; samt

i annan skyddsnämnd polischefen i orten eller den polisman, som av länsstyrelsen må hava förordnats att taga befattning med nyssnämnda ärenden.

Ordförande i nämnden förordnas av länsstyrelsen. Därest annan än den självskrivne ledamoten utses till ordförande, förordnar länsstyrelsen jämväl vice ordförande i nämnden.

6 §.

För varje skyddsnämnd skola av landstinget eller stadsfullmäktige, så ock av länsstyrelsen utses en eller flera män eller kvinnor att tjänstgöra såsom ledamöter i nämnden ävensom suppleanter till det antal, som provas erforderligt. De sålunda å vardera sidan utsedda skola vid varje års början efter samråd med ordföranden sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten. Tjänstgöringstiden är fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skedde eller förordnandet meddelades. Avgår någon före tjänstgöringstidens utgång, utses annan i hans ställe för den återstående tiden. Såvitt möjligt böra till uppdraget utses personer, bosatta å samma ort som den självskrivne ledamoten. Samma person må utses för flera nämnder.

Av dem, landsting eller stadsfullmäktige välja, skall minst en vara kvinna. Beträffande valbarhet, obehörighet och rätt att avsäga sig uppdraget skall å landet vad om ledamot eller suppleant i kommunalnämnd och i stad vad om stadsfullmäktig är stadgat äga motsvarande tillämpning, dock att för valbarhet ej fordras att vara boende inom skyddsnämndens verksamhetsområde och att den, som är boende utom detta område, må avsäga sig uppdraget. Om valet, som bör ske före september månads utgång, skall länsstyrelsen omedelbart underrättas.

Länsstyrelse skall, där så ske kan, till uppdraget utse personer, som äga erfarenhet om socialt arbete; och bör tillfälle beredas organisationer, vilka inom orten utöva social hjälpverksamhet, att avgiva förslag å lämpliga personer. Där länsstyrelsen till ordförande förordnar av landsting eller stadsfullmäktige vald man, skall minst en av dem, länsstyrelsen utser, vara kvinna.

7 §.

När skyddsnämnd skall sammanträda, har ordföranden att inkalla övriga ledamöter med iakttagande av uppgjord tjänstgöringsfördelning. Handlägges ärende rörande kvinna, skall minst en av ledamöterna vara kvinna. Utebliver den, som inkallats, och är suppleant ej att tillgå, äger ordföranden inkalla annan behörig och lämplig person i den uteblivnes ställe.

8 §.

Ärende må icke hos skyddsnämnd företagas, med mindre nämnden är fulltalig.

Yppas inom skyddsnämnd vid besluts fattande olika meningar, gälle den, varom två förena sig. Har envar sin mening och kunna meningarna ej till varandra jämkas, skall ordförandens gälla.

9 §.

Där det för lagens tillämpning inom någon kommun finnes erforderligt, må barnavårdsnämnd och skyddsnämnd till sitt biträde kalla därtill skickade män och kvinnor.

Finnes ersättning åt sådant biträde böra utgå, ankommer det på kommunen att efter framställning av nämnden bestämma därom.

10 §.

Över barnavårdsnämnd och skyddsnämnd tillkommer befattningen med ärenden enligt denna lag en särskild domstol, benämnd skyddskollegium.

Skyddskollegium skall finnas i Stockholms stad och i varje län. Kollegiet eller, i fall som avses i 12 §, varje avdelning därav skall bestå av ordförande och tre andra ledamöter.

Ordföranden skall vara ordinarie innehavare av domarämbete och en av de övriga ledamöterna skall vara läkare. Dessa förordnas av Konungen. Återstående två ledamöter skola vara valda på sätt i 11 § sägs.

För vardera av de ledamöter, Konungen förordnar, utser Konungen tillika en eller flera suppleanter, uppfyllande de för ledamoten föreskrivna behörighetsvillkoren. Angående de suppleanter, som i övrigt skola finnas, är stadgat i 11 §.

Tjänstgöringstiden är fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då förordnandet meddelades eller valet skedde. Avgår någon före tjänstgöringstidens utgång, utses annan i hans ställe för den återstående tiden.

11 §.

För skyddskollegium eller, i fall som avses i 12 §, varje avdelning därav skola i Stockholms stad av stadsfullmäktige och i varje län av landstinget väljas tre personer att tjänstgöra såsom ledamöter, bland dem minst en kvinna, så ock suppleanter till det antal, som provas erforderligt, bland dem likaledes minst en kvinna. I den mån så lämpligen kan ske, böra till uppdragen väljas personer, bosatta å samma ort som ordföranden. De valda skola vid varje års början efter samråd med ordföranden sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten.

Finnas i län två landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, skall val, som nyss är sagt, förrättas av vardera landstinget samt av stadsfullmäktige i varje sådan stad; och skola de sålunda valda företrädesvis tjänstgöra vid handläggning av ärenden, som överlämnats från barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd i det landstingsområde eller den stad, vars valmyndighet utsett dem. Samma person må utses av flera valmyndigheter.

Ledamot eller suppleant, som i denna paragraf avses, skall vara svensk medborgare och hava uppnått tjugufem års ålder. Ej må uppdraget innehavas av den, som är omyndig eller försatt i konkurstillstånd, ej heller av den, som på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, som ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till påföljd, som nu är sagd, eller är ställd under framtiden för brott, vilket kan medföra sådan påföljd, eller är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.

12 §.

Där med hänsyn till den arbetsbörda, som åvilar skyddskollegium, så finnes nödigt, äger Konungen förordna om inrättande av två eller flera avdelningar av kollegiet ävensom meddela de föreskrifter, som i anledning därav kunna påkallas.

13 §.

Den som ej avlagt domared skall, innan han tager säte i skyddskollegium, avlägga sådan ed inför ordföranden eller inför allmän underrätt.

14 §.

När skyddskollegium skall sammanträda, har ordföranden att inkalla övriga ledamöter med iakttagande av uppgjord tjänstgöringsfördelning. Handlägges ärende rörande kvinna, skall minst en av ledamöterna vara kvinna. Utebliver den, som inkallats, eller finnes han vara av jäv hindrad att tjänstgöra och är

suppleant ej att tillgå, äger ordföranden inkalla annan behörig och lämplig person i den uteblivnes eller jävigens ställe.

15 §.

Ärende må icke hos skyddskollegium företagas, med mindre kollegiet är fulltaligt.

Vad de flesta i skyddskollegium säga gälla för kollegiets beslut. Vid lika röstetal gälla den mening, ordföranden omfattar. Äro flera meningar och finnes efter jämkning flertal för en av dem vara för handen, gälla den meningen. Kunna meningarna ej till varandra sålunda jämkas, gälla ordförandens. För beslut om intagande å allmän arbetsanstalt enligt 29 eller 30 § erfordras, att ordföranden biträder beslutet.

3 KAP.

Om ärendenas behandling hos barnavårdsnämnd och skyddsnämnd.

16 §.

Beträdes någon av polisman med vanart, som avses i 2 §, skall han inställas inför den barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd, som enligt 4 § har att handlägga ärendet, för undergående av förhör; är det erforderligt, må han anhållas i avbidan på nämndens beslut i ärendet.

Erhåller fattigvårdsstyrelse, hälsovårdsnämnd, nykterhetsnämnd eller polismyndighet kännedom om fall av vanart, som avses i 3 §, skall anmälan därom ofördröjligen göras hos barnavårdsnämnden eller skyddsnämnden. Kan namn, ålder eller bostad beträffande den, om vilken är fråga, icke utrönas utan att han därom varder hörd, äger polismyndighet föranstalta om sådant förhör. Har han för dylikt ändamål anhållits, skall han omedelbart efter förhöret lösgivas. Finnes det sedermera, att han lämnat oriktiga uppgifter, må han anhållas för att inställas inför nämnden.

Jämväl i annat fall än ovan sägs må barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd, när anledning därtill föreligger, till handläggning upptaga å nämnden ankommande fråga om vidtagande av åtgärder enligt denna lag.

Där den, om vilken i ärendet är fråga, icke inställes inför nämnden, äger nämnden eller ordföranden kalla honom till personlig inställelse inför nämnden eller någon av denna utsedd person för undergående av förhör; är han bevisligen kallad, men utebliver han utan laga förfall, äger nämnden hos polismyndigheten erhålla handräckning för hans hämtande.

När omständigheterna därtill föranleda, må nämnden före meddelandet av slutligt beslut i ärendet lösgiva anhållen person.

17 §.

Nämnden skall utan dröjsmål verkställa erforderlig undersökning i ärendet. Å ordföranden eller annan, som nämnden i sådant hänseende bemyndigat, ankommer därvid att angående den, om vilken i ärendet är fråga, införskaffa

upplysning från det i 61 § omnämnda centralregistret, så framt det icke är känt, att han ej förekommer i registret, ävensom att, där så anses nödigt, begära utdrag av straffregistret. Vid undersökningen böra utredas de omständigheter, som föranlett ingripandet mot honom, den kommun, i vilken han vistades, då ingripandet ägde rum, hans uppehållsorter och sysselsättning under den närmast förflutna tiden, hans hälsotillstånd, möjlighet att försörja sig samt levnadsförhållanden i övrigt, så ock vad eljest kan vara av betydelse vid ärendets prövning. Då förhör hålles, skall protokoll föras över vad därvid förekommer.

Finnes uppenbart, att vanart ej föreligger, eller anser nämnden vård, som avses i 18 §, vara erforderlig, må undersökningen efter omständigheterna begränsas.

Där nämnden kallat någon, som är boende eller uppehåller sig inom nämndens verksamhetsområde, till inställelse vid förhör inför nämnden eller någon av nämnden utsedd person för att meddela upplysning i något till nämndens behandling hörande ärende, är han pliktig att hörsamma kallelsen, såvida han minst fyra dagar förut erhållit del därav. Utebliver han utan laga förfall, äger nämnden fälla honom att böta fem kronor och genom vite tillhålla honom att inställa sig. I fall av tredska äger nämnden fälla honom till vitet samt förelägga högre vite. Vitena må dock tillsammans ej överstiga trettio kronor. Kan den tredska ändå ej förmås till inställelse, äger nämnden erhålla handräckning hos polismyndigheten för hans hämtande. I fråga om ersättning till den, som inställt sig, skall vad angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål finnes stadgat äga motsvarande tillämpning; dock skall ersättningen alltid stanna å statsverket.

18 §.

Finnes beträffande den, om vilken i ärendet är fråga, skäl att vidtaga åtgärd enligt gällande lagstiftning om fattigvård eller om alkoholistvård eller föreligger ett ej blott tillfälligt behov av sjukvård eller annan dylik vård, och prövas det tjänligare att bereda honom sålunda erforderlig vård än att vidtaga åtgärd enligt denna lag, skall nämnden ofördröjligen söka föranstalta, att vård, som nyss sagts, kommer till stånd.

Är han varaktigt oförmögen till arbete och på den grund i behov av vård å vårdanstalt, men finnes anledning antaga, att hans intagande å sådan anstalt skulle äventyra ordningens upprätthållande därstädes eller i annat hänseende medföra synnerlig olägenhet för anstalten, må nämnden, därest han förut varit föremål för åtgärd enligt 19, 20 eller 29 §, överlämna ärendet till skyddskollegiets prövning.

19 §.

Kommer vård, som avses i 18 § första stycket, icke till stånd och finnes vanart föreligga, skall nämnden tillhålla den felande att föra ett ordentligt liv samt allvarligt erinra honom om de påföljder, som i annat fall kunna inträda för honom.

Då omständigheterna därtill föranleda, må nämnden ställa den felande under övervakning på sätt i 62 § sägs.

Där det provas vara till gagn för den felandes tillrättaförande, skall nämnden söka vara honom behjälplig med anskaffande av arbete eller vidtaga annan tjänlig åtgärd; och bör i ty fall efter omständigheterna hänvändelse ske till arbetsförmedlingsanstalt, myndighet, som handhar ledningen av allmänt arbetsföretag, annan offentlig eller enskild institution, hans anhöriga eller andra, som kunna finnas lämpliga och villiga att omhändertaga honom eller att eljest bereda honom tillfälle att efter förmåga ärligen försörja sig och föra ett ordentligt liv. I avvaktan på sådan hjälpåtgärds vidtagande skall nämnden, i den mån det erfordras, söka bereda honom husrum och uppehälle mot fullgörande av arbete.

Mottager den felande vid allmänt arbetsföretag anvisat arbete eller vill han ingå å hem eller anstalt, som upprättats av kommun, förening eller stiftelse, äger nämnden, ändå att han icke ställes under övervakning, föreskriva, att han skall kvarbliva i arbetet eller å hemmet eller anstalten under viss tid, högst sex månader, ävensom i övrigt meddela honom de föreskrifter, som finnas erforderliga för hans rättelse.

20 §.

Vill den felande frivilligt ingå på allmän arbetsanstalt, som avses i denna lag, och förbinder han sig skriftligen att kvarstanna å sådan anstalt under viss tid, minst sex månader och högst två år, äger nämnden, när den finner skäl föreligga för hans intagande under den i förbindelsen angivna tiden och plats för honom kan beredas, i stället för att vidtaga åtgärd enligt 19 § medgiva, att han må intagas å anstalten. Är han omyndig, erfordras samtycke av den, som enligt lag har att sörja för hans person.

Nämnden skall tillse, att han överföres till anstalten, samt dit insända handlingar och protokoll i ärendet jämte redogörelse för den av nämnden företagna undersökningen, i den mån handlingar och protokoll icke innefatta upplysning därom.

21 §.

Finnes återfall i vanart föreligga, i ty att den felande förut varit föremål för åtgärd enligt 19, 20 eller 29 §

och provas åtgärd enligt 19 eller 20 § icke till gagn för hans tillrättaförande kunna vidtagas,

skall nämnden överlämna ärendet till skyddskollegiets prövning.

Återfall skall dock icke anses vara för handen, där den felande ej senare än fem år före hans inställelse inför nämnden varit föremål för beslut enligt 19 § eller efter frivilligt ingående enligt 20 § å allmän arbetsanstalt utskrivits därifrån.

Är fråga om vanart, som avses i 3 § under 1, må ärendet ej överlämnas till skyddskollegiets prövning, med mindre den felande undandrager sig att efter förmåga ärligen försörja sig eller till följd av hans leverne uppenbar fara är för handen, att han icke kommer att efter förmåga ärligen försörja sig, eller eljest synnerliga skäl därtill äro.

Förutom i fall, som ovan sägs, skall ärendet överlämnas till skyddskolle-

giets prövning, där den felande är okänd och undandrager sig att uppgiva namn och hemvist eller skälig anledning förekommer till antagande, att hans uppgift därom är oriktig, samt rätta förhållandet ej kan utrönas.

22 §.

Där någon visar tredska att efterkomma i avseende å övervakning gällande bestämmelser eller i samband därmed eller med hjälpåtgärd meddelade föreskrifter, äger övervakaren, där sådan är förordnad, eller annan, som har uppsikt över honom, göra anmälan därom hos skyddsnämnden i orten eller, då fråga är om den, som är under tjuguet år, hos barnavårdsnämnden därstädes; och må nämnden efter verkställd undersökning, där ej omständigheterna föranleda till åtgärd enligt 19 eller 20 §, överlämna ärendet till skyddskollegiets prövning, dock att i fall av vanart, som avses i 3 § under 1, ärendet må överlämnas allenast, så framt någon av de i 21 § tredje stycket stadgade förutsättningarna är för handen.

23 §.

Nämndens beslut skola antecknas till protokollet. Vidtager nämnden åtgärd enligt 19 § andra, tredje eller fjärde stycket eller 20 §, skall nämnden tillställa den felande skriftligt besked om åtgärden och vad han med hänsyn till densamma har att iakttaga.

24 §.

Då ärende överlämnas till skyddskollegiet, skall nämnden ofördröjligen till kollegiet insända handlingar och protokoll i ärendet jämte redogörelse för den däri företagna undersökningen, i den mån handlingar och protokoll icke innefatta upplysning därom. Äro prästbetyg och utdrag av straffregistret ej tillgängliga, skall nämnden hos vederbörande begära dessa handlingar med anmodan om deras omedelbara översändande till kollegiet.

På nämndens föranstaltande skall den felande genom polismyndighetens försorg skyndsamt inställas hos skyddskollegiet; är han på fri fot, skall han för ändamålet tagas i förvar. Polismyndigheten skall ock till kollegiet insända hans signalement.

25 §.

Då undersökning eller annan åtgärd på barnavårdsnämnds eller skyddsnämnds föranstaltande vidtages i ärende angående vanart jämlikt 3 §, bör noga tillses, att den, som är föremål för behandling, icke utsättes för allmän uppmärksamhet eller onödigtvis störes i lovlig verksamhet.

Vad hos nämnd i dylika ärenden förekommit må ej yppas för obehöriga.

Alla handlingar i dessa ärenden skola så förvaras, att de icke åtkommas av obehöriga.

4 KAP.

Om ärendenas behandling hos skyddskollegium.

26 §.

Har ärende överlämnats till skyddskollegium, skall kollegiet så snart ske kan och senast inom en vecka hålla förhör. Det åligger kollegiet att i övrigt verkställa erforderlig utredning. För sådant ändamål äger kollegiet eller dess ordförande att av polismyndighet påkalla den undersökning, som provas erforderlig. Kollegiet eller dess ordförande äger ock inkalla dem, som kunna antagas hava kännedom i saken, för att vittna eller upplysningsvis höras. Den, som efter lag är jävig att vittna, må vid kollegiet höras utan ed, dock ej den, som är yngre än femton år eller saknar förståndets fulla bruk eller på grund av honom ådömd straffpåföljd är utestängd från behörighet och rättigheter, varom förmäles i 2 kap. 19 § strafflagen. Protokoll skall föras över vad vid förhör förekommer.

Vid förhör skola förhandlingarna vara offentliga. Ordföranden äger dock avvisa åhörare, som enligt vad känt är eller antagas må, ej fyllt aderton år. När den felande det begär, så ock eljest, när kollegiet finner omständigheterna därtill föranleda, skall handläggningen äga rum inom stängda dörrar, därvid kollegiet likväl må medgiva hans anhöriga ävensom andra, vilkas närvaro kan förväntas bliva till nytta under förhöret, att övervara detsamma.

I fråga om biträde åt den felande vid ärendets behandling hos skyddskollegiet skall vad i lag finnes stadgat angående rättegångsbiträde åt häktad i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet; dock att på den felandes begäran biträde ej må förordnas, där det finnes uppenbart onödigt, att till biträde må utses även den, som icke avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov, samt att ersättning, som av allmänna medel tillerkännes biträde alltid skall stanna å statsverket.

Kan ärende ej avgöras å den dag, då dess behandling påbörjats, skall fortsatt handläggning äga rum snarast möjligt och senast inom en vecka från förra handläggningen, där ej särskilt förhållande nödvändiggör längre uppskov.

27 §.

Där så provas nödigt för vinnande av ytterligare utredning rörande den felandes personliga förhållanden samt angående de åtgärder, som med hänsyn därtill må anses tjänligast för hans tillrättaförande, må skyddskollegiet förordna lämplig person att verkställa särskild undersökning i angivna hänseenden. Denne åtnjute efter kollegiets prövning av allmänna medel skäligt arvode för utfört arbete samt ersättning för nödvändiga utgifter. Beslut härom gånge i verkställighet, ändå att det ej vunnit laga kraft. Skriftligt besked om beslutet skall, där det begäres, tillhandahållas utan avgift.

Finner kollegiet, att den, som skall höras såsom vittne eller upplysningsvis, är så avlägset boende, att hans hörande vid kollegiet är förenat med oskä-

lig omgång eller kostnad, äger kollegiet förordna, att förhör angående uppgivna omständigheter skall äga rum vid den underrätt, som med hänsyn till tid och plats för dess sammanträden prövas lämplig. På framställning av kollegiet skall rättens ordförande låta till rätten inkalla dem, som skola höras.

28 §.

Utebliver utan laga förfall den, som enligt 26 § första stycket bevisligen kallats till inställelse inför skyddskollegiet, äger kollegiet fälla honom till böter, högst tjugufem kronor, och genom viten tillhålla honom att inställa sig samt i fall av tredska fälla honom till sålunda förelagda viten. Kan han ändå ej förmås till inställelse, må kollegiet låta hämta honom.

I fråga om ersättning till den som, efter kallelse enligt 26 § första stycket eller 27 § andra stycket, inställt sig inför skyddskollegiet eller underrätt, skall vad angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål finnes stadgat äga motsvarande tillämpning; dock skall ersättningen alltid stanna å statsverket.

29 §.

Finner skyddskollegiet vård enligt 18 § första stycket icke böra komma till stånd och framgår av utredningen i ärendet, antingen att återfall i vanart föreligger samt att, såvitt angår vanart som avses i 3 § under 1, någon av de i 21 § tredje stycket stadgade förutsättningarna för ärendets överlämnande till kollegiets prövning är för handen, eller ock att sådant fall föreligger, som avses i 21 § fjärde stycket eller 22 §,

skall av kollegiet tagas under omprövning, huruvida den felande kan antagas låta sig rätta genom åtgärd enligt 19 eller 20 §; och må kollegiet i sådant fall, där det anses lämpligen kunna ske, efter samråd med vederbörande barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd besluta därom.

Finnes åtgärd, som nu sagts, ej böra ifrågakomma, skall kollegiet förordna om den felandes intagande å allmän arbetsanstalt.

30 §.

Ändå att den, om vilken i ärendet är fråga, är varaktigt oförmögen till arbete och på den grund i behov av vård å vårdanstalt, må skyddskollegiet, därest han förut varit föremål för åtgärd enligt 19, 20 eller 29 § och det finnes uppenbart, att hans intagande å sådan anstalt skulle äventyra ordningens upprätthållande därstädes eller i annat hänseende medföra synnerlig olägenhet för anstalten, förordna om hans intagande å allmän arbetsanstalt.

31 §.

Vid meddelande av beslut om intagande å allmän arbetsanstalt enligt 29 § må skyddskollegiet medgiva villkorligt anstånd med beslutets verkställande, när omständigheterna giva grundad anledning till antagande, att den felande skall låta sig rätta utan intagande å allmän arbetsanstalt. I sådant fall skall kollegiet, på sätt i 62 § sägs, ställa honom under övervakning under en provtid av två år.

Fullgör den felande ej i avseende å övervakningen gällande bestämmelser eller i samband därmed meddelade föreskrifter eller föranleder eljest särskilt förhållande därtill, må kollegiet, efter anmälan av övervakaren eller polismyndighet eller efter annorledes vunnen kännedom därom, förklara anståndet förverkat.

32 §.

När skäl därtill äro, äger skyddskollegiet förordna, att beslut om intagande å allmän arbetsanstalt skall verkställas utan hinder därav, att det ej äger laga kraft.

33 §.

Under ärendets handläggning må skyddskollegiet förordna, att den felande skall försättas på fri fot, där förening, stiftelse eller enskild person är villig att omhändertaga honom och detta prövas kunna ske på betryggande sätt, eller där eljest särskilda skäl föreligga. Har kollegiet försatt den felande på fri fot, äger kollegiet, när anledning därtill förekommer, förordna, att han ånyo skall tagas i förvar.

Förordnar kollegiet om vidtagande av åtgärd enligt 19 § tredje stycket eller medgives den felande att frivilligt ingå på allmän arbetsanstalt, skall han försättas på fri fot; dock må kollegiet, när omständigheterna därtill föranleda, besluta, att den felande i avvidan på beslutets verkställande fortfarande skall hållas i förvar.

Beslutar kollegiet, att den felande skall intagas å allmän arbetsanstalt, må kollegiet under de förutsättningar, som i första stycket angivas, förordna om hans försättande på fri fot, till dess beslutet vunnit laga kraft eller den felande, på sätt i 35 § sägs, förklarat sig nöjd med detsamma eller över beslutet anförda besvär blivit avgjorda.

34 §.

Är den felande tagen i förvar, skall skyddskollegiets beslut om hans intagande å allmän arbetsanstalt jämte fullständig besvärshänvisning genast avkunnas för honom. I varje fall skall beslutet jämte besvärshänvisningen skriftligen delgivas honom mot bevis; och skall delgivningen verkställas inom tre dagar eller, om hinder därför möter, så snart ske kan.

Beslutar kollegiet vidtagande av åtgärd enligt 19 § andra, tredje eller fjärde stycket eller 20 §, skall skriftligt besked om åtgärden och vad den felande med hänsyn till densamma har att iakttaga tillställas honom.

35 §.

Å länsstyrelsen ankommer att förordna om verkställighet av beslut om intagande å allmän arbetsanstalt.

Har den, som beslutet rör, inför länsstyrelsen eller magistrat eller i vittens närvaro inför tillsyningsman eller föreståndare vid häkte, ordförande i magistrat, polismästare eller landsfogde avgivit förklaring, att han åtnöjes med beslutet, skall detsamma genast gå i verkställighet. Sådan förklaring

skall ej gälla, med mindre han haft betänketid under två dagar, sedan beslutet avkunnades för honom eller, om det ej avkunnats, blev honom skriftligen delgivet. Om förklaring, som avgivits annorledes än inför länsstyrelsen, skall denna ofördröjligen underrättas. Avgiven förklaring må ej återtagas.

Underrättelse om verkställighetsbeslut skall ofördröjligen sändas till vederbörande allmänna arbetsanstalt. Sist inom åtta dagar efter det den, som beslutet rör, förklarat sig nöjd med detsamma eller beslutet vunnit laga kraft, skola ock fullständiga protokoll samt handlingarna i ärendet dit översändas.

36 §.

Har verkställighet av beslut om intagande å allmän arbetsanstalt till följd av medgivet anstånd eller av annan anledning ej påbörjats inom två år efter beslutets meddelande, vare det förfallet.

5 KAP.

Om anstaltsvård och eftervårdande verksamhet.

37 §.

Allmän arbetsanstalt enligt denna lag är

1. anstalt eller avdelning därav, som av staten för sådant ändamål inrättats; eller

2. av landsting, kommun, förening eller stiftelse anordnad anstalt eller avdelning därav, vilken av Konungen erkänts såsom allmän arbetsanstalt; sådant erkännande kan när som helst återkallas.

De, som ej fyllt tjuguet år, skola intagas å särskild, för ungdom avsedd allmän arbetsanstalt eller å särskild, för ungdom anordnad avdelning därav.

Allmän arbetsanstalt skall stå under ledning av en styrelse, i fråga om vilken Konungen meddelar närmare bestämmelser.

38 §.

Allmänna arbetsanstalterna skola stå under uppsikt av socialstyrelsen.

39 §.

Män och kvinnor må ej intagas å samma anstalt.

De, som äro intagna å allmän arbetsanstalt och icke äro varaktigt oförmögna till arbete, skola där hållas till lämpligt arbete, vilket bör så anordnas, att envar, i den mån det kan ske, får en sysselsättning, som för hans tillrättaförande och framtida försörjningsmöjligheter finnes tjänlig. De intagna böra efter ålder, anlag och arbetsförmåga samt med hänsyn till mottaglighet för rättelse, föregående anstaltsvistelse eller för brott undergånget straff såvitt möjligt hållas skilda.

Den i 38 § omnämnda uppsiktsmyndigheten äger förordna om överflyttning av intagen person från en allmän arbetsanstalt till en annan; sådant förordnande må genast gå i verkställighet.

40 §.

Den, som enligt 20 eller 29 § intagits å allmän arbetsanstalt, skall å sådan anstalt kvarhållas, till dess grundad anledning föreligger till antagande, att han efter utskrivning kommer att efter förmåga ärligen försörja sig och föra ett ordentligt liv. Är han intagen enligt förordnande av skyddskollegium, må han dock ej utskrivas tidigare än ett år efter intagandet, utan att synnerliga skäl därtill äro, och ej heller senare än tre år därefter. Har han frivilligt ingått, må han icke kvarhållas under längre tid, än som angives i den skriftliga förbindelsen. Beträffande den sålunda bestämda längsta tiden för kvarhållande gälla de undantag, som stadgas i 41, 45, 46, 48 och 49 §§.

Har någon intagits jämlikt 30 §, skall han kvarhållas, till dess han finnes kunna utan olägenhet överflyttas till vårdanstalt.

När synnerligen ömmande skäl föreligga, må den intagne av anstaltens föreståndare erhålla tillstånd att för viss, kort tid lämna anstalten.

41 §.

Den, som enligt förordnande av skyddskollegium jämlikt 29 § intagits å allmän arbetsanstalt, må efter utgången av den i 40 § stadgade tid av tre år kvarhållas tills vidare under följande förutsättningar, nämligen:

1. att han förut, efter fyllda tjuguet år, minst fem gånger varit enligt denna lag intagen å allmän arbetsanstalt;

2. att han, efter fyllda tjuguet år, i sammanlagt minst tio år varit enligt denna lag intagen å allmän arbetsanstalt eller undergått straffarbete;

3. att skyddskollegiets förordnande meddelats inom fem år från senaste utskrivning eller frigivning; samt

4. att han med hänsyn till sin sinnesart samt sitt föregående liv och förhållande i anstalten måste antagas i händelse av utskrivning icke komma att efter förmåga ärligen försörja sig och föra ett ordentligt liv eller att han uppenbarligen är vådlig för annans säkerhet till person eller egendom.

42 §.

Kvarhålles någon jämlikt 40 § andra stycket eller 41 § å allmän arbetsanstalt utöver tre år, skall fråga om hans utskrivning sedermera minst en gång under varje kalenderår upptagas till prövning.

Där ej i särskilda fall annan anordning provas lämpligare, skall den, som sålunda kvarhålles, intagas å särskild asylavdelning, förlagd inom eller i anslutning till allmän arbetsanstalt.

43 §.

Har någon, som intagits å allmän arbetsanstalt, blivit överflyttad till straffanstalt för undergående av honom ådömt frihetsstraff eller förvandlingsstraff för böter, eller har han avvikit från arbetsanstalten, skall den tid, under vilken han sålunda ej vistats å anstalten, icke medräknas vid bestämmande av den tid, han längst må kvarhållas.

44 §.

Bliver någon, under det han är intagen å allmän arbetsanstalt, varaktigt oförmögen till arbete, skall han utskrivas från anstalten och överlämnas till länsstyrelsen i det län, där ingripande mot honom av barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd senast ägde rum; och har länsstyrelsen att efter omständigheterna föranstalta om tjänlig vård eller vidtaga annan lämplig åtgärd. I dylikt fall skall beträffande rätt till fattigvård såsom vistelsesamhälle anses den kommun, där han enligt protokollet i ärendet vistades, då nämndens ingripande ägde rum.

Har den arbetsoförmögne intagits enligt förordnande av skyddskollegium och är han i behov av vård å vårdanstalt men finnes det uppenbart, att hans intagande å sådan anstalt skulle äventyra ordningens upprätthållande därstädes eller i annat hänseende medföra synnerlig olägenhet för anstalten, må dock beslutas, att vad i första stycket sägs icke skall tillämpas beträffande honom; och skall därefter så anses, som hade han intagits jämlikt 30 §.

45 §.

Å allmän arbetsanstalt intagen person, som på grund av sinnessjukdom eller sinnesslöhet är i behov av särskild vård, må kvarhållas å anstalten, till dess sådan vård annorstädes kan beredas honom.

46 §.

Vill någon, som enligt förordnande av skyddskollegium är intagen å allmän arbetsanstalt, frivilligt kvarstanna å anstalten efter det han enligt 40 § skall därifrån utskrivas, må det, när skäl därtill äro, medgivas för viss tid, varje gång högst ett år, under villkor att han skriftligen förbinder sig att kvarstanna under den tid, som bestämmes. Är han omyndig, erfordras samtycke av den, som enligt lag har att sörja för hans person.

Vad i första stycket stadgats skall gälla jämväl den, som frivilligt ingått å allmän arbetsanstalt, dock att det ej må medgivas honom att sålunda kvarstanna å anstalten längre tid än ett år.

47 §.

Kan åt den, som är intagen å allmän arbetsanstalt, beredas lämplig sysselsättning utanför anstalten, och prövas det vara till gagn för hans övergång till hederlig självförsörjning och ordentligt liv i frihet, må viss tids försöksvistelse utom anstalten medgivas honom. Vistelsen utom anstalten under tiden för sådan försökspermission räknas såsom anstaltsvistelse; och må, då tiden för kvarhållande är begränsad, försökspermission ej utsträckas över denna tid.

För beredande av sysselsättning åt den, som finnes böra försöksmitteras, och för hans förhjälpande till ort, där sysselsättning erhållits, har anstaltens styrelse att anlita organisation, som utövar social hjälpverksamhet, eller enskild person, vilken finnes lämplig och villig att omhändertaga honom. Där

det ej på grund av särskilda omständigheter anses obehövt, skall han under permissionstiden ställas under övervakning på sätt i 62 § sägs.

48 §.

Fullgör den försökspermitterade ej i avseende å övervakning gällande bestämmelser eller i samband därmed meddelade föreskrifter eller föranleder eljest särskilt förhållande därtill, må anstaltens styrelse, efter anmälan av övervakaren eller polismyndighet eller efter annorledes vunnen kännedom därom, låta återhämta honom till anstalten.

I det fall, att återhämtandet till anstalten skett på grund av bristande fullgörande av nämnda föreskrifter, må han där kvarhållas ytterligare högst sex månader utöver den tid, varunder detta eljest längst kunnat ske; dock att den, som frivilligt ingått eller frivilligt kvarstannat å anstalten, ej i något fall må kvarhållas under längre tid, än som angives i den skriftliga förbindelsen.

Har ej före permissionstidens utgång fråga väckts om hans återhämtande till anstalten, skall beslut meddelas om utskrivning; dock att, där de i 41 § under 1—3 angivna förutsättningarna äro för handen, jämväl ny permission kan beviljas.

49 §.

Då utskrivning av den, som vistas å allmän arbetsanstalt, skall äga rum, har anstaltens styrelse att med anlitande av organisation, som utövar social hjälpverksamhet, eller enskild person söka i tid bereda honom lämplig sysselsättning och förhjälpa honom till ort, där sådan erhållits, eller vidtaga andra tjänliga åtgärder till hans bistånd.

Därest lämplig sysselsättning finnes icke kunna omedelbart beredas honom, må han, när skäl därtill äro och han intagits enligt förordnande av skyddskollegium, kvarhållas å anstalten, till dess sysselsättning kunnat anskaffas, dock högst fyra månader.

50 §.

Vid utskrivning från allmän arbetsanstalt må anstaltens styrelse, där så prövas nödigt, ställa den utskrivne under övervakning på sätt i 62 § sägs.

Visar den övervakade tredska att efterkomma i avseende å övervakningen gällande bestämmelser eller i samband därmed meddelade föreskrifter, äger övervakaren eller polismyndighet göra anmälan därom hos skyddsnämnden i orten eller, då fråga är om den, som är under tjuguet år, hos barnavårdsnämnden därstädes; och må nämnden efter verkställd undersökning, där ej omständigheterna föranleda till åtgärd enligt 19 eller 20 §, med iakttagande av bestämmelserna i 24 § överlämna ärendet till skyddskollegiet, som har att pröva, huruvida förordnande bör meddelas om hans återintagande å allmän arbetsanstalt eller annan åtgärd vidtagas.

Varder den övervakade, enligt vad nu sagts, återintagen å sådan anstalt, må han ej kvarhållas under längre tid än ett år.

51 §.

Om kvarhållande å allmän arbetsanstalt, beviljande av försökspermission samt utskrivning från sådan anstalt beslutar anstaltens styrelse.

När skäl därtill äro, må även uppsiktsmyndigheten, efter anstaltsstyrelsens hörande, förordna om utskrivning.

52 §.

Polismyndighet har att på begäran meddela handräckning för återhämtande till allmän arbetsanstalt av den, som avvikit därifrån, och av försökspermitterad, som anstaltsstyrelsen beslutit återhämta till anstalten.

6 KAP.

Om klagan och underställning i ärenden enligt denna lag.

53 §.

Över barnavårdsnämnds eller skyddsnämnds beslut må den, som beslutet rör, hos skyddskollegiet anföra besvär inom en månad från den dag, då han erhöll del av beslutet. Utan hinder av förd klagan må beslutet gå i verkställighet, där ej kollegiet annorlunda förordnar.

54 §.

Har skyddskollegium meddelat beslut om intagande å allmän arbetsanstalt om förverkande av villkorligt anstånd med sådant besluts verkställande, om påföljd för utevaro från förhör vid kollegiet eller om ersättning av allmänna medel, varom i 26 § tredje stycket, 27 § första stycket och 28 § andra stycket sägs, må ändring i beslutet sökas av den, som beslutet rör. Det åligger klagande att inom en vecka från den dag, då han skriftligen erhöll del av beslutet, till kollegiets ordförande inkomma med sina till Konungen ställda besvär. Ordföranden infordrar skyndsamt yttrande över besvären från barnavårdsnämnden eller skyddsnämnden, om anledning därtill föreligger, samt insänder därefter ofördröjligen till nedre justitierevisionen samtliga ärendet rörande handlingar tillika med utlåtande av kollegiet.

Klagan över beslut, som av skyddskollegium särskilt meddelats om någons tagande eller kvarhållande i förvar, må av honom föras i enahanda ordning, dock utan inskränkning till viss tid.

Över annat av skyddskollegium meddelat slutligt beslut, än ovan sägs, är klagan ej tillåten. Ej heller må särskild klagan föras, där skyddskollegium under ärendes handläggning meddelat annat beslut, än förut är sagt.

Av Konungen meddelat beslut om intagande å allmän arbetsanstalt och om förverkande av villkorligt anstånd med verkställande av sådant beslut över-sändes till länsstyrelsen för förordnande om verkställighet.

55 §.

Över beslut av styrelse för allmän arbetsanstalt må den, som beslutet rör, hos uppsiktsmyndigheten anföra besvär inom en månad från den dag, då han erhöll del av beslutet. Klagande åligger att inom nämnda tid inkomma med sina besvär till anstaltsstyrelsen, som jämte eget yttrande utan dröjsmål insänder besvären till uppsiktsmyndigheten.

Föreligga de i 41 § under 1—3 angivna förutsättningarna, skola såväl beslut om kvarhållande jämlikt nämnda paragraf som ock beslut om utskrivning alltid underställas uppsiktsmyndighetens prövning, evad besvär anföras eller ej. Lag samma vare, då jämlikt 42 eller 44 § beslut fattas av anstaltsstyrelse om kvarhållande eller utskrivning.

I de fall, där ej underställning sålunda skall ske, må anstaltsstyrelsens beslut utan hinder av förd klagan gå i verkställighet, där ej uppsiktsmyndigheten annorlunda förordnar.

56 §.

Då uppsiktsmyndigheten handlägger fråga om kvarhållande eller utskrivning i fall, när underställning jämlikt 55 § skall äga rum, skola i avgörandet deltaga chefen för nämnda myndighet eller hans ställföreträdare, den ledamot, som inom ämbetsverket handlägger ärenden av ifrågavarande slag, annan ledamot, som avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov, samt två av Konungen särskilt förordnade ledamöter, av vilka den ene skall vara legitimerad läkare med psykiatrisk utbildning och den andre vara eller hava varit ordinarie innehavare av domarämbete.

Sistnämnda två ledamöter ävensom en eller flera suppleanter för vardera av dem utses för en tid av fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då förordnandet meddelades. Avgår någon av dem, skall ny ledamot eller suppleant utses för den återstående tiden. Suppleant skall uppfylla de för ledamoten stadgade behörighetsvillkoren.

Mot den, som deltagar i här avsedda beslut, gälle samma jäv, som i lag stadgas i fråga om domare.

Beslut må ej fattas, med mindre samtliga ledamöter eller suppleanter för dem deltaga i beslutet. Såsom uppsiktsmyndighetens beslut gälle den mening, varom de flesta förenat sig.

57 §.

I uppsiktsmyndighetens beslut må den, som beslutet rör, söka ändring hos Konungen i socialdepartementet före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöll del av beslutet.

58 §.

Där den, som hålles i förvar eller är intagen å allmän arbetsanstalt, behöver hjälp vid författande av besvär eller inlaga i anledning av beslut av skyddskollegium, anstaltsstyrelse eller uppsiktsmyndigheten, har länsstyrelsen eller tillsyningsmannen vid häktet eller ock anstaltsstyrelsen att tillse, att honom

beredes den hjälp, som av förhållandena påkallas. Därest för ändamålet anlitas annan person än befattningshavare vid häkte eller arbetsanstalt, äger sådant biträde av allmänna medel erhålla gottgörelse med belopp, som den myndighet, vilken prövar beslutet, har att bestämma.

7 KAP.

Allmänna bestämmelser.

59 §.

I den mån ej i denna lag är särskilt stadgat, skall beträffande skyddskollegium och ärendenas behandling hos kollegiet lända till efterrättelse vad om underrätt och rättegången därstädes finnes föreskrivet, där det är tillämpligt.

Åtal mot ordförande eller annan ledamot i skyddskollegium för fel eller försummelse i ämbetet skall upptagas av den hovrätt, inom vars domvärjo kollegiet har sin verksamhet.

60 §.

Myndigheter, som handlägga ärenden enligt denna lag, böra låta sig angeläget vara att, i den mån sådant kan vara till gagn vid fullgörandet av deras åligganden, samarbeta med såväl fattigvårdsstyrelser, barnavårdsnämnder, nykterhetsnämnder och andra myndigheter som organisationer, vilka utöva social hjälpverksamhet.

61 §.

Hos uppsiktsmyndigheten skall föras ett för hela riket gemensamt centralregister angående dem, vilka blivit föremål för åtgärd enligt 19, 20, 29, 30 eller 50 § denna lag eller vilkas upptagande i registret eljest är eller varder föreskrivet.

Angående meddelande av utdrag av registret skall vad i 8 § 1, 3 och 4 mom. lagen om straffregister är stadgat äga motsvarande tillämpning.

62 §.

Övervakning skall anordnas för viss tid, uti det i 31 § avsedda fallet två år och i andra fall högst ett år. Till övervakare bör utses därtill lämplig person, förening eller stiftelse.

Övervakare har att öva tillsyn över den, som är ställd under övervakning, och söka befordra vad som kan lända till hans hjälp. Vid övervakningen bör noga tillses, att den övervakade icke utsättes för allmän uppmärksamhet eller onödigtvis störes i lovlig verksamhet.

Den övervakade skall föra ett ordentligt liv, bemöda sig om utväg till hederlig självförsörjning, städse hålla övervakaren underrättad om sin bostad och adress, på kallelse inställa sig hos honom samt ej lämna arbetsanställning utan att dessförinnan hava inhämtat hans råd.

Är den, som ställes under övervakning, under tjuguet år, må det kunna åläggas honom skyldighet, i visst avseende eller i allmänhet, att efterkomma före-

skrift och foga sig i anordning, som övervakaren finner erforderlig för hans rättelse.

Vid anordnande av övervakning jämlikt 31 eller 47 § böra meddelas den övervakade de föreskrifter angående vistelseort, sysselsättning och annat, som finnas erforderliga för hans rättelse.

Där så prövas nödigt, må under övervakningstiden ändring ske i meddelade föreskrifter.

63 §.

Har arbete enligt denna lag anskaffats åt någon å annan ort än den, där han vistas, eller skall någon eljest på grund av meddelad föreskrift begiva sig till viss ort eller dit förflyttas, skall ersättning för resekostnad utgå av statsmedel i den omfattning och enligt de grunder, som Konungen bestämmer.

Kostnad för vård och uppehälle å allmän arbetsanstalt skall bestridas av statsverket. I fråga om anstalt, som ej inrättats av staten, bestämmer Konungen de grunder, enligt vilka ersättningen till anstalten skall utgå.

64 §.

Konungen meddelar närmare föreskrifter:

1. angående ersättning till ledamöter i skyddsnämnd och skyddskollegium;
2. angående skyddskollegiernas verksamhet;
3. angående övervakning, särskild undersökning enligt 27 §, överflyttning från en allmän arbetsanstalt till en annan, försökspermission och utskrivning från sådan anstalt;
4. huruvida och i vilken form å allmän arbetsanstalt intagen person må åtnjuta ersättning för sitt arbete därstädes samt i vilken omfattning och på vad sätt vid utskrivningen inestående dylika medel må komma honom till godo; samt
5. angående uppgifter till centralregistret och om registrets förande.

65 §.

Böter och viten, som någon enligt denna lag fälles utgiva, tillfalla kronan.

Saknas tillgång till fulla gäldandet av böter och viten, som omförmälas i 28 §, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

66 §.

I fråga om utlänning, som beträdes med vanart, må åtgärder enligt denna lag vidtagas allenast, då utvisning funnits ej böra äga rum eller, efter Konungens förordnande, då hinder möter mot verkställighet av beslut om utvisning; och ankommer det å den länsstyrelse, som prövat frågan om hans utvisning, att överlämna ärendet till skyddskollegiet i länet, som har att enligt de för särskilda fall i lagen meddelade bestämmelserna besluta, vilka åtgärder skola vidtagas beträffande honom.

8 KAP.

Övergångsbestämmelser.

67 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933; dock att 61 § träder i kraft å dag, som Konungen bestämmer.

De, som skola tjänstgöra såsom ledamöter i skyddsnämnd eller skydds-kollegium, samt i 56 § nämnda, särskilt förordnade ledamöter av uppsikts-myndigheten, så ock suppleanter för dem skola första gången utses före den 1 juli 1933. Tjänstgöringstiden för de sålunda utsedda skall utgå den 31 december 1936.

68 §.

Genom denna lag upphäves lagen den 12 juni 1885 (nr 27) angående lös-drivares behandling tillika med alla de stadganden, vilka innehålla ändring eller förklaring av nämnda lag eller tillägg därtill.

Där i lag eller författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall denna i stället lända till efterrättelse. Vad i lag eller författning är stadgat angående lösdriveri skall äga tillämpning å vanart, som avses i denna lag, och vad som är sagt om tvångsarbete skall gälla intagande å allmän arbetsanstalt.

69 §.

Mål angående ådömande av tvångsarbete, som vid tiden för denna lags ikraftträdande äro anhängiga hos länsstyrelse eller poliskammare, skola för fortsatt handläggning överlämnas till skyddskollegiet i länet.

Fullföljes talan mot utslag, som i mål angående ådömande av tvångsarbete före denna lags ikraftträdande meddelats av länsstyrelse eller poliskammare, skall den äldre lagen lända till efterrättelse.

Vid verkställighet av utslag, varigenom någon enligt den äldre lagen dömts till tvångsarbete, skall i fråga om tiden för tvångsarbetet gälla vad utslaget innehåller men i övrigt den nya lagen äga tillämpning; dock att stadgandet i 13 § i den äldre lagen fortfarande skall äga giltighet.

70 §.

I fall, som avses i 18, 21, 29 och 30 §§, skall varning enligt den äldre lagen vara att likställa med åtgärd enligt 19 § och utslag, varigenom någon enligt nämnda lag dömts till tvångsarbete, med förordnande om intagande å allmän arbetsanstalt.

I fall, som avses i 41 §, skall tvångsarbete, som någon undergått enligt den äldre lagen, vara att likställa med intagning å allmän arbetsanstalt.

71 §.

Intill dess plats å särskild, för ungdom avsedd allmän arbetsanstalt eller å särskild, för ungdom anordnad avdelning därav kan beredas dem, som ej fyllt tjuguetå år, må de intagas å annan allmän arbetsanstalt. Sådan särskild anstalt eller avdelning skall dock vara inrättad senast den 1 juli 1936.

72 §.

I den mån så lämpligen kan ske, skola i centralregistret införas uppgifter jämväl angående dem, som enligt den äldre lagen erhållit varning eller dömts till tvångsarbete.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 ja-
nuari 1931.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern EKMÄN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Departementschefen, statsrådet Larsson anför efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet:

På grundval av en av Kungl. Maj:t för 1930 års riksdag framlagd proposition, vars sakliga prövning icke av riksdagen medhålls, har inom socialdepartementet utarbetats ett förslag till reformering av gällande lösdriverilagstiftning. Jag anhåller nu få anmäla detta ärende för Kungl. Maj:t.

Förslagens grunder i jämförelse med 1930 års förslag.

Med proposition nr 240 framlade Kungl. Maj:t för 1930 års riksdag för-
slag till lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag) m. m., vil-
ket förslag avsåg att ersätta lagen den 12 juni 1885 angående lösdri-
vares behandling jämte därmed sammanhörande stadganden. I anledning av propo-
sitionen väcktes inom riksdagens båda kamrar åtskilliga motioner. Över propo-
sitionen och motionerna avgav andra lagutskottet utlåtande nr 36, däri ut-
skottet emellertid med hänsyn till den sena tidpunkt, då utskottet varit i till-
fälle att till behandling upptaga ärendet, icke ingick i saklig prövning av för-
slaget. Under uttalande av den förväntan, att förslag i ärendet redan nästa
år måtte åter föreläggas riksdagen, hemställde utskottet, att propositionen
ej måtte av riksdagen bifallas, samt att de i anledning därav väckta mo-
tionerna ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Utlåtandet blev av
riksdagen godkänt, och i skrivelse den 27 maj 1930, nr 292, anmälde riksdagen
sitt beslut.

*Förslag vid
1930 års
riksdag.*

Beträffande innehållet av Kungl. Maj:ts förslag tillåter jag mig hänvisa till propositionen. För de motioner, som väcktes i anledning av propositionen, anser jag mig emellertid här böra lämna en översiktlig redogörelse; i vissa avseenden skall jag i det följande närmare återkomma till desamma. Av motionerna, inalles åtta, voro tre i vardera kammaren väckta inbördes lika-
lydande. Dessa utgjordes av motionerna I: 326 av herr Möller m. fl. och

II: 534 av herr Hansson i Stockholm m. fl., I: 330 av herrar Reuterskiöld och Löfvander samt II: 546 av herrar Lindgren och Persson i Trången ävensom I: 334 av herrar Winberg och Samuelson samt II: 554 av herr Dahlén m. fl. Återstående två motioner voro framförda, den ena, I: 332, av fröken Hesselgren och den andra, II: 533, av herrar Mosesson och Hallén. I samtliga likalydande motioner yrkades under olika motivering avslag å propositionen. Herr Möller m. fl. och herr Hansson i Stockholm m. fl. framhöllo i första hand, att förslaget till vanartslag borde omarbetas i syfte, att prövningen av frågor om intagande å allmän arbetsanstalt förlades till domstol i stället för till länsstyrelse och poliskammare. Därjämte hemställde de, att vid utarbetande av nytt lagförslag i ämnet vissa i motionerna angivna erinringar, avseende bestämmelserna rörande sedeslöst leverne, utvidgning av 1924 års barnavårdslag att omfatta ungdom i åldern 18—21 år, organet i första instans m. m., måtte komma under beaktande. I motionerna av herrar Reuterskiöld och Löfvander samt av herrar Lindgren och Persson i Trången anmärktes, bland annat, att förslaget vore inriktat icke på lösdriveriets utan på den sociala vanartens bekämpande, i följd varav lösdriveriet i verklig mening lämnats utan nödig och därefter avpassad reaktion, att huvudvikten i lagstiftningen ej finge, såsom i propositionen skett, avse uppfostrande och hjälpande verksamhet, då de egentliga lösdrivarna icke vore uppfostringsbara, samt att huvudvikten i stället måste läggas på en reaktion, varigenom självförsörjningsarbetet av samhället framtvingades. Herrar Winbergs och Samuelsons samt herr Dahléns med fleras motioner gingo ut på upphävande av all lösdriverilagstiftning. Vad därefter angår de två övriga motionerna, åsyftade fröken Hesselgren i sin motion en inskränkning av den föreslagna vanartslagens räckvidd, dels så att lagen bleve tillämplig allenast å dem, som fyllt 21 år, medan barnavårdslagen skulle utsträckas att avse ungdom i åldern 18—21 år, dels ock så att stadgandena i vanartslagen rörande sedeslöst leverne skulle uteslutas och vissa bestämmelser härom införas i strafflagen. Herrar Mosesson och Hallén yrkade slutligen närmare angivna ändringar i förslaget till vanartslag, åsyftande bland annat vidgad möjlighet till ingripande mot sedeslösa samt uteslutande av bestämmelsen i förslaget, att viss polisman skulle vara självskriven ordförande i första instansens organ.

*Fortsatt
arbete inom
departe-
mentet.* Frågan om reformering av gällande lösdriverilagstiftning har sedermera åter upptagits till behandling inom socialdepartementet. Till grund för arbetet har därvid legat den vidlyftiga utredning, som förut åvägabragts i detta ärende, i främsta rummet de tidigare sakkunnigbetänkandena, nämligen 1922 års förslag (statens offentliga utredningar 1923:2), 1926 års förslag (statens offentliga utredningar 1926:9) och 1929 års förslag (statens offentliga utredningar 1929:9). I ett avseende, nämligen beträffande anordnandet av den myndighet, som har att meddela förordnanden om intagning å arbetsanstalt, har dock ytterligare utredning från myndigheter införskaffats. Redogörelse härför skall lämnas i det följande.

I en i oktober 1930 dagtecknad skrivelse har förbundet för kristet samhällsliv med instämmande av ett flertal personer framlagt vissa synpunkter å lag-

stiftningsfrågan. Vidare har ett antal kvinnoorganisationer, nämligen frisinnade kvinnors riksförbund, föreningen vita bandet, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, fackliga kvinnliga samorganisationen i Stockholm, svenska kvinnors medborgarförbund och föreningen unga kvinnors värn, i skrivelse den 13 december 1930 framställt vissa erinringar mot det för riksdagen framlagda förslaget till vanartslag. Vad sålunda anförts har tagits i betraktande vid det fortsatta arbetet inom departementet.

Såsom resultat av arbetet föreligger ett nytt förslag till lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt. Där så erfordras för att skilja förslaget från förra årets, benämner jag detsamma 1931 års förslag.

I fråga om grunderna för föreliggande förslag vill jag redan här nämna, att jag vid övervägandet av de många, delvis mycket omstridda problem, som i detta lagstiftningsärende kräva sin lösning, på de flesta punkter kunnat ansluta mig till den uppfattning, som kommit till uttryck i det för riksdagen år 1930 framlagda förslaget. Särskilt vill jag uttala min anslutning till den grundläggande förutsättningen i förslaget, nämligen att ingripande mot avsedda företeelser skall ske i den mån de innebära en påtaglig samhällsfara. Beträffande vissa spörsmål av väsentlig betydelse har emellertid en annan lösning än den i propositionen innefattade synts mig vara att föredraga. Detta är förhållandet med frågan om lagens tillämplighetsområde beträffande personer över 21 år samt anordnandet av de organ, som skola handhåva tillämpningen av lagen, särskilt organet i andra instans. Även i några detaljfrågor hyser jag en annan mening än min företrädare i ämbetet. Vid redogörelsen för de ändringar, som jag ansett 1930 års förslag till vanartslag böra undergå, skall jag även till behandling upptaga ett par andra frågor, beträffande vilka jag väl icke har något ändringsförslag att framlägga, men som dock synts mig vara av särskilt intresse att beröra.

*Departements-
chefen.*

Lagens tillämplighetsområde beträffande personer över 21 år.

Det problem, som i första hand påkallar prövning, avser lagens tillämplighetsområde. Därvid skall jag nu behandla de olika slag av vanart hos personer över 21 år, som lagen bör gälla, och därefter såsom en fråga för sig upptaga spörsmålet om lagstiftningens ställning till dem, som äro yngre än 21 år.

Enligt 1 § av gällande lösdriverilag må såsom lösdrivare behandlas dels *Gällande rätt.* den, som sysslolös stryker omkring från ort till annan utan medel till sitt uppehälle, där ej omständigheterna ådagalägga, att han söker arbete, dels ock den, vilken eljest, utan att äga medel till sitt uppehälle, underlåter att efter förmåga ärligen försörja sig och tillika förer ett sådant levnadssätt, att våda därav uppstår för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet. Enligt 92 § fattigvårdslagen må vidare vissa bettlare behandlas såsom lösdrivare.

I 1930 års proposition reglerades lagens tillämplighetsområde i 1 kap., *Propositionen.* omfattande 1—3 §§. 1 § innehöll den allmänna bestämmelsen, att till

skydd mot sådant samhällsskadligt levnadssätt, som i lagen betecknades såsom vanart, och för tillrättaförande av dem, vilka gjorde sig skyldiga därtill, åtgärder skulle vidtagas i enlighet med vad i lagen stadgades. I 2 § angavs därefter vad som menades med vanart. Under 1—3 upptog lagrummet olika slag av vanart, för vilka alla den gemensamma förutsättningen var uppställd, att den, om vilken var fråga, undandrog sig att efter förmåga ärligen försörja sig. Fallet under 1 avsåg i huvudsak sådana personer, vilkas levnadssätt innebar fara för allmän ordning eller säkerhet, företrädesvis dem, som skaffade sig sitt livsuppehälle på ohederligt sätt, t. ex. vissa luffare, spritlangare, yrkesspelare, sutenörer m. fl. Under 2 i 2 § voro bettlarna upptagna och under 3 vissa sedeslösa, nämligen de som voro hemfallna åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser och därjämte antingen till otukt förledde ungdom eller genom sitt leverne åstadkommo särskild fara för sådant förledande eller genom inbjudan till otukt väckte förargelse å allmän plats eller genom sitt leverne verkade störande för närboende eller andra. Rörande personer i åldern 18—21 år, till vilka jag senare återkommer, må här nämnas, att enligt 3 § ingripande kunde ske mot den, som vore hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser, så framt till följd därav uppenbar fara vore för handen, att han icke komme att efter förmåga ärligen försörja sig.

Motionerna.

I flertalet motioner var frågan om lagens tillämplighetsområde föremål för uppmärksamhet. Herr Möller m. fl. och herr Hansson i Stockholm m. fl. ansågo, att lagen icke borde upptaga några bestämmelser rörande till myndig ålder komna människors sedliga vandel och att alltså stadgandena under 3 i 2 § borde utgå. Till stöd härför anförde motionärerna i huvudsak, *att* lagen vore ensidig, i det att den riktade sig allenast mot medellösa personer och praktiskt taget blott mot kvinnorna, *att* då lösdriveri och prostitution vore till sin väsenart två skilda företeelser, frågan om prostitutionen ej hörde hemma i samma lag som lösdriveriet, *att* endast ett ytterst ringa, av polismyndigheterna godtyckligt utvalt fåtal av dem, som föra ett sedeslöst liv, kunde nås av lagen, i följd varav det huvudsakliga syftemålet med lagstiftningen, samhällets skyddande, icke kunde vinnas, *samt att*, då tvångsinternering icke vore det rätta medlet för ifrågavarande personers återupprättande, det andra syftet med lagstiftningen, den felandes tillrättaförande, ej heller uppnåddes. Enligt motionärernas mening hade bestämmelser till ungdomens skyddande mot förledande till otukt sin rätta plats i strafflagen, och i fråga om uppfordran till otukt, som väckte anstöt å allmän plats, borde bestämmelser införas antingen i strafflagen eller i allmänna ordningsföreskrifter. Äldre, oförbätterliga prostituerade, som icke kunde taga hand om sig själva och därtill utgjorde en fara för sin omgivning, borde genom utvidgade bestämmelser, eventuellt i interneringslagen, beredas nödig asylvård. Motionärerna yttrade jämväl i fråga om medlen för återupprättande av sedeslösa, att ett kraftägare ekonomiskt stöd åt den enskilda hjälpverksamheten från statsmakternas sida i förening med vederbörlig kontroll över denna verksamhet säkerligen komme att ge bättre resultat än tvångsåtgärder.

Fröken Hesselgren anförde i sin motion, att lagstiftningens syfte, såvitt

anginge de sedeslösa över 21 år, nåddes enklare och effektivare genom vissa ändringar i strafflagen och genom kraftigt understödjande av det enskilda hjälparbetet. Mot de företeelser, som avsåges i 2 § under 3 i vanartslagen, borde strafflagsbestämmelser införas dels, i överensstämmelse med reglementeringskommitténs förslag, angående straff för provokation till otukt, särskilt då denna provokation riktades mot ungdom eller personer i viss beroende ställning till provokatören, dels ock angående straff beträffande andra företeelser, som omförmäldes i 2 § under 3 i vanartslagen, evad de beginges av dem, som undandroge sig att ärligen försörja sig, eller av andra. Härjämte borde åldersgränsen i vissa straffbud avseende otukt med minderåriga höjas.

Herrar Samuelson och Winberg samt herr Dahlén m. fl. — vilkas yrkande som nämnts avsåg lösdriverilagstiftningens upphävande — anförde i fråga om lagens tillämpningsområde, att bestämmelserna vore alldeles för oklara, vilket gäve rum för ett mycket långt gående godtycke, samt att i olikhet med de regler, som eljest gällde, icke konkreta handlingar beivrades utan det hela vilade på antagande. I motionerna framhölls även, att förslaget bibehållit den nuvarande lagens karaktär av klasslag, eftersom i verkligheten blott medellösa drabbades av ingripande samt att bestämmelserna rörande de sedeslösa riktade sig ensidigt mot kvinnorna.

Slutligen yrkade herrar Mosesson och Hallén beredande av möjlighet att ingripa mot sådana sedeslösa, som icke undandroge sig att efter förmåga ärligen försörja sig men vilkas levnadssätt i övrigt vore av den i förslaget angivna beskaffenheten.

Såsom den av mig nu lämnade redogörelsen utvisar, hava motionärerna vid årets riksdag i allmänhet icke haft något att erinra mot att den föreslagna lagen skulle äga tillämpning å sådana grupper som de i 2 § under 1—2 upptagna, nämligen vissa samhällsvådliga och bettlare. Ej heller eljest torde i stort sett någon meningsskiljaktighet råda därom, att denna lagstiftning bör omfatta nämnda grupper. Och för min del har jag icke funnit anledning föreligga att härutinnan ifrågasätta någon ändring i lagförslaget. Vad särskilt angår påståendet, att förslaget beträffande nu berörda grupper skulle rikta sig allenast mot de medellösa, vill jag framhålla, att därest bemedlade personer skulle undandraga sig ärlig försörjning och skaffa sig inkomster genom samhällsvådligt leverne eller genom bettleri, drabbas de av förslagets bestämmelser. Förutsättningen, att vederbörande skall undandraga sig ärlig försörjning, vilken tagits till intäkt för påståendena om lagens begränsning till medellösa, har tillkommit för att utmärka den egenskap, som framför allt kännetecknar häri ifrågavarande personer, arbetsskyggheten. Därigenom har dragits en klar och tydlig gräns mellan arbetsovillighet och oförvållad arbetslöshet. Att under inga förhållanden en ofrivilligt arbetslös skall kunna behandlas enligt nu berörda bestämmelser ligger i sakens natur och lär icke behöva ytterligare understrykas. Med den organisation av myndigheterna i första instans, som i 1930 års proposition föreslogs, särskilt dess betydande inslag av lekmanrepresentanter, torde också goda garantier vara skapade för att allenast verkligt arbetsovilliga bli va föremål för åtgärd enligt lagen.

*Departementschefen.
Bestämmelserna angående vissa samhällsvådliga och bettlare.*

Bestämmelserna angående sedeslöst levnadssätt av samhällsskadlig art. Om sålunda enighet i allmänhet förefinnes angående lagstiftningens ställning till samhällssvådliga och bettlande personer, hava däremot de i propositionen föreslagna stadgandena mot sedeslöst leverne från skilda håll såväl i motionerna vid 1930 års riksdag som i det offentliga meningsutbytet blivit föremål för kritik. Jag skall i denna del till en början upptaga frågan, om

Spörsmålen. samhällets ingripande mot sedeslöst leverne bör ske enligt förevarande lagstiftning eller enligt strafflagen, samt därefter övergå till spörsmålet, i vilken omfattning ingripande mot de sedeslösa bör äga rum, i samband varmed den framställda invändningen, att bestämmelserna ensidigt rikta sig mot medellösa personer och mot kvinnorna, även skall bliva föremål för övervägande.

Bestämmelsernas upptagande i strafflag eller vanartslag. Att samhället i en eller annan form bör ingripa mot sådant sedeslöst leverne, som avses i 2 § under 3 i 1930 års förslag, synes mig tydligt. Detta hava ock de motionärer, som särskilt uppmärksammat nu berörda spörsmål — herr Möller m. fl. och herr Hansson i Stockholm m. fl. samt fröken Hesselgren — förutsatt. Emellertid hava dessa motionärer hemställt, att bestämmelserna i nyssnämnda lagrum i förslaget måtte utgå och föreskrifter i ämnet i stället upptagas i strafflagen.

Då jag anslutit mig till den motsatta meningen och således förordar bibehållandet av bestämmelserna i förevarande lagstiftning, har därför varit avgörande den uppfattning jag hyser rörande det lämpligaste sättet för bekämpandet överhuvud av det samhällsönda, som är lagstiftningens föremål, den sociala vanarten. De lämpligaste medlen att komma till rätta härmed synas mig bestå i omhändertagande i förebyggande och uppfostrande syfte, icke i straff. Visserligen skall det uppfostrande momentet utgöra en viktig del även av straffet, men att skillnaden mellan de båda behandlingsformerna likväl är betydande torde ej behöva närmare utvecklas. Ett visst stöd för min uppfattning, att det ingripande mot nu ifrågavarande sedeslösa, som skall äga rum, bör ske enligt en lag av förevarande karaktär, synes mig förefinnas i den betydelse, som i motionerna tillagts den enskilda hjälpverksamheten för sedeslöshetens bekämpande. Genomförandet av en vanartslagstiftning är nämligen en förutsättning för att denna hjälpverksamhet skall komma till sin fulla nytta. Att å andra sidan frivilliga hjälpåtgärder icke kunna vara tillfyllest, lär erfarenheten hava ådagalagt. Jag tillåter mig i detta hänseende åberopa vad i 1926 års sakkunnigbetänkande (s. 90 ff.) härutinnan anförts. Bland annat framhålles, att om möjligheten till tvång är utesluten, förvisso många ej taga emot den erbjudna hjälpen. Samma synpunkt har ock betonats i den av mig förut omförmälda framställningen av förbundet för kristet samhällsliv, däri erinrats, att den enskilda räddningsverksamhetens representanter själva känna behov av att få ett starkare stöd i lagstiftningen än om, på sätt yrkats, ingripande ej skulle ske, såvitt ej bestämda strafflagsparagrafer kunde tillämpas. Nämnas må, att till framställningen anslutit sig ett stort antal personer i landet från skilda samhällskretsar.

Med vad jag nu anført har jag även i viss mån bemött den i motionerna av herr Möller m. fl. och herr Hansson i Stockholm m. fl. framställda invändningen, att då tvångsinternering icke vore det rätta medlet för ifrågavarande personers återupprättande, ena syftet med lagstiftningen, den enskildes till-

rättaförande, icke uppnåddes. Jag vill ytterligare erinra om de pågående strävandena att modernisera anstaltsvården i riktning mot en mera individualiserad behandling och de omhändertagnas fördelning i mindre grupper under mera personlig ledning. Med de förbättringar i vården, som redan nu uppnåtts och som därutöver givetvis böra genomföras i all möjlig utsträckning, måste goda utsikter komma att förefinnas för att anstaltsbehandlingen skall leda till det mål, som avsetts med densamma.

Vad angår invändningen i samma motioner, att allenast ett ringa fåtal, av polismyndigheterna godtyckligt utvalda sedeslösa personer skulle drabbas av en lagstiftning, i följd varav det syfte med lagstiftningen, som bestode i samhällets skyddande mot skadegörande verkningar av sedeslöshet, icke uppnåddes, vill jag framhålla, att enligt förevarande lagförslag ingripande skall ske allenast i begränsad omfattning, i det att endast svårare former av sedeslösheten bliva föremål för åtgärder, och att därför farhågorna för en godtycklig tillämpning av lagstiftningen böra vara mindre än med en vidsträcktare omfattning av lagen. Enligt min mening bör det begränsade mål, som lagstiftningen i denna del ställt sig före, i huvudsak kunna uppnås.

I nämnda motioner har emot upptagande i vanartslagen av bestämmelser rörande sedeslöst leverne vidare invänts, att lösdriveri och prostitution till sin väsensart vore skilda företeelser och att bestämmelser om dylikt leverne därför ej hörde hemma i samma lag som föreskrifter mot lösdriveri. Vad sålunda anmärkts äger väl i viss mån sin riktighet. Emellertid är att märka, att lösdriveri och samhällsskadlig sedeslöshet — såsom min företrädare i ämbetet anförde (propositionen s. 76) — väsentligen ha sin näring i samma förhållanden, nämligen arbetsskygghet, benägenhet för lättja, sysslolöshet samt olust till arbete och ordnad verksamhet över huvud. Med hänsyn härtill och då samhällets skyddsåtgärder i båda fallen synas böra utformas efter ensartade linjer, torde det vara befogat att i samma lag reglera bägge företeelserna.

Ehuru jag alltså anser samhällets ingripande mot sådant sedeslöst leverne, varom nu är fråga, böra regleras av en vanartslag, har jag därmed icke velat säga, att icke vissa ändringar i strafflagens hithörande bestämmelser böra bliva föremål för övervägande. Särskilt tänker jag därvid på stadganden, som avse att bereda skydd mot ungdoms förledande till otukt, såsom angående åldersgränsen vid otukt med minderåriga. Jag vill även erinra, att i 1926 års betänkande framlades ett förslag till lag om ändring i vissa delar av 15 och 18 kap. strafflagen, innefattande ändrade bestämmelser rörande åldersgränsen och i viss mån även straffskalan vid otukt med minderåriga samt åldersgränsen vid vissa frihetsbrott mot dylika personer ävensom rörande otukt med barn av manligt kön. I samband med motiveringen till detta förslag berördes i betänkandet (s. 159 ff.) reglementeringskommitténs uttalanden angående ändringar i strafflagen. Beträffande omförmälda lagförslag yttrade min företrädare (propositionen s. 146), att betänkandet i nämnda del borde överlämnas till justitiedepartementet. Frågorna hade icke det nära samband med lösdriverilagstiftningen, att det vore nödvändigt, att de i sam-

manhang med dennas framläggande erhöle sin lösning. Emot vad sålunda anförts lärer icke vara något att erinra.

Räckvidden
av bestämmelserna.

Jag övergår härefter till spörsmålet om räckvidden av förevarande bestämmelser. Enligt 1930 års förslag förutsattes för ingripande i första hand, att den, om vilken är fråga »undandraget sig att efter förmåga ärligen försörja sig». Genom uppställandet av denna förutsättning har förslaget tagit ställning till den synnerligen diskuterade frågan, huruvida lagstiftningen bör ingripa allenast mot de s. k. helyrkesprostituerade, d. v. s. sådana personer, som uteslutas eller huvudsakligen leva på sin skörlevnad, eller om dylikt ingripande bör äga rum jämväl beträffande de halvyrkesprostituerade, vilka åtminstone väsentligen försörja sig på hederligt sätt. Vidare har denna förutsättning påståtts medföra den i det föregående omförmälda ensidigheten hos bestämmelserna, vilka skulle rikta sig allenast mot medellösa personer och mot kvinnorna.

Enligt nu gällande lag fordras för ingripande mot prostitutionen, att vederbörande »underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig»; de halvyrkesprostituerade falla således icke under lagen. Reglementeringskommittén, som utförligt behandlade frågan om lagstiftningens ställning till prostitutionsföreteelsen, förordade bibehållandet av gällande rätts ståndpunkt i detta avseende. Häremot reserverade sig två av kommitténs ledamöter, professorn Johansson och direktören Westerberg, vilka framställde invändningar mot den av kommittén gjorda skillnaden mellan hel- och halvyrkesprostituerade samt yrkade, att den dittills följda praxis att tillämpa lösdriverilagens bestämmelser mot sådana skörlevande kvinnor, som ej vore att hänföra till lösdriverskor i egentlig mening, måtte upphöra. I likhet med reglementeringskommittén uttalade sig fattigvårdslagstiftningskommittén i sitt förslag 1922. 1926 års förslag åter tillstodde ingripande jämväl mot de halvyrkesprostituerade. För ingripande fordrades emellertid bland annat, att vederbörande vanemässigt beredde sig inkomster genom otukt. 1929 års förslag återgick i förevarande hänseende till den ståndpunkt, de tidigare förslagen intagit, och till denna anslöt sig även propositionen. För en närmare kännedom om de skäl, som dikterat de olika ställningstagandena, tillåter jag mig hänvisa till reglementeringskommitténs betänkande den 31 december 1910 del. I s. 189 ff. och 525 ff., 1922 års förslag s. 63—67, 69, 112 och 113, 1926 års förslag s. 93—96, 1929 års förslag s. 94—96 och s. 174 samt propositionen s. 74—75.

I de vid 1930 års riksdag väckta motionerna har frågan blivit föremål för behandling särskilt i den av herrar Mosesson och Hallén väckta motionen. Denna motion gick härutinnan ut på, att lagen skulle gälla envar, som vore hemfallen åt sedeslöst leverne av den art förslaget avsåge, utan hänsyn till om han efter förmåga ärligen försörjde sig eller icke. Tvångsinternering å allmän arbetsanstalt skulle emellertid icke få förekomma, med mindre personen ifråga undandrog sig att efter förmåga ärligen försörja sig eller fara föreläge för att han genom sitt leverne bleve ur stånd till sådan försörjning. Härigenom skulle vinnas, att hjälpåtgärder, såsom arbetsanvisning, övervakning och frivilligt ingående på arbetsanstalt, kunde ifrågakomma på ett tidigare stadium,

då utsikterna till framgång vore större, utan att dock tvångsinternering kunde tillgripas, förrän det i lagförslaget i allmänhet angivna villkoret för sådan åtgärds tillgripande, nämligen böjelsen att undandraga sig arbete, vore för handen.

Den mellanståndpunkt, som sålunda kommit till uttryck, har synts mig innefatta ett beaktansvärt uppslag till vinnande av en lösning av problemet. Att ett skenyrke enligt propositionen liksom enligt gällande lag skulle sakna betydelse vid bedömandet av frågan, om ingripande bör få ske, är klart; svårigheter föreligga emellertid ofta att utreda, att uppgiven anställning eller syssla är ett skenyrke. Problemet gäller, om ingripande bör ske mot dem, som vid sidan av sitt yrke, vilket ger ett om ock knappt levebröd, idka skörlevnad. Såsom min företrädare i ämbetet anförde, är det uppenbart, att bland dessa kunna finnas individer, vilkas leverne är lika samhällsskadligt som deras, vilka icke hava något yrke. Då det är samhällsskadan, som enligt lagförslagets allmänna läggning i första hand är avgörande för frågan, om ingripande skall ske, är det tydligen önskvärt, att möjlighet till ingripande icke skall vara utesluten, därför att de personer, om vilka är fråga, hava ett yrke. Till stöd för propositionens ståndpunkt att lämna här avsedda sedeslösa utanför denna lagstiftning hänvisade min företrädare till hela syftet med och läggningen av lagstiftningen, vilken framför allt toge sikte på den lättjefulla, parasiterande livsföringen. Häremot lär vi visserligen icke vara något att erinra, men det är att märka, att då en individ är hemfallen åt sådant sedeslöst leverne, som avses i 2 § under 3 i 1930 års förslag till vanartslag — förleder ungdom till otukt eller genom sitt leverne åstadkommer särskild fara för sådant förledande eller väcker anstöt å offentlig plats eller stör närboende eller andra — viljan och förmågan till hederlig självförsörjning sannolikt blivit så försvagade, att det blott är en tidsfråga, när vederbörande kommer att undandraga sig sådan försörjning och i stället leva på sin skörlevnad. I dylika fall är det givetvis bättre att ingripa på ett tidigare stadium, då möjligheterna för ett tillrättaförande äro större, än på ett senare. Från den i propositionen angivna principen har för övrigt redan i densamma ett avsteg gjorts i fråga om de unga sedeslösa, emot vilka ingripande sker, oavsett om de undandraga sig ärlig försörjning. Huruvida en utvidgning av bestämmelsernas tillämpningsområde till att omfatta de sedeslösa, som hava ett yrke, skulle innebära någon större faktisk förändring, kan synas tveksamt. I viss anslutning till vad i 1926 års förslag (s. 96) härutinnan framhållits vill jag påpeka, att flertalet halvyrkesprostituerade torde kunna antagas idka skörlevnaden under former, vilka icke äro att anse såsom samhällsskadliga i den mening förslaget avser, och att därför i praktiken ingripande mot dem endast i mera flagranta fall torde komma att äga rum. Men lagbestämmelser, som helt och hållet omöjliggöra ingripande mot dem, då starka skäl tala härför, synas mig lika litet som 1926 års sakkunnige vara att förorda. Med hänsyn härtill tillstyrker jag, att den nu ifrågavarande förutsättningen för lagens tillämplighet, att vederbörande undandragit sig hederlig försörjning, utgår ur lagen, såvitt angår de sedeslösa.

Såsom nämnts, har berörda förutsättning tillagts betydelse jämväl ur den synpunkten, att lagen därigenom skulle komma att ensidigt rikta sig mot medellösa personer och mot kvinnorna. En person, som lever på sin förmögenhet eller underhålles av släktingar, lär icke, därest berörda förutsättning uppställes, drabbas av ingripande, även om han gör sig skyldig till sedeslöst leverne av svår samhällsskadlig beskaffenhet. Och de män, som äro hemfallna åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser och därjämte exempelvis förleda ungdom till otukt, uppfylla naturligen i allmänhet icke förutsättningen att undandra sig hederlig självförsörjning, medan förhållandet oftast torde vara det motsatta beträffande kvinnor, som göra sig skyldiga till nu avsedda levnadssätt. Med hänsyn härtill skulle ingripande mot män i regel icke komma att ske; jag bortser här från prostituerade män, som redan enligt propositionen skulle vara likställda med sedeslösa kvinnor. Då emellertid, som nyss erinrats, grunden till ingripandet mot det sedeslösa levernet är samhällsskadligheten, lär denna liksom i fråga om de halvyrkesprostituerade böra vara avgörande för frågan, om ingripande skall äga rum. Jag anser alltså, att även ur nu berörda synpunkt nämnda förutsättning bör utgå ur lagen. Att lagstiftningen sålunda kommer att omfatta även personer, som ej kunna befäras skola nedsjunka till ett parasiterande liv, kan väl synas mindre följdriktigt. Emellertid är att märka, att dessa personer göra sig skyldiga till ett levnadssätt av sådan samhällsskadlig art, att ett ingripande mot dem icke synes kunna underlåtas, samt att annan utväg för ett framgångsrikt bekämpande av deras samhällsskadliga verksamhet för närvarande icke lär stå till buds.

Tillstädjes ingripande i nu nämnda fall, påkallar den omständigheten, att vederbörande kan förväntas hava en anställning, uppmärksamhet, något som måhända är av särskild betydelse för de halvyrkesprostituerades del. Tydligt är, att stor varsamhet måste iakttagas, så att den felande icke går miste om anställningen och därigenom möjligheterna till upprättelse försämrats. Vid de hjälpåtgärder, som i första hand skola vidtagas, lär emellertid förlust av anställningen eller annan olägenhet med nödig försiktighet kunna undvikas. Är åter fråga om vidtagande av tvångsåtgärder, förlorar den felande därigenom som regel den anställning, han kan innehava. Med hänsyn i främsta rummet härtill lära särskilda villkor böra uppställas för vidtagandet av dylika åtgärder. Detta har ock föreslagits i motionen av herrar Mosesson och Hallén. Enligt min mening bör emellertid rätten att föreskriva tvångsåtgärd icke i lagen fullt så snävt begränsas som förordats i motionen, vilken närmast avsett de halvyrkesprostituerade. Det är nämligen att märka, att huruvida en hjälpåtgärd med utsikt till framgång kan vidtagas ej sällan, måhända vanligen, är beroende av den strängare åtgärd, som kan föreskrivas, därest rättelse ej sker. På grund härav torde en friare prövningsrätt i förevarande avseende böra medgivas än den i motionen föreslagna. Rätt att vidtaga tvångsåtgärd synes mig sålunda böra förefinnas, förutom när vederbörande undandraget sig att efter förmåga ärligen försörja sig och då uppen-

bar fara är för handen att han icke kommer att göra detta, jämväl när eljest synnerliga skäl därtill föreligga. Uppställandet av denna sistnämnda förutsättning lärer bliva av särskild betydelse med hänsyn till lagens utsträckning att avse bemedlade personer ävensom män, vilka göra sig skyldiga till nu ifrågavarande sedeslösa leverne. Det hade naturligen varit önskvärt att binda rätten till vidtagande av tvångsåtgärder vid bestämda förutsättningar, men det synes svårt att undvika en mera allmän föreskrift. Avgörande för frågan, om sådana åtgärder skola tillgripas, sedan hjälpåtgärder visat sig gagnlösa, är naturligen i första hand samhällsfaran. Om denna är särskilt stor, lärer intet annat medel återstå än intagning å anstalt i syfte att söka där tillvänja vederbörande att föra ett ordentligt liv.

Ett visst stöd för den uppfattning, till vilken jag sålunda kommit beträffande lagens tillämpning å sedeslösa personer, finner jag i den förut omförmälda framställningen av förbundet för kristet samhällsliv, i vilken starkt understrukits nödvändigheten av att ej bibehålla förutsättningen, att vederbörande undandrager sig att efter förmåga ärligen försörja sig. Framhållas må den erfarenhet, förbundet lärer hava förvärvat att bedöma hithörande spörsmål. Förbundet omfattar nämligen personer, som deltaga i hjälparbete beträffande förkomna människor eller eljest ägnat dylik verksamhet uppmärksamhet och intresse. Till framställningen har därjämte, såsom nämnts, anslutit sig ett stort antal personer i landet från skilda samhällskretsar. Fröken Hesselgren har ock i sin motion i likhet med de tidigare nämnda kvinnoorganisationerna hemställt, att i strafflagen måtte införas straff för de företeelser, som omförmälas i 2 § under 3 i 1930 års förslag till vanartslag, evad de begås av dem, som undandraga sig att ärligen försörja sig, eller av andra.

Då jag hemställer om uteslutande ur lagen av förutsättningen »undandrager sig etc.», uppstår fråga, huruvida någon ändring i övriga betingelser för lagens tillämplighet beträffande de sedeslösa bör vidtagas. I propositionen uppställdes, såsom förut anförts, den ytterligare gemensamma förutsättningen, att vederbörande vore »hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser», varjämte någon av vissa speciella betingelser skulle vara uppfylld. Vad angår den gemensamma förutsättningen, har jag övertvägt lämpligheten av ett utbyte av orden »hemfallen åt» mot ett uttryck, som i likhet med uttrycket »undandrager sig etc.» utmärktes av en viljeriktning. Närmast har jag därvid tänkt på ett uttryck sådant som »ägnar sig åt». Då emellertid någon nämnvärd skillnad mellan de båda uttrycken icke föreligger, har jag ansett förslaget i denna del icke böra undergå någon ändring. Ej heller beträffande de speciella betingelserna har jag något ändringsförslag att framlägga. Tvekan härutinnan har jag närmast hyst beträffande förutsättningen »genom sitt leverne verkar störande för närboende eller andra». Denna förutsättning kan nämligen synas väl obestämd. Då det emellertid är önskvärt, att sådana personer som de i bestämmelsen åsyftade kunna bliva föremål för ingripande, hava övertvägande skäl synts mig tala för ett bibehållande av förslaget oförändrat jämväl på denna punkt.

Tydligt är, att utvidgningen av lagens tillämplighetsområde kommer att ställa ökade krav på de myndigheter, som skola handhava lagens tillämpning. Detta gäller såväl organen i första instans, barnavårds- och skyddsnämnder, vilka hava att besluta om ärendes överlämnande till högre myndighet, som även denna högre myndighet, vilken det tillkommer att förordna om intagning å allmän arbetsanstalt. På sätt jag i det följande torde få utveckla, är det min avsikt att hemställa om sådan ändring av bestämmelserna i 1930 års förslag angående skyddsnämnd, att ordförandeskapet icke utan vidare skall tillkomma den polisman, som bör finnas i nämnden, utan att länsstyrelsen skall till ordförande förordna någon av nämndens tre ledamöter: den av landsting eller stadsfullmäktige valde, den av länsstyrelsen utsedde eller polismannen. Å de platser, där behovet av en mera kvalificerad ordförande särskilt gör sig gällande, t. ex. i större städer, beredes härigenom möjlighet att alltid få ett sådant behov fyllt. Vad angår meddelandet av själva interneringsbesluten, kommer jag att förordna inrättandet av ett nytt organ för handläggning i stället för länsstyrelse och poliskammare av frågor om internering. Detta organ är avsett att bestå av en domare såsom ordförande, en läkare och två valda män eller kvinnor. I syfte att vinna ytterligare garantier mot obefogade intagningsbeslut ämnar jag vidare föreslå, att för giltigheten av sådana beslut skall erfordras, att ordföranden i det nya organet biträder desamma. Därest en organisation sådan som den av mig nu antydda kommer till stånd, torde det vara befogat antaga, att de nämnder och myndigheter, som skola handhava lagens tillämpning, komma att visa sig vuxna sin uppgift, så att all den varsamhet, som särskilt ärenden angående sedeslösa kräva, skall bli iakttagen.

Uteslutandet av kravet å arbetsvillighet såsom förutsättning för lagens tillämpning synes lämpligen kunna ske på det sättet, att bestämmelserna under 3 i 2 § av 1930 års förslag utbrytas och flyttas till 3 §. Bestämmelser angående förut omförmälda särskilda villkor för ärendes överlämnande till högre myndighets prövning, då fråga är om sedeslöst leverne, hava upptagits i 21 § av det nu framlagda förslaget, vilken paragraf motsvarar 15 § i 1930 års förslag. Då enahanda villkor tydligen böra gälla vid tredska att efterkomma i avseende å övervakning gällande bestämmelser m. m., har detta beaktats i 22 §, motsvarande 16 § i förra förslaget. Jämväl i 29 §, som innehåller föreskrifter angående beslut om intagning å allmän arbetsanstalt, har i förhållande till 23 § i 1930 års förslag erfordrats visst tillägg, innehållande motsvarande bestämmelser som de nyssnämnda i 21 § införda.

I 2 och 25 §§, den senare svarande mot 19 § i förra förslaget, hava vissa paragrafhänvisningar ändrats. Jämväl i 16 § angående rätten till anhållande — 10 § i 1930 års förslag — kunde en hänvisning synas böra ändras, men då beträffande rätten till anhållande skillnad ansetts böra göras mellan vanart enligt 2 och 3 §§ även enligt nya förslaget, har ändring blivit obehövlig. För ändringen angående rätten till anhållande skall jag senare lämna redogörelse (s. 83 o. f.).

Förutom de ändringar, jag nu berört, medför utvidgningen av lagens tillämplighetsområde på ytterligare några punkter avvikelse från propositionen.

Enligt 34 § i 1930 års förslag, motsvarande 40 § i 1931 års förslag, gäller såsom huvudregel angående tiden för anstaltsvistelsen, att den intagne skall kvarhållas, till dess grundad anledning föreligger till antagande, att han efter utskrivning kommer att efter förmåga ärligen försörja sig. Denna regel passer icke till fullo i fråga om den som intagits utan att arbetsovillighet föreläggat. Enligt 1929 års sakkunnigförslag, 22 §, fordrades för utskrivning grundad anledning till antagande, att den intagne skulle icke blott efter förmåga ärligen försörja sig utan även »föra ett ordentligt och samhällsnyttigt liv». Häremot anmärkte fångvårdsstyrelsen, att orden »och samhällsnyttigt» torde kunna utgå, då samhället rimligtvis ej torde kunna ställa sina krav högre än att vederbörande efter utskrivningen skulle ärligen försörja sig samt föra ett ordentligt liv. I propositionen ströks såväl berörda ord som orden »samt föra ett ordentligt liv», och anfördes till stöd härför, att det använda uttrycket »efter förmåga ärligen försörja sig» valts med hänsyn därtill, att det begagnades vid beskrivningen av huvudförutsättningen i 2 §. För min del anser jag såsom förutsättning för utskrivning böra gälla, att den intagne kan förväntas skola både efter förmåga ärligen försörja sig och föra ett ordentligt liv, ty först då torde han kunna anses hava blivit rättad. I allt fall lärer borttagandet av förutsättningen »undandrager sig etc.» för ingripande mot de sedeslösa böra medföra, att utskrivningen formligen göres beroende även av den omständigheten, att vederbörande kan antagas komma att föra ett ordentligt liv. Ty i vissa fall är syftet med intagningen såsom förut nämnts just att söka tillvänja vederbörande att föra ett ordentligt liv. I allmänhet torde tillägget icke hava någon egentlig betydelse, ty giva omständigheterna vid handen, att den intagne skall ärligen försörja sig, kan det i allmänhet även antagas, att han kommer att föra ett ordentligt liv. Nu omförmälda förhållande medför jämväl ändring i förhållande till 1930 års förslag dels i 35 § under 4 angående internering på obestämd tid utöver tre år dels ock i 41 § angående beviljande av försökspermission. Dessa lagrum motsvaras i 1931 års förslag av 41 respektive 47 §.

Lagens tillämplighet å personer under 21 år.

På sätt förut nämnts, skall jag såsom en fråga för sig behandla spörsmålet om lagstiftningens ställning till dem, som äro under 21 år.

Till en början tillåter jag mig då erinra om, att enligt gällande lag ingen må behandlas som lösdrivare, som ej fyllt 18 år, men att å andra sidan för den, som uppnått nämnda ålder, icke gälla några särskilda bestämmelser i lagen. I sin ursprungliga lydelse föreskrev 1885 års lag en åldersgräns av 15 år, men i samband med införandet av 1924 års barnavårdslag, som medgav omhändertagande av vanartade barn intill 18 års ålder, höjdes åldersgränsen till 18 år. Person i åldern 15—18 år, som gör sig skyldig till ett för lösdriveri utmärkande levnadssätt, blir således numera föremål för skyddsuppföstran eller annan åtgärd enligt barnavårdslagstiftningen.

*Gällande
rätt.*

Propositionen.

I propositionen bibehölls nämnda åldersgräns, och någon utvidgning av barnavårdslagstiftningen till att omfatta personer i åldern 18—21 år har alltså icke vidtagits. Ej heller åsyftade något av de förslag, som framlagts till lösdriverilagstiftningens reformering, en dylik utvidgning. I 1922 års förslag berördes icke detta spörsmål närmare, men i de två övriga förslagen är frågan utförligare behandlad (se 1926 års förslag s. 90 och 1929 års förslag s. 93 o. f.). I åtskilliga yttranden över 1929 års förslag yrkades, att de sedeslösa i åldern 18—21 år skulle uteslutas från tillämpningen av vanartslagen och i stället inbegripas under barnavårdslagen (se härom propositionen s. 209 ff.). Propositionen anslöt sig visserligen, såsom nyss nämnts, icke till berörda yrkanden men tillmötesgick dock desamma så till vida, att det organ, som i första instans skulle handlägga ärenden angående vanartade i åldern 18—21 år, föreslogs skola utgöras av barnavårdsnämnden, ehuru handläggningen skulle ske enligt vanartslagen. Vidare skulle barnavårdsnämnd upptaga ärenden rörande alla vanartade, ej blott de sedeslösa. Angående de skäl, som åberopades till stöd för denna ståndpunkt, tillåter jag mig hänvisa till propositionen (s. 75 o. f.).

Det levnadssätt, som enligt 1930 års förslag till vanartslag förutsattes för lagens tillämplighet å dem, som fyllt 18 men ej 21 år, var i första hand desamma som i fråga om vuxna. 2 § i förslaget gjorde icke någon skillnad mellan äldre och yngre. Men därjämte angavs i 3 § såsom särskilt slag av vanart hos yngre ett levnadssätt, bestående däri, att någon vore hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser och till följd därav uppenbar fara vore för handen, att han icke komme att efter förmåga ärligen försörja sig. I detta fall kunde således ingripande äga rum under mindre stränga förutsättningar än enligt 2 §: vederbörande behövde icke undandraga sig att efter förmåga ärligen försörja sig och ingen av de speciella kvalifikationer, som i 2 § under 3 uppställts för rätt att ingripa, såsom angående ett för ungdom förledande levnadssätt etc., behövde föreligga.

Motionerna. I motionerna av herr Möller m. fl. och herr Hansson i Stockholm m. fl. samt av fröken Hesselgren framställdes yrkande att nu ifrågavarande åldersgrupper skulle uteslutas från vanartslagen och i stället hänföras under en utvidgad barnavårdslagstiftning.

Till stöd för detta yrkande anförde förstnämnda motionärer bland annat, att barnavårdsnämndernas arbete för ungdomen genom en sådan ändring som den föreslagna säkerligen skulle vinna i enhetlighet och effektivitet, då nämnderna sålunda finge kontinuitet i utgångspunkterna för sitt arbete och exempelvis vården av en och samma skyddsling kunde ske efter enhetliga grunder, oberoende av dennes passerande av en viss åldersgräns, samt att det vore avsevärt lättare för ungdom att återgå till ett ordnat och samhällsnyttigt liv, om den varit föremål för en ungdomsvårdande verksamhet enligt barnavårdslagen än om den hemfallit under vanartslagen. I synnerhet gällde detta unga flickor.

Fröken Hesselgren påpekade i sin motion särskilt, att då de förebyggande åtgärderna torde vara de betydelsefullaste, det vore olämpligt, att åtgär-

derna mot dem, som ännu icke uppnått en ålder av 18 år, och de personer, som fyllt 18 men ej 21 år, skulle ske icke endast efter olika lagar utan även efter helt olika principer. Framförallt syntes detta gälla, då vanarten hänförde sig till sedeslöst leverne. Härutinnan betonades, att vanartslagen tillät ingripande mot sedeslösa i väsentligt mindre omfattning än barnavårdslagen samt att, då det låge i samhällets intresse att i största möjliga mån förebygga all sedlig vanart, åtgärderna mot ungdomens sedliga vanart måste läggas på en mycket bredare bas än i förslaget skett. Det gällde även att tillrättaleda ungdomen utan att alltför mycket brännmärka densamma.

Spörsmålet om lagstiftningens ställning till dem, som äro under 21 år, avser, såsom framgår av det föregående, två frågor: förutsättningarna för ingripande samt formerna därför, närmare bestämt huruvida ingripande bör ske enligt vanartslagen eller enligt en utvidgad barnavårdslagstiftning. Tydligt är den förre frågan fristående från den senare, enär något hinder ej föreligger att, därest så skulle befinnas önskvärt, i vanartslagen införa samma förutsättningar för rätten att ingripa, som i barnavårdslagen äro stadgade.

Enligt 22 § c) i lagen om samhällets barnavård kunna åtgärder vidtagas beträffande barn under 18 år, som befinnes vara så vanartade, att särskilda uppfostringsåtgärder krävas för dess tillrättaförande. Av en jämförelse med lagrummen i vanartslagförslaget framgår, att rätten till ingripande enligt barnavårdslagen icke är bunden vid sådana preciserade förutsättningar som i nämnda förslag. Enligt 46 § 2 mom. i fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag till lag om den offentliga barnavården (1921) fordrades emellertid för ingripande, att barn visat vanart, i ty att det förfallit till bettleri eller till ett kringstrykande, lastbart eller oordentligt levnadssätt. Kommittén anförde, att kommittén, med hänsyn bland annat till angelägenheten av att för rätten till omhändertagande för skyddsuppfostran uppställa så bestämda regler som möjligt, funnit sig böra begränsa denna rätt till vissa angivna slag av vanart, nämligen sådana förhållanden, som hos en vuxen person skulle föranlett hans behandling såsom lösdrivare. I propositionen (1924 nr 150) gavs åt lagrummet dess nuvarande lydelse, därvid såsom orsak till ändringen bland annat angavs, att propositionens stadgande angående rätt till ingripande i olikhet med kommittéförslaget omfattade samtliga vanartade barn, oavsett deras ålder, och att det begagnade uttrycket ansågs lämpa sig även för barn över 15 år (s. 122). Att nu gå ett steg längre och låta nämnda onekligen ganska vaga förutsättning gälla för ingripande även mot dem, som fyllt 18 men ej 21 år, synes mig ej tillrädligt. Den av fattigvårdslagstiftningskommittén framhållna synpunkten gör sig naturligen med så mycket större styrka gällande i fråga om dessa personer, vilka visserligen äro omyndiga men dock intaga en mera självständig ställning; de äro vuxna och kunna i allmänhet försörja sig själva. Jag kan således icke förorda en bestämmelse sådan som den i barnavårdslagen 22 § c) upptagna. En annan fråga är åter, huruvida ingripande bör medgivas i vidsträcktare omfattning än som skett i vanartslagförslaget. Egentlig betydelse lär den denna fråga hava allenast beträffande de unga sedeslösa och närmast be-

Departement-
chefen.

träffande kvinnorna. I fråga om unga sedeslösa personer finnes enligt förslaget möjlighet till ingripande, då någon är hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser och till följd därav uppenbar fara är för handen, att han icke kommer att efter förmåga ärligen försörja sig. I förhållande till nu gällande lag är rätten att vidtaga åtgärder så till vida mera vidsträckt, att den inträder oberoende av om vederbörande underlåter att efter förmåga ärligen försörja sig. Å andra sidan erfordras, att uppenbar fara för bristande framtida försörjning på ärligt sätt är för handen. Huruvida sistnämnda förutsättning jämväl bör uppställas, kan synas tveksamt. Det kunde tyckas vara fullgiltigt skäl att ingripa, om en ung man eller kvinna vore hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser. Emellertid synes ett sådant levnadsätt, om än av moraliska skäl förkastligt, icke ur samhällets synpunkt böra påkalla ett inskridande, såframt icke andra särskilda skäl motivera detta. Att en begränsning således här liksom då det gäller ingripande mot äldres sedeslösa leverne synes böra iakttagas, är naturligen föranlett av insikten om nödvändigheten att på detta i hög grad ömtåliga område framgå med stor försiktighet. Ett sådant särskilt skäl för inskridande föreligger — förutom då fråga är om fall, som avses i 3 § under 1 — när för individen själv på grund av hans levnadssätt inträtt en fara att han icke kommer att efter förmåga ärligen försörja sig. På grund av vad jag sålunda anført har jag stannat vid att jämväl i denna del ansluta mig till den ståndpunkt, som innefattas i det för 1930 års riksdag framlagda förslaget. Huruvida i tillämpningen någon större skillnad skulle föreligga, om den i barnavårdslagen eller förslaget till vanartslag upptagna förutsättningen för ingripande valdes, synes kunna sättas i fråga. Det torde nämligen kunna antagas, att de fall då en ung, sedeslöst levande person kan sägas vara så vanartad, att särskilda åtgärder krävas för hans uppfostrande, utan att samtidigt fara för hans framtida hederliga självförsörjning föreligger, skola bliu ganska sällsynta.

Vidkommande därefter frågan, om ingripande, när de fastställda förutsättningarna föreligga, bör äga rum enligt vanartslagstiftningen eller en utvidgad barnavårdslagstiftning, vill jag till belysande av de olikheter, som föreligga mellan de båda lagstiftningarna, erinra om följande.

I 17 § barnavårdslagen meddelas allmänna bestämmelser angående rätt för vem som helst att göra anmälan om förhållanden, som böra påkalla nämndens ingripande. Vidare är skyldighet härutinnan stadgad för vissa myndigheter och befattningshavare. 16 § i förevarande förslag till vanartslag ålägger ock vissa myndigheter anmälningsskyldighet beträffande fall av vanart, som avses i 3 § — således jämväl beträffande de fall, varom nu närmast är fråga. Enligt såväl barnavårdslagen som förslaget till vanartslag äger barnavårdsnämnden vidare, när anledning därtill föreligger, till handläggning upptaga å nämnden ankommande fråga om vidtagande av åtgärder enligt lagarna. Rätt till anhållande medgives endast undantagsvis i vanartslagen beträffande fall av vanart, som nyss nämnts, såframt fråga ej är om ärendes överlämnande till högre myndighet. Både barnavårdslagen och förslaget till vanartslag innehålla bestämmelser om undersökning samt upptaga vidare stad-

ganden om den felandes kallande till inställelse, eventuellt hans hämtande. Enligt barnavårdslagen är dylikt hörande obligatoriskt, allenast då fråga är om barns omhändertagande för skyddsuppfostran, och kunna i dylikt fall jämväl föräldrar kallas eller hämtas till förhör. Beslut om omhändertagande för skyddsuppfostran ankommer enligt barnavårdslagen å barnavårdsnämnd, men beslut härom skola underställas länsstyrelses prövning, dock allenast därest samtycke till åtgärden icke lämnas av föräldrarna. Motsvarande åtgärd enligt förslaget, intagning å arbetsanstalt, kan icke vidtagas av barnavårdsnämnd utan allenast av det överordnade organet; föräldrars ställning till frågan om intagning saknar naturligen i denna lagstiftning betydelse. Angående förfarandet vid länsstyrelsen äro i barnavårdslagen meddelade vissa bestämmelser rörande barns och föräldrars rätt att yttra sig, förhör med barn och föräldrar, vittnesförhör vid domstol, barnavårdsnämnds representerande vid förhör, då sådant hålles, och nämndens rätt att få bemöta avgivna yttranden. I vanartslagförslaget finnas beträffande ärendenas behandling hos myndigheten i andra instans bestämmelser angående förhör med den felande, biträde åt honom, särskild förundersökning, vittnesförhör vid domstol, rätt att taga i förvar m. m.

I fråga om de åtgärder, som kunna vidtagas enligt barnavårdslagen och förslaget till vanartslag, torde i stort sett samma möjligheter till hjälpåtgärds anordnande stå till buds enligt de båda lagstiftningarna. Medan omhändertagande för skyddsuppfostran kan beslutas utan att hjälpåtgärd föregått, kan dock intagning å arbetsanstalt i regel icke äga rum, med mindre fråga är om återfall i vanart; barnavårdslagstiftningen är således här strängare än vanartslagförslaget. Beträffande anstaltsväsendet förefinnes naturligen för närvarande en viss skiljaktighet. Vad särskilt flickor angår, är statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona tydligen av strängare karaktär än skyddshemmen. Att märka är emellertid, att särskilda anstalter äro avsedda att inrättas för ungdom, som omhändertages enligt vanartslagen, och att vården å dessa anstalter givetvis bör anordnas på sätt som är bäst ägnat att främja de ungas tillrättaförande. Framhållas må ock, att enligt 43 § barnavårdslagen skyddshemselever över 15 år, som visat särdeles svår vanart, må överlämnas till allmän uppfostringsanstalt och att sådana anstalter förutsatts skola erkännas såsom allmänna arbetsanstalter för ungdom, därest platstillgången medgäve intagande där av vanartiga enligt vanartslagen. Någon bestämdare avgränsning efter de olika lagstiftningarna är således icke avsedd att upprätthållas beträffande vården av unga vanartiga.

Av vad jag nu anfört framgår, att någon avsevärdare skillnad med avseende å förfarande eller åtgärder icke förefinnes mellan barnavårdslagen och förslaget till vanartslag. Med hänsyn härtill och då jag, på sätt senare skall nämnas, i likhet med min företrädare finner det lämpligt, att det organ, som i första instans skall handlägga ärenden beträffande dem, som äro under 21 år, utgöres av barnavårdsnämnd, torde det vara av mindre betydelse, huruvida den ena eller den andra lagstiftningen göres tillämplig. Att, såsom i motionerna av herr Möller m. fl. och herr Hansson i Stockholm m. fl. gjorts

gällande, de ungas hänförande under vanartslagstiftningen skulle kunna leda till bristande enhetlighet i behandlingen torde på grund av vad jag här nämnt icke behöva befaras. I samma motioner har jämväl framförts den invändningen mot vanartslagens tillämpning, att en behandling enligt vanartslagen lätt skulle kunna åsätta särskilt de unga flickorna en mindervärdighetsstämpel, som skulle motverka deras återgång till ett ordentligt liv. Även fröken Hesselgren har i sin motion antytt denna synpunkt. Vad sålunda anförts för tjänar otvivelaktigt särskilt beaktande. Emellertid torde det förhålla sig så, att i den allmänna meningen avseende mindre fästes vid vilken lag, som tillämpas, än vid vilken myndighet, som omhänderhar tillämpningen. Då det är barnavårdsnämnden, som skall handlägga ärenden angående nu ifrågavarande personer, torde de åtgärder, som vidtagas enligt vanartslagen, i det allmänna föreställningssättet sannolikt icke komma att räknas de felande mera till last än åtgärder enligt barnavårdslagen. Vidare är att märka, att den vård, som skall beredas de enligt vanartslagen intagna, och den eftervårdande verksamhet, för vilken de skola bliva föremål, bör så anordnas, att någon mindervärdighetsstämpel icke kommer att vidlåda de intagna. Vid nu nämnda förhållanden torde den anförda synpunkten icke behöva föranleda en omläggning av behandlingen av unga vanartiga. Å andra sidan tala åtskilliga skäl mot en överflyttning av ärendena till barnavårdslagen. I detta hänseende tillåter jag mig hänvisa till vad min företrädare härutinnan anför (propositionen s. 75 o. f.).

Organet i första instans.

Till de grundläggande problemen i detta lagstiftningsärende höra även organisationsfrågorna. Olika uppfattningar hava framträtt rörande spörsmålet, huru de myndigheter böra organiseras, vilka skola tillämpa lagstiftningen. Företrädesvis avse meningsskiljaktigheterna anordningen av de organ, som i första och andra instans skola handlägga ärenden enligt lagen. Till en början får jag till behandling upptaga frågan om organet i första instans.

*Gällande
rätt.*

Enligt 1885 års lag utgöres första instansen för handläggning av ärenden enligt lagen utav landsfiskalen på landet och stadsfiskalen i staden. För köping eller annat område å landet, för vilket ordningsstadgan för rikets städer i tillämpliga delar är gällande, kan länsstyrelsen förordna polisman att fullgöra landsfiskals skyldigheter enligt lagen. Och i stad, där polismästare finnes, kan denne och i annan stad länsstyrelsen förordna poliskommissarie eller annan polisman att fullgöra vad enligt lagen åligger stadsfiskal.

Propositionen.

I propositionen föreslogs såsom första instans dels barnavårdsnämnd beträffande dem, som ej fyllt 21 år, dels ock ett nyinrättat organ, skyddsnämnd, beträffande dem, som uppnått berörda ålder. Skyddsnämnd skulle finnas i varje stad och landsfiskalsdistrikt samt i köping med egen polischef. I annan köping samt i municipalsamhälle skulle skyddsnämnd inrättas, om det av läns-

styrelsen prövades erforderligt. Skyddsnämnd skulle utgöras av ordförande och två bisittare. Ordföranden skulle vara en polisman, närmare bestämt den som omhändertog det löpande polisarbetet, i allmänhet lands- eller stadsfiskal. Av bisittarna skulle en vara vald av landstinget eller, såvitt anginge skyddsnämnd i stad, som ej deltog i landsting, av stadsfullmäktige, och den andre vara förordnad av länsstyrelsen. Då ärende rörande kvinna handlades, skulle minst en av bisittarna vara kvinna. Individuell rösträtt för ordföranden och bisittarna var stadgad. För deltagande i sammanträde ägde bisittare åtnjuta gottgörelse av statsmedel i form av dagtraktamente samt, under viss förutsättning, jämväl resekostnadsersättning.

Vid granskningen i lagrådet av det dit remitterade förslaget, som i denna del upptog samma bestämmelser som de i propositionen sedermera föreslagna, anmärkte lagrådets flesta ledamöter, att polismannen borde vara självskriven endast såsom ledamot av nämnden och att länsstyrelsen skulle kunna förordna honom eller någon av de särskilt utsedda bisittarna till ordförande. Därigenom skulle undvikas, att nämnden framstode såsom en polisinstitution. Att denna hemställan icke bifölls berodde, enligt vad föredragande departementschefen anförde, bland annat på att en anordning sådan som den ifrågasatta mindre väl passade med nämndens organisation. Av nämndens två bisittare vore nämligen den ene kommunalt vald och den andra förordnad av länsstyrelsen. Blev en av de sålunda utsedda ordförande, följde därav, att någon ytterligare av samma kategori icke kunde tjänstgöra i nämnden, vilket kunde orsaka svårigheter vid nämndens konstituerande, bland annat med hänsyn till bestämmelsen om kvinnas deltagande i behandling av ärende rörande kvinna. Vidare borde ordföranden för skötseln av löpande göromål vara en å sin tjänstelokal i regel tillgänglig person, och den bundenhet, varmed uppdraget sålunda i viss mån bleve förenat, kunde leda till en minskad benägenhet att åtaga sig detsamma.

Frågan om organet i första instans berördes i motionerna av herr Möl-*Motionerna.* ler m. fl. och herr Hansson i Stockholm m. fl., av herrar Winberg och Samuelson och herr Dahlén m. fl. samt av herrar Mosesson och Hallén.

I förstnämnda båda motioner framhölls det olämpliga i att, på sätt i propositionen föreslagits, inrätta så många nya nämnder, av vilka en del dessutom skulle »mala tomt». I stället förordades det förslag till anordning av organ i första instans för behandling av ärenden rörande sedeslösa, som innefattades i 1929 års betänkande. Enligt detta förslag skulle en särskild nämnd obligatoriskt inrättas blott i större städer, medan tillsättandet av dylikt organ i annan kommun var fakultativt. I de kommuner, där särskilt organ ej fanns skulle ifrågavarande ärenden handläggas av kommunens fattigvårdsstyrelse, såvitt ej kommunen uppdroge befattningen därmed åt annan kommunal myndighet. Den ifrågasatta särskilda nämnden skulle uteslutande bestå av folkvalda ledamöter; någon polisman skulle således icke äga säte och stämma i nämnden. Sistberörda ändringsförslag underströks särskilt av motionärerna, som ansågo polisens bibehållande i skyddsnämnden otillfredsställande. En sådan anordning komme att medföra misstroende från deras sida, som skulle hjäl-

pas och tillrättaföras, något som i synnerhet gällde, därest lagen bleve tillämplig även å de i sedligt avseende »vanartade». Särskilt olämplig vore bestämelsen, att polisen obligatoriskt skulle vara organets ordförande.

Jämväl herrar Winberg och Samuelson samt herr Dahlén m. fl. vände sig mot förslaget bestämmelser rörande polisens ställning i skyddsnämnden.

Slutligen anförde herrar Mosesson och Hallén, att vad skyddsnämndens karaktär av en polisen närstående myndighet beträffade i sakens dåvarande läge intet annat torde kunna vara att vinna än den ändring av bestämmelserna om skyddsnämnd, som inom lagrådet påyrkats, i följd varav hemställan gjordes om sådan ändring. Därjämte föreslogo dessa motionärer till ökande av hjälpverksamhetens effektivitet, såvitt nu är i fråga, införande av bestämmelse därom, att Konungen i stad eller större kommun på landet på framställning av stads- eller kommunalfullmäktige skulle kunna uppdraga åt kommunal myndighet eller särskild för ändamålet tillsatt nämnd att i viss omfattning utföra på skyddsnämnd ankommande åligganden.

Departementschefen.

Att på ett tillfredsställande sätt lösa förevarande spörsmål erbjuder åtskilliga svårigheter. Å ena sidan är det i hög grad angeläget att icke ytterligare öka antalet kommunala organ, å den andra finnes icke för närvarande något organ, fullt lämpat att omhändertaga de uppgifter, varom här är fråga. Invändningar kunna ock framställas mot polisens deltagande i behandling av ärenden enligt lagen, men å andra sidan kan medverkan från polistjänstemans sida i allmänhet icke undvaras. Vid avvägandet mot varandra av de synpunkter, som på sätt nu antytts här göra sig gällande, har jag, såsom jag i fortsättningen torde få närmare utveckla, för min del kommit till den uppfattningen, att den i propositionen föreslagna anordningen — med viss ändring, vartill jag strax skall komma — torde vara den bästa lösning, som för närvarande står till buds. Jag ansluter mig sålunda till propositionens ståndpunkt att förlägga alla ärenden rörande unga vanartiga till barnavårdsnämnden. Även om, såsom jämväl i propositionen berörts (s. 88), en del av dessa personer kan förete ett ganska långt framskridet stadium av förfall — ett organ, som jämväl inrymde representant för polismakten, skulle tydligen vara lämpligare för behandling av dem — är likväl anordningen med barnavårdsnämnd förenad med sådana fördelar, särskilt i fråga om behandlingen av sedeslös ungdom, att jag funnit mig böra förorda densamma.

Vidare biträder jag förslaget att för behandling av ärenden rörande äldre vanartade tillskapa en ny nämnd med stad och landsfiskalsdistrikt såsom regelrätt verksamhetsområde och med den sammansättning i hudsak, som i propositionen föreslagits. Jag kan alltså icke tillstyrka den i motionerna av herr Möller m. fl. och herr Hansson i Stockholm m. fl. gjorda hemställan, att nya nämnder skulle inrättas blott i större städer och att nämnderna skulle vara av rent kommunal karaktär, medan fattigvårdsstyrelse, eventuellt annan kommunal myndighet, skulle handhava befattningen med ifrågasvarande ärenden i kommun, där särskild nämnd ej vore inrättad. Förvisso skulle det såsom nyss antyddes hava varit i hög grad önskvärt, om inrättandet av nya nämnder kunnat undvikas, särskilt som frågan om viss centralisering av de

kommunala förvaltningsuppgifterna på det sociala området sedan någon tid tillbaka står på dagordningen. Emellertid är det att märka, att de föreslagna nämnderna icke äro kommunala i vanlig mening, då verksamhetsområdena, såvitt landsbygden angår, icke sammanfalla med kommunerna utan äro vida större och de rena förvaltningsgöromålen merendels kunna förväntas bliva utförda av i det offentligas tjänst anställda tjänstemän. Och vad angår förslaget, att fattigvårdsstyrelserna skulle fungera såsom första instans för handläggning av vanartsärenden i de kommuner, där särskild nämnd ej bleve tillsatt för ändamålet, synes mig ett dylikt förslag icke lämpligt. En liknande anordning hade upptagits i 1926 års förslag beträffande bettlare, landstrykare och vissa samhällsvådliga men mötte starkt motstånd (se 1929 års betänkande s. 52—60 och s. 105 ff. samt den i propositionen s. 78 o. f. gjorda sammanfattningen). Jag vill särskilt understryka vikten av att för landsbygdens del äga tillgång till ett effektivt ingripande mot de samhällsfarliga element, varom här är fråga. Att fattigvårdsstyrelserna på landet ofta nog icke skulle vara i stånd att åvägabringa ett dylikt har i ärendet vitsordats.

Yrkandet, att nämnden skulle vara av rent kommunal karaktär, kan jag ej heller förorda. En så vittgående ändring i den nu bestående ordningen, enligt vilken polisorganen hava ett bestämmande inflytande å behandlingen av förevarande individer, synes mig icke påkallad, helst som på sätt min företrädare framhållit (s. 87) en icke ringa del av dem har en starkt framträdande kriminell förtid eller läggning. Erinras må, att det i motionerna framförda önskemålet, att de sedeslösas omhändertagande genom polisen måtte undvikas, i väsentlig mån torde bliva tillgodosett dels därigenom, att ärenden rörande dem, som äro under 21 år, skola handläggas av barnavårdsnämnd, dels ock därigenom, att organet beträffande de äldre erhåller en helt annan karaktär än det nuvarande, även om polismakten blir representerad i detsamma. Om jag således måste motsätta mig polisens fullständiga avkopplande från handläggning av ärenden rörande äldre vanartiga, delar jag däremot den av lagrådets flesta ledamöter framförda, i nu ifrågavarande motioner av herr Möller m. fl. och herr Hansson i Stockholm m. fl. samt i motionen av herrar Mosesson och Hallén upptagna meningen, att i lagen icke bör stadgas, att polismannen skall vara ordförande. Ur ordningsmaktens synpunkt torde det vara fullt tillräckligt, om en polisman äger rätt att deltaga i nämndens arbete och göra sina synpunkter gällande, och ur allmän synpunkt måste det vara önskvärt, att den för ordförandeställningen lämpligaste ledamoten alltid kan utses därtill. Såsom jag i det följande skall utveckla, torde sådana anordningar kunna vidtagas, att de skäl, som föranledde bibehållandet av polismannens självskriften i 1930 års proposition, komma att försvagas. Borttages polismannens självskriften såsom ordförande, vinnes därigenom också, att nämndens verkliga karaktär tydligare framhäves. Att nämnden enligt propositionen icke i realiteten var en polisinstitution torde framgå bland annat därav, att varje ledamot hade en röst och att såsom nämndens beslut gällde den mening, varom de flesta förenade sig. Lekså kunde således i varje fråga överrösta polismannen, om de voro ense. Den utslagsröst, som var tillerkänd ordföranden, avsåg allenast de säkerligen säll-

synta undantagsfall, då envar i nämnden hade sin mening och meningarna ej kunde till varandra jämkas.

I enlighet med vad jag nu anført har jag låtit vidtaga vissa ändringar i lagförslaget. Sålunda stadgas i 5 §, att polismannen är självskriven allenast såsom ledamot av nämnden, och att länsstyrelsen har att bland nämndens tre ledamöter förordna ordförande, så ock vice ordförande, därest till ordförande utses annan än polismannen. Vidare har i 6 § föreskrivits, att där länsstyrelsen till ordförande förordnar av landsting eller stadsfullmäktige vald man, minst en av dem länsstyrelsen utser skall vara kvinna. Att i dylikt fall den av landsting eller stadsfullmäktige valda kvinnan skall kunna deltaga i nämndens arbete, oaktat sålunda vald person — ordföranden — redan har plats i nämnden, synes icke vara uteslutet, då hinder enligt förslaget till vanartslag icke torde förefinnas för länsstyrelse att utse samma kvinna att tjänstgöra såsom ledamot i nämnden. I allmänhet lär väl icke länsstyrelse förordna redan vald kvinna att tjänstgöra i nämnden, men fall kunna tydligen förekomma, då en sådan åtgärd vore lämplig, exempelvis då den ifrågavarande personen vore särskilt skickad för uppdraget i fråga. För att bereda länsstyrelse rådum att utse personer att tjänstgöra i nämnden har i 6 § föreskrivits, att valet bör ske före september månads utgång. Slutligen har den skyldighet att inhämta vissa uppgifter, som i 11 § av 1930 års förslag — 17 § enligt det föreliggande — stadgats för ordförande, förklarats jämväl kunna fullgöras av annan, som nämnden därtill bemyndigat, exempelvis den, som ombesörjer nämndens sekreterargöromål. Tydligen minskas härigenom behovet av att ordföranden dagligen är att träffa på en sin tjänstelokal.

Vad slutligen angår det av herrar Mosesson och Hallén framförda yrkandet om ett särskilt organ för utförande av vissa på skyddsnämnd ankommande åligganden, synes mig det behov, som må förefinnas därav, kunna tillgodoses i annan ordning. Sålunda lära strävandena böra inriktas på att få sådana ledamöter insätta i nämnden, att beslutade hjälpåtgärder i vad på dem bör ankomma verkligen bliva utförda. Naturligen måste härjämte samarbete med enskilda hjälporganisationer i stor utsträckning anlitas, och det är därför en angelägenhet av synnerlig vikt, att dylika organisationer komma till stånd på så många platser som möjligt i landet och vinna erforderlig utveckling. Jag vill i detta sammanhang erinra därom, att chefen för justitiedepartementet enligt upplysning i årets statsverksproposition (andra huvudtiteln s. 57) har för avsikt an hålla om Kungl. Maj:ts bemyndigande att föranstalta om en utredning, huru det frivilliga skydds- och hjälparbetet skulle kunna lämpligen anordnas för att ernå största möjliga effektivitet. En sådan utredning vore så mycket mer påkallad, som nya uppgifter för ifrågavarande föreningar vore att emotse, därest tillämnad ny vanartslagstiftning genomfördes. Med hänsyn härtill lär det icke vara lämpligt att nu, såsom skedde i 1930 års proposition (s. 99 ff.), ingå å frågan, huru hjälparbetet bör organiseras för vinnande av erforderlig utveckling. Det lär emellertid vara tydligt, att vid denna utredning komma att uppmärksammas de synpunkter, som legat till grund för det i berörda motion framställda yrkandet.

Organet i andra instans.

Organet i andra instans för handläggning av ärenden rörande lösdrivare ut- *Gällande rätt.*
göres enligt 1885 års lag av länsstyrelserna och poliskammarna i riket. Utom i Stockholm finnes poliskammare i Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg, Örebro, Eskilstuna och Karlskrona. Poliskammaren i Stockholm intager så till vida en särställning, som densamma utgör en avdelning av överståthållarämbetet för polisärenden. Målen handläggas icke av överståthållaren utan av förste polisintendenten ensam.

I propositionen bibehöllas länsstyrelserna såsom organ i andra instans, *Propositionen.*
men poliskammarna avskaffades principiellt. Konungen var emellertid tillagd befogenhet att, när särskilda omständigheter därtill föranledde, beträffande stad, där poliskammare finnes, förordna, att poliskammaren skulle utöva den befattning med ärenden enligt lagen, som eljest tillkomme länsstyrelse. Anledningen till detta stadgande, som icke fanns i 1929 års förslag, var närmast önskan att beträffande Göteborgs stad kunna meddela ett dylikt förordnande. I Stockholm och sannolikt även i Göteborg skulle således poliskammarna fungera såsom organ i andra instans, men i övrigt skulle lagens tillämpning helt handhavas av länsstyrelserna.

Genom upptagandet av länsstyrelse såsom organ i andra instans har propositionen tagit ställning till de i så hög grad omstridda frågorna om lösdriveriets kriminalisering och lösdriveriärendenas överförande till domstolarna utan en dylik kriminalisering. I dessa avseenden överensstämde propositionen med samtliga sakkunnigförslag. Angående skälen till sakkunnigförslagets ställning och till min företrädares ståndpunkt må hänvisas till den i propositionen meddelade sammanfattningen av förslagets motiv, s. 49—55, samt departementschefens anförande s. 55 o. f. Nämnas må även, att frågan är behandlad i 1922 års betänkande, s. 50—78, se särskilt s. 54—58 och s. 75—76, 1926 års betänkande, s. 44—49 och 1929 års betänkande, s. 83 o. f.

I motionerna av herr Möller m. fl. och herr Hansson i Stockholm m. fl. hemställdes, under hänvisning till en utförlig motivering, att förslaget måtte om- *Motionerna.*
arbetas i syfte att den befattning länsstyrelse och poliskammare hade att taga med ärenden enligt lagen bleve överflyttad å allmän domstol. Även herrar Winberg och Samuelson samt herr Dahlén m. fl. uttalade sig i sina motioner mot förslagets ställning på denna punkt. En annan ståndpunkt åter företräd- des av herrar Reuterskiöld och Löfvander samt herrar Lindgren och Persson i Trången, vilka i sina motioner anförde, att lösdriveriet icke borde eller behöfde kriminaliseras samt att judiciellt förfarande vid domstol ej heller vore att förorda.

Sedan riksdagen avslagit propositionen med förslag till lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt m. m. samt frågan om gällande lösdriverilagstiftnings reformering åter upptagits till behandling inom socialdepartementet, utarbete- *Nytt organ för handläggning av ifrågavarande ärenden?*
des inom departementet en promemoria, däri ifrågasattes inrättande av ett nytt

Inom social-organ för handläggning av ärenden enligt lagen. I promemorian anfördes bland annat följande:

departe-
mentet upp-
rättad pro-
memoria.

Vid det fortsatta arbetet inom socialdepartementet har det liksom tidigare framstått såsom synnerligen viktigt att vid en ny lags utformning så mycket som möjligt söka undvika bestämmelser, ägnade att i den allmänna uppfattningen leda till sammanblandning av intagning å allmän arbetsanstalt med straff, något som tydligen skulle motverka lagstiftningens sociala syfte. Å andra sidan har det naturligen nu såsom förut varit en angelägenhet av minst lika stor vikt att erhålla sådana lagbud, som även inför folkmeningen framstå såsom innebärande garanti för att beslut om intagande å allmän arbetsanstalt icke meddelas utan att fullgoda skäl därtill föreligga. I samtliga sakkunnigförslag liksom ock i propositionen hava garantier för en fullgod prövning ansetts kunna vinnas utan att lösdrivarmålen förlades till domstol. I stället har under utredningsarbetets gång förslag framställts om vissa ändringar rörande målens behandling i första instans samt proceduren hos länsstyrelser och poliskamrar, varjämte en ändrad fördelning av ärendena hos länsstyrelserna i syfte att förbehålla prövningen därav de mera kvalificerade tjänstemännen samt en förstärkning av poliskamrarna vid avgörandet av dessa frågor förordats. I motionerna av herr Möller m. fl. och herr Hansson i Stockholm m. fl. ävensom av herrar Winberg och Samuelson samt herr Dahlén m. fl. hävdas åter det principiellt olämpliga i att låta avgörandet angående en persons frihet vara beroende av administrativ myndighet.

I själva verket torde det förhålla sig så, att intetdera av de båda alternativ för frågans lösning, som hittills varit föremål för överbäggande — ärendenas behandling av administrativ myndighet och deras handläggning vid allmän domstol — kan anses fullt tillfredsställande. Onekligen är det väl å ena sidan ur viss synpunkt mest tilltalande att låta domstol besluta om en persons intagande å allmän arbetsanstalt, eftersom ett dylikt beslut innebär en art av frihetsberövande. Behandling i administrativ ordning har emellertid å andra sidan bland annat det företrädet framför handläggning vid allmän domstol, att därigenom undvikas den med en dylik handläggning lätt uppkommande förut berörda föreställningen, att intagning å arbetsanstalt är detsamma som ett straff. Vid nu anförda förhållande har fråga väckts om inrättande av ett nytt organ med domstols karaktär men mera än en vanlig domstol lämpad för handläggning av ifrågavarande ärenden. I främsta rummet skulle domstolskaraktären beredas organet genom att en domareperson finge intaga en framskjuten ställning i detsamma. Då organet icke skulle hava att syssla med straffadömande, torde någon risk för sammanblandning av straff och anstaltsvård i allmänhetens uppfattning här ej behöva befaras. Ett dylikt organ borde kunna så anordnas, att dess möjligheter att vidtaga hjälpåtgärder bleve fullt ut lika stora som en administrativ myndighets, måhända större, då detsamma kunde arbeta under friare former. Vidare skulle genom tillskapandet av ett sådant organ det under reformarbetet framställda önskemålet om beredande av plats åt ett lekmannelement jämväl vid prövningen i andra instans av dessa ärenden på ett lämpligt sätt kunna tillgodoses.

I promemorian anfördes vidare, att ett dylikt nytt organ borde handlägga jämväl ärenden angående ådömande av tvångsarbete enligt fattigvårds- och barnavårdslagarna samt angående intagning av alkoholister å alkoholistanstalt. Verksamhetsområdet borde i allmänhet utgöras av länet. Ordförande skulle vara en domare, och i organet skulle vidare tjänstgöra en läkare samt två folkvalda män eller kvinnor. Handlades ärende rörande kvinna, skulle kvinnlig ledamot vara tillstädes. För beslutförhet skulle fordras närvaro av

samtliga ledamöter, och vid omröstning en röst tillkomma varje ledamot med utslagsröst för ordföranden. Angående förfarandet må nämnas, att vittnesförhör skulle kunna anordnas vid organet självt och att även jäviga personer skulle få höras utan ed. Kostnaderna för organets verksamhet skulle bestridas av statsmedel. Varje ledamot skulle vid tjänstgöring erhålla dagarvode, och skulle ordföranden och läkaren därjämte hava fast arvode. Såsom namn å organet ifrågasattes »intagningsnämnd».

Över promemorian hava yttranden inhämtats av samtliga länsstyrelser och poliskamrar samt av socialstyrelsen och statskontoret. Därjämte hava på anmodan polismästarna i Stockholm och Gävle samt landsfogden i Kronobergs län yttrat sig.

Av de hörda myndigheterna hava länsstyrelserna i nio län nämligen Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Kristianstads, Hallands, Skaraborgs, Värmlands, Kopparbergs och Västerbottens län, landsfogden i Kronobergs län samt poliskamrarna i Eskilstuna, Norrköping och Hälsingborg tillstyrkt inrättandet av ett nytt organ eller yttrat sig övervägande till förmån för förslaget. I avstyrkande riktning uttala sig däremot överståthållarämbetet, länsstyrelserna i tretton län, nämligen Uppsala, Jönköpings, Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Örebro, Gävleborgs, Jämtlands, Västernorrlands och Norrbottens län, polismästaren i Stockholm samt poliskamrarna i Malmö, Göteborg och Örebro ävensom socialstyrelsen och statskontoret. Länsstyrelserna i Kalmar och Västmanlands län samt poliskammaren i Karlskrona hava icke intagit någon bestämd ställning till förslaget utan anfört såväl betänkligheter mot detsamma som vissa skäl till förmån därför.

Till stöd för sitt tillstyrkande utlåtande har länsstyrelsen i Stockholms län särskilt framhållit den i promemorian åberopade synpunkten, att det vid utformningen av en ny lag på hithörande område vore önskvärt att så mycket som möjligt undvika bestämmelser, vilka vore ägnade att i den allmänna uppfattningen leda till sammanblandning av intagning å allmän arbetsanstalt med straff. Länsstyrelsen i Östergötlands län har såsom skäl för sin ståndpunkt anfört, att det i allt fall principiellt vore mindre tillfredsställande, att de långvariga frihetsberövanden, som en vanartslag syntes komma att medgiva, beslutades i administrativ väg. Därjämte har länsstyrelsen yttrat, att det välgående skälet mot att överlämna nu ifrågavarande uppgifter till de allmänna domstolarna vore — jämte kravet på snabbhet i proceduren — att de allmänna domstolarna i stort sett torde vara mindre lämpliga att i samarbete med enskilda sammanslutningar vidtaga de praktiska hjälpåtgärder, som borde försökas före internering, och icke, såsom i promemorian antydde, att interneringen skulle i högre grad komma att uppfattas såsom straff, om den beslutades av domstol.

Länsstyrelsen i Hallands län har anfört följande:

I den vid årets riksdag föreslagna nya lagstiftningen mot lösdriveriet har huvudvikten lagts på uppfostrande och hjälpande verksamhet men samtidigt inrymmts möjlighet att för den felandes tillrättaförande och till samhällets skydd beröva den felande friheten för längre eller kortare tid. Med anledning härav måste å de organ, vilka i andra instans skola handhava de med lagstiftningen

Remissyttranden.

Av myndigheterna intagna ståndpunkter.

Skäl till förmån för förslaget.

ifråga förenade uppgifterna uppställas anspråken av å ena sidan, att de skola besitta social erfarenhet och urskilningsförmåga samt det humanitära intresse och nit, som för den uppfostrande och hjälpende verksamheten kräves, och å andra sidan, att de skola vara ägnade att undanröja varje misstanke om obehörigt ingrepp i den personliga friheten. Berättigade anmärkningar ur ena eller andra synpunkten lära visserligen icke kunna resas mot länsstyrelsernas sätt att hitintills omhänderhåva lösdrivare mål. Det i remitterade promemorian föreslagna organet synes likväl innehålla vissa förutsättningar för att med större framgång än vare sig administrativ myndighet eller allmän domstol bedriva lösdrivarevården enligt de reformerade principer, som föreslagits. Här avses närmast förslaget om beredande av plats uti organet ifråga för vissa lekmannelement. Därest man nämligen finge förutsätta, att till ledamöter uti organen av vederbörande valkorporationer invaldes personer, som vore väl inne i och stode i närmaste förbindelse med de på enskilt initiativ arbetande samhällseliga välfärdsorganisationerna, borde dessa organ i hög grad kunna bliva ägnade att smidigt och på det av former mera obundna sätt, som torde visa sig önskvärt och erforderligt, upprätthålla det samarbete med nämnda organisationer, som lagstiftningen uppenbarligen förutsätter. För övrigt synas de huvudsakliga synpunkter, som vid lagförslagens upprättande varit avgörande vid bedömande av frågan, huruvida lösdrivare målen alltjämt borde behandlas i administrativ väg eller överlämnas till de allmänna domstolarna, med samma eller större rätt kunna återopas för ifrågavarande ärendens överlämnande till organ av den sammansättning och med de arbetsmetoder, som de nu föreslagna. Enligt länsstyrelsens uppfattning utgör vad som nu anförts huvudskälet för förläggandet av prövningen i andra instans av förevarande mål till ett särskilt inrättat organ. Då dessa organ enligt förslaget givas karaktären av en slags specialdomstol med en ordinarie underrättsdomare till chef, torde de principiella betänkligheter, som anförts mot förberörda uppgifters fortsatta handläggande genom de administrativa myndigheterna och för deras överflyttande till allmän domstol icke kunna göras gällande mot uppgifternas överflyttande till de föreslagna organen. Dessa organ böra icke heller kunna giva skälig anledning till sådan sammanblandning i den allmänna uppfattningen av straff och anstaltsvård, som kunde befaras bliva följden, därest allmän domstol omhänderhade ifrågavarande arbetsuppgifter.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har framhållit, att det hittills varit en allmän tendens att vid tillskapande av nya lagar och författningar ålägga länsstyrelserna uppgifter, som i många fall syntes illa överensstämma med länsstyrelsernas egentliga förvaltningsuppgifter, helt enkelt av den anledning att man velat undvika skapande av nya organ samt att då det nu föreliggande förslaget vore ett avsteg från denna tendens, detsamma principiellt sett borde hälsas med tillfredsställelse. Den allmänna meningen syntes också vara den, att det administrativt judiciella förfarande, som hittills tillämpats i fråga om lösdrivare målen vore i viss mån främmande för länsstyrelsernas övriga arbetsuppgifter.

Länsstyrelsen i Kalmar län har — efter att hava uttalat, att länsstyrelsen för sin del knappast funnit sakliga skäl vara för handen för förläggande från länsstyrelserna av förevarande ärenden — anfört följande:

Då man emellertid bör utgå från att ifrågavarande lagstiftnings sociala syfte måste i främsta rummet uppehållas och någon hänsyn måhända bör tagas till den opinion, som motionsvägen kommit till synes även emot det i förslaget till vanartslag utformade administrativa rättsförfarandet, må det lik-

väl medgivnas, att vissa skäl av mera ovägbär natur kunna anses tala för det ifrågasatta särskilda samhällsorganets inrättande för lösdrivarärendenas handläggning i andra instans, särskilt såvitt därmed kunna vinnas ytterligare garantier inför folkmeningen i ökat förtroende för förfarandet. I sådan riktning bör antagas kunna verka beredandet av utrymme för lekmannainflytandet även i andra instans samt en domarpersons ledning och ansvar för organet. Detas utformande till domstolskaraktär torde jämväl hava sin betydelse.

Socialstyrelsen, som hänförs till de myndigheter, vilka uttalat sig i avstyrkande riktning, har likväl framhållit vissa skäl för ändring rörande organet i andra instans. Sålunda anför styrelsen:

1930 års förslag till vanartslag kan knappast lämna rum för tvekan, att den ifrågasatta lagstiftningen i första rummet åsyftar den vanartiges förbättring genom en efter graden och arten av hans vanart avpassad serie av samhällsåtgärder. Det bestraffningsmoment, som i någon mån vidblåder den nuvarande lösdrivarlagen, är borteliminerat och den individuella vårdsynpunkten har blivit helt dominerande. Vidare har, på samma sätt som i den gällande alkoholistlagen, ett väsentligt avgörande lagts i händerna på folkvalda organ, de föreslagna så kallade skyddsnämnderna. Styrelsen föreställer sig, att bland annat dessa reformer och i övrigt hela den i påfallande grad humana anda, som präglar detta förslag, skulle, om förslaget i oförändrat skick upphöjdes till lag, vara ägnade att efter hand bryta udden av farhågorna för administrativt godtycke.

Emellertid ligger det ju i sakens natur, att betryggande garantier mot missbruk vid åtgärder, som beröra den enskilda individens frihet, böra eftersträvas. Framhållas må även den synnerliga vikten av att förevarande lagstiftning icke mötes med misstroende utan bäres upp av en allmän opinion, som inser behovet av densamma, förstår dess syfte och accepterar dess medel. Om berättigade krav på ytterligare garantier resas, bör enligt styrelsens mening intet eftersättas för att tillgodose dem, och få även avsevärda kostnader ej avskräcka därifrån. Den livsföring, som i det föreliggande lagförslaget betecknas som vanart, tillskyndar samhället så betydande kostnader på mångahanda sätt, att en lagstiftning, som på effektivt sätt kunde motverka denna samhällsföreteelse, skulle medföra jämväl ekonomiska fördelar.

Såsom skäl emot inrättandet av ett nytt organ hava åtskilliga myndigheter framhållit, att ett dylikt organ vore obehövt, därvid i huvudsak anförts, att länsstyrelser och poliskamrar på ett tillfredsställande sätt handlagt dessa ärenden och att det för riksdagen framlagda lagförslaget erbjöde ytterligare garantier mot obehöriga frihetsberövanden. I sistnämnda hänseende åsyftades särskilt bestämmelserna om lekmäns deltagande i ärendenas behandling i första instans, offentlighet vid förhandlingarna hos länsstyrelse, felandes rätt till biträde därstädes samt förhör inför länsstyrelse eller domstol med personer, som kunde antagas hava kännedom i saken. I den riktning, som nu nämnts, hava uttalanden gjorts av länsstyrelserna i Uppsala, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Älvsborgs, Örebro, Gävleborgs, Jämtlands och Norrbottens län, poliskammaren i Örebro samt socialstyrelsen och statskontoret.

Skäl mot förslaget.

1. Länsstyrelsernas prövning tillfredsställande.

Av de yttranden, som härutinnan avgivits, må följande återgivnas.

Länsstyrelsen i Kalmar län har anfört:

Det lagstiftningsarbete, i vilket detta förslag ingår som en detalj, berör ett

viktigt socialt område och har också visat sig mycket känsligt för de i vår tid så framträdande sociala opinionerna. För visso är det med goda skäl anpassning sökes till det allmänna rättsmedvetandet och till de olika sociala företeelsernas skilda natur. Särskilt må vidsträckt hänsyn anses berättigade vid varje form av den personliga frihetens berövande, vare sig det rubriceras såsom straff eller icke. Det torde nämligen kunna antagas att de numera starkt humaniserade och även i formen nyanserade frihetsstraffen i många fall knappast framstå som ett lidande i annat avseende än beträffande själva frihetsförlusten. Och för det stora flertalet av de asociala element, som drabbas av dels tvångsarbete och dels frihetsstraff, torde i varje fall den begreppsmässiga skillnaden mellan å ena sidan frihetsstraff och å den andra vad som i promemorian bland annat benämnes anstaltsvård sakna vidare betydelse. Även straffet i modern mening utgör ju icke samhällets hämnd på den brottslige, utan väsentligen ett korrektiv mot brottsligheten.

Att döma av det livliga intresse, som samlat sig omkring formerna för handhavandet av samhällets rätt mot »vanartade» och organen därför skulle den hittillsvarande ordningen hava givit anledning till betydande erinringar. Så är emellertid, i allt fall beträffande förfarandet i andra instans, ingalunda fallet. Utredningarna i ämnet bestyrka, vad länsstyrelsen för sin del också kan vitsorda, att länsstyrelsens uppgift i fråga om lösdriveriets efterhållande fungerat i stort sett mycket väl och anmärkningsfritt. Det torde vara mera föreställningen om *möjlighet* till godtycke och rättsosäkerhet än påvisbara fall därav, som givit anledning till den på sina håll inrotade meningen om orättvist bedömande i lösdrivarmål. Denna föreställning synes i varje fall icke stå i något rimligt förhållande till användningen av besvärsrätten emot länsstyrelsernas utslag i dylika mål. Av härstädes avgjorda lösdrivarmål har sålunda under senare åren intet överklagats. Det torde i själva verket få anses som ett gott vitsord åt det nuvarande systemet, att det, under en tid av så livligt socialt lagstiftande i övrigt, kunnat ända hittills fungera tämligen klanderfritt.

Då nu med den föreslagna vanartslagen bestämmelserna rörande lösdriveriets efterhållande i första instans skulle högst väsentligt uppmjukas och, i stället för de hittills avgörande underordnade polismyndigheterna, i de föreslagna skyddsnämnderna nya organ skulle tillkomma med bredare och till allmänhetens förtroende syftande underlag samt i enahanda syfte reglerna även för hithörande måls handläggning i andra instans skulle utbyggas med de flesta av de befogenheter, som stå den moderna brottmålsdomstolen till buds, vill det synas länsstyrelsen som om alla rimliga krav bleve uppfyllda såväl i fråga om mänsklig hänsyn som allsidig prövning och rättssäkerhet samt offentlighet i önskvärd utsträckning. Därmed borde också den ovanberörda misstron vara erforderligen motverkad.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har framhållit följande:

Såvitt länsstyrelsen känner, föreligger ingen verklig erfarenhet om att länsstyrelserna icke skulle på ett tillfredsställande sätt handha hithörande uppgifter. Varken från klienternas, anstaltarnas eller folkmeningens sida torde något sådant omdöme kommit till uttryck. — — — Inom länsstyrelserna synes man kunna påräkna all den sociala förståelse och juridiska insikt, som betinga en klok och rättfärdig behandling av ifrågasatt spörsmål.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har yttrat:

Vid bedömandet av det nu remitterade förslaget synes man hava att utgå ifrån att det blivande lagförslaget skall, med undantag av nu ifrågasatta avvikelser, i huvudsak överensstämma med propositionen nr 240 till 1930 års riksdag. Enligt 1 § i den då föreslagna vanartslagen skulle de i lagen

tillämnade åtgärderna avse dels skydd mot visst samhällsskadligt levnadssätt och dels tillrättaförande av dem, som göra sig skyldiga därtill.

För att sistnämnda förebyggande åtgärder skola ombesörjas med tillräckligt starkt intresse och sakkunskap, har den handhavande myndigheten i första instans för individer, som uppnått 21 år, skydds nämnden, erhållit ett kraftigt inslag av lekmannarepresentanter, varjämte avsikten lär vara att i högre grad än hittills det allmänna skulle stödja de enskilda föreningar, som utöva hjälp- och räddningsverksamhet bland lagens klientel. Det lär alltså kunna antagas, att den positiva verksamheten för tillrättaförande skall, i all den utsträckning det är möjligt, komma till sin rätt. Hänskjuter den sålunda anordnade första instansen ärendet till högre myndighet för att denna skall pröva frågan om intagning å allmän arbetsanstalt, ger redan den föregående behandlingen ett stöd för att frågan om frihetsförlust icke i onödan kommer under prövning. Den viktigaste farhågan, nämligen att under tider av arbetslöshet unga oförvitliga personer, som icke lyckats erhålla sysselsättning, skulle kunna bli behandlade enligt vanartslagen, synes härigenom vara utesluten. Då därtill läggas föreskrifterna om offentlighet och rättegångsbiträde i andra instans samt de skärpta förutsättningarna för att internering skall ifrågakomma, synas betryggande garantier vara givna för att icke länsstyrelserna skola meddela förordnande om intagning å arbetsanstalt utan objektivt tillräckliga skäl.

Flera myndigheter hava framhållit, att länsstyrelserna ur olika synpunkter 2. Länsstyrelserna ur vissa synpunkter vore lämpligare att handlägga ärenden enligt den föreslagna lagen än ett sådant organ som det ifrågasatta. lämpligare organ än det ifrågasatta.

Sålunda hava länsstyrelserna i Kalmar, Malmöhus, Västmanlands och Norrbottens län erinrat om det företräde för länsstyrelserna framför ett särskilt organ, som låge i deras befattning med närliggande sociala uppgifter.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har härutinnan anført:

Länsstyrelserna uträtta en mängd göromål som höra till social verksamhet samt få i följd därav anses vara i ej ringa mån inställda på sådant samhällsarbete som här är i fråga. I synnerhet kan länsstyrelsernas befattning med fattigvården och med alkoholförfattningarna sägas ägnad att hos dessa myndigheter bibringa förståelse för och kännedom om de förhållanden, som hava samband med lösdriveriet.

Länsstyrelsen i Västmanlands län har yttrat:

Det är i stort sett föga sannolikt att domare, ordinarie eller tillförordnade, skulle vara bättre skickade att handlägga ärenden av angiven natur än länsstyrelsetjänstemän, som dagligen syssla med socialt betonade spørsmål och för deras behöriga handläggning jämt och samt stå i kontakt med målsmän för sociala ärenden liksom med parterna själva.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har framhållit, att länsstyrelserna handhava en mångfald andra ärenden av social natur och därvid intimt samarbeta med sådana kommunala organ samt offentliga och enskilda institutioner, som enligt förslaget äro avsedda att medverka vid tillämpningen av den reformerade lösdrivarlagstiftningen.

Länsstyrelsen i Uppsala län har jämväl i viss mån berört nu antydda synpunkt. Sedan länsstyrelsen förklarat sig ej betvivla, att en av intresserade och inflytelserika personer sammansatt nämnd må kunna genom praktiska åt-

gärder, framför allt beredande av arbetstillfällen, verka för ett avvänjande från samhällsskadligt levnadssätt, tillägger länsstyrelsen, att det icke syntes troligt, att nämnden därutinnan skulle komma att förfoga över så stora möjligheter som länsstyrelse med dess grundliga kunskap om länet och dess auktoritativa ställning.

I vissa utlåtanden har antytts, att det med hänsyn till upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet vore fördelaktigare, om ifrågavarande ärenden alltjämt handlades av länsstyrelserna. Nämda synpunkt har berörts av länsstyrelserna i Jönköpings, Älvsborgs och Jämtlands län.

Länsstyrelsen i sistnämnda län har i detta avseende anfört:

Enligt socialstyrelsens intensivundersökning av lösdrivarna är det kriminella inslaget bland den tillämnade lagens klientel synnerligen starkt. Lösdriveri och brottslighet gå i stor utsträckning över i varandra, såsom 1929 års sakkunniga framhållit. Undfallenhet mot de för den laglydiga och fredliga befolkningen ofta mycket besvärande, icke sällan verkligen farliga individer, om vilka det faktiskt här är fråga i stor omfattning, kan leda till en allvarlig försämring av rättsskyddet. Det synes därför icke vara tillrådligt att låta den för ordningens upprätthållande ansvariga myndigheten ställas utanför avgörandet, och det kan med skäl befaras, att det nya »organet med domstols karaktär» skulle ställa alltför stora krav på bevisning. Särskilt då bevistemat rör icke så mycket bestämt avgränsade handlingar som »levnads-sättet», kunna fordringarna på juridisk bevisning bli svåra att fylla.

Vad angår det senast berörda förhållandet, har länsstyrelsen i Gotlands län i viss mån uttalat en annan mening. Länsstyrelsen anför nämligen såsom ett synnerligen betydelsefullt skäl mot ärendenas överflyttande från länsstyrelserna, att länsstyrelserna med hänsyn till deras större erfarenhet från handläggning av ärenden av social natur kunde förväntas låta de humanitära och allmänna sociala synpunkterna komma mera till sin rätt än vad fallet torde bli, därest hithörande ärenden förlades till ett organ med domstols karaktär, varvid faran för en alltför formell handläggning och prövning av frågorna låge nära till hands.

Länsstyrelsen i Stockholms län har för sitt tillstyrkande av det ifrågasatta organet förutsatt såsom oundgängligen nödvändigt, att organet tillbörligen tillgodosåge skäliga krav på realitetsbetonad handläggning.

Ett bestämt företräde har tillagts länsstyrelserna på grund av den större skyndsamhet, varmed dessa myndigheter kunna handlägga ärendena i förhållande till särskilda nämnder. Härom anför polismästaren i Stockholm i sitt av överståthållarämbetet åberopade utlåtande:

Det torde ligga i sakens natur, att ett organ av föreslagen sammansättning icke kan sammankomma så ofta som exempelvis länsstyrelsen. En nödvändig följd av organets verksamhet måste bli, att den, som skall bli föremål för dess verksamhet berövas friheten i avvaktan på utslaget under längre tid än nu är fallet hos länsstyrelse. Då oftast organets medlemmar torde vara bosatta å skilda orter, måste de för sammanträde, som väl i regel i fråga om mål, vilka skola behandlas enligt vanartslagen torde förläggas till residensstaden i länet, där fängelse finnes, företaga måhända långa resor. En följd härav måste också bli, att organet icke lär kunna så skyndsamt som är önskligt besluta om provisoriskt omhändertagande av vissa alkoholister.

Hela organisationen synes bliva mer tungrodd, än som kan anses förenligt med dess ändamål, nämligen att snabbt anordna vård åt klientelet.

Länsstyrelserna i Stockholms och Kalmar län samt poliskammaren i Göteborg hava uttalat sig på liknande sätt. Länsstyrelsen i Örebro län har anmärkt, att det nya organet på grund av sin sammansättning säkerligen komme att arbeta under tunga och långsamma former. Socialstyrelsen har i detta avseende yttrat:

Mål av ifrågavarande art påkalla ofta, ja merendels skyndsam behandling. Erinras må här särskilt om de fall, där individen av den lokala myndigheten tagits eller efter beslut av myndigheten i andra instans omedelbart bör tagas i förvar, exempelvis vid provisoriskt omhändertagande av sådana personer, vilka kunna befaras begå våldsdåd. Den ifrågasatta nämndens verksamhet skulle enligt sakens natur i flertalet län näppeligen bliva annat än intermittent, vilket skulle försvåra den ofta nödvändiga omedelbara kommunikationen mellan nämnden och den lokala myndigheten. Påpekas må, att en betydelsefull strävan i fråga om nykterhetsnämnderna just är att trygga möjligheten till fortlöpande arbete mellan nämndernas sammanträden. Intermittensen i intagningsnämndens verksamhet skulle skapa olägenheter av analog beskaffenhet med dem, som man nu söker övervinna, i vad angår det lokala organet och vilka icke torde bliva mindre framträdande i fråga om vanartslagens tillämpning. Länsstyrelsernas kontinuerliga, ämbetsmannamässiga verksamhet, vilken erbjuder de lokala organen möjlighet till daglig, tryggad kommunikation, innebär här ett väsentligt företräde.

Emot förslaget hava flera myndigheter anfört betänkligheter av ekonomisk ^{3. Ekonomiska och organisatoriska betänkligheter.} eller organisatorisk art, nämligen överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Jönköpings, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Örebro, Gävleborgs och Norrbottens län, polismästaren i Stockholm, socialstyrelsen och statskontoret.

Av de yttranden, som företrädesvis avse ekonomiska synpunkter, må här återgivas följande.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har anfört:

Med hänsyn till den arbetsbörda, som skulle komma att åvila det nya organet, torde detta komma att få sammanträda mycket ofta. I detta sammanhang må framhållas, att det oftast, då det gäller lösdrivare, icke blir tillräckligt att hålla ett sammanträde för varje lösdrivare. Med organets verksamhet kommer också att följa ett rätt så omfattande expeditiönsarbete. Det torde därför kunna befaras, att det nya organet kommer att svälla ut till ett nytt ämbetsverk. Man måste för varje fall räkna med, att utgifterna för detsamma i form av arvoden och dagtraktamenten m. m. komma att bliva rätt så betydande. Här emot vore givetvis intet att säga, därest man genom den föreslagna anordningen kunde vinna motsvarande besparingar genom en nedskärning i länsstyrelsernas organisation. Med hänsyn till den arbetsbörda, som för närvarande åvilar länsstyrelserna och som för varje år ökas, synes det emellertid icke möjligt, även om det nya organet kommer till stånd, att göra några inskränkningar uti ifrågavarande hänseende. Av statsfinansiella skäl synes därför det framlagda förslaget vara ägnat ingiva betänkligheter.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har yttrat:

En nämnd av ifrågasatt slag måste med nödvändighet ur kostnadssynpunkt ställa sig avsevärt dyrbarare än exempelvis ett poliskollegium, även om ären-

dena till antal eller eljest ur arbetsmängdssynpunkt icke bleve mera betungande i nämnden än i kollegiet. Den möjlighet att till ett fåtal sammanträden sammanföra ärendena, som finns i poliskollegiet, skulle nämligen helt saknas i en nämnd, som hade att handlägga ärenden angående anhållna, eventuellt häktade personer och att besluta i fråga om frihetens förlust för dessa. Dylika ärenden måste handläggas omedelbart, allt eftersom de inkomma, och nämnden måste därför vara beredd att när som helst sammankallas. Att varken ordförande eller bisittare på dessa villkor kunna vara villiga åtaga sig uppdraget utan avsevärt årsarvode, får därför anses antagligt. Och med säkerhet kan också antagas, att det skulle bli va svårt uppbbringa någon ordförande, som skulle — såsom förutsatts såsom det normala — vara villig själv vara nämndens protokollförare. Arvode jämväl åt en dylik torde därför böra beräknas. — — — Slutligen bör i avseende å kostnaderna beaktas, att nämnden ingalunda överallt torde kunna påräkna avgiftsfri lokal för sina sammanträden.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län har anmärkt:

Såsom starkt vägande skäl mot förslaget vill länsstyrelsen — — — framhålla vikten av att nya statliga organ icke tillskapas annat än när absolut trängande behov härför föreligga. Skulle förslaget förverkligas, torde följden bli, att inom icke allt för långt avlägsen framtid organen måste utökas, kanske rent av förvandlas till fasta tjänster. Försiktigheten bjuder att samhället ej minst vid de sociala uppgifternas förverkligande iakttagar sparsamhet.

Länsstyrelsen i Örebro län har framhållit, att det föreslagna nya förfarandet givetvis måste medföra avsevärda kostnader, vilka enligt länsstyrelsens uppfattning bättre kunde användas till positiva åtgärder för ordnande av arbetshem eller eljest för beredande av sysselsättning åt här avsedda personer för att dymedelst söka upprätta dem, i den mån sådant vore möjligt.

Av de yttranden, som framhåva de organisatoriska synpunkterna, må följande omförmälas.

Polismästaren i Stockholm har i sitt av överståthållarämbetet åberopade utlåtande anmärkt:

Allt från lagkommittén 1810 fram till nuvarande tid torde i rättsutvecklingen kunna spåras en strävan att avskaffa specialdomstolarna. Förslaget, som åt det nya organet vill giva domstols karaktär, innebär följaktligen ett avsteg från de principer, som under mer än etthundra år kännetecknat reformarbetet inom processrättens område. Även om en sådan åtgärd må i föreliggande fall kunna motiveras därmed, att fråga här icke är om inrättande av en domstol, synes dock allvarliga betänkligheter kunna åberopas mot att avgörandet om människors frihet uppdrages åt ett organ, som åtminstone delvis utses efter politiska principer och allenast för viss tidsperiod, varigenom det nya organet kommer att i administrationen intaga en helt annan ställning än domstolarna och länsstyrelserna.

Länsstyrelsen i Blekinge län har anmärkt på den lösliga och tillfälliga sammansättning, som föreslagits för organet. Poliskammaren i Göteborg har såsom en i ögonen fallande brist framhållit insättandet i organen av lekmän, valda efter partilinjer, och länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har förklarat sig i någon mån dela denna poliskammarens uppfattning.

Länsstyrelsen i Gotlands län har framhållit, att det redan nu avsevärda antalet institutioner av social natur, likartade med den ifrågasatta nämnden, icke

borde utan mycket starka skäl utökas, i synnerhet icke i en tid, då från skilda håll yrkades på sammanförande av de sociala uppgifterna till så få organ som möjligt. I viss mån liknande uttalande har gjorts av länsstyrelsen i Norrbottens län.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har yttrat:

Särskilda nya organ böra enligt länsstyrelsens mening icke inrättas annat än då starkt vägande skäl föreligga. De medföra ökade kostnader, bliva mindre lätt tillgängliga och vålla ändock splittring av arbetstid för personer med andra huvuduppgifter.

Socialstyrelsen har anfört, att i åtskilliga fall frågor om nämndens kompetensområde inställde sig. Härom yttrar styrelsen:

Enligt såväl vanarts- som alkoholistlagen — styrelsen syftar härvid på de båda föreliggande förslagen — har polismyndighet i flera fall initiativrätt. Oftast torde polismyndigheten få anledning till sådant initiativ i sin egenskap av ordningsmakt. Man frågar sig då, om den uppsikt och ledning, som länsstyrelse har att utöva över de lokala polismyndigheterna, skall överflyttas på intagningsnämnden i sådana fall, där internering på alkoholist- eller arbetsanstalt kan ifrågasättas. En sådan fördelning i utövandet av berörda uppgifter synes icke lämpligen låta förena sig med länsstyrelsens ämbetsställning.

Enligt 12 § alkoholistlagen äger »sökande hos länsstyrelse påkalla förständigande för nykterhetsnämnd att vidtaga hjälpåtgärder eller att själv göra ansökan om förordnande om personens intagande å allmän alkoholistanstalt». Ehuru väl det i förevarande sammanhang rör sig om besvärärfarande, lärers ansökan, i och med att den alternativt kan avse intagning på anstalt, böra ställas till intagningsnämnden. Skulle det då också ankomma på intagningsnämnden att, om intagning å anstalt ej befunnes böra komma till stånd, förständiga nykterhetsnämnden att vidtaga hjälpåtgärder? Enligt 16 § samma lag äger länsstyrelsen meddela föreläggande för nykterhetsnämnd. Skall denna befogenhet överflyttas på intagningsnämnden? Enligt 17 § 2 mom. kan liknande förhållanden uppkomma.

Det förtjänar här nämnas ett exempel på de vanskligheter, som inställa sig, då det gäller att ur länsstyrelsernas ämbetsområde utbryta hithörande frågor, jämväl där de direkt avse intagning å anstalt. Enligt 17 § 1 mom. alkoholistlagen äger länsstyrelse på eget initiativ förordna om straffriförklarade alkoholisters intagning å anstalt. Skola sådana personer av länsstyrelsen överlämnas till intagningsnämnden, ehuru väl intagningen på alkoholistanstalt synbarligen endast är en av de ofta betydelsefulla åtgärder, som länsstyrelsen har att överväga i dylika fall?

I 23 § vanartslagen ges ett särskilt belysande exempel på, att frågorna om intagning å anstalt och om inledande av andra förfaranden äro så nära sammanflätade med varandra, att de näppeligen kunna skiljas åt. Om sålunda de förra skola ankomma på intagningsnämndens prövning, synes denna också böra hava att pröva de senare.

Man kan också fråga sig, om nämnden skulle besitta den personliga kännedom om de lokala myndigheterna — kommunala såväl som polismyndigheter — den auktoritet mot dessa och i sista hand de maktmedel mot dem, varöver länsstyrelse förfogar och som torde vara en oomstritt värdefull tillgång för länsstyrelserna.

Alla de fyra lagar, varom här företrädesvis är fråga, nämligen vanartslagen, alkoholistlagen, barnavårdslagen och fattigvårdslagen, äro nära samman-

flätade med varandra i den praktiska tillämpningen. Bestämmelserna i var och en av dessa lagar bildade även enhetliga system. Handläggningen av ett mål jämlikt en paragraf kunde ofta giva indirekt anledning till åtgärder enligt en annan. Enligt styrelsens mening skulle den ifrågasatta anordningen, konsekvent genomförd, kunna befaras leda till, att man rent av bleve nödsakad överflytta hela länsstyrelsernas befattning med dessa lagar till intagningsnämnderna, vilka sålunda bleve nya, vid sidan av länsstyrelserna fungerande centrala länsorgan med övervägande administrativa uppgifter. Anmärkas må också, att det just varit länsstyrelsernas administrativa karaktär, som föranlett önskemålet att från länsstyrelserna bortflytta här ifrågavarande mål och att för deras handläggning tillskapa en ny domstol.

I allt fall är det uppenbart, att intagningsnämndernas arbetsbörda åtminstone i vissa län skulle bliva ganska omfattande och påkalla en häremot svarande organisation. Påtagligen bleve det förenat med vissa svårigheter för ordinarie domare att med sin tjänst förena chefskapet för ett dylikt organ.

Efter att hava erinrat om socialstyrelsens uttalande rörande intagningsnämndernas utvecklande till nya centrala länsorgan anförde statskontoret, att ämbetsverket icke kunde hålla en sådan utveckling som den av socialstyrelsen angivna för otrolig. Därefter yttrade statskontoret:

På grund av vad sålunda anförts och särskilt i betraktande av de betänkligheter utav statsfinansiell art, som synas vara förenade med det föreliggande förslaget om inrättande av statliga organ, vilka torde kunna befaras komma att utveckla sig till självständiga ämbetsverk vid sidan av de nuvarande länsstyrelserna, anser sig statskontoret icke kunna biträda nämnda förslag.

Andra förslag
till vinnande
av det med
organet av-
sedda syftet.

Vissa myndigheter hava framställt andra förslag till vinnande av det med organet avsedda syftet.

Sålunda har polismästaren i Stockholm i sitt av överståthållarämbetet åberopade utlåtande uttalat sig för en omorganisation av länsstyrelserna vid behandlingen av ifrågavarande ärenden, därvid plats åt ett lekmannelement även torde kunna beredas. Länsstyrelsen i Västmanlands län har erinrat om ett av länsstyrelsen över förslag till lagstiftning i ämnet avgivet yttrande, däri länsstyrelsen framhållit det vara av ett obestridligt värde att vid handläggning av förevarande ärenden få samverka med någon eller några personer, som kunde företräda lekmannens syn på saken. Socialstyrelsen har även berört frågan om länsstyrelsernas förstärkning vid behandlingen av hithörande frågor med särskilda tillkallade bisittare. Styrelsen har emellertid ansett svårigheter möta att förläna sådan ställning åt samtliga de fyra personer, vilka enligt promemorian skulle bilda en intagningsnämnd.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län — som ansett hinder ej möta för ärendenas överflyttning till de allmänna domstolarna, ehuru länsstyrelsen funnit en sådan åtgärd obehövlig — har föreslagit inrättande av en särskild nämnd, bestående av en läkare och en eller två andra socialt intresserade personer, som skulle hava att till länsstyrelsen eller domstolen avgiva yttranden i ärenden av förevarande art. Ett liknande förslag har väckts av socialstyrelsen, som härom anförde följande:

En möjlighet, som synes särskilt förtjäna övervägas, vore att — med mönster från lagarna den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och om internering av återfallsförbrytare — tillskapa en sakkunnig remissinstitution, exempelvis av likartad sammansättning som den ifrågasatta intagningsnämnden, vars behörighet emellertid lika med interneringsnämndens skulle begränsas till vetorätt mot ifrågasatta beslut rörande frihetsförlust. Då sådant beslut icke kunde komma till stånd, med mindre ej blott länsstyrelsen utan även nämnden funne åtgärden befogad, skulle anordningen uppenbarligen skapa synnerligen starka garantier mot internering i oträngt mål.

Vid realiserandet av en dylik tanke synas två alternativ möjliga, nämligen att tillskapa antingen en för hela riket gemensam central prövningsinstans eller ock lokala sådana i varje residensstad.

Till förmån för det förra alternativet talar i främsta rummet den omständigheten, att det torde erbjuda större möjligheter att förvärva för uppgiften fullt kvalificerade krafter och därmed ökad auktoritet. Vidare skulle en sådan central nämnd, i och med att den finge sig ålagt att yttra sig i samtliga förekommande mål av ifrågavarande slag inom landet, förvärva en betydande, värdefull praktisk erfarenhet och överblick över lagtillämpningen. Enhetlighet i tillämpningen skulle främjas. Såsom en olägenhet åter framstår, att förfarandet väsentligen — i allt fall städse i de fall, där länsstyrelsen hade sitt säte å annan ort än centralnämnden — finge ske skriftligt utan möjlighet till de personliga iakttagelser, som onekligen måste vara av vikt på ifrågavarande område. Tilläggas bör, att detta förfarande, även om nämnden såsom nödvändigt vore organiserades för fortlöpande verksamhet, enligt sakens natur måste föranleda viss tidsutdräkt och omgång.

Enligt det senare alternativet med en lokal prövningsnämnd i varje residensstad undginge man väsentligen nu berörda olägenheter. Målet kunde muntligen föredragas inför nämnden av den inom länsstyrelsen, som där verkställt utredningen. Styrelsen föreställer sig också, att tillfälle kunde beredas nämndens ledamöter att närvara vid förhören. Över huvud taget skulle anordningen enligt det senare alternativet sannolikt kännetecknas av större smidighet än enligt det förra och på samma gång erbjuda länsstyrelsernas vederbörande tjänstemän ett visst stöd.

Statskontoret har under viss förutsättning uttalat sig för en omorganisation av första instansens organ, skyddsnämnderna, samt yttrar härutinnan:

I betraktande av de svårigheter, som förefinnas för en tillfredsställande lösning av ifrågavarande spørsmål, anser statskontoret böra tagas under omprövning, huruvida icke någon förenkling av problemet skulle kunna vinnas därigenom, att alla de åtgärder, som från samhällets sida anses böra vidtagas för att förhjälpa de felande till en bättre livsföring, anförtros åt den första instansen, d. v. s. de föreslagna skyddsnämnderna. I sådant fall skulle den andra instansen endast hava att pröva, huruvida stadgade förutsättningar föreligga för meddelande av förordnande om vederbörandes intagning å allmän arbetsanstalt. Därest skyddsnämnderna, sådana de föreslagits av Kungl. Maj:t i proposition till 1930 års riksdag, icke skulle anses kunna fylla en dylik utökad uppgift, torde de böra erhålla en härför lämpad sammansättning, exempelvis genom insättande i desamma av en läkare samt ytterligare någon lekmannarepresentant. Måhända kan det även befinnas mindre lämpligt, att polischefen i orten eller hans ställföreträdare är ordförande i en skyddsnämnd med nu angivna uppgifter.

Från statskontorets beslut var föredraganden, t. f. sekreteraren Britth, skiljaktig och ansåg, att statskontoret bort uttala sig för att förordnanden om intagning å allmän arbetsanstalt borde meddelas av domstol.

Statistik. Till ledning för bedömande av den arbetsbörda, som skulle komma att åvila ett nyinrättat organ, meddelas i följande tabell 1 uppgifter för de olika länen dels rörande antalet mål, däri fråga varit om ådömande av tvångsarbete enligt lösdriveri-, fattigvårds- eller barnavårdslagen samt om intagande å alkoholistanstalt, dels ock om antalet mål, däri beslutet avsett tvångsarbete eller intagande å alkoholistanstalt.

Tabell 1. Antalet mål, däri fråga varit om ådömande av tvångsarbete enligt lösdriveri-, fattigvårds- eller barnavårdslagen eller om intagande å alkoholistanstalt, samt antalet mål, däri beslutet avsett tvångsarbete eller intagande å alkoholistanstalt.

L ä n	Tid	Antal mål, däri		Antal mål, däri		Summa mål, däri fråga varit om ådömande av tvångsarbete el. intagande å alkoholist- anstalt
		fråga varit om ådömande av tvångs- arbete	beslutet avsett tvångs- arbete	fråga varit om intagande å alko- holistan- stalt	beslutet avsett intagande å alko- holistan- stalt	
Stockholms stad . . .	1929	159	133	136	131	295
	$\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	134	114	119	114	253
, län . .	1929	10	6	8	8	18
	$\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	7	7	4	4	11
Uppsala , . .	1929	4	3	4	4	8
	$\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	3	—	3	3	6
Södermanlands , . .	1929	8	5	1	1	9
	$\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	2	2	2	1	4
Östergötlands , . .	1929	24	15	18	18	42
	$\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	25	15	12	11	37
Jönköpings , . .	1929	13	7	3	3	16
	$\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	12	6	4	4	16
Kronobergs , . .	1929	7	4	1	1	8
	$\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	2	—	1	—	3
Kalmar , . .	1929	12	10	—	—	12
	$\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	10	6	2	2	12
Gotlands , . .	1929	—	—	—	—	—
	$\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	5	1	2	2	7
Blekinge , . .	1929	11	7	1	1	12
	$\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	11	3	2	2	13
Kristianstads , . .	1929	7	5	2	1	9
	$\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	10	6	—	—	10
Malmöhus , . .	1929	84	65	27	26	111
	$\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	62	37	43	42	105
Hallands , . .	1929	4	2	2	1	6
	$\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	3	1	4	4	7
Göteborgs o. Bohus , . .	1929	80	57	41	39	121
	$\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	93	49	54	53	147

1	2	3		4		5
L ä n	Tid	Antal mål, däri		Antal mål, däri		Summa mål,
		fråga varit om ådömande av tvångsarbete	beslutet avsett tvångsarbete	fråga varit om intagande å alko- holistanstalt	beslutet avsett intagande å alko- holistanstalt	där fråga varit om ådömande av tvångsarbete el. intagande å alkoholistanstalt.
Älvsborgs	1929	16	9	8	8	24
	$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930	14	7	4	4	18
Skaraborgs	1929	15	7	1	1	16
	$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930	15	6	1	1	16
Värmlands	1929	16	11	1	1	17
	$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930	17	12	8	6	25
Örebro	1929	18	13	7	7	25
	$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930	17	9	6	5	23
Västmanlands	1929	8	4	1	—	9
	$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930	4	1	4	1	8
Kopparbergs	1929	14	12	3	2	17
	$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930	14	13	6	5	20
Gävleborgs	1929	8	6	6	6	14
	$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930	21	14	8	6	29
Västernorrlands	1929	20	10	3	3	23
	$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930	11	9	8	6	19
Jämtlands	1929	2	1	—	—	2
	$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930	—	—	—	—	—
Västerbottens	1929	4	3	5	5	9
	$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930	8	6	1	—	9
Norrbottens	1929	5	3	5	5	10
	$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930	3	1	3	3	6
Summa						
1929		549	388	284	272	833
$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930		503	325	301	279	804

Anm. Antalet mål, däri fråga varit om ådömande av tvångsarbete, och antalet mål, däri beslutet avsett tvångsarbete, utgjorde i

Norrköping	1929	13 resp.	7
	$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930	14	6
Malmö	1929	48	41
	$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930	21	12
Hälsingborg	1929	15	3
	$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930	23	18
Göteborg	1929	69	46
	$\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{10}$ 1930	87	45

Såsom var att vänta, är största antalet mål att finna i Stockholms stad samt i Göteborgs och Bohus, Malmöhus och Östergötlands län. Då beslutet avsett annat än tvångsarbete, har vederbörande i allmänhet ådömts varning, medan i en del fall sjukvård, fattigvård eller alkoholistvård beretts honom. Lös-givande utan varning har förekommit allenast i ett helt ringa antal fall.

I tabellen lämnas vissa uppgifter om antalet mål, däri fråga varit om ådömande av tvångsarbete, m. m. för vissa städer, i vilka finnas poliskammare.

Till upplysning om fördelningen av målen i hela riket mellan länsstyrelserna och poliskamrarna, däri inberäknat poliskammaren i Stockholm, må nämnas följande uppgifter. Enligt den officiella statistiken dömdes till tvångsarbete år 1927 inom hela riket 506 personer. Av dessa hade 346 dömts av poliskamrarna och 160 av länsstyrelserna. För tiden efter år 1927 äro några statistiska uppgifter icke publicerade, men enligt de för år 1929 samt tiden $\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930 från länsstyrelserna inhämtade uppgifterna utgjorde antalet i hela riket till tvångsarbete dömda personer år 1929 388, därav 243 dömts av poliskamrarna och 145 av länsstyrelserna. För de tio första månaderna av år 1930 utgjorde antalet i hela riket till tvångsarbete dömda personer 325, därav 202 dömts av poliskamrarna och 123 av länsstyrelserna. Av uppgifterna framgår, att det största antalet, omkring $\frac{2}{3}$, dömts av poliskamrarna i riket. Antalet mål, däri överhuvud taget fråga varit om ådömande av tvångsarbete, uppgick år 1929 i hela riket till 549, av vilka 321 handlagts av poliskamrarna och 228 av länsstyrelserna. Motsvarande siffror för tiden $\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930 utgjorde 503, 294 och 209. Anmärkas må, att länsstyrelserna men icke de vanliga poliskamrarna äga ådöma tvångsarbete ej blott enligt lösdriverilagen utan även enligt de lagrum i fattigvårds- och barnavårdslagarna, vilka såsom påföljd vid indisciplinärt uppträdande utav personer, intagna å fattigvårdsanstalt, m. fl. stadga ådömande av tvångsarbete. Poliskamrarna i landsorten hava således färre grupper mål att avdöma än länsstyrelserna.

Till belysande av länsstyrelsernas sammansättning vid handläggning av mål, däri fråga varit om ådömande av tvångsarbete enligt lösdriveri-, fattigvårds- eller barnavårdslagen, meddelas följande uppgifter i tabell 2.

Tabell 2. Uppgift å länsstyrelses sammansättning och föredragandes tjänsteställning vid avgörande under år 1929 och tiden $\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930 av mål, däri fråga varit om ådömande av tvångsarbete enligt lösdriveri-, fattigvårds- eller barnavårdslagen.

Länsstyrelsen i	Tid	Hela antalet mål	Antalet mål, däri landshövdingen		Antalet mål, däri föredraganden innehaft eller i dess helhet uppehållit befattning såsom			
			deltagit	icke deltagit	landssekreterare	länsassessor	länsnotarie	extra länsnotarie
Stockholms län . .	1929 $\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	10	1	9	—	—	10	—
		7	—	7	—	—	7	—
Uppsala " . .	1929 $\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	4	—	4	—	4	—	—
		3	—	3	—	3	—	—
Södermanlands " . .	1929 $\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	4	1	3	—	4	—	—
		—	—	—	—	—	—	—
Östergötlands " . .	1929 $\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	11	—	11	—	—	11	—
		11	—	11	—	—	11	—
Jönköpings " . .	1929 $\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	13	—	13	—	13	—	—
		12	—	12	—	12	—	—
Kronobergs " . .	1929 $\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	7	1	6	—	7	—	—
		2	—	2	—	2	—	—
Kalmar " . .	1929 $\frac{1}{1}-\frac{31}{10}$ 1930	12	—	12	—	12	—	—
		10	—	10	—	10	—	—

Länsstyrelsen i	T i d	Hela antalet mål	Antalet mål, däri lands- hövdingen		Antalet mål, däri föredraganden innehaft eller i dess helhet uppe- hållit befattning såsom			
			del- tagit	icke del- tagit	lands- sekre- terare	läns- assessor	läns- notarie	extra läns- notarie
Gotlands	1929 1/1—31/10 1930	— 5	— 3	— 2	— 5	— —	— —	— —
Blekinge	1929 1/1—31/10 1930	6 3	— —	6 3	— —	6 3	— —	— —
Kristianstads	1929 1/1—31/10 1930	7 10	— —	7 10	— —	7 10	— —	— —
Malmöhus	1929 1/1—31/10 1930	21 18	— —	21 18	— —	— —	20 18	1 —
Hallands	1929 1/1—31/10 1930	4 3	— —	4 3	— —	4 3	— —	— —
Göteborgs o. Bohus	1929 1/1—31/10 1930	11 6	— —	11 6	— —	4 —	7 6	— —
Älvsborgs	1929 1/1—31/10 1930	16 14	1 2	15 12	— —	14 14	2 —	— —
Skaraborgs	1929 1/1—31/10 1930	15 15	— —	15 15	— —	15 15	— —	— —
Värmlands	1929 1/1—31/10 1930	16 17	— —	16 17	1 1	1 —	14 16	— —
Örebro	1929 1/1—31/10 1930	10 12	— —	10 12	— —	10 12	— —	— —
Västmanlands	1929 1/1—31/10 1930	8 4	— —	8 4	— —	8 4	— —	— —
Kopparbergs	1929 1/1—31/10 1930	14 14	— —	14 14	— —	1 —	1 —	12 14
Gävleborgs	1929 1/1—31/10 1930	8 21	2 2	6 19	— —	8 21	— —	— —
Västernorrlands	1929 1/1—31/10 1930	21 10	— —	20 11	— —	19 11	1 —	— —
Jämtlands	1929 1/1—31/10 1930	8 —	— —	2 —	— —	1 —	1 —	— —
Västerbottens	1929 1/1—31/10 1930	4 8	— —	4 8	— —	4 8	— —	— —
Norrbottens	1929 1/1—31/10 1930	5 3	— —	5 3	— —	5 3	— —	— —
Summa		228 209	6 7	222 202	1 6	147 131	67 58	13 14

Av tabellen framgår, att landshövdingarna praktiskt taget icke själva deltagit i dessa måls avgörande. År 1929 uppgick antalet mål i hela riket till 228. I allenast 6 av dessa måls behandling hava landshövdingarna deltagit. Motsvarande siffror för de tio första månaderna av år 1930 utgjorde 209 respektive 7. Föredragande har i regel varit länsassessor, någon gång landssekreterare samt i ett par län länsnotarie eller extra länsnotarie. Här må

¹ Ärendena, som år 1929 tillhört länsassessorernas föredragning och vid hinder för denne handlagts av förste länsnotarien, hava fr. o. m. den 1/1 1930 helt överflyttats på den sistnämndes föredragning.

framhållas vad länsstyrelsen i Malmöhus län anført angående invändningen, att ärendena ofta handhades av yngre jurister. Länsstyrelsen yttrar, att detta visserligen vore riktigt, men därvid borde bemärkas, att nämnda förhållande icke betydde att ärendena handhades av mycket unga män, såsom exempelvis vore fallet med målen i häradsrätter, där 25-åriga jurister ofta fungerade som domare, utan av män som hade betydligt mera erfarenhet bakom sig. Enligt 1930 års statskalender vore medelåldern för befordran till ordinarie länsnotarie cirka 35 år; befordran till länsassessor skedde naturligtvis vid avsevärt högre ålder. Därtill komme att den erfarenhet som funnes hos de äldre tjänstemännen i länsstyrelsen bleve genom samråd utnyttjad även för de ärenden som handhades av de yngre.

För vinnande av en uppfattning om i vilken utsträckning av länsstyrelser och poliskamrar meddelade domar å tvångsarbete överklagats i högsta domstolen och där blivit ändrade, har en undersökning för åren 1925—1929 verkställts med ledning av de i Nytt juridiskt arkiv intagna referat och notiser över i högsta domstolen avgjorda mål. Uppgifter därom äro sammanställda i tabell 3.

Tabell 3. Antalet till högsta domstolen från länsstyrelser och poliskamrar fullföljda mål angående ådömande av tvångsarbete samt innebörden av högsta domstolens beslut.

Å r	Antalet mål	Ej upptaget till prövning eller återkallat	Ej ändring	Ändring
1925	17	2	13	2
1926	9	—	9	—
1927	15	1	14	—
1928	10	—	10	—
1929	15	1	12	2

Tabellen utvisar, att blott ett mycket ringa antal mål fullföljts i högre instans samt att den underordnade myndighetens beslut på ett par undantag när blivit fastställda. Nämnas må ock, att poliskammaren i Örebro uppgivit, att beträffande de 101 mål angående för lösdriveri häktade personer, som avdömts sedan poliskammarens tillkomst år 1920, icke något utslag blivit ändrat i högsta instans.

*Departements-
chefen.*

Frågan om anordnandet av det organ, som har att meddela beslut om intagning å arbetsanstalt och således avgöra, huruvida en person skall förlora sin frihet, hör otvivelaktigt till de mest invecklade problemen i förevarande lagstiftning. Anledningen härtill är väsentligen det samband frågan äger med spörsmålen, huruvida lösdriveriet bör behandlas såsom ett brott och straff därför ådömas — i vilket fall ärendena komma att avgöras av de allmänna domstolarna — samt om ärenden angående frihetsberövande utan en dylik kriminalisering av lösdriveriet böra överflyttas dit. Då gällande lagstiftning intager den ståndpunkten, att ärendena skola behandlas av länsstyrelser och polis-

kamrar, innebär alltså detta, att tanken på lösdriveriets kriminalisering eller ärendenas överflyttande därförutan till domstolarna icke vunnit godkännande. Enligt propositionen till 1930 års riksdag skulle ärendena alltså handläggas av länsstyrelserna, till vilka även hänfördes poliskammaren i Stockholm, som utgör en del av överståthållarämbetet, men blott undantagsvis av de övriga poliskammarna. I vissa av de förut berörda, i anledning av propositionen väckta motionerna uttalades åter den principiellt motsatta uppfattningen: lösdriveriet borde kriminaliseras eller ärendena utan en sådan kriminalisering överflyttas från de administrativa till de judiciella myndigheterna.

Då jag, på sätt strax skall närmare utvecklas, ansett goda skäl kunna anföras såväl för ståndpunkten att icke låta ärendena gå till de allmänna domstolarna utan i stället handläggas av länsstyrelserna som ock för den motsatta meningen, har jag låtit inom departementet verkställa en undersökning, huruvida det icke vore möjligt att träffa sådana anordningar, att samtidigt som fördelarna med det administrativa förfarandet tillvaratoges, de förbättringar vunnos, som avsetts med förslaget om ärendenas behandling i judiciell ordning. Förverkligandet av detta syfte skulle leda till att ärendena förlades till ett helt nytt organ. I den i det föregående omförmälda promemorian, som utremitterats till olika myndigheter, ifrågasattes inrättande av ett dylikt organ, bestående av en domareperson såsom ordförande, en läkare och två valda lekmän, vilket organ i viktiga hänseenden skulle äga domstols karaktär men mera än en vanlig domstol vara lämpad för handläggning av ifrågavarande ärenden. Det förslag, som sålunda väckts, har vunnit understöd av åtskilliga länsstyrelser. Flertalet av dessa myndigheter ävensom socialstyrelsen och statskontoret hava dock uttalat sig i avstyrkande riktning.

Såsom var att vänta, har frågan om ärendenas hänförande till de allmänna domstolarna föga berörts i yttrandena. Såväl länsstyrelserna som socialstyrelsen hade i de tidigare i ärendet avgivna utlåtandena upptagit denna fråga till behandling och därvid allmänt uttalat sig både mot lösdriveriets kriminalisering och mot ärendenas överflyttning till de allmänna domstolarna utan att lösdriveriet behandlades såsom ett brott och belades med straff. Såsom redan antytts, anser jag för min del de till stöd för denna mening åberopade skälen synnerligen beaktansvärda. Härutinnan vill jag särskilt erinra om den även av min företrädare i ämbetet framhållna synpunkten, att det till främjande av lagstiftningens ändamål är av stor betydelse, att samhällets ingripande mot den felande icke tager formen av straffrättsligt åtal (s. 56). Överhuvudtaget lär det vara av synnerlig vikt, därest lagstiftningens sociala syfte i önskvärd utsträckning skall kunna förverkligas, att bestämmelser, vilka stämpla den felande såsom en brottsling och de åtgärder, som vidtagas mot honom, såsom straff, i görligaste mån undvikas. Även ett annat skäl mot ärendenas behandling av de allmänna domstolarna må här understrykas. För att lagstiftningen ej blott skall stanna på papperet, är det i hög grad angeläget, att de förebyggande och hjälpande åtgärderna verkligen bringas till utförande. Vidtagandet av dylika åtgärder är emellertid onekligen en för de vanliga domstolarna ganska främmande uppgift och torde

— såsom ock redan antytts — vida bättre lämpa sig för en administrativ myndighet. Att länsstyrelserna i detta avseende äga ett bestämt företräde framför de allmänna domstolarna på grund av länsstyrelsernas sysslande med andra sociala frågor och den auktoritativa ställning de intaga inom länet synes mig tydligt. Av underdomstolarna skulle utan tvivel häradsrätterna bättre ägna sig för omhändertagande av dessa ärenden än rådhusrätterna. Med hänsyn till ärendenas starka sociala betoning är det nämligen synnerligen önskvärt, att ett lekmannelement beredes tillfälle att deltaga i deras avgörande. Domstolens möjligheter att vidtaga och genomföra hjälpåtgärder bliva naturligen också avsevärt ökade, därest inom densamma finnes ett så talrikt lekmanneelement som en häradsnämnd. Då yrkanden framställts på överflyttning av nu ifrågavarande uppgifter till de allmänna domstolarna, har emellertid därmed i allmänhet åsyftats ärendenas hänförande till rådhusrätterna i residensstäderna, en anordning, som också av praktiska skäl sannolikt skulle bliva nödvändig. Där saknas i regel varje lekmannainslag, en omständighet, som ur nu berörda synpunkt måste framstå såsom en brist. Ej heller äga dessa domstolar den kännedom om landsbygdens förhållanden, som understundom torde vara av värde vid bedömande av hithörande ärenden. Även det nu berörda förhållandet utgör ett vägande skäl mot ärendenas överflyttning till de allmänna domstolarna.

Att det å andra sidan, då det gäller frihetsberövanden, ur rättssäkerhetens synpunkt måste te sig tilltalande att frågor därom avgöras i ett judiciellt och icke i ett administrativt förfarande, lär vara ovedersägligt. Av synnerlig betydelse är det jämväl, att den myndighet, som bedömer dessa frågor, i den allmänna meningen omfattas med odelat förtroende. I vissa av de över den utremitterade promemorian angående inrättande av ett nytt organ avgivna yttrandena har nu framhållits, att ett dylikt nytt organ icke behövdes, enär den nuvarande prövningen vore tillfredsställande och ytterligare garantier mot obehöriga frihetsberövanden därjämte funnes uppställda i 1930 års proposition. Såsom framgår av den tidigare meddelade statistiken, handläggas de flesta mål, däri fråga varit om ådömande av tvångsarbete, vid poliskamrarna. Antalet sådana mål i hela riket uppgick år 1929 till 549. Därav handlades vid poliskamrarna 321 mål och vid länsstyrelserna i länen 228 eller nära 100 mindre. Av de 321 vid poliskamrarna handlagda målen föllo ej mindre än 228 eller ett lika stort antal som vid samtliga länsstyrelser handlagda å poliskamrarna i Stockholm och Göteborg, vilka enligt propositionen kunde förväntas skola bibehållas såsom organ för behandling av dessa ärenden. Av nämnda 228 mål belöpte 159 å Stockholm och 69 å Göteborg. Jämväl för tiden $\frac{1}{1} - \frac{31}{10}$ 1930 föreligga uppgifter i nu nämnda hänseenden. Antalet mål utgjorde i hela riket 503. Av dessa handlade poliskamrarna 294 och länsstyrelserna i länen 209. Poliskamrarna i Stockholm och Göteborg handlade 221 mål — i Stockholm 134 och i Göteborg 87 — eller mer än samtliga länsstyrelser tillhopa. I poliskamrarna avgöras målen av en enda person, vanligen polismästaren, dock att i poliskammaren i Eskilstuna, vilken består av polismästaren såsom ordförande och två ledamöter, beslut fattas efter omröstning enligt reglerna för domstol.

Poliskammaren i Norrköping utgöres av, utom polismästaren, två borgerliga illitterata rådmän, men beslutanderätten tillkommer polismästaren ensam. Vad angår länsstyrelsernas handläggning av ärendena, utvisar statistiken, att landshövdingarna så gott som aldrig deltaga i avgörandet av dessa ärenden, och att ärendena i regel föredragas av länsassessorn, i ett par län av länsnotarien. I själva verket lära ärendena i praktiken avgöras av föredraganden ensam. Att dessa för den enskilde så djupt ingripande avgöranden sålunda faktiskt så gott som undantagslöst beslutas av en enda person utan att denne som regel i verkligheten äger stöd av bisittare, vare sig juridiskt bildade eller lekmän, är tydligen mindre lämpligt. Till jämförelse må nämnas, att polisdomstolarna, där polisdomaren ensam avgör ärendena, principiellt handlägga allenast mindre förseelser, som i allmänhet ej förskylla annat än böter. Jag tillåter mig här erinra om vad i 1926 års betänkande (s. 55) anförts därom, att ehuru dessa ärenden sällan äro av någon ur juridisk synpunkt svårartad beskaffenhet, deras bedömande ur psykologisk och social synpunkt stundom dock kan vara ägnat att ingiva tvekan. Enligt vad i betänkandet vidare anfördes fordrades det därför för ärendenas handläggning en erfarenhet och ett mognat socialt bedömande, som måhända icke alltid varit tillfinnandes vid dessa ärendens avgörande, även om det måste erkännas, att de ofta varit föremål för en omsorgsfull utredning i förening med ett intresserat övervägande av olika möjligheter för individernas tillrättaförande. Att under senare år endast helt få överklaganden ägt rum i dessa mål och att ändring i de underordnade myndigheternas beslut blott i ett par fall vidtagits berättigar icke utan vidare till slutsatsen, att förhållandena äro tillfredsställande. Därmed vill jag å andra sidan icke hava uttalat, att länsstyrelsernas och poliskamrarnas handläggning av dessa ärenden varit bristfällig. Emellertid råder det utan tvivel på sina håll en stark misstro till det nuvarande systemets förmåga att tillfredsställande avgöra berörda frågor. En stor del i denna misstro har säkerligen det förut berörda förhållandet, att ärendena avgöras av en enda person, därtill en polis- eller förvaltningstjänsteman, ej sällan i jämförelsevis underordnad ställning. Till misstron har för visso ock medverkat den omständigheten, att huru tillfredsställande handläggningen från poliskamrarnas sida än må hava varit, skenet av att polissynpunkter spelat en framträdande roll vid målens avgörande kommit att vidlåda förfarandet. Att detta varit särskilt betydelsefullt är klart med hänsyn till det stora antal mål nämnda myndigheter handlagt. Framhållas må även, att behandlingen av förevarande ärenden såväl hos länsstyrelserna som hos poliskamrarna nog ibland tidigare haft en ganska summarisk karaktär, beroende delvis på lagstiftningen, som icke meddelat några bestämmelser i syfte att trygga en fullständig och allsidig utredning i ärendena, delvis också på den arbetsbörda, som åvilat framför allt länsstyrelserna och understundom åsamkat svårigheter för dem att åstadkomma en dylik utredning. Nu anförda omständigheter hava lett till kravet å ärendenas handläggning, icke av administrativ myndighet utan av domstolarna såsom det enda ur rättssäkerhetens synpunkt fullt betryggande. Enligt 1930 års proposition skulle visserligen ganska betydande ändringar ske i den hittillsva-

rande ordningen. Att dessa skulle vara ägnade att öka rättssäkerheten skall ej förnekas, helst om samtidigt länsstyrelserna och de poliskamrar, åt vilka ärendena anförtröddes, på sätt ställts i utsikt gäves en förändrad sammansättning vid avgörandet av ärendena eller ock annan anordning träffades i syfte att bereda ärendena en så betryggande handläggning som möjligt. Huruvida den misstro, som nu hyses mot lagstiftningen i detta avseende, med de föreslagna ändringarna skulle kunna bortarbetas, synes dock ovisst. Fortfarande skulle huvudinvändningen kvarstå, att beslut om frihetsberövanden alltför skulle tillkomma i administrativ ordning. Med hänsyn härtill och då det torde vara mindre lämpligt att nu vid en genomgripande reformering av lösdriverilagstiftningen lämna denna del, där behovet av den allmänna opinionens stöd är särskilt kännbart, till sin grund orubbad, har jag ansett ett systemskifte härutinnan såvitt möjligt böra komma till stånd.

Emot förslaget att vinna en lösning av frågan genom inrättande av ett nytt organ — jag skall i fortsättningen tillåta mig kalla det vårdnadskollegium — har emellertid nu vidare anmärkts, att ett dylikt organ ur vissa synpunkter skulle äga mindre förutsättningar än länsstyrelserna att handlägga förevarande ärenden.

Att länsstyrelserna hava ett visst företräde framför de ifrågasatta vårdnadskollegierna med hänsyn till den befattning de taga med andra ärenden av social natur och den auktoritativa ställning de intaga inom länen torde väl i viss mån vara obestriddt. Emellertid är det att märka, att vårdnadskollegierna, vilkas huvudsakliga uppgift skulle bli att handhåva hithörande ärenden, kunna förväntas förskaffa sig en mera ingående kännedom om de personer, om vilka här är fråga, än det för länsstyrelserna med deras mångskiftande uppgifter mången gång är möjligt. Vidare lära kollegiernas ledamöter, i synnerhet deras lekmannarepresentanter, i annan sin verksamhet hava sysslat med socialt arbete. På grund därav torde de äga en allsidig erfarenhet rörande sociala frågor och hava kommit i förbindelse med institutioner och enskilda, som utöva social hjälpverksamhet. Vad den auktoritativa ställningen beträffar, synes det vara befogat våga hysa den förhoppningen, att kollegier med dugliga, för socialt intresse kända domare såsom ordförande samt med läkare och valda förtroendemän såsom bisittare skola bli i stånd att förskaffa sig en sådan ställning, att de i sitt arbete för beredande av sysselsättning åt felande personer och vidtagande av andra hjälpåtgärder icke komma att bli mindre framgångsrika än länsstyrelserna.

Att samhällets skyddande mot den fara, lösdriveriet utgör, icke i någon mån får eftersättas ligger i sakens natur och torde icke behöva närmare utvecklas. Syftet med inrättandet av ett nytt organ har i själva verket varit att främja rättssäkerheten icke blott ur den enskildes synpunkt utan jämväl ur samhällets, d. v. s. förekomma såväl obehöriga frihetsberövanden som obefogade frikännanden. De uttalanden, som gjorts därom, att samhällets behov av skydd mot denna fara skulle bli mindre väl tillgodosett, därest länsstyrelsernas befattning med dessa ärenden upphörde och handläggningen i stället anförtröddes åt

vårdnadskollegier, synas mig icke övertygande. Sättes i spetsen för vårdnadskollegium en ordinarie domare, torde det med fullt fog kunna antagas, att kollegiet i jämförelse med länsstyrelse skall hava större möjligheter att vinna en riktig uppfattning av frågan, om vederbörandes livsföring påkallar åtgärd enligt lagen eller icke. Ordförandens som regel långvariga domareverksamhet, hans erfarenhet, särskilt om han är underrättsdomare, att leda förhör och att psykologiskt bedöma personer ur skilda miljöer samt hans vana att objektivt väga omständigheter mot varandra erbjuda goda garantier för ett rättvist bedömande. Därtill kommer, att han vid sin sida har en läkare, som kan förväntas särskilt uppmärksamma psykiska brister och egendomligheter, samt två lekmanrepresentanter, utvalda med hänsyn till deras erfarenhet om och intresse för socialt arbete. Att en dylik myndighet skulle visa undfallenhet mot de personer, som ställas inför detsamma, torde icke behöva befaras. Och vad beträffar faran för att fordringarna på juridisk bevisning skulle bli svåra att fylla, må framhållas, att med den fria bevisprövning, som numera råder inom domstolsprocessen, fordringarna å juridisk bevisning där icke torde upprätthållas i samma omfattning som förr. För övrigt är att märka, att medan det i brottmålsprocessen gäller att styrka vissa enstaka handlingar, kommer det här an på att utreda, huru en persons livsföring varit under en längre tidsperiod. Vid en sådan utredning bliver naturligen bevisningen av en annan art, än då fråga är om begångna brott.

I åtskilliga yttranden har ett bestämt företräde tillerkänts länsstyrelserna med hänsyn till behovet av skyndsam handläggning av dessa ärenden. Vad sålunda erinrats lär icke sakna visst fog. Framhållas må emellertid, att i brottmål personer kunna hållas häktade i stad intill en vecka och å landet intill 14 dagar, sedan beslutet om häktningen kommit rättens ordförande till handa, innan rannsaking med dem företages. Med hänsyn härtill torde betänkligheter icke behöva möta mot en väntetid av högst en vecka för de personer, varom här är fråga. Det behov av kontinuerlig verksamhet, som enligt socialstyrelsens uppfattning skulle förefinnas i fråga om vårdnadskollegium, lär kunna tillgodoses av ordföranden. Anmärkas må emellertid, att ett dylikt behov beträffande nu förevarande ärenden torde vara ganska ringa.

De betänkligheter av ekonomisk eller organisatorisk art, som anförts emot förslaget, förtjäna givetvis ett noggrant beaktande. Huru stora kostnader vårdnadskollegiernas inrättande skall föranleda är svårt att med någon större grad av säkerhet beräkna. På sätt jag i det följande kommer att närmare angiva, hava de årliga kostnaderna uppskattats till omkring 110,000 kronor. I enlighet med vad jag i årets statsverksproposition föreslagit beträffande andra kostnader för lösdriveriets bekämpande (femte huvudtiteln s. 142) bör även denna post bestridas ur rusdrycksmedelsfonden. Att en utgift av nu nämnda storlek icke bör få hindra en reform, därest den eljest anses lämplig, synes mig tydligt. Jag tillåter mig här erinra om socialstyrelsens uttalande, att om berättigade krav resas på ytterligare garantier mot missbruk vid åtgärder, som beröra den enskilda individens frihet, intet borde eftersättas för att tillgodose dem, och finge även avsevärda kostnader ej avskräcka därifrån. Till invänd-

ningarna därom, att dessa myndigheter skulle kunna utvecklas till självständiga ämbetsverk, skall jag strax återkomma.

Anmärkningen att inrättandet av det ifrågasatta vårdnadskollegiet betecknade ett avsteg från den sedan lång tid i rättsutvecklingen förefintliga strävan att avskaffa specialdomstolarna, synes mig icke bärande. Frånsett, att den nya myndigheten icke avsetts skola bli en domstol, må framhållas, att under senare tid inrättats flera specialdomstolar, t. ex. försäkringsrådet, vattendomstolarna och arbetsdomstolen. Erinringarna emot utseendet av ledamöter i organet på viss tid och genom val torde ej heller äga fog för sig. Under de senaste åren hava nämnder inrättats, där ledamöterna tillsätts för viss tid. Detta är förhållandet med interneringsnämnden och sinnessjuknämnden, vilka av statsmakterna inrättats för att därigenom erhålla garanti mot obehöriga frihetsberövanden. I berörda nämnder förordnas ledamöterna emellertid av Konungen. Att de myndigheter, som ifrågasatts skola välja ledamöter i vårdnadskollegierna, utgörande landsting och stadsfullmäktige i städer, som ej deltaga i landsting, skulle å dessa val anlägga enbart eller huvudsakligen politiska synpunkter synes icke behöva befaras. Erfarenheterna från val av nämndemän, vattenrättsnämndemän och ägodelningsnämndemän torde icke berättiga till en dylik farhåga. Erinras må ytterligare, att poliskollegierna, som äga ådöma ett så pass strängt straff som avsättning, bestå av en av Kungl. Maj:ts utsedd ordförande samt tre ledamöter, valda av landsting eller stadsfullmäktige för en tid av 4 år.

I organisatoriskt avseende har socialstyrelsen riktat flera erinringar mot förslaget. Till den del de avse speciella frågor angående alkoholistlagen torde jag här kunna förbigå dem. Att den uppsikt och ledning, som länsstyrelse har att utöva över de lokala polismyndigheterna, icke skall överflyttas på vårdnadskollegium i sådana fall, där internering på arbetsanstalt kan ifrågasättas, är utan vidare tydligt. Länsstyrelserna skola naturligen alltjämt i sin egenskap av högsta polismyndighet i länet tillse, att de underordnade polisorganen, vare sig det gäller begångna brott eller vanartigt levnadssätt, fullgöra de skyldigheter, som lag och författning anvisa dem. Deras ställning i detta avseende påverkas icke av den omständigheten, att interneringsfrågors avgörande överflyttas från dem till en särskild myndighet. Att frågorna om intagning å anstalt och om inledande av andra förfaranden äro nära sammanflätade med varandra vill jag icke bestrida, men jag anser mig ha fog utgå därifrån, att i praktiken några mer framträdande olägenheter härutinnan icke skola yppa sig. Anser sålunda vårdnadskollegium åtgärd enligt en annan lag, t. ex. fattigvårdslagen, böra vidtagas, kan kollegiet givetvis icke slutligt pröva denna fråga. Det lär i allmänhet vara lämpligast, att kollegiet hänvänder sig till länsstyrelsen för att genom denna myndighet utverka erforderlig vård åt vederbörande. Vad angår ärenden enligt alkoholistlagen, förutsattes i den utremitterade promemorian, att den nya myndigheten skulle handlägga intagningsärenden enligt nämnda lag. Att på grund av det samband, som förefinnes mellan vanartslagen samt fattigvårds-, barnavårds- och alkoholistlagarna hysa farhågor för att inrättandet av en myndighet för handläggning av intagnings-

ärenden skulle leda till att man bleve nödsakad överflytta hela länsstyrelsernas befattning med dessa lagar till den nya myndigheten ter sig skäligen konstruerat. Ett vittnesbörd i detta hänseende synes mig ligga jämväl i den omständigheten, att icke någon av länsstyrelserna antytt, att en sådan fara skulle förefinnas.

I vissa län skulle de ifrågasatta vårdnadskollegierna onekligen få en rätt stor arbetsbörda, men därav lär icke behöva följa, att myndigheterna skulle växa ut till självständiga ämbetsverk, såsom anmärkts av vissa länsstyrelser, socialstyrelsen och statskontoret. Om möjlighet beredes att i de län, där ärenden förekomma särskilt talrikt, åvägabringa en viss förstärkning av organisationen, exempelvis genom inrättande av olika avdelningar av kollegiet, varje avdelning naturligen sammansatt enligt de för kollegiet självt ifrågasatta bestämmelserna, torde den antydda farhågan icke behöva utgöra ett hinder mot förslaget realisande. På sätt jag i det följande kommer att närmare utveckla, torde det med hänsyn till den förut omfördälda statistiken kunna antagas, att en dylik förstärkning skall bliva erforderlig allenast i ringa omfattning. Endast i Stockholms stad, Göteborgs och Bohus, Malmöhus och Östergötlands län utgjorde med nu ifrågavarande ärenden jämförliga lösdriverimål år 1929 mer än 20, och på övriga håll understeg antalet i allmänhet ej oväsentligt detta tal. Alkoholistärenden lära i regel icke vara nämnvärt tidsödande, vadan deras hänförande under myndigheten icke torde behöva mera avsevärt öka arbetsbördan. För närvarande torde förstärkning kunna antagas vara påkallad endast i Stockholms stad.

Vissa av de myndigheter, som intagit en avvisande hållning till frågan om inrättande av ett nytt organ för övertagande av länsstyrelsernas befattning med ärenden enligt vanartslagen, hava framkommit med egna förslag att vinna det med organets inrättande avsedda syftet. Förslaget att i länsstyrelserna inrymma ett lekmannaelement prövades av min företrädare i ämbetet, som emellertid icke förordade en dylik anordning (se propositionen s. 118). För min del kan jag ej heller tillstyrka ett sådant förslag, med hänsyn i främsta rummet till de organisatoriska svårigheter, som möta att giva lekmännen verkligt inflytande å frågornas avgörande. Förslaget om inrättande av en nämnd — för hela riket eller för varje län — som skulle hava att till länsstyrelsen avgiva yttrande rörande en persons intagande å anstalt, har jag ej heller ansett mig böra biträda. Emot inrättandet av en central nämnd talar främst den av socialstyrelsen, som framställt förslaget, själv framhållna omständigheten, att nämnden i allmänhet skulle sakna tillfälle till personliga iakttagelser, vilket måste vara av särskild betydelse beträffande ärenden av förevarande slag. Och att vid länsstyrelsernas sida ställa länsnämnder, enligt socialstyrelsens förslag utrustade med vetorätt i fråga om intagning å anstalt, synes mig icke lämpligt, ej minst därför att den ifrågavarande anordningen skulle vara ägnad att minska länsstyrelsens auktoritet. För övrigt skulle en nämnd vid sidan av länsstyrelsen icke på samma sätt kunna göra sig gällande vid förhör och besluts fattande, som om nämnden inginge i den beslutande myndigheten. Vad slutligen angår statskontorets förslag att utbygga första instansens organ för

att därigenom uteslutande åt dessa förbehålla vidtagande av hjälpåtgärder, medan den andra instansen endast skulle pröva frågor om intagning å allmän arbetsanstalt, kan jag på sätt förut anförts icke tillstyrka länsstyrelsernas eller poliskamrarnas bibehållande vid ifrågavarande uppgift.

*Organets
närmare an-
ordnande.*

*Handlägg-
ning av
andra ären-
den än ären-
den enligt
vanarts-
lagen.*

Promemorian.

Då jag således anser ett nytt organ, vårdnadskollegium, böra inrättas för handläggning av nu avsedda ärenden enligt vanartslagen, uppkomma vissa spörsmål rörande kollegiets närmare anordnande. Till en början må beröras frågan, om även andra ärenden böra handläggas av kollegiet än de nyssnämnda. I den utremitterade promemorian uttalades, att den nya myndigheten borde övertaga länsstyrelsernas befattning med frågor om intagning å allmän arbetsanstalt enligt fattigvårds- och barnavårdslagarna samt om intagning å alkoholistanstalt enligt alkoholistlagen.

*Remiss-
yttranden.*

I vissa yttranden hava erinringar framställts emot vad sålunda anförts. Därjämte har ifrågasatts, att myndigheten skulle handlägga ärenden angående barns omhändertagande till skyddsuppfostran enligt barnavårdslagen. Sistnämnda spörsmål har väckts av länsstyrelsen i Västmanlands län, som därom yttrat:

Barns omhändertagande till skyddsuppfostran innebär i de allra flesta fall beslut om intagande på skyddshem och alltid barns skiljande från hemmet — i regel mot föräldrarnas önskan. Förhållandena äro här ofta lika ömtåliga och kräva av länsstyrelse lika stor personlig hänsyn som de ärenden, vilka enligt förslaget skulle läggas under det nya organet. Även i dessa fall kan en utredning utöver vad tillgängligt material utvisar vara på sin plats.

Av ärenden av antytt slag hava under år 1929 hit inkommit fem och under innevarande år likaledes fem.

*Departement-
schefen.*

Jag delar den uppfattning, som kommit till uttryck i promemorian, att vårdnadskollegium bör handlägga ärenden angående intagande å allmän arbetsanstalt enligt fattigvårds- och barnavårdslagarna samt å alkoholistanstalt enligt alkoholistlagstiftningen. Emellertid läser jag icke nu böra närmare motivera min ståndpunkt. Jag torde få tillfälle härtill dels vid avlåtande av proposition i föreliggande ämne, då jag har för avsikt att till behandling upptaga spörsmålet om de ändringar i fattigvårds- och barnavårdslagarna, som föranledas av förslaget till vanartslag, dels ock vid anmälan av fråga om revision av gällande alkoholistlagstiftning, varmed arbete för närvarande pågår inom departementet. Vad angår den ifrågasatta överflyttningen av ärendena angående barns omhändertagande för skyddsuppfostran från länsstyrelserna till det nya organet, har jag icke funnit mig böra tillstyrka en sådan omläggning. Visserligen äro även dessa ärenden av ömtålig beskaffenhet och ställa stora krav på den beslutande myndigheten, men de synas mig dock vara av väsentligt annan natur än de ärenden, varom nu är fråga: intagande å allmän arbetsanstalt av vuxna personer. Med hänsyn härtill och då några krav å en dylik överflyttning hittills icke framställts, torde länsstyrelserna alltjämt böra bibehållas vid handläggningen av desamma.

*Verksam-
hetsområde.
Promemorian.*

Angående organets verksamhetsområde anfördes i den förut omförmälda promemorian, att det vore naturligt, att dess verksamhetsområde bestämdes

lika med länet, men att en viss förstärkning i länsorganisationen torde böra vidtagas med hänsyn till antalet ärenden i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Vad sålunda ifrågasatts har icke i allmänhet mött någon erinran. Landsfogden i Kronobergs län har ifrågasatt, huruvida icke det nya organets verksamhetsområde åtminstone till en början skulle kunna omfatta två eller flera län, där de för handläggning beräknade ärendenas antal skäligen skulle kunna medgiva sådant. Han höll före, att t. ex. för Kronobergs och Kalmar samt möjligen även Jönköpings län ett gemensamt dylikt organ skulle vara tillfyllest.

Remiss-
yttranden.

Länsstyrelsen i Blekinge län åter har framhållit, att, enär vittnesförhör av olika slag skulle hållas inför de föreslagna organen, sådana borde vara stationerade å flera ställen inom länet, på det att de underlydande organen i första instans ävensom vittnen och andra, som skulle höras, icke måtte orsakas alltför stora kostnader och besvär för inställelse.

Den i promemorian uttalade meningen, att den nya myndighetens verksamhetsområde i regel bör sammanfalla med länet, synes mig riktig. Att låta vårdnadskollegierna omfatta så stora verksamhetsområden som två eller flera län kan jag icke tillstyrka. Den omständigheten, att antalet ärenden är ringa, lär icke vara en olägenhet i fråga om ett sådant organ som det nu förevarande. Å andra sidan torde det icke kunna komma ifråga att inom varje län inrätta flera vårdnadskollegier, stationerade på olika platser i länet. Såsom i promemorian anmärktes, torde det emellertid kunna förväntas, att antalet ärenden å vissa platser skall bliva ganska betydande. De i det föregående meddelade uppgifterna utvisa, att antalet ärenden, däri fråga varit om ådömande av tvångsarbete eller intagande å alkoholistanstalt, under år 1929 och tiden $\frac{1}{1}$ — $\frac{31}{10}$ 1930 utgjort i Stockholms stad 295 respektive 253, i Göteborgs och Bohus län 121 respektive 147 samt i Malmöhus län 111 respektive 105. Av dessa ärenden utgjorde alkoholistärendena i Stockholm nästan lika många som ärendena angående ådömande av tvångsarbete men i de båda länen avsevärt färre. Den förstärkning av organisationen, som särskilt i Stockholm förefaller erforderlig, synes emellertid icke behöva närmare regleras i lagen. Det torde, på sätt redan förut antytts, vara tillräckligt, om Konungen tillerkännes befogenhet att där det med hänsyn till vårdnadskollegiets arbetsbörda så finnes nödigt förordna om inrättande av två eller flera avdelningar av kollegiet, varje avdelning sammansatt på sätt om kollegiet är stadgat. Därigenom vinnes möjlighet att avvakta någon tids erfarenhet om kollegiets arbetsbörda, innan förstärkning vidtages. Å andra sidan kunna erforderliga förändringar genomföras, utan att den mera omständliga form, som en ändring i lagen kräver, behöver anlitas.

Departement-
schefen.

Bestämmelser angående kollegiets verksamhetsområde äro intagna i 10 § och angående förstärkning av organisationen i 12 §.

I den utremitterade promemorian anfördes rörande det ifrågasatta organets sammansättning:

Samman-
sättning.
Promemorian.

Såsom ordförande i ett dylikt organ lär böra, på sätt redan antytts, tjänstgöra en domareperson. Huruvida denne obligatoriskt bör vara en underrättsdo-

mare, såsom i fråga om ordförande i poliskollegium är stadgat, synes tveksamt. I interneringsnämnden skall domarepersonen vara innehavare av domarämbete, medan i sinnessjuknämnden jämväl den, som varit ordinarie innehavare av domarämbete, är kompetent. Ordföranden bör utses av Kungl. Maj:t, som jämväl skulle förordna ställföreträdare, uppfyllande de för ordföranden stadgade behörighetsvillkoren. Av ledamöterna torde en böra vara läkare, såvitt möjligt med psykiatrisk utbildning. Jämväl denne lär, tillika med en suppleant, böra förordnas av Konungen. Härutöver torde organet böra bestå av ytterligare två ledamöter, kända för socialt intresse. Suppleanter för dem synas böra utses till det antal, som provas lämpligt. Då ärende rörande kvinna handlägges, lär en kvinnlig ledamot böra deltaga i ärendets behandling, och bör med hänsyn härtill bland ledamöterna och suppleanterna finnas två kvinnor. På grund härav och för vinnande av större frihet vid utseende av ifrågavarande ledamöter vore det måhända lämpligt att — ehuru organet skall bestå av allenast två ledamöter jämte ordföranden och läkaren — föreskriva, att mer än två personer må utses att tjänstgöra såsom ledamöter. De sålunda utsedda skulle i dylikt fall överenskomma om tjänstgöringens fördelning sig emellan. En liknande anordning var föreslagen i propositionen beträffande skyddsnämnd, se 6 och 7 §§ i förslaget till vanartslag. Nu avsedda ledamöter och suppleanter för dem torde böra väljas av landstingen i länen respektive stadsfullmäktige i Stockholm, Göteborg och Malmö. I Kalmar län lär vardera av de båda landstingen lämpligen kunna välja ledamöter och suppleanter varannan gång. I Östergötlands, Malmöhus och Gävleborgs län borde visserligen stadsfullmäktige i Norrköping, Hälsingborg och Gävle, vilka städer icke deltaga i landsting, beredas avgörande inflytande vid valet, men med hänsyn till de praktiska svårigheter som härutinnan möta, torde det få anses tillfyllest, om stadsfullmäktige i nämnda städer berättigas avgiva förslag till landstinget å exempelvis hälften av de personer, som skola väljas, eller, om antalet ej är jämnt, det antal, som är närmast över hälften. En annan möjlighet är, att i dessa fall såväl staden som landstinget var för sig utser ledamöter jämte suppleanter och att vardera gruppen tjänstgör, allteftersom de ärenden, som handläggas, överlämnats från underordnat organ i staden eller det övriga länet. Huruvida valet bör vara proportionellt, synes kunna vara föremål för olika meningar; eventuellt kan en föreskrift härom begränsas till att avse det fallet att mer än två personer utses att tjänstgöra såsom ledamöter.

Remiss-
yttranden.

I allmänhet hava de hörda myndigheterna lämnat de i promemorian antydda riktlinjerna utan erinran. Några länsstyrelser hava emellertid framställt vissa önskemål eller eljest till behandling upptagit särskilda frågor.

1. Ord-
föranden.

Länsstyrelsen i Kalmar län har sålunda anført, att för ordförandeskapet borde uppställas fordran å samtidigt ordförandeskap i domstol, detta för att vinna största möjliga prestige åt organet. I syfte att giva organet ett så högt kvalitativt och domstolarna så nära som möjligt stående värde har länsstyrelsen i Hallands län föreslagit, att till ordförande skulle få utses allenast den som vore ordinarie innehavare av domarämbete i underrätt. Å andra sidan har länsstyrelsen i Blekinge län ansett särskilda domarekvalifikationerna icke erforderliga, och länsstyrelsen i Värmlands län har funnit det tillräckligt med en föreskrift, att ordföranden bör äga juridisk utbildning och förfarenhet i domarvärv. Länsstyrelsen i Västmanlands län har anført, att en bestämmelse därom, att ordföranden skulle vara eller åtminstone hava varit ordinarie innehavare av domarämbete vore alltför snäv. Då den personliga

läggningen hos vederbörande vore det icke minst viktiga, syntes det inom en så trång krets ofta nog möta svårigheter att finna en lämplig ordförande. Det torde vara nog om i antytt hänseende föreskrefves, att ordföranden skulle hava utövat domarverksamhet.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har beträffande den i promemorian ifrågasatta föreskriften, att den ledamot, som skulle vara läkare, såvitt möjligt borde äga psykiatrisk utbildning, anført, att i åtskilliga län svårigheter syntes möta att utan särskilda kostnader erhålla ledamot med angiven utbildning.

2. Läkarmedamoten.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har berört den i promemorian diskuterade frågan, huru ledamöter skulle utses i län, inom vilket finnes stad, som ej deltagar i landsting. Härom anföres:

3. Övriga ledamöter.

Länsstyrelsen anser, att för Gävleborgs län landstinget och Gävle stad var för sig böra utse två lekmannaledamöter med två eller tre suppleanter och därav inom vardera gruppen minst en kvinnlig ledamot eller suppleant. Från dessa grupper synas ledamöter företrädesvis böra tagas i fall som röra deras respektive områden, men något absolut hinder för annan tillfällig tjänstgöringsfördelning synes icke böra uppställas.

Vad angår sättet för utseende av ledamöterna, må nämnas, att länsstyrelserna i Östergötlands och Västmanlands län samt poliskammaren i Göteborg uttalat sig mot användningen av proportionella val, medan länsstyrelsen i Kalmar län tillstyrkt denna anordning. Då länsstyrelsen i Västmanlands län ansett proportionella val näppeligen kunna undgås, om lekmannarepresentanter utsåges genom val av landsting, har länsstyrelsen ifrågasatt, att vederbörande länsstyrelse skulle utse dessa representanter, sedan landstingets förvaltningsutskott avgivit förslag. Länsstyrelsen i Blekinge län har för säkerställande av allsidighet i nämndens sammansättning föreslagit, att lekmannarepresentanterna skulle utses av Kungl. Maj:t på förslag av länsstyrelsen.

I likhet med flertalet i ärendet hörda myndigheter finner jag de i promemorian uppdragna grundlinjerna för vårdnadskollegiets sammansättning i stort sett kunna följas. Jag anser alltså, att kollegiet bör bestå av fyra ledamöter, av vilka ordföranden bör vara en domareperson, en ledamot läkare och de två övriga folkvalda. Med hänsyn till önskvärdheten av att den nya myndigheten erhåller en stark auktoritativ ställning, anser jag ordföranden böra vara — ej blott hava varit — ordinarie domare. Genom uppställandet av denna fordran betonas också kollegiets egenskap av en domstolarna närstående institution. I regel torde en ordinarie underrättsdomare komma att utses, och ofta lär det bli en domare, som bekläder ordförandeskap i domstol. Emellertid torde det varken vara erforderligt eller lämpligt att på sätt i vissa yttranden föreslagits kräva dessa kvalifikationer för ordföranden och således i nämnda båda hänseenden binda Kungl. Maj:ts handlingsfrihet. Den i promemorian uppställda förutsättningen beträffande läkarmedamoten, att han såvitt möjligt skulle äga psykiatrisk utbildning, har jag på grund av de svårigheter, som i vissa län ansetts kunna föränledas därav, funnit icke böra bibehållas. Naturligt är emellertid, att Kungl. Maj:t vid utseendet av denna ledamot kommer att beakta önskvärdheten av att erhålla en läkare med psykiatrisk utbildning. Läk-

Departementschefen.

mannarepresentanterna synas mig böra väljas av landsting respektive stadsfullmäktige och således ej förordnas vare sig av Kungl. Maj:t eller länsstyrelse. Det antal personer, som skall utses att tjänstgöra såsom ledamöter, torde icke böra bestämmas till högre än tre, av vilka två skola tjänstgöra i kollegiet. Av de utsedda lärar en böra vara kvinna. Liksom beträffande de underordnade skyddsnämnderna skulle det hava varit önskvärt att bereda ledamöterna i andra instansens organ en lättnad i tjänstgöringsskyldigheten genom att medgiva utseende av flera personer att växelvis efter överenskommelse tjänstgöra såsom ledamöter. Emellertid lärar en myndighet i denna instans, vilken har att fatta så betydelsefulla beslut som de förevarande, böra hava en viss fasthet i organisationen, och jag har därför icke kunnat tillstyrka sådana bestämmelser som de beträffande skyddsnämnderna i förevarande avseende meddelade. Då antalet personer, som skola väljas för att tjänstgöra såsom ledamöter, således blott uppgår till tre, varav en obligatoriskt skall vara kvinna, torde det redan på grund härav vara mindre lämpligt att medgiva proportionella val, och skall följaktligen utgången av valen bestämmas genom enkel röstpluralitet.

Beträffande val av ledamöter i län, omfattande flera landstingsområden eller städer, som ej deltaga i landsting, har jag funnit mig böra följa det förslag, som länsstyrelsen i Gävleborgs län i anslutning till ett i promemorian upptaget alternativ framlagt. Enligt förslaget skola landstingen och stadsfullmäktige välja ledamöter och suppleanter var för sig och de utsedda personerna företrädesvis tjänstgöra vid handläggning av ärende, som överlämnats från underordnad nämnd i det landstingsområde eller den stad, vars valmyndighet utsett personerna. För att möjliggöra för olika valmyndigheter att utse samma person, något som tydligen kan komma att befinnas lämpligt, har befogenhet härutinnan blivit uttryckligen stadgad. Vidare har föreskrift meddelats därom, att till uppdraget böra utses personer, bosatta å samma ort som ordföranden, där det så lämpligen kan ske.

De bestämmelser, för vilka jag nu redogjort, återfinnas i 10, 11 och 14 §§. Av dessa lagrum meddelar 10 § de grundläggande bestämmelserna rörande det nya organet, vårdnadskollegium, 11 § reglerar valet av lekmannarepresentanterna och 14 § innehåller i samband med bestämmelser om kollegiets konstituerande föreskrift om kvinnas deltagande i handläggning av ärende, som rör kvinna.

I detta sammanhang må även omnämnas, att i 13 § upptagits föreskrift, att angående jäv mot ledamot i kollegiet skall gälla vad i lag stadgas om jäv mot domare. De nyssberörda stadgandena i 14 § om kollegiets konstituering överensstämma med motsvarande föreskrifter beträffande skyddsnämnd.

*Organets
namn.*

Såsom i den utremitterade promemorian framhölls, hava särskilda svårigheter mött att erhålla en lämplig benämning å den nya myndigheten. I sådant avseende ifrågasattes i promemorian »intagningsnämnd». I yttrandena hava följande namn framlagts till överbärande nämligen »tvångsintagningsnämnd», »vanartsnämnd», »anstaltsnämnd», »skyddsdomstol», »vanartsdomstol» och »so-

cialkollegium». I benämningen har »domstol» icke syntts mig böra ingå. Anledningen därtill är bland annat min önskan att icke giva anledning till en föreställning, att här är fråga om straffrättslig behandling och påföljder å brott. Det synes ock föga lämpligt att kalla myndigheten för domstol, därest alkoholistärenden förläggas dit. Efter överbägande av olika benämningar har jag för min del stannat vid att föreslå »vårdnadskollegium» såsom namn å myndigheten.

I enlighet med nu gällande regler för poliskollegierna och med de för skydds- nämnderna föreslagna bestämmelserna torde tjänstgöringstiden för vårdnads- kollegiets ledamöter och suppleanter lämpligen kunna sättas till 4 år. Bestäm- melse härom är intagen i det grundläggande stadgandet angående kollegiet, 10 §.

*Tjänst-
göringstid.*

15 § innehåller bestämmelser angående kollegiets beslutförhet och omröstan- de till beslut. För beslutförhet erfordras, att samtliga fyra ledamöter äro tillstädes. Angående omröstning till beslut hava jämförelsevis utförliga be- stämmelser meddelats. Ehuru naturligen i allmänhet allenast de båda först nämnda reglerna om enkel röstpluralitet och om ordförandens utslagsröst vid lika röstetal komma till användning, hava likväl bestämmelser för mera kom- plicerade fall ansetts icke kunna avvaras.

*Beslutförhet
och om-
röstande till
beslut.*

I sista punkten har, på sätt redan vid frågan om lagens tillämplighetsom- råde (s. 34) nämnts, stadgande upptagits därom, att för beslut om intagan- de å allmän arbetsanstalt skall fordras, att ordföranden biträder beslutet. Närmast har stadgandet tillkommit i rättssäkerhetens intresse såsom en ytter- ligare garanti mot obehöriga frihetsberövanden. Speciellt har bestämmelsen ansetts påkallad för att trygga en riktig tillämpning av reglerna om ingri- pande mot sedeslöst leverne. Då jag ansett mig böra upptaga en bestämmelse av detta innehåll, har jag särskilt övertvägt, huruvida det finnes anledning befara ett alltför mildt bedömande från ordförandens sida av förevarande ären- den av det ena eller andra slaget. I anslutning till vad jag härutinnan i annat sammanhang (s. 67) anfört vill jag här framhålla, att några dylika farhågor enligt min mening icke behöva hysas. I de domarekvalifikationerna, som enligt förslaget fordras av den som skall tjänstgöra såsom ordförande, torde såsom förut yttrats ligga en viss borgen för ett riktigt avgörande av ärendena.

Angående förfarandet vid organet yttrades i den utremitterade promemo- rian:

*Förfarandet
vid organet.*

Promemorian.

Några mera utförliga bestämmelser angående förfarandet vid organet torde lika litet som i fråga om poliskollegium vara nödiga. Angående offent- ligheten vid förhandlingarna torde böra gälla detsamma som i propositi- onen föreslogs beträffande ärendenas behandling hos länsstyrelse. Naturligen bör den felande berättigas erhålla försvarsbiträde, och reglerna härom lära böra erhålla samma innehåll som de i propositionen föreslagna. Vidare bör vittnesförhör kunna åvägbringas vid organet självt. Såsom en viktig brist såväl i det nuvarande förfarandet som i det i propositionen föreslagna har nämligen framhållits avsaknaden av möjlighet för den myndighet, som avgör ärendena, att själv avhöra vittnen. Genom att det ifrågasatta organet förlä- nas domstols karaktär undanröjes det vad angår länsstyrelse nu förefintliga

hindret för avhörande av personer under edsansvar. Rätt bör vidare stadgas för organet att höra även jäviga personer utan ed i likhet med vad i fråga om arbetsdomstolen är stadgat. Föreskrift torde ock böra meddelas därom, att organet äger att självt inskaffa utredning och för att för sådant ändamål erhålla handräckning av polismyndighet. Befogenhet torde ock böra stadgas för ordföranden att anlita polismyndighet för åvägabriningande av den utredning han kan finna nödig. Bestämmelser torde även vara erforderliga i syfte att trygga en snabb handläggning av ärendena. — — — — Emot organets beslut bör naturligen talan få föras, och torde det vara lämpligt, att fullföljd sker hos högsta domstolen.

Remiss-
yttranden.

Polismästaren i Stockholm har i sitt yttrande, vilket åberopats av överståthållarämbetet såsom eget utlåtande, anfört:

Enligt förslaget anses några mer utförliga bestämmelser angående förfarandet vid organet vara lika litet nödiga som i fråga om poliskollegium. Emellertid torde vara att märka, att, under den tid poliskollegierna varit i verksamhet, vägande anmärkningar gjorts just därom, att förfarandet vid desamma och i sammanhang därmed stående spörsmål icke varit i polisreglementet eller annorstädes noggrannare reglerat. Det torde dessutom vara så mycket mindre skäl att taga poliskollegium som mönster för det nya organet, som ändamålet med poliskollegiets verksamhet är helt annat än det nya organets. Åt poliskollegium har uppdragits utövandet av den disciplinära bestraffningsrätt, som förut helt tillkommit polischefen och som i fråga om andra statens verk, exempelvis statens järnvägar och postverket, tillkommer respektive styrelser. Det nya organet däremot skall besluta om berövandet under årtal av människors frihet. Det torde därför vara nödvändigt, att noggrant reglera såväl förfarandet vid organet som dess befogenheter i olika avseenden, särskilt dess häktningsrätt.

Socialstyrelsen har anfört, att styrelsen tidigare uttalat och alltjämt hyste vissa tvivel, huruvida offentlighet lämpade sig vid behandling av mål rörande vanartiga. Speciellt där fråga vore om yngre personer i mindre avancerat förfall, torde offentligheten ofta verka olämplig. Uteslutet vore för övrigt ej heller, att bättre utredning stundom kunde vinnas vid ett enskilt välvilligt lett förhör.

Flera myndigheter hava uttalat sig angående den i promemorian berörda frågan om anställande av vittnesförhör under edsansvar. Sålunda hava länsstyrelserna i Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län tillstyrkt införande av rätt för länsstyrelse att höra vittnen på ed. Länsstyrelsen i sistnämnda län yttrar:

Det, som mera väsentligt skulle skilja nämnden från en administrativ myndighet, torde egentligen inskränka sig till vissa befogenheter vid ärendenas handläggning, vittnes avhörande på ed, m. m., som för närvarande saknas för förhörsmyndigheterna. Om, såsom det vill synas, det i huvudsak är dessa befogenheter, som ansetts nödvändiga för vederbörande myndighet, för att denna på lämpligt sätt skall kunna fullgöra sina åligganden, vill länsstyrelsen ifrågasätta, huruvida det icke vore enklare att utrusta nu befintliga myndigheter för lösdriveriärendens handläggning med dylika befogenheter, än att tillskapa helt nya handläggningsorgan. Just saknaden av möjlighet att så att säga mera domstolsmässigt verkställa utredning har nog icke sällan för länsstyrelserna framstått såsom en betydande olägenhet.

Länsstyrelserna i Uppsala, Kalmar, Gotlands, Örebro och Gävleborgs län samt socialstyrelsen hava å andra sidan uttalanden av innebörd, att något större behov av vittnesförhör ej förefunnos. Länsstyrelsen i Uppsala län anför, att i själva verket komme dessa vittnesförhör troligen icke till större användning, åtminstone icke vid behandling av de mindre komplicerade ärendena rörande vagabonder och bettlare, då de utsagor, som vid förhör inför länsstyrelse lämnades av upplysningsvis hörda, i regel kunde förväntas bliva vitsordade av den för behandling enligt vanartslagen inställde. Länsstyrelsen i Kalmar län framhåller, att hithörande mål ytterst sällan röra annat än uppenbara och erkända förhållanden.

Länsstyrelsen i Gotlands län yttrar:

En anmärkning mot den nuvarande handläggningen av dessa ärenden är att de administrativa myndigheterna sakna möjlighet att själva avhöra vittnen. Detta är givetvis en olägenhet, ehuru ej så stor som mången kanske är benägen att antaga. Dels förekommer det nämligen ej ofta att vittnesförhör påkallas i de ärenden, varom här är fråga, dels torde, om dessa ärendens behandling överlättes på domstol eller därmed likställt organ, varigenom antalet framställningar om vittnesförhör måhända komme att något ökas, i många fall vittnesförhör påkallas även vid annan myndighet än den, som hade att avgöra ärendet. Anledningen till detta antagande är den omständigheten, att det här rör sig om personer, angående vilkas antecedentia erforderlig upplysning sällan står att vinna enbart på den ort, där de gripas.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län yttrar, att enligt erfarenhetens vittnesbörd möjligheten, att avhöra vittnen på ed icke innebure något avsevärt tillskott i utredningar av hithörande slag.

Socialstyrelsen framhåller:

I mål rörande intagning å anstalt av alkoholister och vanartade gäller det icke så mycket att leda i bevis, huruvida individen begått eller icke begått vissa enstaka handlingar, utan att söka få fram en sådan bild av individens hela livsföring, som medger ett bedömande av frågan, vilka förbättringsåtgärder i varje särskilt fall äro de mest ändamålsenliga. Vid den utredning, som för sådant syfte erfordras, lär det endast undantagsvis krävas, att vittnen höras på ed.

Länsstyrelsen i Västmanlands län har härutinnan anfört följande:

I förslaget framhålles angelägenheten av att förfarandet ordnas så, att besluten förtaga intrycket av straff. Det synes emellertid som om den föreslagna apparaten med särskild »domstol», varest även skulle kunna upptagas vittnesmål på ed och varifrån besvär skulle gå till högsta domstolen (ej regeringsrätten) knappast skulle vara väl ägnad att befrämja detta syfte. Som jämförelse må framhållas, att inför poliskollegium — som i mångt och mycket tagits som förebild — något avhörande på ed icke är tillåtet, ehuru kollegiet är behörigt att döma även till så pass allvarligt straff, som avsättning från tjänst. Lämpligheten av föreskriften om upptagande av vittnesmål på ed torde därför kunna sättas i tvivelsmål.

Vidkommande det av polismästaren i Stockholm och överståthållarämbetet framställda önskemålet om en närmare reglering av förfarandet i andra instans vill jag nämna, att de i 1930 års proposition upptagna bestämmelserna i ämnet — avseende hållande av förhör med den inställde, offentlighet vid för-

Departementschefen.

handlingarna, rättegångsbiträde, särskild undersökning och förhör med in kallade personer — med tillägg av vissa föreskrifter i syfte huvudsakligen att trygga en snabb handläggning av ärendena och att tillförsäkra vårdnadskollegierna jämte deras ordförande rätt att anlita polismyndighet för införskaffande av utredning i ärendena syntes mig tillräckliga i nu ifrågavarande avseende. Bestämmelser härom skulle intagas i lagen. Därjämte skulle Kungl. Maj:tt tilläggas befogenhet att utfärda närmare föreskrifter angående kollegiernas verksamhet. I den mån förfarandet härigenom lämnats oreglerat, torde någon svårighet icke förefinnas för kollegiets ordförande att på lämpligt sätt själv ordna förfarandet i sådan del. Vad angår häktningsrätten, vill jag erinra, att de personer, som inställas inför vårdnadskollegierna, äro tagna i förvar, och att i 26 § av 1930 års lagförslag — 33 § i det nu föreliggande — meddelats bestämmelser angående frigivande av sådana personer. Annan ytterligare föreskrift i detta avseende synes mig icke erforderlig än en bestämmelse om rätt för vårdnadskollegium att förordna om frigiven persons tagande i förvar, när anledning därtill förekommer, en befogenhet som lärers hava tillkommit länsstyrelse utan att något stöd därför behöfts i vanartslagförslaget.

Socialstyrelsen har uttalat sig mot bestämmelserna om offentlighet vid förhandlingarna. På sätt redan antytts, har jag vid prövning av denna fråga anslutit mig till den ståndpunkt, som 1930 års proposition intog i detta avseende, och tillåter jag mig till stöd härför åberopa vad min företrädare i ämbetet anförde (s. 117 o. f.).

En särskild fråga utgör det av åtskilliga myndigheter uppmärksammade spörsmålet om åvägabringande av vittnesförhör under edsansvar vid det nya organet. Utan tvivel skulle det hava varit önskvärt att utrusta vårdnadskollegierna med en befogenhet i detta hänseende. En förutsättning för utkrävande av edsansvar är emellertid enligt 13 kap. 1 § strafflagen, att eden avlagts inför domstol eller annorstädes efter domstols förordnande. Såsom jag förut anförte, är vårdnadskollegium icke en domstol. Skall edsansvar kunna utkrävas för falsk utsaga inför vårdnadskollegium, erfordras därför en ändring i strafflagen. Men införandet av menedsansvar beträffande utsaga inför annan myndighet än domstol skulle i viss mån innebära en principiell nyhet och lär ej böra komma i fråga, med mindre starka skäl tala därför. I ärendet har nu av flera länsstyrelser vitsordats, att edsavhörande icke är av någon större vikt i förevarande mål. Även socialstyrelsen har uttalat samma mening. För min del har jag vid övervägande av frågan ansett mig böra biträda denna uppfattning. Skulle i något fall ett edfästande av utsagorna anses önskvärt, bör naturligen möjlighet finnas därtill, och torde en bestämmelse sådan som den i 21 § av 1930 års förslag upptagna, motsvarande 27 § i nya förslaget, vara lämplig. Med hänsyn till vad sålunda anförts finner jag mig icke böra tillstyrka, att vårdnadskollegierna erhålla nämnda befogenhet. Då förhör, som ej sker under edsansvar, bör hållas inför vårdnadskollegium samt något egentligt behov att kunna åvägabringa dylikt förhör vid domstol

icke torde förefinnas, har jag ansett den bestämmelse, som upptagits härom i andra stycket av nyssberörda paragraf i 1930 års förslag, kunna utgå.

De nya bestämmelser, som enligt vad jag nu anfört påkallas rörande förfarandet och vad därmed äger samband, återfinnas i främsta rummet i 4 kap. förslaget till vanartslag. I 26 § första stycket och i ett nytt fjärde stycke av paragrafen hava upptagits bestämmelser för påskyndande av ärendets handläggning. Bestämmelserna äro avfattade med ledning av lagen den 2 juni 1922 om tiden för företagande av rannsaking med häktad. I första stycket hava vidare intagits föreskrifter om vårdnadskollegiets och dess ordförandes rätt att av polismyndighet påkalla den undersökning, som prövas erforderlig för åstadkommande av utredning i ärendet. Den i 20 § första stycket av 1930 års förslag till vanartslag upptagna bestämmelsen om införskaffande av läkarbetyg angående den felande har ansetts kunna uteslutas med hänsyn till att läkare skall tjänstgöra såsom ledamot i kollegiet. Däremot har tillagts en föreskrift, att protokoll skall föras över vad vid förhör förekommer. Befogenhet för Kungl. Maj:t att utfärda närmare föreskrifter angående kollegiernas verksamhet är stadgad i 63 §. Här må ock nämnas, att till följd av vårdnadskollegiernas inrättande på en mängd ställen i lagen i stället för länsstyrelse måst insättas vårdnadskollegium. Det är min avsikt att senare upprätta en jämförelse mellan det förslag till lag, som jag förordar, och 1930 års förslag, av vilken jämförelse torde komma att framgå de lagrum, där nu omförmälda ändring vidtagits.

I fråga om kostnaderna för organets verksamhet anfördes i förut omförmälda promemoria följande:

Kostnaderna för detta organ böra naturligen helt bestridas av statsmedel. Vad angår ersättning åt ordförande och ledamöter, må nämnas, att i polis-kollegium, som i förevarande hänseende närmast torde vara jämförbart med nu ifrågasatta organ, ordförande och ledamot äga åtnjuta ersättning såsom för kommittéledamot är stadgat i kungörelsen den 29 augusti 1921 (nr 517). Ordföranden äger således i allmänhet uppbära 12 kronor för varje sammanträdesdag och ledamot 6 kronor, om han är anställd i statens eller kommuns tjänst eller innehar vissa uppdrag, och eljest 12 kronor. Likartade bestämmelser äro meddelade i fråga om ersättning åt ordförande och ledamöter i interneringsnämnden, varemot föreskrifter härom ännu icke äro utfärdade angående sinnessjuknämnden. I 1930 års statsverksproposition (femte huvudtiteln s. 252) har emellertid dåvarande socialministern uttalat sig för avlöning åt nämndens ordförande och ledamöter i form av årsarvode, 1,000 kronor åt ordförande och 500 kronor åt annan ledamot, samt dagarvode 20 kronor. Häremot gjorde riksdagen icke någon erinran. Vid bedömandet av frågan om ersättning, särskilt åt ordföranden i förevarande organ, är emellertid att märka, att i poliskollegierna förekomma ärenden som regel synnerligen sparsamt, samt att internerings- och sinnessjuknämnderna biträdas av sekreterare. Även om på vissa håll antalet av de ärenden, som organet skall handlägga, kan väntas bliva ringa, torde det dock vara nödigt, att ordföranden i allmänhet beredes särskilt fast arvode utöver dagarvode. Med hänsyn härtill torde sekreteraregöromålen i regel böra ombesörjas av ordföranden själv. Innan närmare utredning ävågabragts angående den arbetsbürda organen kunna förväntas er-

*Kostna-
derna för
organets
verksamhet.
Promemorian.*

hålla, är det givetvis svårt att göra något mera bestämt uttalande angående det fasta arvodets storlek. Möjligen skulle arvoden å belopp mellan 300 och 1,500 kronor anses skäligen. Till jämförelse må nämnas, att krigsdomarna enligt en den 18 maj 1928 fastställd avlöningsstat uppbära arvode med varierande belopp, lägst 600 och högst 2,400 kronor om året. I de organ, där antalet ärenden är särskilt stort, lärar biträde med sekreterargöromålen må hända icke kunna undvaras. Jämväl läkaren torde böra beredas förhöjd ersättning, särskilt som han synes böra undersöka den person, vilken blir föremål för behandling.

Remiss-
yttranden.

Av det föregående framgår, att förslaget om inrättande av ett nytt organ för handläggning av nu ifrågavarande ärenden hos de hörda myndigheterna väckt åtskilliga betänkligheter av ekonomisk art. För de mera allmänna uttalanden härutinnan, som förekomma i yttrandena, har jag tidigare redogjort (s. 53 o. f.). Angående detaljerna får jag nämna följande.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har ansett tvivelaktigt, huruvida i allmänhet en ordinarie domare skulle kunna erhållas för befattningen som ordförande i intagningsnämnden mot det tilltänkta fasta arvode av 300 till 1,500 kronor, som skulle inbegripa ersättning för sekreterargöromålen. Vad anginge Malmöhus län torde till och med maximibeloppet vara för knappt tillmätt i förhållande till storleken av det arbete, som skulle ankomma på intagningsnämnden. Länsstyrelsen föresloge därför, att det fasta arvode åt ordföranden höjdes.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har ock funnit det nödvändigt att sätta ordförandes arvode väsentligt högre än som i promemorian angivits, i varje fall om sekreterare icke ställdes till ordförandens förfogande. Frågan om sekreterare syntes dock länsstyrelsen möjligen kunna lösas på samma sätt som skett för poliskollegium eller att länsnotarie ålades såsom en del av sina tjänstegöromål att vara sekreterare åt nämnden. En sådan anordning skulle kunna anses motiverad bland annat med hänsyn till den lättnad i arbetsbördan, som för länsstyrelserna otvivelaktigt skulle bliva följden av det nya organets tillkomst.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län — som i sitt förut (s. 53 o. f.) återgivna yttrande i denna del på anförda skäl funnit avsevärda årsarvoden erforderliga för såväl ordförande som bisittare — har förutsatt såsom uteslutet, att länsstyrelserna skulle — såsom, ingalunda utan olägenhet åtminstone för den arbetstyngda länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, skedde i fråga om poliskollegierna — hava att tillhandahålla organet sekreterare. Befriades länsstyrelserna från ansvaret för ärendenas handläggning, borde den ock befrias från arbetsbördan därav. På grund därav torde arvode jämväl åt sekreterare böra beräknas. Länsstyrelsen framhöll jämväl, att nämnden ingalunda överallt torde kunna påräkna avgiftsfri lokal för sina sammanträden.

Statistik.

Till belysande av vårdnadskollegiernas arbetsbörda hava de förut (s. 58 o. f.) för år 1929 lämnade uppgifterna om antalet mål, däri fråga varit om ådömande av tvångsarbete eller intagande å allmän arbetsanstalt, sammanställts på sätt följande tabell utvisar.

Tab. 4. Antalet län — sammanförda i grupper — i vilka mål, däri fråga varit om ådömande av tvångsarbete enligt lösdriveri-, fattigvårds- eller barnavårdslagen eller om intagande å alkoholistanstalt, år 1929 utgjort nedan angivna tal.

Antalet län, i vilka mål, däri fråga varit om ådömande av tvångsarbete, år 1929 utgjort			Antalet län, i vilka mål, däri fråga varit om intagande å alkoholistanstalt, år 1929 utgjort			Antalet län, i vilka mål, däri fråga varit om ådömande av tvångsarbete eller intagande å alkoholistanstalt, år 1929 utgjort		
0—15	16—25	Över 25	0—15	16—25	Över 25	0—15	16—25	Över 25
16	6	3 ¹	21	1	3 ²	13	8	4 ³ •

¹ Stockholms stad . . .	159	² Stockholms stad . . .	136	³ Stockholms stad . . .	295
Göteborgs och Bohus län	80	Göteborgs och Bohus län	41	Göteborgs och Bohus län	121
Malmöhus . . .	84	Malmöhus . . .	27	Malmöhus . . .	111
				Östergötlands . . .	42

Inom departementet har uppgjorts följande preliminära kalkyl rörande de Inom departementet uppgjord kalkyl.
 årliga kostnader, vårdnadskollegiernas verksamhet skulle kunna antagas draga.

Med ledning av uppgifterna i tabell 4 har det ansetts befogat antaga, att de vårdnadskollegier, där antalet ärenden om året ej skulle överstiga 15, utgöra 10, och där antalet skulle överstiga 15 men ej 25, likaledes 10. För 5 kollegier synes antalet böra uppskattas högre. Antalet sammanträden för ett kollegium med relativt få mål torde i allmänhet bliva något större än det antal ärenden kollegiet handlägger. Då emellertid antalet ärenden i de olika kollegierna inom först nämnda båda grupper icke uppgå till 15 respektive 25 utan för flertalet håller sig under detta tal, synes det vara berättigat utgå från att antalet sammanträden icke skall överstiga 15 respektive 25 i varje kollegium. Beträffande varje sammanträde torde böra beräknas ett dagarvode för vardera av ordföranden och läkaren å 20 kronor och för vardera lekmannen å 15 kronor. Övriga utgifter såsom till lokal, där sådan måste hyras, skrivhjälp m. m. hava i genomsnitt uppskattats till 10 kronor för sammanträde; på många platser torde lokalkostnad ej behöva uppkomma. I enlighet med nu angivna grunder skulle kostnaderna för varje sammanträde belöpa sig till 80 kronor. För de 20 först nämnda kollegiernas sammanträden skulle kostnaden då bliva (80 × 400) 32,000 kronor. Beräknas vidare ett årsarvode i genomsnitt å 500 kronor till ordföranden och 300 kronor till läkaren för de 10 kollegier, där ärendenas antal ej överstiger 15, samt å 900 kronor respektive 500 kronor för de 10 andra, skulle dessa arvoden uppgå till sammanlagt (5,000 + 3,000 + 9,000 + 5,000) 22,000 kronor. Totala kostnaden för dessa kollegier skulle då bliva 54,000 kronor. För de övriga kollegierna torde en mera grov uppskattning kunna tillåtas. I Stockholm, där två avdelningar av kollegiet sannolikt bliva nödiga, synes antalet sammanträden kunna beräknas till ett i veckan eller omkring 50 om året för varje avdelning och dagarvodena således till 7,000 kronor för samtliga ledamöter i de båda avdelningarna; för hyresutgifter m. m. anslås i det följande en klumpsumma. Ett årsarvode å 2,000 kronor för ordföranden och 1,000 kronor för läkaren torde vara tillräckligt, då dessa ledamöter därjämte hava dagarvoden, som få antagas uppgå till 1,000 kronor om året för vardera. Sekreterare torde vara erforderlig, och lärer för honom böra beräknas 2,000 kronor. Tillhopa skulle årsarvodena för nu nämnda personer i de båda avdelningarna uppgå till 10,000 kronor. Beräknas därjämte expenser —, hyresutgifter, skrivhjälp m. m. — till 5,000 kronor, skulle myndigheten i Stockholm kosta 22,000 kronor. För Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län torde det

vara befogat räkna med ungefär hälften av kostnaden i Stockholm med någon jämkning uppåt respektive nedåt, förslagsvis 13,000 respektive 10,000 kronor. I de två återstående länen torde kollegierna kunna antagas kosta tillhoppa 10,000 kronor. För hela riket skulle kostnaderna uppgå till (54,000 + 22,000 + 13,000 + 10,000 + 10,000) 109,000 kronor.

Departement-
schefen.

Utan att närmare ingå på grunderna för den inom departementet uppgjorda kalkylen — de höjningar, som där i förhållande till promemorian skett, torde med hänsyn till vad i yttrandena anförts hava vissa skäl för sig — vill jag såsom min uppfattning uttala, att den slutsumma, kalkylen utvisar, omkring 110,000 kronor om året i stort sett kan antagas vara riktig. I det föregående (s. 67) har jag beträffande kostnaderna för ett nytt organ nämnt denna summa och tillika angivit, att en utgift av dylik storlek icke borde få hindra en reform. Innan en mera bindande kostnadsberäkning kan utföras, måste naturligen ytterligare undersökning verkställas. Så till vida måste alltid osäkerhet vidlåda en dylik uppskattning, som det är svårt att beräkna antalet ärenden enligt nya lagen. Framhållas må ock beträffande den nu gjorda beräkningen, att i flera län dessa ärenden torde bli så pass sällsynta, att fasta arvoden för ordförande och läkare kunna undvikas och i stället ett rikligare tillmätt dagarvode bestämmas. Möjlighet synes även föreligga att i vissa län anlita tjänsteman hos länsstyrelsen för utförande av sekreteraruppdrag hos kollegierna, en anordning som skulle kunna bidra till en minskning av kostnaderna. Att märka är vidare, att kostnaden för dessa ärendens handläggning i Stockholm för närvarande bestrides av Stockholms stad, och att den omständigheten att staten nu skulle övertaga samtliga dessa kostnader lär komma i betraktande vid bedömandet av frågan om fördelningen på staten och staten av kostnaderna för överståthållarämbetets verksamhet.

Då det icke torde vara lämpligt att i lagen fixera den ersättning, ledamöter i vårdnadskollegium skola åtnjuta, har Kungl. Maj:t i 63 § tillagts befogenhet att därom förordna.

Övriga frågor.

Översikt över ändringarna i 1930 års förslag.

I denna del skall jag till behandling upptaga vissa detaljfrågor och i samband därmed paragrafvis angiva de ändringar, jag ansett 1930 års förslag böra undergå. Jag förbigår dock mindre ändringar, t. ex. sådana, som avse allenast paragrafhänvisningar eller utbyte av ordet »länsstyrelse» mot »vårdnadskollegium». Paragrafbeteckningarna avse i det följande, där ej annat sägs, 1931 års förslag.

2 och 3 §§. För de ändringar, som föreslås i 2 och 3 §§, avseende den omfattning, i vilken lagen bör ingripa mot äldres sedeslösa leverne, är redogörelse förut lämnad (s. 30 ff.).

5—7 §§. Avvikelserna i 5 och 6 §§ samt 7 § första stycket, vilka betingats därav, att, enligt vad jag hemställt, polistjänsteman ej skall vara självskriven såsom ordförande, äro närmare omnämnda i samband härmed (s. 42 ff.).

7 § andra stycket i 1930 års förslag har uteslutits i det nu föreliggande. Anledningen härtill är närmast den, att motsvarande bestämmelser rörande ledamöter i vårdnadskollegium icke ansetts lämpligen böra meddelas i själva lagen utan av Kungl. Maj:t. Då frågan bör regleras på samma sätt beträffande skyddsnämnds ledamöter, har befogenhet att härutinnan meddela närmare bestämmelser stadgats för Kungl. Maj:t i 63 §.

10—15 §§ innehålla de nya bestämmelserna angående vårdnadskollegium 10—15 §§.
(s. 70 ff.).

I 16 § har vidtagits en ändring beträffande reglerna för anhållande.

16 §.

Enligt motsvarande stadgande i 1930 års förslag, 10 §, gjordes i fråga om ingripandet skillnad mellan vanart enligt 2 och 3 §§, av vilka lagrum 3 § avsåg sedeslöst leverne av icke samhällsskadlig art hos personer, yngre än 21 år. Beträddes någon av polisman med vanart enligt 2 §, skulle han inställas inför vederbörande nämnd; var det erforderligt, kunde han anhållas i avbidan på nämndens beslut i ärendet. Detta gällde, oavsett om han var över eller under 21 år. Vad åter beträffade vanart enligt 3 §, förutsattes såsom det normala, att han icke inställdes inför nämnden utan kallades till inställelse. Nämnden antogs erhålla kännedom om fallet genom anmälan av fattigvårdsstyrelse, hälsovårdsnämnd, nykterhetsnämnd eller polismyndighet, men nämnden kunde ock oavsett anmälan upptaga ärende till behandling.

I de av herr Möller m. fl. och herr Hansson i Stockholm m. fl. väckta motionerna anfördes, att bestämmelsen om inställande genom polisman som en förstahandsåtgärd vore olämplig och att det syntes riktigare, att nämnden inkallade vederbörande och att först, därest sådan kallelse icke efterkommes, inställelse genom polisman komme i fråga. I den av herrar Mosesson och Hallén väckta motionen framställdes ett yrkande av denna innebörd.

Att gå så långt i mildrande riktning som dessa motionärer föreslagit synes mig icke lämpligt. Bland nu ifrågavarande personer finnas ej sällan verkligt farliga typer, beträffande vilka särskilt skonsam behandling icke är på sin plats. Detta är förhållandet med vissa bland dem i 1930 års förslag i 2 § under 1 och 2 avsedda kategorierna: vissa samhällsvådliga och bettlare. Vad åter beträffar de personer, som göra sig skyldiga till samhällsskadlig sedeslöshet, upptagna i 2 § under 3 i 1930 års förslag och i 3 § under 1 i det nu föreliggande, förefaller en viss lindring i bestämmelserna kunna genomföras. Jag föranlåtes härutinnan erinra om vad polismästaren i Stockholm i yttrande över 1929 års förslag till lag om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art på denna punkt anförde. Enligt berörda förslag gällde i fråga om sättet för ingripande i huvudsak de här förut nämnda bestämmelserna i 1930 års förslag beträffande vissa omyndiga sedeslösa. Dessa mildare föreskrifter — ej inställelse utan blott kallelse till inställelse, ej anhållande — skulle alltså tillämpas beträffande alla sedeslösa. I sitt berörda yttrande har polismästaren rörande bestämmelserna i fråga framhållit, att polisman borde berättigas att, därest erforderliga upplysningar om en person av åsyftad kategori icke annorledes kunde vinnas, anhålla honom för att bli

i tillfälle utröna hans namn och bostad samt övriga personliga förhållanden. Sedan tillförlitlig utredning härom vunnits, skulle den anhållne släppas och polismyndighetens anmälan avlätas till vederbörande nämnd. Med stöd av detta yttrande vill jag förorda, att de i propositionen för fall av yngres sedeslösa leverne enligt 3 § upptagna bestämmelserna om anmälan såsom det normala sättet för ärendes bringande under nämndens prövning m. m. skola tillämpas även för fall av annan sedeslöshet samt att ett tillägg göres till bestämmelserna väsentligen i överensstämmelse med vad polismästaren föreslagit. Angående innehållet av stadgandena får jag hänvisa till lagrummet i fråga, 16 §. Av detsamma framgår, att bestämmelserna föreslås skola gälla alla, vilka göra sig skyldiga till vanart enligt 3 § i 1931 års förslag, motsvarande 2 § under 3 och 3 § i 1930 års förslag. De avse följaktligen såväl män som kvinnor liksom ock sådana sedeslösa under 21 år, som enligt 1930 års förslag icke kunde anhållas. En mildare form för ingripande mot män kan väl synas mindre påkallad, men att å andra sidan uppställa olika regler för män och kvinnor skulle onödigt komplicera stadgandet. I fråga om prostituerade män, beträffande vilka lindriga bestämmelser synas minst lämpliga, är att märka, att då dessa personer bliva föremål för ingripande, anledningen därtill vanligen är misstanke om utpressning, icke deras sedeslösa leverne. Göra de sig skyldiga till utpressning, komma de emellertid under 2 § och kunna i dylikt fall inställas inför nämnden, eventuellt anhållas. Med hänsyn härtill torde i praktiken något större men av bestämmelser sådana som de angivna icke ur nu berörda synpunkt behöva förväntas uppkomma. Och vad angår de unga sedeslösa, som med dylika bestämmelser skulle bliva i viss mån strängare behandlade än enligt 1930 års förslag, vill jag framhålla, att under de i lagrummet uppställda betingelserna anhållande enligt min mening bör få ske även av nu ifrågavarande personer. Sannolikt är, att denna rätt icke alltför ofta skall anlitas, då det läser kunna antagas, att vederbörandes namn, ålder och bostad kunna utrönas på annat sätt.

I 16 § tredje och fjärde styckena hava vidtagits vissa smärre ändringar. Bland annat har nämndens befogenhet att inkalla person till förhör jämväl tillagts ordföranden. I de flesta fall torde omständigheterna vara sådana, att vederbörande bör inkallas, och läser det då vara onödigt sammankalla nämnd allenast för att besluta därom.

17 §. Enligt 11 § i 1930 års förslag ankom det å barnavårdsnämnds eller skyddsnämnds ordförande att inhämta vissa uppgifter. Denna skyldighet har nu i 17 § ålagts jämväl annan, som nämnden i sådant hänseende bemyndigat. Ändringen är närmare omförmäld i samband med de föreslagna nya bestämmelserna rörande ordförandeskapet i skyddsnämnd (s. 44). Stadgandet har vidare undergått den ändringen, att införskaffande av upplysning från det i lagen omförmälda centralregistret icke längre skall vara obligatoriskt såsom enligt 1930 års förslag normalt var fallet. Upplysning skall nämligen nu införskaffas, så framt det icke är känt, att han ej förekommer i registret.

18 §. I 18 § har skett en viss jämkning i fråga om där åberopade lagars citering,

på det att jämväl efter tillkomsten av ny lag med ändrad rubrik citeringen skall passa.

I 21 och 22 §§ vidtagna ändringar äro betingade av att lagens tillämpningsområde beträffande vissa sedeslösa utvidgats (s. 30 ff.).

För de i 26 och 27 §§ vidtagna ändringarna är redogörelse lämnad vid omnämmandet av de bestämmelser, som ansetts erforderliga rörande förfarandet vid vårdnadskollegium (s. 77 ff.).

Den nyss berörda utvidgningen av lagens tillämplighetsområde har påkallat ändring jämväl i 29 § i enlighet med vad förut framhållits (s. 30 ff.).

32 § har sin motsvarighet i 28 § första stycket i 1930 års förslag. I sistnämnda lagrum reglerades frågan om verkställighet av länsstyrelses beslut om intagande å allmän arbetsanstalt, och skulle verkställigheten ankomma å länsstyrelsen. I samma paragraf stadgades även befogenhet för länsstyrelsen att förordna om verkställighet av beslutet utan hinder av att det ej ägde laga kraft. Enligt min mening bör verkställigheten av dessa beslut alltså ankomma å länsstyrelsen, som är verkställande myndighet beträffande straff. Då emellertid nyssnämnda befogenhet lär ha tillkommit länsstyrelsen i egenkap av den myndighet, som ägde besluta om intagande å allmän arbetsanstalt, bör befogenheten nu överlämnas åt vårdnadskollegiet. Bestämmelse härom har ansetts böra erhålla sin plats i förevarande paragraf. Å motsvarande ställe i lagen var för övrigt stadgandet rörande denna befogenhet upptaget i det till lagrådet år 1930 remitterade förslaget.

Fjärde stycket i 33 § är nytt. Anledningen till dess införande är angiven i samband med redogörelsen för förfarandet vid vårdnadskollegium (s. 77 ff.).

I fråga om den ändring, som skett i den mot 35 § svarande 28 § i 1930 års förslag, får jag hänvisa till vad jag vid 32 § anförte.

I 30 § av 1930 års förslag var bestämmelse upptagen om befogenhet för Kungl. Maj:t att förordna, att poliskammare skulle utöva den befattning med ärenden enligt lagen, som eljest tillkom länsstyrelse. Då vårdnadskollegium enligt föreliggande förslag skall träda i stället för länsstyrelse och poliskammare, har paragrafen uteslutits.

I 40, 41 och 47 §§ hava i förhållande till 1930 års förslag företagits vissa ändringar, som sammanhånga med utvidgningen av lagens tillämplighetsområde beträffande de sedeslösa (s. 35).

Bland de beslut av vårdnadskollegium, emot vilka talan skall få föras, har i 54 § upptagits beslut, varigenom framställt jäv ogillats.

Besvär, som anföras emot kollegiets beslut, föreslås skola ingivas till kollegiets ordförande, vilken det jämväl skulle tillkomma att infordra yttrande över besvären.

I 49 § av 1930 års förslag meddelades bestämmelser om beslut av anstaltsstyrelse, vilka obligatoriskt skulle underställas uppsiktsmyndighetens prövning. 50 § i samma förslag innehöll föreskrifter om huru myndigheten skulle

29 §.

32 §.

33 §.

35 §.

Ur 1930 års
förslag
utesluten §.40, 41 och
47 §§.

54 §.

55 och 56 §§.

vara sammansatt vid prövning av vissa obligatoriskt underställda beslut. Bland dessa beslut nämndes i 49 § bland andra beviljande av försökspermission i visst fall samt beslut om kvarhållande eller utskrivning i fall, som avsågs i 38 §. I 50 § upptogs icke beslut om beviljande av försökspermission, ej heller beslut om kvarhållande eller utskrivning i fall, som avsågs i 38 §. För min del förordar jag, att beslut om beviljande av försökspermission såsom en åtgärd av mera preliminär natur icke i avsedda fall skall behöva underställas uppsiktsmyndighetens prövning, och att bestämmelsen härom utgår ur 49 §. Däremot torde jämväl beslut om kvarhållande eller utskrivning i fall, som avsågs i 38 §, böra upptagas i det mot 50 § svarande stadgandet i 1931 års förslag. I enlighet härmed hava 55 och 56 §§ i detta förslag avfattats.

I andra stycket av 56 § har den tid, för vilken enligt detta lagrum särskilt förordnade ledamöter och suppleanter skola utses, satts till fyra år för vinlande av överensstämmelse med tjänstgöringstiden för ledamöter och suppleanter i skyddsnämnd och vårdnadskollegium.

58 §. I den mot 58 § svarande 52 § i 1930 års förslag har den ändringen vidtagits, att där stadgad skyldighet för länsstyrelse att tillse, att i förvar tagen person erhåller hjälp vid författande av besvär eller inlaga i anledning av länsstyrelsens beslut m. m., nu, sedan vårdnadskollegium trätt i länsstyrelsens ställe, förklarats skola ankomma å tillsyningsman vid häkte.

63 §. I denna paragraf har under 1 insatts den förut (s. 82 o. f.) omförmälda bestämmelsen rörande befogenhet för Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter angående ersättning till ledamöter i skyddsnämnd och vårdnadskollegium.

Enahanda befogenhet att meddela närmare föreskrifter är stadgad under 2 beträffande vårdnadskollegiernas verksamhet på sätt jämväl i det föregående (s. 79) nämnts.

66 §. Tiden för ikraftträdandet har satts till den 1 juli 1933, eller således ett år senare än enligt 1930 års förslag. Med hänsyn till vad min företrädare i detta hänseende anført (propositionen s. 146), torde kortare övergångstid än två år icke kunna stadgas.

67 §. I 61 § första stycket i 1930 års förslag stadgades, att om talan fullföljdes mot utslag, som i mål angående ådömande av tvångsarbete före nya lagens ikraftträdande meddelats av länsstyrelse eller poliskammare, skulle den äldre lagen lända till efterrättelse. Nya lagen syntes således skola gälla beträffande mål, som vid tiden för ikraftträdandet voro anhängiga hos länsstyrelse eller poliskammare, och detta såväl i fråga om behandlingen hos nämnda myndigheter som vid fullföljd av talan mot utslag i målen. Det anförda stadgandet, 61 § första stycket, lär även enligt det nu föreliggande förslaget böra gälla. Vad beträffar hos länsstyrelse eller poliskammare vid nämnda tidpunkt anhängiga mål, torde nya lagen icke utan vidare kunna bliva tillämplig å dem. Att märka är nämligen, att länsstyrelser och poliskamrar, som icke skola handhava den nya lagens tillämpning, ej heller lära böra tillämpa densamma, såvitt angår nämnda mål. Med hänsyn härtill kräves en bestämmelse, som

lämpligen torde kunna innehålla, att dylika mål skola för fortsatt handläggning överlämnas till vårdnadskollegiet i länet. I enlighet härmed har i 67 § införts ett nytt första stycke. Ett sådant stadgande kan tydligen medföra den olägenheten, att en tidigare handläggning i större eller mindre omfattning måste upprepas och att målets avgörande därigenom kan fördröjas. Det lär emellertid vara att förvänta, att där någon avsevärdare utredning i ärendet förekommit innan nya lagens ikraftträdande, länsstyrelser och poliskamrar skola vara angelägna bringa målet till slut före denna tidpunkt.

I 71 § har införts en liknande övergångsbestämmelse som den beträffande skyddsnämnd i 1930 års förslag upptagna rörande ledamöter i vårdnadskollegium samt enligt 56 § särskilt förordnade ledamöter i uppsiktsmyndigheten ävensom suppleanter för dessa ledamöter.

71 §.

För genomförandet av förevarande lagstiftning är det naturligen av synnerlig vikt, att de åtgärder, som vidtagas, utföras på sådant sätt, att största möjliga nytta erhålles av dem. Naturligen gäller detta i särskild grad anstaltsvården, som avser de mera förkomna och därför svårförbättrade individerna. Under årens lopp hava åtskilliga reformer vidtagits i syfte att åstadkomma så rationella vårdformer som möjligt. Särskilt lär detta gälla statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona, där arbeten för övrigt allttjämt pågå för att åstadkomma en individualiserad behandling under mera personlig ledning i smärre hem. Emellertid torde allttjämt vissa önskemål återstå ouppfyllda, innan anstaltsvården blivit sådan den enligt modern uppfattning bör vara. Enligt vad min företrädare närmare utvecklade (propositionen s. 133 ff.), borde åtskilliga viktiga förbättringar och förändringar efter hand komma till stånd å dessa anstalter. I samband med frågan om tiden för lagens ikraftträdande framhölls tillika (s. 146), att omläggningen av anstaltsväsendet måste förberedas genom en mera djupgående utredning än den, som då föreläge. Även jag finner en särskild utredning vara erforderlig till klargörande, i vilka avseenden och på vad sätt en reformering av anstaltsvården bör komma till stånd. Därest förevarande lagförslag vinner riksdagens bifall, har jag för avsikt att till närmare prövning upptaga frågan om avvägabringandet av en utredning i ämnet. En sådan utredning skulle ock syssla med spörsmålet om det lämpligaste sättet för den utbyggnad av anstaltsväsendet, som lär bli erforderlig med hänsyn särskilt till behovet av ungdomsanstalter. En anledning till upptagandet av en sådan utredning torde jämväl ligga däri, att enligt förevarande förslag vissa sedeslösa kunna intagas å anstalt, ehuru de icke visat arbetsovillighet.

*Andra
frågor än
lagfrågor.*

Anstalts-
vården.

1929 års förslag till lag om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art innehöll i 3 § 3 mom. bestämmelse om skyldighet för myndigheten i första instans att verka för spridande av kunskap till motverkande av sedeslöst leverne m. m. Denna bestämmelse uteslöts ur 1930 års förslag till vanartslag. Angående anledningen härtill anförde departementschefen, att bestämmelsen liksom vissa andra stadganden icke ansetts vara av sådan betydelse, att de borde såsom särbestämmelser rörande sedeslösa personer upptagas i en lag, som omfattade även andra grupper än dessa.

Sexuell upp-
lysning.

Frågan om åvägabringande av upplysning i detta ämne berördes i motionerna av herr Möller m. fl. och herr Hansson i Stockholm m. fl. samt av fröken Hesselgren. Utan att ställa några yrkanden uttalade dessa motionärer sin anslutning till kraven å anordnandet av dylik upplysningsverksamhet.

I likhet med min företrädare i ämbetet finner jag någon bestämmelse i detta avseende icke böra inflyta i vanartslagen. En annan fråga däremot är, huruvida och i vilken omfattning en upplysnings- och uppfostringsverksamhet å detta område bör komma till stånd genom statsmakternas försorg. Jag tillåter mig härutinnan erinra om att riksdagen år 1929 till prövning förehade två likalydande motioner i detta ämne, I:102 av fröken Hesselgren samt II:202 av fru Nordgren och fru Östlund, däri hemställdes, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t snarast möjligt ville vidtaga åtgärder för att på närmare angivet sätt anordna sexualhygienisk undervisning och upplysningsverksamhet. Motionerna avstyrktes av vederbörande utskott, första kammarens första tillfälliga utskott, utlåtanden nr 8 och 12, samt andra kammarens första tillfälliga utskott, utlåtande nr 3. Vid utskottens utlåtanden voro fogade reservationer, däri hemställdes om bifall till motionärernas yrkande med vissa modifikationer. Kamrarna beslöto emellertid i enlighet med vad utskotten hemställt. Nämnas må, att utskottsreservanterna i andra kammaren ställde ett i viss mån mindre långt gående yrkande, men ej heller detta vann kammarens bifall. Härutöver vill jag jämväl framhålla, att på enskilt initiativ arbete för närvarande pågår att i visst avseende åvägabringa upplysningsverksamhet i dessa frågor. Centralförbundet för socialt arbete utlyste sålunda för någon tid sedan en pristävlan rörande en upplysningsskrift i förevarande ämne, avsedd för ungdom i 14—15 års åldern. Såsom resultat av pristävlingen föreligger nu ett tjugutal skrifter, vilka inom den närmaste tiden kunna förväntas bli bedömda.

Att nu berörda fråga är förtjänt av synnerligt beaktande, därom vittnar det på senare år alltjämt stegrade intresse, som från föräldrar, målsmän för barn- och ungdomsvård samt andra kommit frågan till del. Åtgärder hava ock av statsmakterna vidtagits för att bereda ungdom vid vissa högre skolor tillgång till undervisning i ämnet. I vad mån emellertid längre gående åtgärder böra vidtagas genom det allmännas försorg är uppenbarligen ett svårt och grannlaga problem. För min del är jag ej heller i tillfälle att angiva en bestämd ståndpunkt i denna fråga. Efter samråd med chefen för ecklesiastikdepartementet vill jag emellertid uttala den uppfattningen, att övervägande skäl torde tala för att nu ställa sig avvaktande. Om på något område gäller det här att icke handla utan stöd av en mera allmän opinion. Att en sådan icke nu är för handen synes mig tydligt. Såsom läget är, torde det alltså vara klokast att för närvarande i främsta rummet lita till vad de enskilda krafter, som äro verksamma på detta område, förmå åstadkomma.

Kostnad för
interimistiskt
omhändertagande m. m.
Kostnads-
beräkningar.

I den av herrar Mosesson och Hallén väckta motionen har yrkande framställts, att kostnad för interimistiskt omhändertagande skulle bestridas av statsverket och att bestämmelse härom skulle upptagas i lagen. I anslut-

ning härtill anmärktes, att det belopp, som beräknats härför och för vissa andra utgifter, vore så lågt, att åtgärder, som krävde utgifter, antagits skola förekomma endast i undantagsfall. Vidare yrkades, att i lagen jämväl skulle stadgas skyldighet för staten att betala kostnaderna för lokal åt skyddsnämnd samt för biträden åt barnavårdsnämnd och skyddsnämnd.

I avseende å kostnaden för interimistiskt omhändertagande tillåter jag mig hänvisa till vad min företrädare anförde (s. 156) och vill här allenast erinra, att jag ansluter mig till hans mening, att frågan tarvar ett närmare övervägande. Jag kan alltså icke tillstyrka ett lagstadgande härom. Däremot synes det mig sannolikt, att nämnda post är för lågt beräknad. Vad angår yrkandena om lagstadgad skyldighet för staten att bestrida vissa kostnader för skyddsnämnds och barnavårdsnämnds verksamhet, kan jag ej heller tillstyrka dessa yrkanden. Ofta nog lärer särskild lokal icke behöva anskaffas för skyddsnämnd, och är sådan erforderlig, lärer kommunen befinnas villig att bära denna del av kostnaderna för ifrågavarande individers tillrättaförande, varav även kommunerna hava gagn. Angående ersättning till biträdena får jag hänvisa till vad föredragande departementschefen vid avlåtande av 1930 års proposition härutinnan anförde (s. 317).

I fråga om kostnadsberäkningarna i allmänhet vill jag här nämna, att beräkningarna givetvis allenast åsyfta att på ett ungefär angiva den kostnad, lagstiftningens genomförande kan draga. Att denna uppskattning därvid i stort sett skall hålla streck, synes mig sannolikt, även om på enskilda punkter invändningar synas kunna framställas däremot.

Föredraganden uppläser härefter det i enlighet med hans anförande avfattade förslaget till *lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag)*, av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets yttrande över förslaget, i vad det skiljer sig från förenämnda, med propositionen nr 240 till 1930 års riksdag framlagda förslag, måtte för det i § 87 regeeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

B. Spångberg.

F ö r s l a g

till

L a g**om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag).**

Häriigenom förordnas som följer:

1 KAP.**Lagens tillämplighetsområde.****1 §.**

Till skydd mot sådant samhällsskadligt levnadssätt, som i denna lag betecknas såsom vanart, och för tillrättaförande av dem, vilka göra sig skyldiga därtill, skola åtgärder vidtagas i enlighet med vad nedan är stadgat.

2 §.

Vanart föreligger, då någon, som fyllt aderton år, undandrager sig att efter förmåga ärligen försörja sig och tillika

1. under kringstrykande eller eljest för ett liv, som giver grundad anledning till antagande, att han, annorledes än genom leverne som avses i 3 §, på ohederligt sätt förskaffar sig medel till sitt uppehälle, eller som innebär fara för allmän ordning eller säkerhet; eller

2. gör sig förfallen till bettleri eller tillåter barn, som står under hans vårdnad eller uppsikt, att bettla eller använder barn eller andra att bettla för sin räkning.

3 §.

Vanart föreligger jämväl,

1. då någon, som fyllt aderton år, är hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser och därjämte till otukt förleder ungdom eller genom sitt leverne åstadkommer särskild fara för sådant förledande eller genom inbjudan till otukt väcker anstöt å ställe, som i 11 kap. 15 § strafflagen sägs, eller genom sitt leverne verkar störande för närboende eller andra; eller

2. då någon, som fyllt aderton men ej tjuguet år, utan att sådana särskilda omständigheter föreligga som avses under 1, är hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser samt till följd därav uppenbar fara är för handen, att han icke kommer att efter förmåga ärligen försörja sig.

2 KAP.

Om särskilda samhällsorgan för behandling av ärenden enligt denna lag.

4 §.

Närmaste befattningen med ärenden enligt denna lag tillkommer, såvitt angår den, som är under tjuguettt år, barnavårdsnämnden samt beträffande den, som fyllt tjuguettt år, skyddsnämnd.

Skyddsnämnd skall finnas i varje stad och landsfiskalsdistrikt, så ock i köping med egen polischef. I annan köping och i municipalsamhälle skall ock skyddsnämnd inrättas, så framt det av länsstyrelsen provas erforderligt.

Beträffande stad med ett invånarantal av minst 20,000 må Konungen, på framställning av stadsfullmäktige, förordna, att befattningen med de ärenden, som barnavårdsnämnd enligt denna lag har att handlägga, skall tillkomma en särskild nämnd. Angående sammansättningen av sådan nämnd skall gälla vad om barnavårdsnämnd finnes stadgat. Konungen meddelar de närmare bestämmelser rörande nämnden, som må finnas nödiga.

5 §.

Skyddsnämnden skall bestå av tre ledamöter. Av dem skall en vara vald av landstinget eller, såvitt angår skyddsnämnd i stad, som ej deltagar i landsting, av stadsfullmäktige, en förordnad av länsstyrelsen och en självskriven.

Självskriven ledamot är:

i skyddsnämnd i stad, där polismästare finnes, polismästaren eller den befattningshavare vid polisväsendet, som enligt instruktion eller förordnande har att taga befattning med ärenden enligt denna lag, och i annan stad stadsfiskalen eller, om han är befriad från all befattning med polisväsendet, den som närmast under polischefen har inseende över polisväsendet; samt

i annan skyddsnämnd polischefen i orten eller den polisman, som av länsstyrelsen må hava förordnats att taga befattning med nyssnämnda ärenden.

Ordförande i nämnden förordnas av länsstyrelsen. Därest annan än den självskrivne ledamoten utses till ordförande, förordnar länsstyrelsen jämväl vice ordförande i nämnden.

6 §.

För varje skyddsnämnd skola av landstinget eller stadsfullmäktige, så ock av länsstyrelsen utses en eller flera män eller kvinnor att tjänstgöra såsom ledamöter i nämnden ävensom suppleanter till det antal, som provas erforderligt. Där från någondera sidan flera utsetts, skola de vid varje års början efter samråd med ordföranden sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten. Tjänstgöringstiden är fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skedde eller förordnandet meddelades. Avgår någon före tjänstgöringstidens utgång, utses annan i hans ställe för den återstående tiden. Såvitt möjligt böra till uppdraget utses personer, bosatta å samma ort som den självskrivne ledamoten. Samma person må utses för flera nämnder.

Av dem, landsting eller stadsfullmäktige välja, skall minst en vara kvinna. Beträffande valbarhet, obehörighet och rätt att avsäga sig uppdraget skall å landet vad om ledamot eller suppleant i kommunalnämnd och i stad vad om stadsfullmäktig är stadgat äga motsvarande tillämpning, dock att för valbarhet ej fordras att vara boende inom skyddsnämndens verksamhetsområde och att den, som är boende utom detta område, må avsäga sig uppdraget. Om valet, som bör ske före september månads utgång, skall länsstyrelsen omedelbart underrättas.

Länsstyrelse skall, där så ske kan, till uppdraget utse personer, som äga erfarenhet om socialt arbete; och bör tillfälle beredas organisationer, vilka inom orten utöva social hjälpverksamhet, att avgiva förslag å lämpliga personer. Där länsstyrelsen till ordförande förordnar av landsting eller stadsfullmäktige vald man, skall minst en av dem, länsstyrelsen utser, vara kvinna.

7 §.

När skyddsnämnd skall sammanträda, har ordföranden att inkalla övriga ledamöter med iakttagande av uppgjord tjänstgöringsfördelning. Handlägges ärendet rörande kvinna, skall minst en av ledamöterna vara kvinna. Utebliver den, som inkallats, och är suppleant ej att tillgå, äger ordföranden inkalla annan lämplig person i den uteblivnes ställe.

8 §.

Ärende må icke hos skyddsnämnd till avgörande företagas, med mindre nämnden är fulltalig.

Yppas inom skyddsnämnd vid besluts fattande olika meningar, gälle den, varom två förena sig. Har envar sin mening och kunna meningarna ej till varandra jämkas, skall ordförandens gälla.

9 §.

Där det för lagens tillämpning inom någon kommun finnes erforderligt, må barnavårdsnämnd och skyddsnämnd till sitt biträde kalla därtill skickade män och kvinnor.

Finnes ersättning åt sådant biträde böra utgå, ankommer det på kommunen att efter framställning av nämnden bestämma därom.

10 §.

Över barnavårdsnämnd och skyddsnämnd tillkommer befattningen med ärenden enligt denna lag vårdnadskollegium.

Vårdnadskollegium skall finnas i Stockholms stad och i varje län samt bestå av ordförande och tre andra ledamöter.

Ordföranden skall vara ordinarie innehavare av domarämbete och en av de övriga ledamöterna skall vara läkare. Dessa förordnas av Konungen. För vardera av dem utser Konungen ock en eller flera suppleanter, uppfyllande de för ledamoten stadgade behörighetsvillkoren.

Återstående två ledamöter skola vara valda på sätt i 11 § sägs.

Tjänstgöringstiden är fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då förordnandet meddelades eller valet skedde. Avgår någon före tjänstgöringstidens utgång, utses annan i hans ställe för den återstående tiden.

11 §.

För vårdnadskollegiet i Stockholms stad skola stadsfullmäktige och för annat vårdnadskollegium skall landsting välja tre personer att tjänstgöra såsom ledamöter i kollegiet, därav minst en kvinna, så ock suppleanter till det antal, som provas erforderligt, därav likaledes minst en kvinna. De valda skola vid varje års början efter samråd med ordföranden sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten.

Finnes i län mer än ett landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, skall val, som nyss är sagt, förrättas av varje landsting samt av stadsfullmäktige i varje sådan stad; och skola de sålunda valda företrädesvis tjänstgöra i vårdnadskollegiet vid handläggning av ärende, som överlämnats från barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd i det landstingsområde eller den stad, vars valmyndighet utsett dem.

Till ledamot eller suppleant må ej väljas den, som icke uppnått 25 års ålder, är under förmynderskap eller i konkurstillstånd, är förklarad ovärdig att vidare nyttjas i rikets tjänst eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller är ställd under framtiden för brott, vilket kan medföra sådan påföljd, eller är förklarad ovärdig att föra annans talan inför rätta. I den mån så lämpligen kan ske, böra till uppdraget utses personer, bosatta å samma ort som ordföranden. Samma person må utses av flera valmyndigheter.

12 §.

Där Konungen med hänsyn till den arbetsbörda, som åvilar vårdnadskollegium, så finner nödigt, äger Konungen förordna om inrättande av två eller flera avdelningar av kollegiet, varje avdelning sammansatt såsom i 10 § är stadgat, ävensom meddela de föreskrifter, som i anledning därav kunna påkallas.

13 §.

Mot den, som i vårdnadskollegium sitter, gälle samma jäv, som i lag stadgas i fråga om domare.

14 §.

När vårdnadskollegium skall sammanträda, har ordföranden att inkalla övriga ledamöter med iakttagande av uppgjord tjänstgöringsfördelning. Handlägges ärende rörande kvinna, skall minst en av ledamöterna vara kvinna. Utebliver den, som inkallats, eller finnes han vara av jäv hindrad att tjänstgöra och är suppleant ej att tillgå, äger ordföranden inkalla annan lämplig person i den uteblivnes eller jävigas ställe.

15 §.

Ärende må icke hos vårdnadskollegium till avgörande företagas, med mindre kollegiet är fulltaligt.

Vad de flesta i vårdnadskollegium säga gälle för kollegiets beslut. Vid lika röstetal gälle den mening, ordföranden omfattar. Äro flera olika meningar och kunna de till varandra jämkas, gälle den mening, som efter jämkning finnes hava erhållit de flesta rösterna. Kunna meningarna ej till varandra jämkas, gälle vad ordföranden säger. För beslut om intagande å allmän arbetsanstalt enligt 29 § erfordras, att ordföranden biträder beslutet.

3 KAP.

Om ärendenas behandling hos barnavårdsnämnd och skyddsnämnd.

16 §.

Beträdes någon av polisman med vanart, som avses i 2 §, skall han inställas inför den barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd, som enligt 4 § har att handlägga ärendet, för undergående av förhör; är det erforderligt, må han anhållas i avbidan på nämndens beslut i ärendet.

Erhåller fattigvårdsstyrelse, hälsovårdsnämnd, nykterhetsnämnd eller polismyndighet kännedom om fall av vanart, som avses i 3 §, skall anmälan därom ofördröjligen göras hos barnavårdsnämnden eller skyddsnämnden. Kan namn, ålder eller bostad beträffande den, om vilken är fråga, icke utrönas utan att han därom varder hörd, äger polismyndighet föranstalta om sådant förhör. Har han för dylikt ändamål anhållits, skall han omedelbart efter förhöret lös-givas. Finnes det sedermera, att han lämnat oriktiga uppgifter, må han anhållas för att inställas inför nämnden.

Barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd må, när anledning därtill föreligger, jämväl i annat fall än ovan sägs till handläggning upptaga å nämnden ankommande fråga om vidtagande av åtgärder enligt denna lag.

Där den, om vilken i ärendet är fråga, icke inställes inför nämnden, äger nämnden eller ordföranden kalla honom till personlig inställelse inför nämnden eller någon av denna utsedd person för undergående av förhör; är han bevisligen kallad, men utebliver han utan laga förfall, äger nämnden hos polismyndigheten erhålla handräckning för hans hämtande.

När omständigheterna därtill föranleda, må nämnden före meddelandet av slutligt beslut i ärendet lösgiva anhållen person.

17 §.

Nämnden skall utan dröjsmål verkställa erforderlig undersökning i ärendet. Å ordföranden eller annan, som nämnden i sådant hänseende bemyndigat, ankommer därvid att angående den, om vilken i ärendet är fråga, införskaffa upplysning från det i 60 § omförmälda centralregistret, så framt det icke är känt, att han ej förekommer i registret, ävensom att, där så anses nödigt, begära utdrag av straffregistret. Vid undersökningen böra utredas de omstän-

digheter, som föranlett ingripandet mot honom, den kommun, i vilken han vistades, då ingripandet ägde rum, hans uppehållsorter och sysselsättning under den närmast förflutna tiden, hans hälsotillstånd, möjlighet att försörja sig samt levnadsförhållanden i övrigt, så ock vad eljest kan vara av betydelse vid ärendets prövning. Då förhör hålles, skall protokoll föras över vad därvid förekommer.

Finnes uppenbart, att vanart ej föreligger, eller anser nämnden vård, som avses i 18 §, vara erforderlig, må undersökningen efter omständigheterna begränsas.

Där nämnden kallar någon, som är boende eller uppehåller sig inom nämndens verksamhetsområde, till inställelse för att meddela upplysning i något till nämndens behandling hörande ärende, är han pliktig att hörsamma kallelsen, såvida han minst fyra dagar förut erhållit del därav. Utebliver han utan laga förfall, äger nämnden fälla honom att böta fem kronor och genom vite tillhålla honom att inställa sig. I fall av tredska äger nämnden fälla honom till vitet samt förelägga högre vite. Viten må dock tillsammans ej överstiga trettio kronor. Kan den tredskande ändock ej förmås till inställelse, äger nämnden erhålla handräckning hos polismyndigheten för hans hämtande. I fråga om ersättning till den, som inställt sig, skall vad angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål finnes stadgat äga motsvarande tillämpning; dock skall ersättningen alltid stanna å statsverket.

18 §.

Finnes beträffande den, om vilken i ärendet är fråga, skäl att vidtaga åtgärd enligt gällande lagstiftning om fattigvård eller om alkoholistvård eller föreligger ett ej blott tillfälligt behov av sjukvård eller annan dylik vård, och prövas det tjänligare att bereda honom sålunda erforderlig vård än att vidtaga åtgärd enligt denna lag, skall nämnden ofördröjligen söka föranstalta, att vård, som nyss sagts, kommer till stånd.

Är han varaktigt oförmögen till arbete och på den grund i behov av vård å vårdanstalt, men finnes anledning antaga, att hans intagande å sådan anstalt skulle äventyra ordningens upprätthållande därstädes eller i annat hänseende medföra synnerlig olägenhet för anstalten, må nämnden, därest han förut varit föremål för åtgärd enligt 19, 20 eller 29 §, överlämna ärendet till vårdnadskollegiets prövning.

19 §.

Kommer vård, som avses i 18 § första stycket, icke till stånd och finnes vanart föreligga, skall nämnden tillhålla den felande att föra ett ordentligt liv samt allvarligt erinra honom om de påföljder, som i annat fall kunna inträda för honom.

Då omständigheterna därtill föranleda, må nämnden ställa den felande under övervakning på sätt i 61 § sägs.

Där det prövas vara till gagn för den felandes tillrättaförande, skall nämnden söka vara honom behjälplig med anskaffande av arbete eller vidtaga annan

tjänlig åtgärd; och bör i ty fall efter omständigheterna hänvändelse ske till arbetsförmedlingsanstalt, myndighet, som handhar ledningen av allmänt arbetsföretag, annan offentlig eller enskild institution, hans anhöriga eller andra, som finnas lämpliga och villiga att omhändertaga honom eller att eljest bereda honom tillfälle att efter förmåga ärligen försörja sig. I avvaktan på sådan hjälpåtgärds vidtagande skall nämnden, i den mån det erfordras, söka bereda honom husrum och uppehälle mot fullgörande av arbete.

Mottager den felande vid allmänt arbetsföretag anvisat arbete eller vill han ingå å hem eller anstalt, som upprättats av kommun, förening eller stiftelse, äger nämnden, ändå att han icke ställes under övervakning, föreskriva, att han skall kvarbliva i arbetet eller å hemmet eller anstalten under viss tid, högst sex månader, ävensom i övrigt meddela honom de föreskrifter, som finnas erforderliga för hans rättelse.

20 §.

Vill den felande frivilligt ingå på allmän arbetsanstalt, som avses i denna lag, och förbinder han sig skriftligen att kvarstanna å sådan anstalt under viss tid, minst sex månader och högst två år, äger nämnden, när den finner skäl föreligga för hans intagande under den i förbindelsen angivna tiden och plats för honom kan beredas, i stället för att vidtaga åtgärd enligt 19 § medgiva, att han må intagas å anstalten. Är han omyndig, erfordras samtycke av den, som enligt lag har att sörja för hans person.

Nämnden skall tillse, att han överföres till anstalten, samt dit insända handlingar och protokoll i ärendet jämte redogörelse för den av nämnden företagna undersökningen, i den mån handlingar och protokoll icke innefatta upplysning därom.

21 §.

Finnes återfall i vanart föreligga, i ty att den felande förut varit föremål för åtgärd enligt 19, 20 eller 29 §,

samt åtgärd enligt 19 eller 20 § prövas icke till gagn för hans tillrättaförande kunna vidtagas,

skall nämnden överlämna ärendet till vårdnadskollegiets prövning.

Återfall skall dock icke anses vara för handen, där den felande längre tid tillbaka än fem år före hans inställande inför nämnden varit föremål för beslut enligt 19 § eller efter frivilligt ingående enligt 20 § å allmän arbetsanstalt utskrivits därifrån.

Är fråga om vanart, som avses i 3 § under 1, må ärendet ej överlämnas till vårdnadskollegiets prövning, med mindre den felande undandrager sig att efter förmåga ärligen försörja sig eller till följd av hans leverne uppenbar fara är för handen, att han icke kommer att efter förmåga ärligen försörja sig, eller eljest synnerliga skäl därtill äro.

Förutom i fall, som ovan sägs, skall ärendet överlämnas till vårdnadskollegiets prövning, där den felande är okänd och undandrager sig att uppgiva namn och hemvist eller skälig anledning förekommer till antagande, att hans uppgift därom är oriktig, samt rätta förhållandet ej kan utrönas.

22 §.

Där någon visar tredska att efterkomma i avseende å övervakning gällande bestämmelser eller i samband därmed eller med hjälpåtgärd meddelade föreskrifter, äger övervakaren, där sådan är förordnad, eller annan, som har uppsikt över honom, göra anmälan därom hos skyddsnämnden i orten eller, då fråga är om den, som är under tjuguet år, hos barnavårdsnämnden därstädes; och må nämnden efter verkställd undersökning, där ej omständigheterna föranleda till åtgärd enligt 19 eller 20 §, överlämna ärendet till vårdnadskollegiets prövning, dock att i fall av vanart, som avses i 3 § under 1, ärendet må överlämnas allenast, så framt någon av de i 21 § tredje stycket stadgade förutsättningarna är för handen.

23 §.

Nämndens beslut skola antecknas till protokollet. Vidtager nämnden åtgärd enligt 19 § andra, tredje eller fjärde stycket eller 20 §, skall nämnden tillställa den felande skriftligt besked om åtgärden och vad han med hänsyn till densamma har att iakttaga.

24 §.

Då ärende överlämnas till vårdnadskollegiet, skall nämnden ofördröjligen till kollegiet insända handlingar och protokoll i ärendet jämte redogörelse för den däri företagna undersökningen, i den mån handlingar och protokoll icke innefatta upplysning därom. Äro prästbetyg och utdrag av straffregistret ej tillgängliga, skall nämnden hos vederbörande begära dessa handlingar med anmodan om deras omedelbara översändande till kollegiet.

På nämndens föranstaltande skall den felande genom polismyndighetens försorg skyndsamt inställas hos vårdnadskollegiet; är han på fri fot, skall han för ändamålet tagas i förvar. Polismyndigheten skall ock till kollegiet insända hans signalement.

25 §.

Då undersökning eller annan åtgärd på barnavårdsnämnds eller skyddsnämnds föranstaltande vidtages i ärende angående vanart jämlikt 3 §, bör noga tillses, att den, som är föremål för behandling, icke utsättes för allmän uppmärksamhet eller onödigtvis störes i lovlig verksamhet.

Vad hos nämnd i dylika ärenden förekommit må ej yppas för obehöriga. Alla handlingar i dessa ärenden skola så förvaras, att de icke åtkommas av obehöriga.

4 KAP.

Om ärendenas behandling hos vårdnadskollegium.

26 §.

Har ärende överlämnats till vårdnadskollegium, skall kollegiet så snart ske kan och senast inom en vecka hålla förhör och i övrigt verkställa erforderlig utredning i ärendet. För sådant ändamål äger kollegiet eller dess ordför-

rande att av polismyndighet påkalla den undersökning, som prövas erforderlig. Kollegiet äger ock inkalla dem, som kunna antagas hava kännedom i saken, för att upplysningsvis höras. Protokoll skall föras över vad vid förhör förekommer.

Vid förhör skola förhandlingarna vara offentliga. När den felande det begär, så ock eljest, när kollegiet finner omständigheterna därtill föranleda, skall handläggningen dock äga rum inom stängda dörrar, därvid kollegiet likväl må medgiva hans anhöriga ävensom andra, vilkas närvaro kan förväntas bliva till nytta under förhöret, att övervara detsamma.

I fråga om biträde åt den felande vid ärendets behandling hos vårdnadskollegiet skall vad i lag finnes stadgat angående rättegångsbiträde åt häktad i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet; dock att på den felandes begäran biträde ej må förordnas, där det finnes uppenbart onödigt, att till biträde må utses även den, som icke avlagt för utövande av domarämbetet föreskrivna kunskapsprov, samt att ersättning, som av allmänna medel tillerkännes biträde, alltid skall stanna å statsverket.

Kan ärendet ej avgöras å den dag, då dess behandling påbörjats, skall fortsatt handläggning äga rum snarast möjligt och senast å åttonde dagen från förra handläggningen, där ej särskilt förhållande nödvändiggör längre uppskov.

27 §.

Där så prövas nödigt för vinnande av ytterligare utredning rörande den felandes personliga förhållanden samt angående de åtgärder, som med hänsyn därtill må anses tjänligast för hans tillrättaförande, må vårdnadskollegiet förordna lämplig person att verkställa särskild undersökning i angivna hänseenden.

Finner kollegiet av förhållandena påkallat, att någon varder vid domstol hörd såsom vittne angående uppgivna omständigheter, äger kollegiet förordna, att dylikt förhör skall äga rum vid den underrätt, som med hänsyn till tid och plats för dess sammanträden prövas lämplig. På framställning av kollegiet skall rättens ordförande låta till rätten inkalla dem, som skola höras.

28 §.

Utebliver utan laga förfall den, som enligt 26 § första stycket bevisligen kallats till inställelse inför vårdnadskollegiet, äger kollegiet fälla honom till böter, högst tjugufem kronor, och genom viten tillhålla honom att inställa sig samt i fall av tredska fälla honom till sålunda förelagda viten. Kan han ändå ej förmås till inställelse, må kollegiet låta hämta honom.

I fråga om ersättning till den som, efter kallelse enligt 26 § första stycket eller 27 § andra stycket, inställt sig inför vårdnadskollegiet eller domstol, skall vad angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål finnes stadgat äga motsvarande tillämpning; dock skall ersättningen alltid stanna å statsverket.

29 §.

Finner vårdnadskollegiet vård enligt 18 § första stycket icke böra komma till stånd och framgår av utredningen i ärendet, antingen att återfall i vanart föreligger samt att, såvitt angår vanart som avses i 3 § under 1, någon av de i 21 § tredje stycket stadgade förutsättningarna för ärendets överlämnande till vårdnadskollegiets prövning är för handen, eller ock att sådant fall föreligger, som avses i 21 § fjärde stycket eller 22 §,

skall av vårdnadskollegiet tagas under omprövning, huruvida den felande kan antagas låta sig rätta genom åtgärd enligt 19 eller 20 §; och må kollegiet i sådant fall, där det anses lämpligen kunna ske, efter samråd med vederbörande barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd besluta därom.

Finnes åtgärd, som nu sagts, ej böra ifrågakomma, skall kollegiet förordna om den felandes intagande å allmän arbetsanstalt.

30 §.

Ändå att den, om vilken i ärendet är fråga, är varaktigt oförmögen till arbete och på den grund i behov av vård å vårdanstalt, må vårdnadskollegiet, därest han förut varit föremål för åtgärd enligt 19, 20 eller 29 § och det finnes uppenbart, att hans intagande å sådan anstalt skulle äventyra ordningens upprätthållande därstädes eller i annat hänseende medföra synnerlig olägenhet för anstalten, förordna om hans intagande å allmän arbetsanstalt.

31 §.

Vid meddelande av beslut om intagande å allmän arbetsanstalt enligt 29 § må vårdnadskollegiet medgiva villkorligt anstånd med beslutets verkställande, när omständigheterna giva grundad anledning till antagande, att den felande skall låta sig rätta utan intagande å allmän arbetsanstalt. I sådant fall skall kollegiet, på sätt i 61 § sägs, ställa honom under övervakning under en provotid av två år.

Fullgör den felande ej i avseende å övervakningen gällande bestämmelser eller i samband därmed meddelade föreskrifter eller föranleder eljest särskilt förhållande därtill, må kollegiet, efter anmälan av övervakaren eller polismyndighet eller efter annorledes vunnen kännedom därom, förklara anståndet förverkat.

32 §.

När skäl därtill äro, äger vårdnadskollegiet förordna, att beslut om intagande å allmän arbetsanstalt skall verkställas utan hinder därav, att det ej äger laga kraft.

33 §.

Under ärendets handläggning må vårdnadskollegiet förordna, att den felande skall försättas på fri fot, där förening, stiftelse eller enskild person är villig att omhändertaga honom och detta prövas kunna ske på betryggande sätt, eller där eljest särskilda skäl föreligger.

Förordnar kollegiet om vidtagande av åtgärd enligt 19 § tredje stycket eller medgives den felande att frivilligt ingå på allmän arbetsanstalt, skall han försättas på fri fot; dock må kollegiet, när omständigheterna därtill föranleda, besluta, att den felande i avbidan på beslutets verkställande fortfarande skall hållas i förvar.

Beslutar kollegiet, att den felande skall intagas å allmän arbetsanstalt, må kollegiet under de förutsättningar, som i första stycket angivas, förordna om hans försättande på fri fot, till dess beslutet vunnit laga kraft eller den felande, på sätt i 35 § sägs, förklarat sig nöjd med detsamma eller över beslutet anförda besvär blivit avgjorda.

Har kollegiet försatt den felande på fri fot, äger kollegiet, när anledning därtill förekommer, förordna, att han ånyo skall tagas i förvar.

34 §.

Är den felande tagen i förvar, skall vårdnadskollegiets beslut om hans intagande å allmän arbetsanstalt jämte fullständig besvärshänvisning genast avkunnas för honom. I varje fall skall beslutet jämte besvärshänvisningen skriftligen delgivas honom mot bevis; och skall delgivningen verkställas inom tre dagar eller, om hinder därför möter, så snart ske kan.

Beslutar kollegiet vidtagande av åtgärd enligt 19 § andra, tredje eller fjärde stycket eller 20 §, skall skriftligt besked om åtgärden och vad den felande med hänsyn till densamma har att iakttaga tillställas honom.

35 §.

Å länsstyrelsen ankommer att förordna om verkställighet av beslut om intagande å allmän arbetsanstalt.

Har den, som beslutet rör, inför länsstyrelsen eller magistrat eller i vittnens närvaro inför tillsyningsman eller föreståndare vid häkte, ordförande i magistrat, polismästare eller landsfogde avgivit förklaring, att han åtnöjes med beslutet, skall detsamma genast gå i verkställighet. Sådan förklaring skall ej gälla, med mindre han haft betänketid under två dagar, sedan beslutet avkunnades för honom eller, om det ej avkunnats, blev honom skriftligen delgivet. Om förklaring, som avgivits annorledes än inför länsstyrelsen, skall denna ofördröjligen underrättas. Avgiven förklaring må ej återtagas.

Underrättelse om verkställighetsbeslut skall ofördröjligen sändas till vederbörande allmänna arbetsanstalt. Sist inom åtta dagar efter det den, som beslutet rör, förklarat sig nöjd med detsamma eller beslutet vunnit laga kraft, skola ock fullständiga protokoll samt handlingarna i ärendet dit översändas.

36 §.

Har verkställighet av beslut om intagande å allmän arbetsanstalt till följd av medgivet anstånd eller av annan anledning ej påbörjats inom två år efter beslutets meddelande, vare det förfallet.

5 KAP.

Om anstaltsvård och eftervårdande verksamhet.

37 §.

Allmän arbetsanstalt enligt denna lag är

1. anstalt eller avdelning därav, som av staten för sådant ändamål inrättats; eller

2. av landsting, kommun, förening eller stiftelse anordnad anstalt eller avdelning därav, vilken av Konungen erkänts såsom allmän arbetsanstalt; sådant erkännande kan när som helst återkallas.

De, som ej fyllt tjuguetå år, skola intagas å särskild, för ungdom avsedd allmän arbetsanstalt eller å särskild, för ungdom anordnad avdelning därav.

Allmän arbetsanstalt skall stå under ledning av en styrelse, i fråga om vilken Konungen meddelar närmare bestämmelser.

38 §.

Allmänna arbetsanstalterna skola stå under uppsikt av socialstyrelsen.

39 §.

Män och kvinnor må ej intagas å samma anstalt.

De, som äro intagna å allmän arbetsanstalt och icke äro varaktigt oförmögna till arbete, skola där hållas till lämpligt arbete, vilket bör så anordnas, att envar, i den mån det kan ske, får en sysselsättning, som för hans tillrättaförande och framtida försörjningsmöjligheter finnes tjänlig. De intagna böra efter ålder, anlag och arbetsförmåga samt med hänsyn till mottaglighet för rättelse, föregående anstaltsvistelse eller för brott undergåendet straff såvitt möjligt hållas skilda.

Den i 38 § omförmälda uppsiktsmyndigheten äger förordna om överflyttning av intagen person från en allmän arbetsanstalt till en annan; sådant förordnande må genast gå i verkställighet.

40 §.

Den, som enligt 20 eller 29 § intagits å allmän arbetsanstalt, skall å sådan anstalt kvarhållas, till dess grundad anledning föreligger till antagande, att han efter utskrivning kommer att efter förmåga ärligen försörja sig och föra ett ordentligt liv. Är han intagen enligt förordnande av vårdnadskollegium, må han dock ej utskrivas tidigare än ett år efter intagandet, utan att synnerliga skäl därtill äro, och ej heller senare än tre år därefter. Har han frivilligt ingått, må han icke kvarhållas under längre tid, än som anges i den skriftliga förbindelsen. Beträffande den sålunda bestämda längsta tiden för kvarhållande gälla de undantag, som stadgas i 41, 45, 46, 48 och 49 §§.

Har någon intagits jämlikt 30 §, skall han kvarhållas, till dess han finnes kunna utan olägenhet överflyttas till vårdanstalt.

När synnerligen ömmande skäl föreligga, må den intagne av anstaltens föreståndare erhålla tillstånd att för viss, kort tid lämna anstalten.

41 §.

Den, som enligt förordnande av vårdnadskollegium jämlikt 29 § intagits å allmän arbetsanstalt, må efter utgången av den i 40 § stadgade tid av tre år kvarhållas tills vidare under följande förutsättningar, nämligen:

1. att han förut, efter fyllda tjuguet år, minst fem gånger varit enligt denna lag intagen å allmän arbetsanstalt;

2. att han, efter fyllda tjuguet år, i sammanlagt minst tio år varit enligt denna lag intagen å allmän arbetsanstalt eller undergått straffarbete;

3. att vårdnadskollegiets förordnande meddelats inom fem år från senaste utskrivning eller frigivning; samt

4. att han med hänsyn till sin sinnesart samt sitt föregående liv och förhållande i anstalten måste antagas i händelse av utskrivning icke komma att efter förmåga ärligen försörja sig eller föra ett ordentligt liv eller att han uppenbarligen är vådlig för annans säkerhet till person eller egendom.

42 §.

Kvarhålles någon jämlikt 40 § andra stycket eller 41 § å allmän arbetsanstalt utöver tre år, skall fråga om hans utskrivning sedermera minst en gång under varje kalenderår upptagas till prövning.

Där ej i särskilda fall annan anordning provas lämpligare, skall den, som sålunda kvarhålles, intagas å särskild asylavdelning, förlagd inom eller i anslutning till allmän arbetsanstalt.

43 §.

Har någon, som intagits å allmän arbetsanstalt, blivit överflyttad till straffanstalt för undergående av honom ådömt frihetsstraff eller förvandlingsstraff för böter, eller har han avvikit från arbetsanstalten, skall den tid, han sålunda ej varit där intagen, icke medräknas vid bestämmande av den tid, han längst må kvarhållas.

44 §.

Bliver någon, under det han är intagen å allmän arbetsanstalt, varaktigt oförmögen till arbete, skall han utskrivas från anstalten och överlämnas till länsstyrelsen i det län, där ingripande mot honom av barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd senast ägde rum; och har länsstyrelsen att efter omständigheterna föranstalta om tjänlig vård eller vidtaga annan lämplig åtgärd. I dylikt fall skall beträffande rätt till fattigvård såsom vistelsesamhälle anses den kommun, där han enligt protokollet i ärendet vistades, då nämndens ingripande ägde rum.

Har den arbetsoförmögne intagits enligt förordnande av vårdnadskollegium och är han i behov av vård å vårdanstalt men finnes det uppenbart, att hans intagande å sådan anstalt skulle äventyra ordningens upprätthållande därstädes eller i annat hänseende medföra synnerlig olägenhet för anstalten, må

dock beslutas, att vad i första stycket sägs icke skall tillämpas beträffande honom; och skall därefter så anses, som hade han intagits jämlikt 30 §.

45 §.

Å allmän arbetsanstalt intagen person, som på grund av sinnessjukdom eller sinnesslöhet är i behov av särskild vård, må kvarhållas å anstalten, till dess sådan vård annorstädes kan beredas honom.

46 §.

Vill någon, som enligt förordnande av vårdnadskollegium är intagen å allmän arbetsanstalt, frivilligt kvarstanna å anstalten efter det han enligt 40 § skall därifrån utskrivas, må det, när skäl därtill äro, medgivas för viss tid, varje gång högst ett år, under villkor att han skriftligen förbinder sig att kvarstanna under den tid, som bestämmes. Är han omyndig, erfordras samtycke av den, som enligt lag har att sörja för hans person.

Vad i första stycket stadgats skall gälla jämväl den, som frivilligt ingått å allmän arbetsanstalt, dock att det ej må medgivas honom att sålunda kvarstanna å anstalten längre tid än ett år.

47 §.

Kan åt den, som är intagen å allmän arbetsanstalt, beredas lämplig sysselsättning utanför anstalten, och prövas det vara till gagn för hans övergång till hederlig självförsörjning och ordentligt liv i frihet, må viss tids försöksvistelse utom anstalten medgivas honom. Vistelsen utom anstalten under tiden för sådan försökspermission räknas såsom anstaltsvistelse; och må, då tiden för kvarhållande är begränsad, försökspermissionen ej utsträckas över denna tid.

För beredande av sysselsättning åt den, som finnes böra försökspermitteras, och för hans förhjälpande till ort, där sysselsättning erhållits, har anstaltens styrelse att anlita organisation, som utövar social hjälpverksamhet, eller enskild person, vilken finnes lämplig och villig att omhändertaga honom. Där det ej på grund av särskilda omständigheter anses obehövt, skall han under permissionstiden ställas under övervakning på sätt i 61 § sägs.

48 §.

Fullgör den försökspermitterade ej i avseende å övervakning gällande bestämmelser eller i samband därmed meddelade föreskrifter eller föranleder eljest särskilt förhållande därtill, må anstaltens styrelse, efter anmälan av övervakaren eller polismyndighet eller efter annorledes vunnen kännedom därom, låta återhämta honom till anstalten.

I det fall, att återhämtandet till anstalten skett på grund av bristande fullgörande av nämnda föreskrifter, må han där kvarhållas ytterligare högst sex månader utöver den tid, varunder detta eljest längst kunnat ske; dock att den, som frivilligt ingått eller frivilligt kvarstannat å anstalten, ej i något

fall må kvarhållas under längre tid, än som angives i den skriftliga förbindelsen.

Har ej före permissionstidens utgång fråga väckts om hans återhämtande till anstalten, skall beslut meddelas om utskrivning; dock att, där de i 41 § under 1—3 angivna förutsättningarna äro för handen, jämväl ny permission kan beviljas.

49 §.

Då utskrivning av den, som vistas å allmän arbetsanstalt, skall äga rum, har anstaltens styrelse att med anlitan- de av organisation, som utövar social hjälpverksamhet, eller enskild person söka i tid bereda honom lämplig sysselsättning och förhjälpa honom till ort, där sådan erhållits, eller vidtaga andra tjänliga åtgärder till hans bistånd.

Därest lämplig sysselsättning finnes icke kunna omedelbart beredas honom, må han, när skäl därtill äro och han intagits enligt förordnande av vårdnadskollegium, kvarhållas å anstalten, till dess sysselsättning kunnat anskaffas, dock högst fyra månader.

50 §.

Vid utskrivning från allmän arbetsanstalt må anstaltens styrelse, där så provas nödigt, ställa den utskrivne under övervakning på sätt i 61 § sägs.

Visar den övervakade tredska att efterkomma i avseende å övervakningen gällande bestämmelser eller i samband därmed meddelade föreskrifter, äger övervakaren eller polismyndighet göra anmälan därom hos skyddsnämnden i orten eller, då fråga är om den, som är under tjuguet år, hos barnavårdsnämnden därstädes; och må nämnden efter verkställd undersökning, där ej omständigheterna föranleda till åtgärd enligt 19 eller 20 §, med iakttagande av bestämmelserna i 24 § överlämna ärendet till vårdnadskollegiet, som har att pröva, huruvida förordnande bör meddelas om hans återintagande å allmän arbetsanstalt eller annan åtgärd vidtagas.

Var der den övervakade, enligt vad nu sagts, återintagen å sådan anstalt, må han ej kvarhållas under längre tid än ett år.

51 §.

Om kvarhållande å allmän arbetsanstalt, beviljande av försökspermission samt utskrivning från sådan anstalt beslutar anstaltens styrelse.

När skäl därtill äro, må även uppsiktsmyndigheten, efter anstaltsstyrelsens hörande, förordna om utskrivning.

52 §.

Polismyndighet har att på begäran meddela handräckning för återhämtande till allmän arbetsanstalt av den, som avvikit därifrån, och av försökspermitterad, som anstaltsstyrelsen beslutit återhämta till anstalten.

6 KAP.

Om klagan och underställning i ärenden enligt denna lag.

53 §.

Över barnavårdsnämnds eller skyddsnämnds beslut må den, som beslutet rör, hos vårdnadskollegiet anföra besvär inom trettio dagar från den dag, då han erhöll del av beslutet. Utan hinder av förd klagan må beslutet gå i verkställighet, där ej kollegiet annorlunda förordnar.

54 §.

Har vårdnadskollegium meddelat beslut om intagande å allmän arbetsanstalt, om förverkande av villkorligt anstånd med sådant besluts verkställande, om ersättning för inställelsen åt den, som inkallats för att upplysningsvis höras inför kollegiet, eller om ersättning åt biträde, som i 26 § tredje stycket sägs, må ändring i beslutet sökas av den, som beslutet rör. Ogillas framställt jäv, skall vad nu är stadgat äga motsvarande tillämpning. Klagande åligger att inom åtta dagar från den dag, då han skriftligen erhöll del av beslutet, till kollegiets ordförande inkomma med sina till Konungen ställda besvär. Ordföranden infordrar yttrande över besvären, om anledning därtill föreligger, samt insänder därefter ofördröjligen till nedre justitierevisionen samtliga ärendet rörande handlingar tillika med utlåtande av kollegiet.

Klagan över beslut, som av vårdnadskollegium särskilt meddelats om någons tagande eller kvarhållande i förvar, må av honom föras i enahanda ordning, dock utan inskränkning till viss tid.

Över annat av vårdnadskollegium meddelat slutligt beslut, än ovan sägs, är klagan ej tillåten. Ej heller må särskild klagan föras, där vårdnadskollegium under ärendes handläggning meddelat annat beslut, än förut är sagt.

Av Konungen meddelat beslut om intagande å allmän arbetsanstalt och om förverkande av villkorligt anstånd med verkställande av sådant beslut över-sändes till länsstyrelsen för förordnande om verkställighet.

55 §.

Över beslut av styrelse för allmän arbetsanstalt må den, som beslutet rör, hos uppsiktsmyndigheten anföra besvär inom trettio dagar från den dag, då han erhöll del av beslutet. Klagande åligger att inom nämnda tid inkomma med sina besvär till anstaltsstyrelsen, som jämte eget yttrande utan dröjsmål insänder besvären till uppsiktsmyndigheten.

Föreligga de i 41 § under 1—3 angivna förutsättningarna eller är fråga om fall, som avses i 42 och 44 §§, skola beslut av anstaltsstyrelse om kvarhållande eller utskrivning, evad besvär anföras eller ej, alltid underställas uppsiktsmyndighetens prövning.

I de fall, där ej underställning sålunda skall ske, må anstaltsstyrelsens beslut utan hinder av förd klagan gå i verkställighet, där ej uppsiktsmyndigheten annorlunda förordnar.

56 §.

Då uppsiktsmyndigheten handlägger fråga om kvarhållande eller utskrivning i fall, som avses i 41, 42 och 44 §§, skola i avgörandet deltaga chefen för nämnda myndighet eller hans ställföreträdare, den ledamot, som inom ämbetsverket handlägger ärenden av ifrågavarande slag, annan ledamot, som avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov, samt två av Konungen särskilt förordnade ledamöter, av vilka den ene skall vara legitimerad läkare med psykiatrisk utbildning och den andre vara eller hava varit ordinarie innehavare av domarämbete.

Sistnämnda två ledamöter ävensom en eller flera suppleanter för vardera av dem utses för en tid av fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då förordnandet meddelades. Avgår någon av dem, skall ny ledamot eller suppleant utses för den återstående tiden. Suppleant skall uppfylla de för ledamoten stadgade behörighetsvillkoren.

Såsom uppsiktsmyndighetens beslut gälle den mening, varom de flesta förordat sig. Beslut må ej fattas, med mindre samtliga ledamöter eller suppleanter för dem deltaga i avgörandet. Mot den, som deltagar i här avsedda beslut, gälle samma jäv, som i lag stadgas i fråga om domare.

57 §.

I uppsiktsmyndighetens beslut må den, som beslutet rör, söka ändring hos Konungen i socialdepartementet före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöll del av beslutet.

58 §.

Där den, som hålles i förvar eller är intagen å allmän arbetsanstalt, behöver hjälp vid författande av besvär eller inläga i anledning av beslut av vårdnadskollegium, anstaltsstyrelse eller uppsiktsmyndigheten, har tillsyningsman vid häkte eller anstaltsstyrelsen att tillse, att honom beredes den hjälp, som av förhållandena påkallas. Därest för ändamålet anlitas annan person än befattningshavare vid häkte eller arbetsanstalt, äger sådant biträde av allmänna medel erhålla gottgörelse med belopp, som den myndighet, vilken prövar beslutet, har att bestämma.

7 KAP.

Allmänna bestämmelser.

59 §.

Myndigheter, som handlägga ärenden enligt denna lag, böra låta sig angeläget vara att, i den mån sådant kan vara till gagn vid fullgörandet av deras åligganden, samarbeta med såväl fattigvårdsstyrelser, barnavårdsnämnder, nykterhetsnämnder och andra myndigheter som organisationer, vilka utöva social hjälpverksamhet.

60 §.

Hos uppsiktsmyndigheten skall föras ett för hela riket gemensamt centralregister angående dem, vilka blivit föremål för åtgärd enligt 19, 20, 29, 30 eller 50 § denna lag eller vilkas upptagande i registret eljest är eller varder föreskrivet.

Angående meddelande av utdrag av registret skall vad i 8 § 1, 3 och 4 mom. lagen om straffregister är stadgat äga motsvarande tillämpning.

61 §.

Övervakning skall anordnas för viss tid, uti det i 31 § avsedda fallet två år och i andra fall högst ett år. Till övervakare bör utses därtill lämplig person, förening eller stiftelse.

Övervakare har att öva tillsyn över den, som är ställd under övervakning, och söka befordra vad som kan lända till hans hjälp. Vid övervakningen bör noga tillses, att den övervakade icke utsättes för allmän uppmärksamhet eller nödigtvis störes i lovlig verksamhet.

Den övervakade skall föra ett ordentligt liv, bemöda sig om utväg till hederlig självförsörjning, städse hålla övervakaren underrättad om sin bostad och adress, på kallelse inställa sig hos honom samt ej lämna arbetsanställning utan att dessförinnan hava inhämtat hans råd.

Är den, som ställes under övervakning, under tjuguetå år, må det kunna åläggas honom skyldighet, i visst avseende eller i allmänhet, att efterkomma föreskrift och foga sig i anordning, som övervakaren finner erforderlig för hans rättelse.

Vid anordnande av övervakning jämlikt 31 eller 47 § böra meddelas den övervakade de föreskrifter angående vistelseort, sysselsättning och annat, som finnas erforderliga för hans rättelse.

Där så prövas nödigt, må under övervakningstiden ändring ske i meddelade föreskrifter.

62 §.

Har arbete enligt denna lag anskaffats åt någon å annan ort än den, där han vistas, eller skall någon eljest på grund av meddelad föreskrift begiva sig till viss ort eller dit förflyttas, skall ersättning för resekostnad utgå av statsmedel i den omfattning och enligt de grunder, som Konungen bestämmer.

Kostnad för vård och uppehälle å allmän arbetsanstalt skall bestridas av statsverket. I fråga om anstalt, som ej inrättats av staten, bestämmer Konungen de grunder, enligt vilka ersättningen till anstalten skall utgå.

63 §.

Konungen meddelar närmare föreskrifter:

1. angående ersättning till ledamöter i skyddsnämnd och vårdnadskollegium;
2. angående vårdnadskollegiernas verksamhet;
3. angående övervakning, särskild undersökning enligt 27 §, överflyttning från en allmän arbetsanstalt till en annan, försökspermission och utskrivning från sådan anstalt;

4. huruvida och i vilken form å allmän arbetsanstalt intagen person må åtnjuta ersättning för sitt arbete därstädes samt i vilken omfattning och på vad sätt vid utskrivningen innestående dylika medel må komma honom till godo; samt

5. angående uppgifter till centralregistret och om registrets förande.

64 §.

Böter och viten, som någon enligt denna lag fälles utgiva, tillfalla kronan.

Saknas tillgång till fulla gäldandet av böter och viten, som omförmälas i 28 §, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

65 §.

I fråga om utlännning, som beträdes med vanart, må åtgärder enligt denna lag vidtagas allenast, då utvisning funnits ej böra äga rum eller, efter Konungens förordnande, då hinder möter mot verkställighet av beslut om utvisning; och ankommer det å den länsstyrelse, som prövat frågan om hans utvisning, att överlämna ärendet till vårdnadskollegiet i länet, som har att enligt de för särskilda fall i lagen meddelade bestämmelserna besluta, vilka åtgärder skola vidtagas beträffande honom.

8 KAP.

Övergångsbestämmelser.

66 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933; dock att 60 § träder i kraft å dag, som Konungen bestämmer.

Genom denna lag upphäves lagen den 12 juni 1885 (nr 27) angående lösdrivares behandling tillika med alla de stadganden, vilka innehålla ändring eller förklaring av nämnda lag eller tillägg därtill.

Där i lag eller författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall denna i stället lända till efterrättelse. Vad i lag eller författning är stadgat angående lösdriveri skall äga tillämpning å vanart, som avses i denna lag, och vad som är sagt om tvångsarbete skall gälla intagande å allmän arbetsanstalt.

67 §.

Mål angående ådömande av tvångsarbete, som vid tiden för denna lags ikraftträdande äro anhängiga hos länsstyrelse eller poliskammare, skola för fortsatt handläggning överlämnas till vårdnadskollegiet i länet.

Fullföljes talan mot utslag, som i mål angående ådömande av tvångsarbete före denna lags ikraftträdande meddelats av länsstyrelse eller poliskammare, skall den äldre lagen lända till efterrättelse.

Vid verkställighet av utslag, varigenom någon enligt den äldre lagen dömts till tvångsarbete, skall i fråga om tiden för tvångsarbetet gälla vad utslaget

innehåller men i övrigt den nya lagen äga tillämpning; dock att stadgandet i 13 § i den äldre lagen fortfarande skall äga giltighet.

68 §.

I fall, som avses i 18, 21, 29 och 30 §§, skall varning enligt den äldre lagen vara att likställa med åtgärd enligt 19 § och utslag, varigenom någon enligt nämnda lag dömts till tvångsarbete, med förordnande om intagande å allmän arbetsanstalt.

I fall, som avses i 41 §, skall tvångsarbete, som någon undergått enligt den äldre lagen, vara att likställa med intagning å allmän arbetsanstalt.

69 §.

Intill dess plats å särskild, för ungdom avsedd allmän arbetsanstalt eller å särskild, för ungdom anordnad avdelning därav kan beredas dem, som ej fyllt tjuguetå år, må de intagas å annan allmän arbetsanstalt. Sådan särskild anstalt eller avdelning skall dock vara inrättad senast den 1 juli 1936.

70 §.

I den mån så lämpligen kan ske, skola i centralregistret införas uppgifter jämväl angående dem, som enligt den äldre lagen erhållit varning eller dömts till tvångsarbete.

71 §.

De, som skola tjänstgöra såsom ledamöter i skyddsnämnd eller vårdnadskollegium, samt i 56 § nämnda, särskilt förordnade ledamöter, så ock suppleanter för dem skola första gången utses före den 1 juli 1933. Tjänstgöringstiden för de sålunda utsedda skall utgå den 31 december 1936.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 16 februari 1931.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden CHRISTIANSSON,
 EDELSTAM,
 STENBECK,
regeringsrådet AFZELIUS.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 14 januari 1931, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag)*, i vad detta förslag skilde sig från det av Kungl. Maj:t med propositionen nr 240 till 1930 års riksdag framlagda förslaget till lag i ämnet.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av byråchefen för lagärenden i socialdepartementet, hovrättsrådet Olof Alsén.

Remissen föranledde följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter.

L a g e n s t i l l ä m p l i g h e t s o m r å d e.

Lagrådet:

En av de väsentligaste olikheterna mellan föreliggande förslag och 1930 års proposition i ämnet är, att lagens tillämplighetsområde utvidgats till att omfatta personer hemfallna åt otuktigt leverne av sådan art förslaget avser, utan att såsom förutsättning samtidigt uppställts, att personen undandrag sig att efter förmåga ärligen försörja sig. Denna olikhet har genomförts på det sätt, att bestämmelserna i 2 § 3 i 1930 års förslag överflyttats till 3 § 1 i det remitterade förslaget. Å andra sidan kräves enligt detta förslag såsom villkor för att den, som gjort sig skyldig till vanart enligt 3 § 1, skall kunna intagas å allmän arbetsanstalt, att den felande undandrag sig att efter förmåga ärligen försörja sig eller till följd av hans leverne uppenbar fara är för handen, att han icke kommer att efter förmåga ärligen försörja sig, eller eljest synnerliga skäl därtill äro. Om ingen av dessa omständigheter föreligger, må allenast hjälpande och rättande åtgärder vidtagas. Med hänsyn till den strävan, som ligger till grund för såväl föreliggande som tidigare förslag — att till mötande av de för samhället i dess helhet ej mindre än för individen fördärvbringande verkningarna av lättjefullt och sedeslöst levnadssätt i första rummet betjäna sig av åtgärder, avsedda att bispringa och upprätta den felande, och först i andra

hand tillgripa tvångsåtgärder, innefattande berövande av den personliga friheten — synes den föreslagna utvidgningen konsekvent. Det framstår såsom riktigt och ändamålsenligt att redan på ett tidigt stadium, innan ännu utsikterna för återförande till ordnat levnadssätt alltför mycket förringats, söka ingripa med de hjälpmedel förslaget härvid anvisar. Och med hänsyn till de ytterligare villkor, som stadgats för anlitande av strängare, i privatlivet mera ingripande åtgärder, finner sig lagrådet icke hava något att erinra mot den sålunda genom förslaget vidtagna utvidgningen av lagens tillämplighetsområde.

Det föreslagna vårdnadskollegiet.

Justitierådet *Stenbeck*:

Ehuru anledning icke torde föreligga till antagande, att för närvarande ärenden angående ådömande av tvångsarbete bliva inom länsstyrelserna på ett i sakligt hänseende bristfälligt sätt handlagda, torde det dock icke från principiell synpunkt vara tillfredsställande, att frågor om frihetsberövande enligt förevarande lagstiftning avgöras i administrativ ordning. Grunden för frihetsberövandet är, att vissa bestämda, i lag angivna förutsättningar föreligga. Med hänsyn till dessa förutsättningars art synes prövningen av deras förhandenvaro böra ske genom ett förfarande av huvudsakligen judiciell karaktär. Då emellertid frihetsberövande skall tillgripas, endast om andra åtgärder för den felandes tillrättaförande icke kunna väntas medföra verkan, måste den prövande myndigheten äga en sådan organisation, att den verkligen är i stånd att på ett effektivt sätt sörja för att förebyggande och hjälpande åtgärder bringas till utförande. De allmänna domstolarna äro därför — med hänsyn till den karaktär av hjälp- och skyddslagstiftning förevarande lagförslag äger — icke lämpade att handlägga dessa ärenden. Den samverkan förslaget förutsätter mellan den prövande myndigheten och institutioner, som utöva social hjälpverksamhet, kan svårigen komma till stånd i den omfattning, som åsyftas, om prövningen överlämnas till de allmänna domstolarna. Och att begränsa denna samverkan till ärendenas handläggning vid skyddsnämnden och ålägga det överordnade organet allenast en judiciell prövning av själva inberöringsfrågan synes ej heller tillrådligt, då det ej kan förnekas, att skyddsnämnderna med sina små verksamhetsområden och sin antagligen ringa, i allmänhet med relativt långa mellanrum återkommande verksamhet icke kunna väntas förvärva vare sig mera ingående kännedom om hithörande sociala företeelser eller avsevärdare möjligheter att i svårare fall ingripa hjälpande och rättande. I detta hänseende skulle en länsmyndighet komma att intaga en helt annan ställning. Den kan antagas få en ganska omfattande erfarenhet av sådana personer, om vilka här är fråga, och praktisk förfarenhet i avseende å anlitandet av de hjälpmedel, som kunna stå till buds för de felandes tillrättaförande. De inom en sådan länsmyndighet verksamma personerna kunna även tänkas komma att själva arbeta för upptagande eller befordrande inom länet av social hjälpverksamhet. Det föreslagna vårdnadskollegiets sammansätt-

ning synes från nu angivna synpunkter lämplig. Bland lekmännen i kollegiet torde det i allmänhet komma att finnas personer förtrogna med socialt arbete och lämpade att förmedla förbindelsen med andra institutioner. Genom att till ordförande utses en ordinarie domare vinnes även garanti för att ärendena erhålla sådan handläggning, att därmed tillgodoses anspråken på rättssäkerhet för dem, mot vilka ingripande påkallas. Emellertid synes det mig beklagligt, att den föreslagna myndigheten icke erhållit karaktär av specialdomstol. Därav följer den enligt min mening väsentliga olägenheten, att denna myndighet saknar rätt att anställa vittnesförhör. Att med stora kostnader och anlitande av en värdefull arbetskraft skapa en myndighet, vars möjligheter att verkställa en grundlig och pålitlig utredning från början sålunda beskäras, lär icke vara tillfredsställande. Bland de personer, som komma att bliva föremål för yrkande om intagning å allmän arbetsanstalt, äro dessutom många mer eller mindre hemfallna åt kverulans. Dessa komma att misstänkliggöra den utredning, som på kollegiets uppdrag verkställs, på samma sätt som för närvarande polisutredningen. I stor utsträckning kommer även kollegiet att vara hänvisat till att genom polismyndigheten föranstalta om undersökning, som måste bestyrkas genom förhör inför kollegiet. Att detta därvid har möjlighet att själv höra personer ej blott upplysningsvis utan såsom vittnen under straffansvar, synes mig nödvändigt. Det kan ej vara lämpligt, att en myndighet, vars ordförande är en ordinarie domare och vars funktion — på sätt departementschefen även framhåller — huvudsakligen har judiciell karaktär, ställs inför nödtvånget, att då vittnesmål av en person erfordras, hänvisa denne till domstol för hörande på ed. Förutom det dröjsmål och den onödiga kostnad, som skulle förorsakas härav, är avhörandet inför annan myndighet alls icke av samma värde som hörandet inför den prövande myndigheten. Och skall det allmänna förtroende för denna myndighets verksamhet vinnas, som departementschefen själv anser vara av synnerlig betydelse, måste enligt min uppfattning tillgång till vittnesförhör finnas. Jag anser därför, att kollegiet bör — på sätt i den till myndigheternas yttrande remitterade promemorian torde hava varit avsett — erhålla karaktär av specialdomstol, en för länet gemensam skyddsdomstol. Denna specialdomstol synes kunna äga den sammanfattning, som föreslagits för kollegiet. Den specialprocess, som i förevarande ärenden skulle äga rum inför skyddsdomstolen, torde jämväl kunna i huvudsak försiggå i den ordning, som föreslagits beträffande ärendenas behandling inför kollegiet. Jag hemställer därför, att förslaget underkastas den omarbetning, som erfordras för att den föreslagna myndigheten skall erhålla karaktär av specialdomstol.

Jag anser mig slutligen böra tillägga, att om kostnaderna för den föreslagna myndigheten skulle befaras bliva alltför höga, det synes böra övervägas, huruvida ej ett väsentligen likvärdigt organ för dessa ärendens prövning skulle kunna vinnas därigenom, att en specialdomstol på det sätt inrättades, att rådstuvurätten i vederbörande länsresidensstad för handläggning av dessa ärenden erhöles såsom särskilda bisittare dels två av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter, den ena läkare och den andra en på det sociala området

verksam och erfaren person, och dels två ledamöter, valda i den ordning som här föreslagits. Genom dessa personer borde — på samma sätt som förutsatts beträffande vårdnadskollegiet — erforderlig samverkan kunna vinnas med andra institutioner och anlåtande av förebyggande och hjälpende åtgärder underlättas. Och jämväl med en sådan organisation borde det kunna förväntas, att domstolens lekmannabisittare komme att visa intresse för social hjälpverksamhet inom länet och därigenom ytterligare befordra den föreslagna lagstiftningens syfte.

Regeringsrådet *Afzelius*, med vilken justitierådet *Edelstam* instämde:

För den organisation, som förutsattes för denna lagstiftnings praktiska genomförande, har redan 1930 års förslag genom inrättandet av de talrika skyddsnämnderna i stor utsträckning byggt på medverkan av frivilliga arbetskrafter. Det remitterade förslaget, som i något förändrad form bibehåller skyddsnämnderna, går ännu längre i samma riktning, i det att den befattning med ärenden av detta slag, vilken för närvarande utövas av administrativ statsmyndighet, anförtros en ny institution, vårdnadskollegiet, sammansatt av personer, vilka påräknas kunna vid sidan av annan verksamhet ägna tid och möda åt denna uppgift. Någon betänksamhet mot införande av ett vitt utgrenat system, som vilar på sådan grund, torde vara naturlig med hänsyn främst till ovissheten, huruvida det skall visa sig möjligt att landet runt finna på en gång villiga och dugliga krafter, som äro skickade att tillfyllest motsvara med uppgiften förenade förpliktelser och ansvar. Tveksamt är tillika, huruvida det kan vara i allo ändamålsenligt, att vid lagens tillämpning genom vårdnadskollegierna sambandet med statsförvaltningen i så hög grad brytes som enligt det remitterade förslaget kommer att ske. De betänkligheter, vilka icke kunna tillbakahållas inför en lösning av detta grundläggande spörsmål i enlighet med det remitterade förslaget, synas emellertid icke äga avgörande betydelse vid beaktande av de starka skäl, vilka tala för att förslaget i huvudsak läggas till grund för den länge förberedda revisionen av denna lagstiftning.

Skall således ärendenas behandling överflyttas från administrativ myndighet till en institution av det slag, som åsyftas med vårdnadskollegiet, biträder jag i allt väsentligt den uppfattning, som uttalats av justitierådet *Stenbeck* i fråga om en omarbetning av förslaget i ändamål att, på sätt av honom i första hand blivit hemställt, vårdnadskollegiet må erhålla bestämd karaktär av specialdomstol.

Justitierådet *Christiansson*:

Då fråga är om en allmän funktion, vars utövning redan är anförtrödd åt viss myndighet, och således icke — såsom numera eljest ofta är förhållandet — om utvidgande av den statliga verksamheten till ett nytt område, synes man endast med stor varsamhet böra för ändamålet tillskapa ett nytt organ, till vilket berörda funktion överflyttas. Visserligen är den verksamhet, som skall tillkomma det nu föreslagna nya organet, vårdnadskollegiet, utvidgad att omfatta hjälpende och tillrättaförande åtgärder, som för närvarande åtminstone icke i dy-

likt sammanhang åligga länsstyrelsen. Det må ock vara sant, att särskilda förutsättningar för upptagande av hjälpverksamhet icke alltid äro för handen hos länsstyrelsen, än mindre vid de allmänna domstolarna, dit dessa mål enligt fleras förmenande böra hänvisas, medan däremot bör kunna förväntas, att för ett vårdnadskollegium, så sammansatt som förslaget avser, större möjligheter i detta hänseende äro till finnandes. Men vad det slutliga avgörandet beträffar synes ovisst, om större trygghet och rättssäkerhet stå att vinna genom den föreslagna överflyttningen.

Det må ock beaktas, att tillskapande av ett dylikt organ, bestående av personer från andra verksamhetsområden, kräver — förutom nya kostnader — en uppoftning, jämväl från det allmännas sida sett, av arbetskrafter, vilka normalt skola fylla andra uppgifter. Särskilt synes det betänkligt, att en ordinarie domare sålunda skulle dragas från utövningen av sitt ämbete, helt visst icke sällan med påföljd att i stället detta måste skötas av vikarie. Det har icke utan skäl klagats över vikariesystemet vid domstolarna, och mot mångsyssleri hava framställts anmärkningar från skilda håll, ej minst av statens egna kontrollerande organ. Vad beträffar underdomarna på landet, vilka sannolikt i de flesta fall komme att tagas i anspråk för dylika befattningar, må erinras, att de redan nu i regel ej kunna medhinna sitt arbete utan viss ledighet från ämbetet samt att med de nya arbetsuppgifter, som alltjämt tillkomma, man säkerligen icke kan förvänta någon ändring till det bättre härutinnan.

Skulle emellertid den fördel, man med den föreslagna anordningen hoppas vinna, anses uppväga därmed förbunden kostnad och uppoftning av arbetskrafter samt för det åsyftade målets uppnående andra medel ej stå till buds och förden skull ett särskilt organ i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget ändock anses böra komma till stånd, synes dess verksamhet kunna i viss mån befrämjas, därest, på sätt justitierådet Stenbeck hemställt, rättighet att avhöra vittnen å ed beredes organet. Med min ovan uttalade uppfattning, att helt nya samhällsorgan såvitt möjligt böra undvikas, skulle även den av samme lagrådsledamot ifrågasatta utvägen att förlägga målens behandling till en på visst sätt förstärkt rådstuvurätt vara att beakta.

De särskilda lagbestämmelserna.

10—15 §§.

Lagrådet:

I 10 § andra stycket stadgas, att vårdnadskollegium skall bestå av ordförande och tre andra ledamöter. Då emellertid jämlikt 12 § inom samma vårdnadskollegium kunna finnas två eller flera avdelningar, var med sin ordförande och tre andra ledamöter, synes hänvisning i 10 § andra stycket till 12 § vara erforderlig.

Det synes lämpligt att sammanföra, dels i ett tredje stycke av 10 § de i nuvarande tredje stycket införda bestämmelserna om de av Konungen förordnade ledamöterna samt hänvisningen i nuvarande fjärde stycket rörande de valda ledamöterna, dels ock i ett fjärde stycke av samma paragraf vad i nuvarande tred-

je stycket sägs beträffande de av Konungen utsedda suppleanterna jämte en erinran därom, att även för de valda ledamöterna finnas suppleanter (11 §). Genom en sådan erinran tydliggöres, att stadgandena i 10 § sista stycket gälla även sistnämnda suppleanter.

Med hänsyn till innehållet i 12 § läser jämväl 11 § första stycket böra underkastas omformulering, så att av lydelsen framgår, att därest i vårdnadskollegiet finnas två eller flera avdelningar, val skall ske för varje avdelning därav. Såsom en andra punkt i samma stycke torde böra inflyta den nu i 11 § tredje stycket andra punkten intagna bestämmelsen.

I 11 § andra stycket synes böra såsom en andra punkt införas det nu i tredje stycket tredje punkten upptagna stadgandet.

De i 11 § tredje stycket angivna villkoren för valbarhet till ledamot eller suppleant i vårdnadskollegium böra utgöra villkor för behörighet att vara sådⁿ ledamot eller suppleant. I detta avseende hänvisas till 3 kap. 8 § lagen den 27 juni 1924 om förmynderskap, 5 § lagen den 22 juni 1928 om arbetsdomstol och motsvarande bestämmelser i kommunallagarna.

I 14 § torde böra utsägas, att person, som tillfälligtvis inkallas i en utebliven eller jävig ledamots ställe, skall vara ej blott lämplig utan även behörig. Detta måste innebära jämväl, att där den uteblivne eller jävige är läkaren, ställföreträdaren skall vara läkare, liksom också att där, vid handläggning av ärende rörande kvinna, den enda kvinnliga ledamoten uteblir, ställföreträdaren skall vara kvinna. Godkännes den nu gjorda hemställan, läser 7 § böra på motsvarande sätt fullständigas.

I 15 § andra stycket upptagas regler rörande omröstning till beslut inom vårdnadskollegium. Föreligga endast två meningar och omfattas den ena av kollegiets flertal (tre ledamöter), blir denna — med det undantag, varom förmåles i styckets sista punkt — kollegiets beslut. Omfattas vardera meningen av lika antal röstande (två ledamöter), gäller den mening ordföranden biträder. Äro flera meningar och finnes efter »jämkning» — varmed icke avses någon ändring av en uttalad mening utan blott resultatet av en sammanställning och jämförelse av meningarna — flertal för en av dem vara för handen, skall den meningen gälla. Kunna meningarna ej till varandra sålunda jämkas, skall ordförandens gälla, även om en annan mening omfattas av två ledamöter. Då denna stadgandets innebörd ej fullt tydligt framgår av den föreslagna lagtexten, synes någon omformulering av densamma böra företagas.

Såsom särskild garanti mot obehörigt frihetsberövande har i 15 § andra stycket sista punkten uppställts kravet, att beslut om intagande å allmän arbetsanstalt enligt 29 § skall för att bli gällande biträdas av ordföranden. Detsamma torde böra föreskrivas om dylikt intagande enligt 30 §. Därutöver skulle kunna ifrågasättas en bestämmelse av innehåll, att där beslut fattats om intagande enligt 29 §, villkorligt anstånd med beslutets verkställande jämlikt 31 § ej må mot ordförandens mening förvägras eller förklaras förverkat. Lagrådet anser dock tillräckliga skäl näppeligen föreligga för en sådan bestämmelse.

Vad slutligen angår benämningen å det föreslagna kollegiet får lagrådet erinra, att i den nya familjerättsliga lagstiftningen, från och med lagen den 12

november 1915 om äktenskaps ingående och upplösning till och med lagen den 27 juni 1924 om förmynderskap, ordet vårdnad använts rörande det rättsliga förhållandet mellan föräldrar och barn samt därvid erhållit den speciella innebörden av rätt och plikt att sörja för barnets person. För vinnande av en enhetlig benämning å denna begreppsbildning ersattes det i lagberedningens första förslag jämväl använda ordet vård efter anmärkning av lagrådet konsekvent med ordet vårdnad. Även om detta ord på enstaka ställen i lagstiftningen förekommer i annan bemärkelse, synes dock med den betydelse det familjerättsliga begreppet vårdnad äger det knappast vara lämpligt, att å vården om en person ordet numera utan starka skäl anlitas i annan än ovan angivna speciella bemärkelse. Benämningen skyddskollegium synes därför vara att föredraga.

26 §.

Lagrådet:

Då ett ärende överlämnas till vårdnadskollegiet, skola enligt 24 § handlingarna ofördröjligen översändas till kollegiet och den felande genom polismyndighetens försorg inställas inför detsamma. Enligt förevarande paragraf första stycket skall kollegiet senast inom en vecka hålla förhör med den felande. Det åligger vidare kollegiet att verkställa erforderlig utredning, och äger för sådant ändamål kollegiet eller dess ordförande att av polismyndigheten påkalla den undersökning, som prövas erforderlig. Kollegiet äger ock inkalla dem, som kunna antagas hava kännedom i saken, för att upplysningsvis höras. Däremot har befogenhet härutinnan ej tillagts kollegiets ordförande. Då det emellertid är angeläget, att ärendets skyndsamma handläggning såvitt möjligt underlättas, synes sådan befogenhet böra tillkomma denne. Redan till första förhöret bör ordföranden ej sällan med ledning av handlingarna och vad vid företagen polisundersökning förekommit kunna i erforderlig omfattning inkalla personer, vilkas hörande är av betydelse för ärendets prövning. Med hänsyn till ordförandens domareställning synas betänkligheter ej heller möta mot att till utevaro trots erhållen kallelse från ordföranden knyta bötespåföljd. Lagrådet hemställer därför om den ändring i den föreslagna lagtexten, att kollegiet eller dess ordförande äger inkalla dem, som kunna antagas hava kännedom i saken, för att upplysningsvis höras inför kollegiet.

Beträffande stadgandet i 19 § andra stycket i 1930 års förslag (nuvarande 25 § andra stycket) om undanhållande från offentligheten av handlingarna i ärenden hos skyddsnämnd eller barnavårdsnämnd angående vanart enligt 2 § 3 eller 3 § (nuvarande 3 §) anförde dåvarande departementschefen, att en däremot svarande bestämmelse borde införas i § 2 4:o tryckfrihetsförordningen. Skydd mot offentliggörande i den omfattning, som finnes stadgad t. ex. beträffande äktenskapsmål, vilka vid underrätten handlagts inom stängda dörrar, synes emellertid böra finnas jämväl beträffande sådana ärenden angående vanart enligt 3 §, som jämlikt förevarande paragraf andra stycket handläggas inom stängda dörrar inför vårdnadskollegium.

Enligt förevarande paragraf första stycket skall vårdnadskollegium senast inom en vecka från det ärende överlämnats till kollegiet hålla förhör i ären-

det. I fjärde stycket åter stadgas, att då fortsatt handläggning av ärendet kräves, sådan i regel skall äga rum senast *å åttonde dagen* från förra handläggningen. Bestämmelserna äro enligt remissprotokollet avfattade med ledning av lagen den 2 juni 1922 om tiden för företagande av rannsaking med häktad, och sistnämnda tidsbestämmelse överensstämmer också med den, som i lagens 4 § gives rörande fortsatt rannsaking inför rådstuvurätt. Att tidsfristen där icke bestämts till en vecka utan jämväl åttonde dagen inräknats, kan hava föranletts av önskan att möjliggöra uppskov från en ordinarie rättegångsdag (måndag) till ordinarie session i följande vecka, oavsett om helgdag mellankommer. Då numera i 2 § lagen den 30 maj 1930 om beräkning av lagstadgad tid meddelats en allmängiltig bestämmelse om rätt att å nästa söckendag företaga åtgärd, för vilken den lagstadgade sluttiden infaller å helgdag, synes anledning icke vidare föreligga att i fjärde stycket av förevarande paragraf stadga längre tid än en vecka. Genom ändring härutinnan skulle även överensstämmelse vinnas med bestämmelsen i första stycket.

27 §.

Lagrådet:

Enligt denna paragraf första stycket äger vårdnadskollegium förordna lämplig person att verkställa särskild undersökning rörande den felandes personliga förhållanden och de åtgärder, som kunna vara tjänligast för hans tillrättaförande. Det är avsett att — på sätt om förundersökning för villkorlig straffdom är stadgat — ersättning för sådant uppdrag skall utgå av allmänna medel. Då vårdnadskollegiet bör äga att i samband med ärendets handläggning pröva anspråk på dylik ersättning, torde i förevarande stycke lämpligen upptagas bestämmelser motsvarande stadgandena i 27 § lagen om villkorlig straffdom. Om så sker, bör i 54 § första stycket första punkten bland där omförmälda beslut jämväl införas beslut om ifrågavarande ersättning.

De i förevarande paragraf andra stycket föreslagna bestämmelserna förete den olikhet mot 1930 års förslag, att kollegiet tillerkännes rätt att förordna allenast om vittnesförhör vid domstol men ej rätt att låta vid domstol höra person upplysningsvis. Emellertid skulle hörandet inför kollegiet upplysningsvis av en person, som är förhindrad avgiva vittnesmål, understundom kunna medföra omgång eller avsevärda kostnader, och det torde därför böra stå kollegiet öppet att låta vid domstol höra person jämväl upplysningsvis. Lagrådet hemställer följaktligen om återgång i berörda avseende till fjolårets förslag.

28 §.

Lagrådet:

Därest i det förslag till ändringar i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården, som torde komma att framläggas i samband med ifrågavarande lagförslag, upptages — såsom i 1930 års proposition — en bestämmelse i 75 § nämnda lag, innefattande hänvisning till stadgandet i förevarande paragraf andra stycket, bör jämväl förslag föreläggas riksdagen om upphävande av lagen den 14 juni 1918 om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål enligt 75 § i lagen om fattigvården.

54 §.

Lagrådet:

Över beslut av vårdnadskollegium om intagande å allmän arbetsanstalt äger enligt förevarande paragraf den, som beslutet rör, eller med andra ord den, som förklarats skola intagas å anstalt, anföra besvär hos Kungl. Maj:t i högsta domstolen. Har vårdnadskollegium i ett dit överlämnat ärende funnit intagande å anstalt icke skola äga rum, är däremot klagan över kollegiets beslut ej tillåten. De myndigheter, vilka bära ansvar för upprätthållande av allmän ordning eller säkerhet, äga följaktligen icke talerätt i den högsta instansen.

Det remitterade förslaget överensstämmer i nu nämnt avseende såväl med gällande lag som med propositionen till 1930 års riksdag. Men överensstämmelsen är blott skenbar; från det remitterade förslagets ståndpunkt äro förutsättningarna för fullföljdsrättens ordnande i själva verket helt förändrade. Enligt nuvarande lag och 1930 års förslag är uteslutande fråga om fullföljd av talan mot beslut, som meddelats av länsstyrelse eller poliskammare. Har den myndighet, som själv företräder den högsta ordningsmakten, icke funnit fog för ett ingripande, föreligger tydligen intet skäl att låta en annan och alltså en underordnad representant för ordningsmakten i besvärsväg framföra en motsatt uppfattning. Enligt det remitterade förslaget övergår nämnda myndigheters befattning med ärenden av nu ifrågavarande slag å vårdnadskollegiet. Detta intager i förhållande till ordningsmakten en fullt neutral och oberoende ställning samt har att i förekommande fall självständigt bedöma, hurvida av hänsyn till rättssäkerhet och allmän ordning de i lagen avsedda tvångsåtgärderna böra komma till användning. I en lagstiftning med sådan uppgift som den nu förevarande och med ett förfarande, så ordnat som enligt det remitterade förslaget, synes det varken principiellt hållbart eller praktiskt lämpligt att låta besvärsrätten gälla allenast till förmån för den enskilde och att från prövning i högsta instans helt utesluta en talan, som grundas å det allmännas intresse.

Med den organisation, som i förslaget givits vårdnadskollegiet, har främst åsyftats att tillgodose befogade anspråk på rättssäkerhet för de personer, vilka bliva föremål för denna lagstiftnings ingripande. I detta avseende torde förslagets genomförande kunna betecknas såsom ett framsteg. Därvid får dock icke förbises, att bland dessa personer, alla på olika sätt mer eller mindre förkomna, finnas icke få, vilka stå de i egentlig mening kriminella befolkningselementen nära och därför i särskild grad påkalla ordningsmaktens vaksamma eftersyn. I det remitterade förslaget har insikten härom på ett, såsom det vill synas, väl avvägt sätt kommit till uttryck i de grundläggande bestämmelserna om lagens tillämplighetsområde. Däremot torde det svårigen kunna anses, att en sådan uppfattning blivit följdriktigt genomförd i de regler, vilka bestämma befo-genheten att fullfölja talan mot vårdnadskollegiets beslut. Denna institution är ny och ännu helt oprövad. Dess sammansättning och verksamhetsformer kunna icke i och för sig anses innebära säkerhet för en konsekvent och å fasta principer grundad rättstillämpning. Den lagfarne ordföranden, åt vilken eljest gi-

vits ett vidsträckt inflytande å kollegiets beslut, kan, då han anser intagande å anstalt böra äga rum, öVERRÖSTAS av kollegiets övriga ledamöter. Uteslutet är icke, att hos ett vårdnadskollegium kan utbildas en praxis, vilken från ordningsmaktens sida icke kan lämnas utan gensaga. Ej heller kan det förutsättas, att önskvärd enhetlighet i de många olika kollegiernas avgöranden skall kunna uppnås, med mindre besvärsrätt beredes jämväl myndighet, som har att i dessa ärenden företräda det offentliga intresset.

Måhända skulle kunna göras gällande, att den ändring av förslaget, som här förordats, borde såsom en konsekvens medföra även befogenhet för offentlig myndighet att hos vårdnadskollegium påkalla prövning av skydds- eller barnavårdsnämnds beslut. Ett dylikt ingripande redan på detta stadium av förfarandet, vilket därigenom skulle kunna ej oväsentligt betungas, synes dock icke vara nödigt, då genom skyddsnämndens sammansättning lär vara sörjt för att ordningsmaktens synpunkter bliva i erforderlig mån beaktade i nämndens verksamhet och man i detta sammanhang icke torde behöva räkna med ärenden hos barnavårdsnämnd.

Om således en offentlig myndighet skall erhålla behörighet att överklaga beslut av vårdnadskollegium, synas öfvervägande skäl tala för att utövningen av denna besvärsrätt göres beroende av länsstyrelsens förordnande. Då länsstyrelsen därtill finner fog, skulle den alltså äga förordna befattningshavare hos länsstyrelsen eller vid polisväsendet att å tjänstens vägnar genom besvär söka ändring i beslut, vari vårdnadskollegium i där anhängigt ärende icke förordnat om intagande å allmän arbetsanstalt. För detta fall torde vara nödigt att fastställa annan besvärstid än den, som eljest är föreskriven i förevarande paragraf. Besvärstiden synes lämpligen kunna bestämmas till en månad från beslutets dag, och torde det böra åligga klaganden att, på sätt stadgas i förevarande paragraf första stycket, till ordföranden i kollegiet inkomma med sina till Konungen ställda besvär. På ordföranden lærer därefter ankomma att över besvären inhämta yttrande från skydds- eller barnavårdsnämnden samt att med utlåtande från vårdnadskollegiet översända handlingarna i ärendet till nedre justitierevisionen. Delgivning av besvärshandlingarna med den, vars intagande å anstalt påyrkas i besvären, torde, med hänsyn till de svårigheter, som kunna vara förenade med verkställande av sådan delgivning, böra ombesörjas av nedre revisionen med tillämpning av rättegångsbalkens stadganden. Då det kan förväntas, att länsstyrelsen utan åtgärd från vårdnadskollegiets sida erhåller kännedom om sådana beslut, som äro av beskaffenhet att särskilt påkalla länsstyrelsens uppmärksamhet, synes stadgande om skyldighet för vårdnadskollegiet eller dess ordförande att lämna länsstyrelsen underrättelse om besluten icke behöva upptagas i lagen.

Anordnas besvärsrätten på sätt nu föreslagits, lærer det icke behöva befaras, att den skall komma att brukas i oträngt mål eller eljest hava någon avsevärd inverkan på högsta domstolens arbetsbörda. Att länsstyrelserna med varsamhet komma att handhava den befogenhet, som sålunda skulle anförtros dem, torde kunna hållas för visst.

Det remitterade förslaget upptager, i olikhet med 1930 års förslag, stadgande om rätt till särskild talan mot beslut, varigenom vårdnadskollegium ogillat framställt jäv mot ledamot av kollegiet. En sådan ordning för behandlingen av dessa frågor medför dock uppenbara olägenheter med hänsyn såväl till högsta domstolens arbetsbörda som till att det slutliga avgörandet av själva målet därigenom kan fördröjas. Även om det måste antagas, att i praktiken dylikt jäv blott i mycket sällsynta fall är för handen, kan likväl det föreslagna stadgandet komma att missbrukas genom att obefogade jävsanmärkingar särskilt dragas under högsta domstolens prövning. Lagrådet hemställer fördenskull, att den föreslagna bestämmelsen måtte utgå, varav kommer att följä, att talan mot beslut, varigenom framställt jäv ogillats, kan föras allenast i sammanhang med klagan över slutligt beslut i ärendet.

Däremot torde vissa andra beslut än de i förevarande paragraf första stycket angivna vara av beskaffenhet att i fråga om dem rätt till särskild talan måste medgivas. Detta gäller om beslut, varigenom vårdnadskollegium jämlikt 28 § första stycket dömt någon till böter eller till att utgiva vite. Därutöver erinras om vad lagrådet yttrat vid 27 §. De ifrågavarande bestämmelserna angående fullföljd av talan mot beslut av vårdnadskollegium torde alltså böra i omförmälda hänseenden fullständigas.

Den i förevarande paragraf första stycket stadgade besvärstiden av åtta dagar torde i stället kunna bestämmas till en vecka. (Jfr lagrådets hemställan beträffande en liknande ändring i 26 § fjärde stycket.)

Justitieråden *Christiansson, Edelstam* och *Stenbeck*:

I sitt yttrande över det förslag, som sedermera lades till grund för propositionen till 1930 års riksdag, förklarade tre ledamöter av dåvarande lagrådet — de tre justitieråden — att de ur principiell synpunkt funne prövningen i sista instans av fråga om intagning å arbetsanstalt böra förläggas, icke till högsta domstolen, utan till den för avgörande av administrativa rättstvister inrättade regeringsrätten. Att samma ledamöter dock ansågo sig icke kunna tillstyrka en sådan anordning, berodde helt på en svårighet av praktisk art, nämligen att då regeringsrättens arbete icke fortgår under hela året, ifrågavarande mål icke alltid kunde erhålla så skyndsam behandling som de ansågos kräva.

De principiella betänkligheter mot målens förläggande till högsta domstolen, som sålunda uttalats, finna vi väl grundade redan med den instansordning, som upptogs i då föreliggande förslag. Än större tvekan om lämpligheten av högsta domstolen såsom besvärsmyndighet måste göra sig gällande, då, såsom nu föreslås, prövningen avser beslut av ett särskilt anordnat organ, vårdnadskollegiet. Då det uppenbarligen är avsett, att vårdnadskollegiets verksamhet i än större omfattning än länsstyrelsens skall kunna, i överensstämmelse med lagförslagens grunder, inriktas på hjälpande och upprättande av den felande individen och först i sista hand på tillämpande av sådana strängare, vid vissa legala förutsättningar bundna åtgärder som intagande å allmän arbetsanstalt, synes i än högre grad gälla, att dessa mål icke lämpligen böra tillhöra högsta domstolens prövning. De äga närmare samhörighet med och kräva ett likartat

bedömande som de frågor rörande barnavård och alkoholistvård, vilka nu i sista instans prövas av regeringsrätten.

Härtill kommer, att det uppenbarligen är av största vikt, att icke högsta domstolens arbetsbörda utan trängande skäl ytterligare ökas. Sant är visserligen, att den stora ökningen av antalet revisionsmål upphört och att återgång till normalare förhållanden beträffande dessa mål är skönjbar. Men å andra sidan är att beakta den oroväckande stegring, som antalet besvärsmål under de senaste åren uppvisat. Och i detta förhållande läser med hänsyn till de orsaker, vari denna stegring bottnar, någon bättring icke vara att förvänta. Familjerättsmålen bliva allt flera och vidlyftigare. Automobilmålen — som redan på grund av bilismens utveckling starkt öka i antal — få till följd av straffbestämmelserna i 1930 års författningar rörande motortrafik, jämförda med 30 kap. 6 § första momentet rättegångsbalken, fullföljas till högsta domstolen i än större omfattning än förut. Jorddelningsmålen äro efter jorddelningslagens ikraftträdande år 1928 vida talrikare än tidigare, beroende bland annat därpå, att enligt denna lag från ägodelningsrätterna direkt till högsta domstolen avgiftsfritt få fullföljas, förutom mål motsvarande dem, beträffande vilka förhållandet var enahanda enligt skiftesstadgan, dels rågångs- och andra äganderättsmål, som förut gingo till hovrätterna och ofta stannade där, antingen på grund av tvisteföremålets ringa värde eller av hänsyn till fullföljds-kostnaderna, dels ock sådana avstyckningsmål, som motsvara äldre, administrativa jordavsöndringsmål.

De till högsta domstolen fullföljda mål, vilka gällt ådömande av tvångsarbete, hava varit jämförelsevis få och i allmänhet ej särskilt betungande. Det torde med rätt stor säkerhet kunna antagas, att de från vårdnadskollegierna fullföljda målen skulle — även med bortseende från mål enligt en eventuell ny alkoholistlag — bliva långt flera och på grund av den vidlyftigare handläggning, för vilken de förvisso komma att bliva föremål vid kollegierna, stundom kräva en ej obetydlig föredragningstid, med påföljd att mindre tid återstode för högsta domstolens egentliga uppgift, den dömande verksamheten.

Att förlägga prövningen av dessa mål till högsta domstolen möter därför stora betänkligheter och bör såvitt möjligt undvikas. Visserligen är den omständigheten, att målen, om de fullföljas till regeringsrätten, under en del av året icke kunna erhålla en omedelbar handläggning, synnerligen beaktansvärd. Men det är måhända ej uteslutet, att i en framtid någon anordning blir möjlig, som kan lända till minskning av denna olägenhet. Med hänsyn till de garantier mot ett obehörigt frihetsberövande vårdnadskollegiets sammansättning erbjuder och vilka för varje fall måste medföra, att ett frihetsberövande ej gärna kan tänkas utan att starka skäl tala därför, synes det icke böra väcka alltför stora betänkligheter att även under nuvarande förhållanden låta dessa mål — om ock i vissa fall med något längre tidsutdräkt — avgöras av regeringsrätten.

Regeringsrådet *Afzelius*:

För min del instämmer jag i den av lagrådets övriga ledamöter uttalade uppfattningen, att prövningen av besvär över beslut av vårdnadskollegium är av

natur att rätteligen böra hänföras till området för regeringsrättens jurisdiktion. Med hänsyn till regeringsrättens arbetsbörda och ledamotsantal kan dessa besvärsmåls förläggande till regeringsrätten likväl icke för närvarande tillstyrkas. Jag finner mig alltså förhindrad att nu göra den hemställan om ändring i det remitterade förslagets fullföljdsbestämmelser, vartill eljest enligt min mening principiella skäl bort föranleda.

55 §.

Lagrådet:

Enligt förevarande paragraf andra stycket skola beslut av anstaltsstyrelse om kvarhållande eller utskrivning, evad besvär anföras eller ej, underställas uppsiktsmyndighetens prövning, så snart de i 41 § under 1—3 angivna förutsättningarna föreligga eller fråga är om fall, som avses i 42 och 44 §§. Denna avfattning av stycket skulle, såvitt angår den, som är intagen sedan mindre än tre år, föranleda, att underställning av beslut ej blott om utskrivning utan även om kvarhållande bleve obligatorisk, om förutsättningarna under 1—3 i 41 § äro för handen. Detta komme att innebära, att före treårstidens utgång de individer, som kunna antagas vara de mest förhårdade, finge åtnjuta en starkare garanti än övriga intagna mot ett obehörigt kvarhållande. En sådan ordning är naturligtvis icke avsedd eller lämplig. (Jfr dels 1926 års förslag, 29 § andra momentet och motiven s. 132—134, dels 1929 års förslag, 24 § första momentet lösdriverilagen och 33 § första momentet lösdriveri- och sedeslöshetslagen samt motiven s. 163—164, dels ock det år 1930 remitterade förslaget, 38 § och dåvarande departementschefens motivering å s. 178 i samma års proposition.)

På grund av vad nu anförts och då ett bibehållande av ifrågavarande styckes lydelse i anmärkt hänseende efter all sannolikhet skulle medföra underställning av en mängd beslut, beträffande vilka en dylik åtgärd måste anses helt opåkallad, hemställer lagrådet om sådan ändring av styckets formulering, att där de i 41 § under 1—3 angivna förutsättningarna föreligga, såväl beslut om kvarhållande jämlikt nämnda paragraf som ock beslut om utskrivning alltid skall underställas uppsiktsmyndighetens prövning, evad besvär anföras eller ej, och att lag samma skall vara då jämlikt 42 eller 44 § beslut fattas av anstaltsstyrelse om kvarhållande eller utskrivning.

58 §.

Lagrådet:

Enligt denna paragraf skall det åligga tillsyningsman vid häkte att tillse, att den, som där hålles i förvar, beredes erforderlig hjälp vid författande av besvär eller inlaga, något som enligt motsvarande stadgande i 1930 års proposition skulle tillkomma länsstyrelsen. Den vidtagna förändringen har, såsom departementschefen anmärkt, föranletts av att vårdnadskollegium trätt i länsstyrelsens ställe vid behandling av ärenden enligt förevarande lag. Emellertid finnes särskild tillsyningsman icke anställd vid häkte, beläget i länsresidensstad, där motsvarande funktioner i stället utövas av länsstyrelsen själv.

Med hänsyn härtill hemställer lagrådet, att — i överensstämmelse med vad rörande häktad person stadgas i 12 § promulgationslagen till 1901 års lag om ändring i vissa delar av rättegångsbalken — nu ifrågavarande skyldighet förklaras åligga länsstyrelse eller tillsyningsman vid häkte.

66 och 71 §§.

Lagarådet:

Enligt 66 § första stycket skall förevarande lag — bortsett från bestämmelserna i 60 § rörande centralregistret — träda i kraft den 1 juli 1933. Emellertid föreskrives i 71 §, att redan före nämnda dag ledamöter i skyddsnämnd och vårdnadskollegium samt särskilt förordnade ledamöter för deltagande i vissa ärendens behandling inom uppsiktsmyndigheten jämte suppleanter för dem skola utses, därvid naturligtvis bestämmelserna i lagen rörande utseende av sådana ledamöter skola tjäna till efterrättelse. Således innefattar 71 § i själva verket ett undantag från det allmänna stadgandet i 66 §. Lagrådet hemställer fördenskull, att innehållet i 71 § upptages såsom ett andra stycke i 66 §. Därest så sker, synes lämpligt, att nuvarande andra och tredje styckena i 66 § avskiljas såsom en särskild paragraf.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl.
Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stock-
holms slott den 20 februari 1931.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern EKMÄN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, HANSÉN, RUNDQVIST.

Departementschefen, statsrådet Larsson anmäler, efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet, lagrådets den 16 februari 1931 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 14 januari samma år i vissa delar remitterade förslaget till lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag).

Efter redogörelse för utlåtandets innehåll anför föredraganden:

På anförda skäl har lagrådet funnit sig icke hava något att erinra mot den utvidgning av lagens tillämplighetsområde, som vidtagits genom det remitterade förslaget i förhållande till 1930 års förslag i ämnet.

Beträffande det föreslagna vårdnadskollegiet har en ledamot av lagrådet uttalat, att det från principiell synpunkt icke torde vara tillfredsställande, att frågor om frihetsberövande avgjordes i administrativ ordning. Denne ledamot har närmare utvecklat de fördelar, som synts honom vara förenade med den ifrågasatta myndigheten, men funnit det beklagligt, att kollegiet icke erhållit karaktär av specialdomstol. Därmed följde den enligt hans mening väsentliga olägenheten, att kollegiet saknade rätt att anställa vittnesförhör. Med hänsyn härtill har nämnde ledamot hemställt, att förslaget måtte underkastas den omarbetning, som erfordrades för att myndigheten skulle erhålla karaktär av specialdomstol. För den händelse kostnaderna för kollegiet skulle befaras bli alltför höga, har denne ledamot slutligen ansett böra övervägas, huruvida ej ett väsentligen likvärdigt organ för dessa ärendens prövning skulle kunna vinnas därigenom, att en specialdomstol på det sätt inrättades, att rådstuvurätten i vederbörande länsresidensstad för handläggning av dessa ärenden erhöles såsom särskilda bisittare dels två av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter, den ena läkare och den andra en på det sociala området verksam och erfaren person, och dels två ledamöter, valda i den ordning som upptagits i det remitterade förslaget. Den sålunda gjorda hemställan rörande kollegiets ställning har biträts av två andra ledamöter, vilka anförts vissa betänkligheter mot en lösning av förevarande spörsmål genom inrättande av nya organ men lik-

väl förklarar, att betänkligheterna icke syntes äga avgörande betydelse vid beaktande av de starka skäl, som talade för att det remitterade förslaget i huvudsak lades till grund för den länge förberedda revisionen av lagstiftningen. Den återstående ledamoten av lagrådet har uttalat sig emot inrättande av det nya organet men anför, att om ett nytt organ ändock ansåges böra komma till stånd, dess verksamhet syntes kunna i viss mån befrämmas, därest, på sätt förstnämnde ledamot hemställt, rättighet att höra vittnen å ed bereddes organet. Av samme ledamot ifrågasatt utväg att förlägga målens behandling till en förstärkt rådstuvurätt vore ock att beakta.

Vid remissen till lagrådet redogjorde jag närmare för de skäl, som föranlett mig att tillstyrka inrättandet av vårdnadskollegiet för avgörande av frågor om frihetsberövande. Vad inom lagrådet anförts mot tillskapandet av detta organ har icke syntts mig vara av beskaffenhet, att jag på grund därav bör frångå förslaget i denna del. Särskilt må framhållas, att ärendenas förläggande till rådstuvurätt i länsresidensstad icke synes mig lämpligt. En dylik anordning torde — även med angivna förstärkning av rådstuvurätten — kunna befaras lätt föranleda den uppfattningen, att här vore fråga om straffrättslig behandling och påföljder å brott. Vad angår det åberopade skälet för anordningen — kostnadshänsyn — är att märka, att endast en jämförelsevis obetydlig inbesparing därigenom skulle kunna göras. I allt fall torde densamma icke uppväga den med anordningen förenade nackdelen, att möjligheten att erhålla den lämpligaste ordföranden bleve så avsevärt beskuren. Anmärkas må också, att domstolen i dessa mål skulle bestå av icke mindre än sju ledamöter, något som ur olika synpunkter förefaller föga rationellt.

Vidkommande den ställning, kollegiet bör erhålla, ansåg jag vid remissen till lagrådet, att kollegiet icke borde givas karaktär av domstol. Härtill bidrog i främsta rummet en farhåga, att om kollegiet bleve en specialdomstol, åtskillnaden mellan den behandling, som åsyftas i förevarande lagstiftning, och straff lätt bleve utplånad. Lagrådet har emellertid nu enhälligt uttalat den meningen, att om en ny myndighet inrättades, densamma borde givas karaktär av specialdomstol. Såsom skäl härtill har åberopats avsaknaden av rätt att anställa vittnesförhör vid kollegiet självt. Någon ändring i kollegiets sammansättning har ej ifrågasatts, för den händelse kollegiet bleve en domstol, och själva förfarandet förutsattes även i huvudsak kunna anordnas på sätt som föreslagits. Vid nu nämnda förhållanden har jag icke ansett mig böra vidhålla det remitterade förslaget i denna punkt utan låtit underkasta densamma omarbetning i syfte att tillägga kollegiet karaktär av domstol. Därvid har det dock icke syntts mig nödvändigt att låta denna karaktär framträda i namnet å myndigheten. På grund av vad lagrådet i annat sammanhang anför, har jag emellertid utbytt ordet »vårdnad» i den av mig föreslagna benämningen mot ordet »skydd», så att domstolen erhållit namnet skyddskollegium. De ändringar i lagtexten, som betingas av att kollegiet erhåller domstols karaktär, äro föga ingripande. I 10 § har utsagts, att myndigheten är en särskild domstol. Därav följer möjlighet att anordna vittnesförhör vid kollegiet under det ansvar för mened, som är stadgat i 13 kap.

strafflagen. Vidare har i 7 kap., innehållande allmänna bestämmelser, införts en ny paragraf, betecknad 59 §, enligt vilken beträffande skyddskollegium och ärendenas behandling därstädes skall gälla vad om underrätt och rättegången därstädes finnes föreskrivet, i den mån ej i förevarande lag är särskilt stadgat. Med hänsyn till denna allmänna föreskrift har bestämmelsen i 13 § om domarjäv fått utgå. I dess ställe har insatts ett stadgande, att ledamöterna skola hava avlagt domared, innan de taga säte i kollegiet. Därjämte har kollegiet i 26 § tillagts rätt att höra den, som efter lag är jävig att vittna, med undantag av vissa närmare angivna personer. Den i 27 § andra stycket förekommande bestämmelsen om rätt för kollegiet att förordna om vittnesförhör vid allmän underrätt har nu inskränkts till det fall, att vittnet är avlägset boende. Å andra sidan har bestämmelsen i enlighet med lagrådets hemställan utvidgats att avse jämväl den, som skall upplysningsvis höras.

Vid 54 §, som handlar om rätt till klagan över beslut om intagande å allmän arbetsanstalt, har lagrådet anmärkt, att de myndigheter, vilka bära ansvar för upprätthållande av allmän ordning eller säkerhet, icke äga talerätt i den högsta instansen. Enligt lagrådets mening bör offentlig myndighet erhålla behörighet att överklaga beslut, vari vårdnadskollegium i där anhängigt ärende icke förordnat om intagande å allmän arbetsanstalt. Utan att en sådan besvärsrätt anordnades kunde önskvärd enhetlighet i de många kollegiernas avgöranden icke uppnås. Utövningen av besvärsrätten borde göras beroende av länsstyrelsens förordnande. Däremot har lagrådet ej ansett nödigt att tillägga offentlig myndighet befogenhet att hos kollegiet påkalla prövning av skydds- eller barnavårdsnämnds beslut i ärenden enligt lagen.

Jag har tidigare framhållit, att samhällets skyddande mot den fara, lösdriveriet utgör, icke i någon mån får eftersättas. Den trygghet, som lagstiftningen således måste erbjuda mot beslut av den innebörden, att ingripande, som bort vidtagas, icke kommer till stånd, har jag ansett kunna vinnas genom den sammansättning, som givits åt kollegiet. Jag tillåter mig erinra därom, att i spetsen för kollegiet skall sättas en ordinarie domare, utsedd av Kungl. Maj:t, samt att kollegiet vidare skall bestå av en läkare, likaledes utsedd av Kungl. Maj:t, och två ledamöter, valda av landsting eller, såvitt angår Stockholms stad, av stadsfullmäktige därstädes. Det lär vara föga sannolikt, att hos ett kollegium med en dylik sammansättning skulle, såsom lagrådet ansett icke vara uteslutet, kunna utbildas en praxis, vilken från ordningsmaktens sida icke kan lämnas utan erinran. Vad angår önskan att åvägbringa en enhetlig praxis, torde det kunna sättas i fråga, om icke de avgöranden, som träffas i dessa ärenden, vanligen äro så beroende av omständigheterna i det enskilda fallet, att det blir föga utrymme för en prövande högsta instans att utbilda en enhetlig lagtillämpning. Emot anordnandet av en besvärsrätt för det offentliga intresset talar å andra sidan, att ingripandet därigenom i den allmänna uppfattningen lätt erhåller karaktär av straffrättslig behandling, en omständighet som icke bör underskattas. Bifall till lagrådets hemställan i förevarande hänseende skulle för övrigt, vill det synas, följdriktigt leda till att

ett besvärsmålsförfarande jämväl finge anordnas beträffande de likartade besluten av organet i första instans att vägra ärendes överlämnande till kollegiet. Att det därefter skulle finnas föga utsikt att kunna undvika den nyssberörda menliga föreställningen synes mig klart. På grund av vad sålunda anförts har jag icke ansett mig böra tillstyrka bifall till lagrådets berörda hemställan.

Vid 54 § hava vidare tre ledamöter av lagrådet — de tre justitieråden — med erinran om vad motsvarande ledamöter av förra lagrådet yttrat i fråga om sista instansen för prövning av här avsedda besvärsmål förklarar, att det mötte stora betänkligheter att förlägga prövningen till högsta domstolen och att detta borde såvitt möjligt undvikas. Nämda ledamöter göra gällande, att målen ur principiell synpunkt böra handläggas av regeringsrätten, samt framhålla därjämte, att det uppenbarligen är av största vikt, att icke högsta domstolens arbetsbörda utan trängande skäl ytterligare ökas. Den omständighet, som i föl tillades avgörande betydelse — eller att målen icke städse vinna erforderlig omedelbar handläggning, emedan regeringsrättens arbete ej fortgår hela året — hava nämnda ledamöter funnit synnerligen beaktansvärd men uttala bland annat, att det måhända ej är uteslutet, att i en framtid någon anordning blir möjlig, som kan lända till minskning av denna olägenhet. Även den ledamot av lagrådet, som tillhör regeringsrätten, har funnit prövningen av besvär över kollegiets beslut vara av natur att rätteligen böra hänföras till området för regeringsrättens jurisdiktion. Med hänsyn till regeringsrättens arbetsbörda och ledamotsantal kan likväl — uttalar nämnde ledamot — dessa besvärsmåls förläggande till regeringsrätten icke för närvarande tillstyrkas.

Huruvida det slutliga avgörandet av frågor om frihetsberövande enligt denna lagstiftning principiellt bör tillkomma regeringsrätten, synes tveksamt, helst om det organ, som i första hand har att pröva dessa frågor, nu skall, såsom jag på grund av lagrådets hemställan förordar, erhålla karaktär av domstol. Men oavsett huru berörda principiella spørsmål bedömes, kan ärendenas förläggande till regeringsrätten enligt min uppfattning icke för närvarande tillstyrkas. I likhet med förra lagrådet finner jag nämligen avgörande betydelse böra tilläggas den nyss omförmälda olägenheten, att besvärsmålen, i vilka de klagande oftast ej äro å fri fot, icke städse omedelbart kunna prövas. Vad de tre ledamöterna av det nuvarande lagrådet framhållit rörande högsta domstolens arbetsbörda är å andra sidan värt allt beaktande. Besannas den antydda farhågan, att arbetsbördan på grund av den nya lagstiftningen blir mera avsevärt ökad, lärer frågan om instansordningen böra upptagas till förnyat övervägande.

Av lagrådet i övrigt framförda anmärkningar, till övervägande del av formell natur, hava blivit beaktade. I samband med de ändringar, anmärkningsgarna föranlett, hava jämväl vidtagits vissa jämkningar i lagtexten av huvudsakligen redaktionell art.

På sätt jag vid remissen till lagrådet anförde, har jag låtit upprätta en jämförelse mellan det för 1930 års riksdag framlagda förslaget till vanarts-

lag och det förslag till lag i ämnet, som jag förordar. Denna jämförelse torde såsom bilaga få fogas vid förevarande protokoll. (*Bilaga A.*)

Föredraganden uppläser härafter det sålunda föreliggande förslaget till *lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag)* samt hemställer, att det samma måtte jämlikt § 87 regeringsformen föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ake Karlholm.

Bilaga A.

(1930 års proposition.)

(1931 års proposition.)

Förslag

till

Lag**om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag).**

Häriigenom förordnas som följer:

1 KAP.**Lagens tillämplighetsområde.****1 §.**

Till skydd mot sådant samhällsskadligt levnadssätt, som i denna lag betecknas såsom vanart, och för tillrättaförande av dem, vilka göra sig skyldiga därtill, skola åtgärder vidtagas i enlighet med vad nedan är stadgat.

2 §.

Vanart föreligger, då någon, som fyllt aderton år, undandrager sig att efter förmåga ärligen försörja sig och tillika

1. under kringstrykande eller eljest för ett liv, som giver grundad anledning till antagande, att han annorledes än genom leverne, som *under 3 avses*, på ohederligt sätt förskaffar sig medel till sitt uppehälle, eller som innebär fara för allmän ordning eller säkerhet; eller

2. gör sig förfallen till bettleri eller tillåter barn, som står under hans vårdnad eller uppsikt, att bettla eller använder barn eller andra att bettla för sin räkning; eller

1. under kringstrykande eller eljest för ett liv, som giver grundad anledning till antagande, att han, annorledes än genom leverne som *avses i 3 §*, på ohederligt sätt förskaffar sig medel till sitt uppehälle, eller som innebär fara för allmän ordning eller säkerhet; eller

2. gör sig förfallen till bettleri eller tillåter barn, som står under hans vårdnad eller uppsikt, att bettla eller använder barn eller andra att bettla för sin räkning.

3 §.

Vanart föreligger jämväl,

3. är hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser *samt* därjämte *antingen* till otukt förleder ungdom eller genom sitt leverne åstadkommer särskild fara för sådant förledande eller genom inbjudan till otukt väcker anstöt å ställe, som i 11

1. då någon, som fyllt aderton år, är hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser *och* därjämte till otukt förleder ungdom eller genom sitt leverne åstadkommer särskild fara för sådant förledande eller genom inbjudan till otukt väcker anstöt å

kap. 15 § strafflagen sägs, eller genom sitt leverne verkar störande för närboende eller andra.

ställe, som i 11 kap. 15 § strafflagen sägs, eller genom sitt leverne verkar störande för närboende eller andra,
eller

3 §.

Vanart föreligger jämväl, då någon, som fyllt aderton men ej tjuguet år, är hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser samt till följd därav uppenbar fara är för handen, att han icke kommer att efter förmåga ärligen försörja sig.

2. då någon, som fyllt aderton men ej tjuguet år, är, *utan att sådana särskilda omständigheter föreligga som avses under 1*, hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga förbindelser samt till följd därav uppenbar fara är för handen, att han icke kommer att efter förmåga ärligen försörja sig.

2 KAP.

Om särskilda samhällsorgan för behandling av ärenden enligt denna lag.

4 §.

Närmaste befattningen med ärenden enligt denna lag tillkommer, såvitt angår den, som är under tjuguet år, barnavårdsnämnden samt beträffande den, som fyllt tjuguet år, skyddsnämnd.

Skyddsnämnd skall finnas i varje stad och landsfiskalsdistrikt, så ock i köping med egen polischef. I annan köping och i municipalsamhälle skall ock skyddsnämnd inrättas, så framt det av länsstyrelsen provas erforderligt.

Beträffande stad med ett invånarantal av minst 20,000 må Konungen, på framställning av stadsfullmäktige, förordna, att befattningen med de ärenden, som barnavårdsnämnd enligt denna lag har att handlägga, skall tillkomma en särskild nämnd. Angående sammansättningen av sådan nämnd skall gälla vad om barnavårdsnämnd finnes stadgat. Konungen meddelar de närmare bestämmelser rörande nämnden, som må finnas nödiga.

5 §.

Skyddsnämnd utgöres av ordförande och två bisittare.

(Jfr sista stycket.)

Ordförande är:

i skyddsnämnd i stad, där polismästare finnes, polismästaren eller den befattningshavare vid polisväsendet, som enligt instruktion eller förordnande har att taga befattning med ärenden enligt denna lag, och i annan stad stadsfiskalen eller, om han är befriad från all befattning med polisväsendet, den som närmast under polischefen har inseende över polisväsendet; samt

5 §.

Skyddsnämnden skall bestå av tre ledamöter. Av dem skall en vara vald av landstinget eller, såvitt angår skyddsnämnd i stad, som ej deltagar i landsting, av stadsfullmäktige, en förordnad av länsstyrelsen och en självskriven.

Självskriven ledamot är:

i annan skyddsnämnd polischefen i orten eller den polisman, som av länsstyrelsen må hava förordnats att taga befattning med nyssnämnda ärenden.

Ordförande i nämnden förordnas av länsstyrelsen. Därest annan än den självskrivne ledamoten utses till ordförande, förordnar länsstyrelsen jämväl vice ordförande i nämnden.

Av bisittarna skall en vara vald av landstinget eller, såvitt angår skyddsnämnd i stad, som ej deltagar i landsting, av stadsfullmäktige och *den andra* vara förordnad av länsstyrelsen.

(Jfr första stycket.)

6 §.

För varje skyddsnämnd skola av landstinget eller stadsfullmäktige, så ock av länsstyrelsen utses en eller flera män eller kvinnor att tjänstgöra såsom *bisittare* i nämnden ävensom suppleanter till det antal, som prövas erforderligt. *Där från någondera sidan flera utsetts, skola de* vid varje års början efter samråd med ordföranden sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten. Tjänstgöringstiden är fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skedde eller förordnandet meddelades. Avgår någon före tjänstgöringstidens utgång, utses annan i hans ställe för den återstående tiden. Såvitt möjligt böra till uppdraget utses personer, bosatta å samma ort som *ordföranden*. Samma person må utses för flera nämnder.

Av dem, landsting eller stadsfullmäktige välja, skall minst en vara kvinna. Beträffande valbarhet, obehörighet och rätt att avsäga sig uppdraget skall å landet vad om ledamot eller suppleant i kommunalnämnd och i stad vad om stadsfullmäktig är stadgat äga motsvarande tillämpning, dock att för valbarhet ej fordras att vara boende inom skyddsnämndens

6 §.

För varje skyddsnämnd skola av landstinget eller stadsfullmäktige, så ock av länsstyrelsen utses en eller flera män eller kvinnor att tjänstgöra såsom *ledamöter* i nämnden ävensom suppleanter till det antal, som prövas erforderligt. *De sålunda å vardera sidan utsedda skola* vid varje års början efter samråd med ordföranden sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten. Tjänstgöringstiden är fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skedde eller förordnandet meddelades. Avgår någon före tjänstgöringstidens utgång, utses annan i hans ställe för den återstående tiden. Såvitt möjligt böra till uppdraget utses personer, bosatta å samma ort som *den självskrivne ledamoten*. Samma person må utses för flera nämnder.

Av dem, landsting eller stadsfullmäktige välja, skall minst en vara kvinna. Beträffande valbarhet, obehörighet och rätt att avsäga sig uppdraget skall å landet vad om ledamot eller suppleant i kommunalnämnd och i stad vad om stadsfullmäktig är stadgat äga motsvarande tillämpning, dock att för valbarhet ej fordras att vara boende inom skyddsnämndens

verksamhetsområde och att den, som är boende utom detta område, må avsäga sig uppdraget. Om valet skall länsstyrelsen omedelbart underrättas.

Länsstyrelse skall, där så ske kan, till uppdraget utse personer, som äga erfarenhet om socialt arbete; och bör tillfälle beredas organisationer, vilka inom orten utöva social hjälpverksamhet, att avgiva förslag å lämpliga personer.

7 §.

När skyddsnämnd skall sammanträda, har ordföranden att inkalla *bisittare* med iakttagande av uppgjord tjänstgöringsfördelning. Handlägges ärende rörande kvinna, skall minst en av *bisittarna* vara kvinna. Utebliver den, som inkallats, och är suppleant ej att tillgå, äger ordföranden inkalla annan lämplig person i den uteblivnes ställe.

För deltagande i sammanträde äger bisittare åtnjuta gottgörelse av statsmedel i form av dagtraktamente med fem kronor för sammanträdesdag ävensom, där väglängden mellan hans hemvist och sammanträdesstället överstiger fem kilometer, resekostnadsersättning enligt allmänna resereglamentet.

verksamhetsområde och att den, som är boende utom detta område, må avsäga sig uppdraget. Om valet, *som bör ske före september månads utgång*, skall länsstyrelsen omedelbart underrättas.

Länsstyrelse skall, där så ske kan, till uppdraget utse personer, som äga erfarenhet om socialt arbete; och bör tillfälle beredas organisationer, vilka inom orten utöva social hjälpverksamhet, att avgiva förslag å lämpliga personer. *Där länsstyrelsen till ordförande förordnar av landsting eller stadsfullmäktige vald man, skall minst en av dem, länsstyrelsen utser, vara kvinna.*

7 §.

När skyddsnämnd skall sammanträda, har ordföranden att inkalla *övriga ledamöter* med iakttagande av uppgjord tjänstgöringsfördelning. Handlägges ärende rörande kvinna, skall minst en av *ledamöterna* vara kvinna. Utebliver den, som inkallats, och är suppleant ej att tillgå, äger ordföranden inkalla annan *behörig och* lämplig person i den uteblivnes ställe.

(Jfr 64 §.)

8 §.

Ärende må icke hos skyddsnämnd till avgörande företagas, med mindre nämnden är fulltalig.

Yppas inom skyddsnämnd vid besluts fattande olika meningar, gälle den, varom två förena sig. Har envar sin mening och kunna meningarna ej till varandra jämkas, skall ordförandens gälla.

Ärende må icke hos skyddsnämnd företagas, med mindre nämnden är fulltalig.

9 §.

Där det för lagens tillämpning inom någon kommun finnes erforderligt, må barnavårdsnämnd och skyddsnämnd till sitt biträde kalla därtill skickade män och kvinnor.

Finnes ersättning åt sådant biträde böra utgå, ankommer det på kommunen att efter framställning av nämnden bestämma därom.

10 §.

Över barnavårdsnämnd och skyddsnämnd tillkommer befattningen med ärenden enligt denna lag en särskild domstol, benämnd skyddskollegium.

Skyddskollegium skall finnas i Stockholms stad och i varje län. Kollegiet eller, i fall som avses i 12 §, varje avdelning därav skall bestå av ordförande och tre andra ledamöter.

Ordföranden skall vara ordinarie innehavare av domarämbete och en av de övriga ledamöterna skall vara läkare. Dessa förordnas av Konungen. Återstående två ledamöter skola vara valda på sätt i 11 § sägs.

För vardera av de ledamöter, Konungen förordnar, utser Konungen tillika en eller flera suppleanter, uppfyllande de för ledamoten föreskrivna behörighetsvillkoren. Angående de suppleanter, som i övrigt skola finnas, är stadgat i 11 §.

Tjänstgöringstiden är fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då förordnandet meddelades eller valet skedde. Avgår någon före tjänstgöringstidens utgång, utses annan i hans ställe för den återstående tiden.

11 §.

För skyddskollegium eller, i fall som avses i 12 §, varje avdelning därav skola i Stockholms stad av stadsfullmäktige och i varje län av landstinget väljas tre personer att tjänst-

göra såsom ledamöter, bland dem minst en kvinna, så ock suppleanter till det antal, som prövas erforderligt, bland dem likaledes minst en kvinna. I den mån så lämpligen kan ske, böra till uppdragen väljas personer, bosatta å samma ort som ordföranden. De valda skola vid varje års början efter samråd med ordföranden sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten.

Finnas i län två landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, skall val, som nyss är sagt, förrättas av vardera landstinget samt av stadsfullmäktige i varje sådan stad; och skola de sålunda valda företrädesvis tjänstgöra vid handläggning av ärenden, som överlämnats från barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd i det landstingsområde eller den stad, vars valmyndighet utsett dem. Samma person må utses av flera valmyndigheter.

Ledamot eller suppleant, som i denna paragraf avses, skall vara svensk medborgare och hava uppnått tjugufem års ålder. Ej må uppdraget innehavas av den, som är omyndig eller försatt i konkurstillstånd, ej heller av den, som på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, som ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till påföljd, som nu är sagd, eller är ställd under framtiden för brott, vilket kan medföra sådan påföljd, eller är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.

12 §.

Där med hänsyn till den arbetsbördan, som åvilar skyddskollegium, så finnes nödigt, äger Konungen förordna om inrättande av två eller flera

avdelningar av kollegiet ävensom meddela de föreskrifter, som i anledning därav kunna påkallas.

13 §.

Den som ej avlagt domared skall, innan han tager säte i skyddskollegium, avlägga sådan ed inför ordföranden eller inför allmän underrätt.

14 §.

När skyddskollegium skall sammanträda, har ordföranden att inkalla övriga ledamöter med iakttagande av uppgjord tjänstgöringsfördelning. Handlägges ärende rörande kvinna, skall minst en av ledamöterna vara kvinna. Utebliver den, som inkallats, eller finnes han vara av jäv hindrad att tjänstgöra och är suppleant ej att tillgå, äger ordföranden inkalla annan behörig och lämplig person i den uteblivnes eller jäviges ställe.

15 §.

Ärende må icke hos skyddskollegium företagas, med mindre kollegiet är fulltaligt.

Vad de flesta i skyddskollegium säga gälle för kollegiets beslut. Vid lika röstetal gälle den mening, ordföranden omfattar. Äro flera meningar och finnes efter jämkning flertal för en av dem vara för handen, gälle den meningen. Kunna meningarna ej till varandra sålunda jämkas, gälle ordförandens. För beslut om intagande å allmän arbetsanstalt enligt 29 eller 30 § erfordras, att ordföranden biträder beslutet.

3 KAP.

Om ärendenas behandling hos barnavårdsnämnd och skyddsnämnd.

10 §.

Beträdes någon av polisman med vanart, som avses i 2 §, skall han inställas inför den barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd, som enligt 4 § har att hand-

16 §.

lägga ärendet, för undergående av förhör; är det erforderligt, må han anhållas i avbidan på nämndens beslut i ärendet.

Erhåller fattigvårdsstyrelse, hälsovårdsnämnd, nykterhetsnämnd eller polismyndighet kännedom om fall av vanart, som avses i 3 §, skall anmälan därom ofördröjligen göras hos barnavårdsnämnden.

Erhåller fattigvårdsstyrelse, hälsovårdsnämnd, nykterhetsnämnd eller polismyndighet kännedom om fall av vanart, som avses i 3 §, skall anmälan därom ofördröjligen göras hos barnavårdsnämnden eller skyddsnämnden. Kan namn, ålder eller bostad beträffande den, om vilken är fråga, icke utrönas utan att han därom varder hörd, äger polismyndighet föranstalta om sådant förhör. Har han för dylikt ändamål anhållits, skall han omedelbart efter förhöret lösgivas. Finnes det sedermera, att han lämnat oriktiga uppgifter, må han anhållas för att inställas inför nämnden.

Barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd må ock eljest, när anledning därtill föreligger, till handläggning upptaga å nämnden ankommande fråga om vidtagande av åtgärder enligt denna lag.

Där den, om vilken i ärendet är fråga, icke inställes inför nämnden, äger denna kalla honom till personlig inställelse inför nämnden eller någon av nämnden utsedd person för undergående av förhör; är han bevisligen kallad, men utebliver han utan laga förfall, äger nämnden hos polismyndigheten erhålla handräckning för hans hämtande.

När omständigheterna därtill föranleda, må nämnden före meddelandet av slutligt beslut i ärendet lösgiva anhållen person.

Jämväl i annat fall än ovan sägs må barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd, när anledning därtill föreligger, till handläggning upptaga å nämnden ankommande fråga om vidtagande av åtgärder enligt denna lag.

Där den, om vilken i ärendet är fråga, icke inställes inför nämnden, äger nämnden eller ordföranden kalla honom till personlig inställelse inför nämnden eller någon av denna utsedd person för undergående av förhör; är han bevisligen kallad, men utebliver han utan laga förfall, äger nämnden hos polismyndigheten erhålla handräckning för hans hämtande.

11 §.

Nämnden skall utan dröjsmål verkställa erforderlig undersökning i ärendet. Å ordföranden ankommer därvid att angående den, om vilken i ärendet är fråga, införskaffa upplysning från

17 §.

Nämnden skall utan dröjsmål verkställa erforderlig undersökning i ärendet. Å ordföranden eller annan, som nämnden i sådant hänseende bemyndigat, ankommer därvid att angående

det i 54 § omförmälda centralregistret samt att, där så anses nödigt, begära utdrag av straffregistret. Vid undersökningen böra utredas de omständigheter, som föranlett ingripandet mot honom, den kommun, i vilken han vistades, då ingripandet ägde rum, hans uppehållsorter och sysselsättning under den närmast förflutna tiden, hans hälsotillstånd, möjlighet att försörja sig samt levnadsförhållanden i övrigt, så ock vad eljest kan vara av betydelse vid ärendets prövning. Då förhör hålles, skall protokoll föras över vad därvid förekommer.

Finnes uppenbart, att vanart ej föreligger, eller anser nämnden vård, som avses i 12 §, vara erforderlig, må undersökningen efter omständigheterna begränsas.

Där nämnden *kallar* någon, som är boende eller uppehåller sig inom nämndens verksamhetsområde, till inställelse för att meddela upplysning i något till nämndens behandling hörande ärende, är han pliktig att hörsamma kallelsen, såvida han minst fyra dagar förut erhållit del därav. Utebliver han utan laga förfall, äger nämnden fälla honom att böta fem kronor och genom vite tillhålla honom att inställa sig. I fall av tredska äger nämnden fälla honom till vitet samt förelägga högre vite. Vitena må dock tillsammans ej överstiga trettio kronor. Kan den tredskande ändock ej förmås till inställelse, äger nämnden erhålla handräckning hos polismyndigheten för hans hämtande. I fråga om ersättning till den, som inställt sig, skall vad angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål fin-

den, om vilken i ärendet är fråga, införskaffa upplysning från det i 61 § omförmälda centralregistret, *så framt det icke är känt, att han ej förekommer i registret, ävensom* att, där så anses nödigt, begära utdrag av straffregistret. Vid undersökningen böra utredas de omständigheter, som föranlett ingripandet mot honom, den kommun, i vilken han vistades, då ingripandet ägde rum, hans uppehållsorter och sysselsättning under den närmast förflutna tiden, hans hälsotillstånd, möjlighet att försörja sig samt levnadsförhållanden i övrigt, så ock vad eljest kan vara av betydelse vid ärendets prövning. Då förhör hålles, skall protokoll föras över vad därvid förekommer.

Finnes uppenbart, att vanart ej föreligger, eller anser nämnden vård, som avses i 18 §, vara erforderlig, må undersökningen efter omständigheterna begränsas.

Där nämnden *kallat* någon, som är boende eller uppehåller sig inom nämndens verksamhetsområde, till inställelse *vid förhör inför nämnden eller någon av nämnden utsedd person* för att meddela upplysning i något till nämndens behandling hörande ärende, är han pliktig att hörsamma kallelsen, såvida han minst fyra dagar förut erhållit del därav. Utebliver han utan laga förfall, äger nämnden fälla honom att böta fem kronor och genom vite tillhålla honom att inställa sig. I fall av tredska äger nämnden fälla honom till vitet samt förelägga högre vite. Vitena må dock tillsammans ej överstiga trettio kronor. Kan den tredskande ändock ej förmås till inställelse, äger nämnden erhålla handräckning hos polismyndigheten för hans hämtande. I fråga om ersättning till den, som inställt sig,

nes stadgat äga motsvarande tillämpning; dock skall ersättningen alltid stanna å statsverket.

skall vad angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål finnas stadgat äga motsvarande tillämpning; dock skall ersättningen alltid stanna å statsverket.

12 §.

Finnes beträffande den, om vilken i ärendet är fråga, skäl att vidtaga åtgärd enligt *lagen om fattigvården* eller *lagen om behandling av alkoholister* eller föreligger ett ej blott tillfälligt behov av sjukvård eller annan dylik vård, och prövas det tjänligare att bereda honom sålunda erforderlig vård än att vidtaga åtgärd enligt denna lag, skall nämnden ofördröjligen söka föranstalta, att vård, som nyss sagts, kommer till stånd.

Är han varaktigt oförmögen till arbete och på den grund i behov av vård å vårdanstalt, men finnes anledning antaga, att hans intagande å sådan anstalt skulle äventyra ordningens upprätthållande därstädes eller i annat hänseende medföra synnerlig olägenhet för anstalten, må nämnden, därest han förut varit föremål för åtgärd enligt 13, 14 eller 23 §, överlämna ärendet till *länsstyrelsens* prövning.

13 §.

Kommer vård, som avses i 12 § första stycket, icke till stånd och finnes vanart föreligga, skall nämnden tillhålla den felande att föra ett ordentligt liv samt allvarligt erinra honom om de påföljder, som i annat fall kunna inträda för honom.

Då omständigheterna därtill föranleda, må nämnden ställa den felande under övervakning på sätt i 55 § sägs.

Där det prövas vara till gagn för den

18 §.

Finnes beträffande den, om vilken i ärendet är fråga, skäl att vidtaga åtgärd enligt *gällande lagstiftning om fattigvård* eller *om alkoholistvård* eller föreligger ett ej blott tillfälligt behov av sjukvård eller annan dylik vård, och prövas det tjänligare att bereda honom sålunda erforderlig vård än att vidtaga åtgärd enligt denna lag, skall nämnden ofördröjligen söka föranstalta, att vård, som nyss sagts, kommer till stånd.

Är han varaktigt oförmögen till arbete och på den grund i behov av vård å vårdanstalt, men finnes anledning antaga, att hans intagande å sådan anstalt skulle äventyra ordningens upprätthållande därstädes eller i annat hänseende medföra synnerlig olägenhet för anstalten, må nämnden, därest han förut varit föremål för åtgärd enligt 19, 20 eller 29 §, överlämna ärendet till *skyddskollegiets* prövning.

19 §.

Kommer vård, som avses i 18 § första stycket, icke till stånd och finnes vanart föreligga, skall nämnden tillhålla den felande att föra ett ordentligt liv samt allvarligt erinra honom om de påföljder, som i annat fall kunna inträda för honom.

Då omständigheterna därtill föranleda, må nämnden ställa den felande under övervakning på sätt i 62 § sägs.

Där det prövas vara till gagn för den

felandes tillrättaförande, skall nämnden söka vara honom behjälplig med anskaffande av arbete eller vidtaga annan tjänlig åtgärd; och bör i ty fall efter omständigheterna hänvändelse ske till arbetsförmedlingsanstalt, myndighet, som handhar ledningen av allmänt arbetsföretag, annan offentlig eller enskild institution, hans anhöriga eller andra, som finnas lämpliga och villiga att omhändertaga honom eller att eljest bereda honom tillfälle att efter förmåga ärligen försörja sig. I avvaktan på sådan hjälpåtgärds vidtagande skall nämnden, i den mån det erfordras, söka bereda honom husrum och uppehålle mot fullgörande av arbete.

Mottager den felande vid allmänt arbetsföretag anvisat arbete eller vill han ingå å hem eller anstalt, som upprättats av kommun, förening eller stiftelse, äger nämnden, ändå att han icke ställes under övervakning, föreskriva, att han skall kvarbliva i arbetet eller å hemmet eller anstalten under viss tid, högst sex månader, ävensom i övrigt meddela honom de föreskrifter, som finnas erforderliga för hans rättelse.

14 §.

Vill den felande frivilligt ingå på allmän arbetsanstalt, som avses i denna lag, och förbinder han sig skriftligen att kvarstanna å sådan anstalt under viss tid, minst sex månader och högst två år, äger nämnden, när den finner skäl föreligga för hans intagande under den i förbindelsen angivna tiden och plats för honom kan beredas, i stället för att vidtaga åtgärd enligt 13 § medgiva, att han må intagas å anstalten. Är han omyndig, erfordras samtycke av den, som enligt lag har att sörja för hans person.

Nämnden skall tillse, att han överföres till anstalten, samt dit insända handlingar och protokoll i ärendet jämte redogörelse för den av nämnden företagna undersökningen, i den mån handlingar och protokoll icke innefatta upplysning därom.

felandes tillrättaförande, skall nämnden söka vara honom behjälplig med anskaffande av arbete eller vidtaga annan tjänlig åtgärd; och bör i ty fall efter omständigheterna hänvändelse ske till arbetsförmedlingsanstalt, myndighet, som handhar ledningen av allmänt arbetsföretag, annan offentlig eller enskild institution, hans anhöriga eller andra, som *kunna* finnas lämpliga och villiga att omhändertaga honom eller att eljest bereda honom tillfälle att efter förmåga ärligen försörja sig *och föra ett ordentligt liv*. I avvaktan på sådan hjälpåtgärds vidtagande skall nämnden, i den mån det erfordras, söka bereda honom husrum och uppehålle mot fullgörande av arbete.

20 §.

Vill den felande frivilligt ingå på allmän arbetsanstalt, som avses i denna lag, och förbinder han sig skriftligen att kvarstanna å sådan anstalt under viss tid, minst sex månader och högst två år, äger nämnden, när den finner skäl föreligga för hans intagande under den i förbindelsen angivna tiden och plats för honom kan beredas, i stället för att vidtaga åtgärd enligt 19 § medgiva, att han må intagas å anstalten. Är han omyndig, erfordras samtycke av den, som enligt lag har att sörja för hans person.

15 §.

Finnes återfall i vanart föreligga, i ty att den felande förut varit föremål för åtgärd enligt 13, 14 eller 23 §, samt åtgärd enligt 13 eller 14 § *prövas* icke till gagn för hans tillrättaförande kunna vidtagas,

skall nämnden överlämna ärendet till *länsstyrelsens* prövning.

Återfall skall dock icke anses vara för handen, där den felande *längre tid tillbaka* än fem år före hans *inställande* inför nämnden varit föremål för beslut enligt 13 § eller efter frivilligt ingående enligt 14 § å allmän arbetsanstalt utskrivits därifrån.

Ärendet skall ock överlämnas till *länsstyrelsens* prövning, där den felande är okänd och undandrager sig att uppgiva namn och hemvist eller skälig anledning förekommer till antagande, att hans uppgift därom är oriktig, samt rätta förhållandet ej kan utrönas.

16 §.

Där någon visar tredska att efterkomma i avseende å övervakning gällande bestämmelser eller i samband därmed eller med hjälpåtgärd meddelade föreskrifter, äger övervakaren, där sådan är förordnad, eller annan, som har uppsikt över honom, göra anmälan därom hos skyddsnämnden i or-

21 §.

Finnes återfall i vanart föreligga, i ty att den felande förut varit föremål för åtgärd enligt 19, 20 eller 29 § och *prövas* åtgärd enligt 19 eller 20 § icke till gagn för hans tillrättaförande kunna vidtagas,

skall nämnden överlämna ärendet till *skyddskollegiets* prövning.

Återfall skall dock icke anses vara för handen, där den felande *ej senare* än fem år före hans *inställelse* inför nämnden varit föremål för beslut enligt 19 § eller efter frivilligt ingående enligt 20 § å allmän arbetsanstalt utskrivits därifrån.

Är fråga om vanart, som avses i 3 § under 1, må ärendet ej överlämnas till skyddskollegiets prövning, med mindre den felande undandrager sig att efter förmåga ärligen försörja sig eller till följd av hans leverne uppenbar fara är för handen, att han icke kommer att efter förmåga ärligen försörja sig, eller eljest synnerliga skäl därtill äro.

Förutom i fall, som ovan sägs, skall ärendet överlämnas till skyddskollegiets prövning, där den felande är okänd och undandrager sig att uppgiva namn och hemvist eller skälig anledning förekommer till antagande, att hans uppgift därom är oriktig, samt rätta förhållandet ej kan utrönas.

22 §.

Där någon visar tredska att efterkomma i avseende å övervakning gällande bestämmelser eller i samband därmed eller med hjälpåtgärd meddelade föreskrifter, äger övervakaren, där sådan är förordnad, eller annan, som har uppsikt över honom, göra anmälan därom hos skyddsnämnden i or-

ten eller, då fråga är om den, som är under tjuguet år, hos barnavårdsnämnden därstädes; och må nämnden efter verkställd undersökning, där ej omständigheterna föranleda till åtgärd enligt 13 eller 14 §, överlämna ärendet till *länsstyrelsens* prövning.

17 §.

Nämndens beslut skola antecknas till protokollet. Vidtager nämnden åtgärd enligt 13 § andra, tredje eller fjärde stycket eller 14 § skall nämnden tillstålla den felande skriftligt besked om åtgärden och vad han med hänsyn till densamma har att iakttaga.

18 §.

Då ärende överlämnas till *länsstyrelsen*, skall nämnden ofördröjligen till *länsstyrelsen* insända handlingar och protokoll i ärendet jämte redogörelse för den däri företagna undersökningen, i den mån handlingar och protokoll icke innefatta upplysning därom. Äro prästbetyg och utdrag av straffregistret ej tillgängliga, skall nämnden hos vederbörande begära dessa handlingar med anmodan om deras omedelbara översändande till *länsstyrelsen*.

På nämndens föranstaltande skall den felande genom polismyndighetens försorg skyndsamt inställas hos *länsstyrelsen*; är han på fri fot, skall han för ändamålet tagas i förvar. Polismyndigheten skall ock till *länsstyrelsen* insända hans signalement.

ten eller, då fråga är om den, som är under tjuguet år, hos barnavårdsnämnden därstädes; och må nämnden efter verkställd undersökning, där ej omständigheterna föranleda till åtgärd enligt 19 eller 20 §, överlämna ärendet till *skyddskollegiets* prövning, dock att i fall av vanart, som avses i 3 § under 1, ärendet må överlämnas allenast, så framt någon av de i 21 § tredje stycket stadgade förutsättningarna är för handen.

23 §.

Nämndens beslut skola antecknas till protokollet. Vidtager nämnden åtgärd enligt 19 § andra, tredje eller fjärde stycket eller 20 §, skall nämnden tillstålla den felande skriftligt besked om åtgärden och vad han med hänsyn till densamma har att iakttaga.

24 §.

Då ärende överlämnas till *skyddskollegiet*, skall nämnden ofördröjligen till *kollegiet* insända handlingar och protokoll i ärendet jämte redogörelse för den däri företagna undersökningen, i den mån handlingar och protokoll icke innefatta upplysning därom. Äro prästbetyg och utdrag av straffregistret ej tillgängliga, skall nämnden hos vederbörande begära dessa handlingar med anmodan om deras omedelbara översändande till *kollegiet*.

På nämndens föranstaltande skall den felande genom polismyndighetens försorg skyndsamt inställas hos *skyddskollegiet*; är han på fri fot, skall han för ändamålet tagas i förvar. Polismyndigheten skall ock till *kollegiet* insända hans signalement.

19 §.

Då undersökning eller annan åtgärd på barnavårdsnämnds eller skyddsnämnds föranstaltande vidtages i ärenden angående vanart jämlikt 2 § under 3 eller jämlikt 3 §, bör noga tillses, att den, som är föremål för behandling, icke utsättes för allmän uppmärksamhet eller onödigtvis störes i lovlig verksamhet.

Vad hos nämnd i dylika ärenden förekommit må ej yppas för obehöriga. Alla handlingar i dessa ärenden skola så förvaras, att de icke åtkommas av obehöriga.

4 KAP.

Om ärendenas behandling hos
länsstyrelse.

20 §.

Har ärende överlämnats till *länsstyrelse*, skall *länsstyrelsen* så snart ske kan hålla förhör och i övrigt verkställa erforderlig utredning i ärendet, därvid *länsstyrelsen* har att införskaffa läkarbetyg angående den felande. *Länsstyrelsen* äger inkalla dem, som kunna antagas hava kännedom i saken, för att upplysningsvis höras.

Vid förhör skola förhandlingarna vara offentliga. När den felande det begär, så ock eljest, när *länsstyrelsen*

25 §.

Då undersökning eller annan åtgärd på barnavårdsnämnds eller skyddsnämnds föranstaltande vidtages i ärende angående vanart jämlikt 3 §, bör noga tillses, att den, som är föremål för behandling, icke utsättes för allmän uppmärksamhet eller onödigtvis störes i lovlig verksamhet.

4 KAP.

Om ärendenas behandling hos
skyddskollegium.

26 §.

Har ärende överlämnats till *skyddskollegium*, skall *kollegiet* så snart ske kan och senast inom en vecka hålla förhör. Det åligger *kollegiet* att i övrigt verkställa erforderlig utredning. För sådant ändamål äger *kollegiet* eller dess ordförande att av polismyndighet påkalla den undersökning, som prövas erforderlig. *Kollegiet* eller dess ordförande äger ock inkalla dem, som kunna antagas hava kännedom i saken, för att vittna eller upplysningsvis höras. Den, som efter lag är jävig att vittna, må vid *kollegiet* höras utan ed, dock ej den, som är yngre än femton år eller saknar förståndets fulla bruk eller på grund av honom ådömd straffpåföljd är utestängd från behörighet och rättigheter, varom förmäles i 2 kap. 19 § strafflagen. Protokoll skall föras över vad vid förhör förekommer.

Vid förhör skola förhandlingarna vara offentliga. Ordföranden äger dock avvisa åhörer, som enligt vad känt

finner omständigheterna därtill föranleda, skall handläggningen dock äga rum inom stängda dörrar, därvid *länsstyrelsen* likväl må medgiva hans anhöriga ävensom andra, vilkas närvaro kan förväntas bliva till nytta under förhöret, att övervara detsamma.

I fråga om biträde åt den felande vid ärendets behandling hos *länsstyrelsen* skall vad i lag finnes stadgat angående rättegångsbiträde åt häktad i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet; dock att på den felandes begäran biträde ej må förordnas, där det finnes uppenbart onödigt, att till biträde må utses även den, som icke avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov, samt att ersättning, som av allmänna medel tillerkännes biträde, alltid skall stanna å statsverket.

21 §.

Där så provas nödigt för vinnande av ytterligare utredning rörande den felandes personliga förhållanden samt angående de åtgärder, som med hänsyn därtill må anses tjänligast för hans tillrättaförande, må *länsstyrelsen* förordna lämplig person att verkställa särskild undersökning i angivna hänseenden.

är eller antagas må, ej fyllt aderton år. När den felande det begär, så ock eljest, när *kollegiet* finner omständigheterna därtill föranleda, skall handläggningen äga rum inom stängda dörrar, därvid *kollegiet* likväl må medgiva hans anhöriga ävensom andra, vilkas närvaro kan förväntas bliva till nytta under förhöret, att övervara detsamma.

I fråga om biträde åt den felande vid ärendets behandling hos *skydds-kollegiet* skall vad i lag finnes stadgat angående rättegångsbiträde åt häktad i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet; dock att på den felandes begäran biträde ej må förordnas, där det finnes uppenbart onödigt, att till biträde må utses även den, som icke avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov, samt att ersättning, som av allmänna medel tillerkännes biträde, alltid skall stanna å statsverket.

Kan ärende ej avgöras å den dag, då dess behandling påbörjats, skall fortsatt handläggning äga rum snarast möjligt och senast inom en vecka från förra handläggningen, där ej särskilt förhållande nödvändiggör längre uppskov.

27 §.

Där så provas nödigt för vinnande av ytterligare utredning rörande den felandes personliga förhållanden samt angående de åtgärder, som med hänsyn därtill må anses tjänligast för hans tillrättaförande, må *skyddskollegiet* förordna lämplig person att verkställa särskild undersökning i angivna hänseenden. *Denne åtnjute efter kollegiets prövning av allmänna medel skäligt arvode för utfört arbete samt*

Finner länsstyrelsen av förhållandena påkallat, att någon varder vid domstol hörd såsom vittne eller upplysningsvis angående uppgivna omständigheter, äger länsstyrelsen förordna, att dylikt förhör skall äga rum vid den underrätt, som med hänsyn till tid och plats för dess sammanträden prövas lämplig. På framställning av länsstyrelsen skall rättens ordförande låta till rätten inkalla dem, som skola höras.

22 §.

Utebliver utan laga förfall den, som enligt 20 § första stycket bevisligen kallats till inställelse inför länsstyrelsen, äger länsstyrelsen fälla honom till böter, högst tjugufem kronor, och genom viten tillhålla honom att inställa sig samt i fall av tredska fälla honom till sålunda förelagda viten. Kan han ändock ej förmås till inställelse, må länsstyrelsen låta hämta honom.

I fråga om ersättning till den som, efter kallelse enligt 20 § första stycket eller 21 § andra stycket, inställt sig inför länsstyrelsen eller domstol, skall vad angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål finnes stadgat äga motsvarande tillämpning; dock skall ersättningen alltid stanna å statsverket.

23 §.

Finner länsstyrelsen vård enligt 12 § första stycket icke böra komma till stånd och framgår av utredningen i

ersättning för nödvändiga utgifter. Beslut härom gånge i verkställighet, ändå att det ej vunnit laga kraft. Skriftligt besked om beslutet skall, där det begäres, tillhandahållas utan avgift.

Finner kollegiet, att den, som skall höras såsom vittne eller upplysningsvis, är så avlägset boende, att hans hörande vid kollegiet är förenat med oskäligen omgång eller kostnad, äger kollegiet förordna, att förhör angående uppgivna omständigheter skall äga rum vid den underrätt, som med hänsyn till tid och plats för dess sammanträden prövas lämplig. På framställning av kollegiet skall rättens ordförande låta till rätten inkalla dem, som skola höras.

28 §.

Utebliver utan laga förfall den, som enligt 26 § första stycket bevisligen kallats till inställelse inför skyddskollegiet, äger kollegiet fälla honom till böter, högst tjugufem kronor, och genom viten tillhålla honom att inställa sig samt i fall av tredska fälla honom till sålunda förelagda viten. Kan han ändock ej förmås till inställelse, må kollegiet låta hämta honom.

I fråga om ersättning till den som, efter kallelse enligt 26 § första stycket eller 27 § andra stycket, inställt sig inför skyddskollegiet eller underrätt, skall vad angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål finnes stadgat äga motsvarande tillämpning; dock skall ersättningen alltid stanna å statsverket.

29 §.

Finner skyddskollegiet vård enligt 18 § första stycket icke böra komma till stånd och framgår av utred-

ärendet, att återfall i vanart föreligger eller att sådant fall är för handen, som avses i 15 § tredje stycket eller 16 §,

skall av *länsstyrelsen* tagas under omprövning, huruvida den felande kan antagas låta sig rätta genom åtgärd enligt 13 eller 14 §; och må *länsstyrelsen* i sådant fall, där det anses lämpligen kunna ske, efter samråd med vederbörande barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd besluta därom.

Finnes åtgärd, som nu sagts, ej böra ifrågakomma, skall *länsstyrelsen* förordna om den felandes intagande å allmän arbetsanstalt.

24 §.

Ändå att den, om vilken i ärendet är fråga, är varaktigt oförmögen till arbete och på den grund i behov av vård å vårdanstalt, må *länsstyrelsen*, därest han förut varit föremål för åtgärd enligt 13, 14 eller 23 § och det finnes uppenbart, att hans intagande å sådan anstalt skulle äventyra ordningens upprätthållande därstädes eller i annat hänseende medföra synnerlig olägenhet för anstalten, förordna om hans intagande å allmän arbetsanstalt.

25 §.

Vid meddelande av beslut om intagande å allmän arbetsanstalt enligt 23 § må *länsstyrelsen* medgiva villkorligt anstånd med beslutets verk-

ningen i ärendet, *antingen* att återfall i vanart föreligger *samt att, såvitt angår vanart som avses i 3 § under 1, någon av de i 21 § tredje stycket stadgade förutsättningarna för ärendets överlämnande till kollegiets prövning är för handen*, eller ock att sådant fall föreligger, som avses i 21 § fjärde stycket eller 22 §,

skall av *kollegiet* tagas under omprövning, huruvida den felande kan antagas låta sig rätta genom åtgärd enligt 19 eller 20 §; och må *kollegiet* i sådant fall, där det anses lämpligen kunna ske, efter samråd med vederbörande barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd besluta därom.

Finnes åtgärd, som nu sagts, ej böra ifrågakomma, skall *kollegiet* förordna om den felandes intagande å allmän arbetsanstalt.

30 §.

Ändå att den, om vilken i ärendet är fråga, är varaktigt oförmögen till arbete och på den grund i behov av vård å vårdanstalt, må *skyddskollegiet*, därest han förut varit föremål för åtgärd enligt 19, 20 eller 29 § och det finnes uppenbart, att hans intagande å sådan anstalt skulle äventyra ordningens upprätthållande därstädes eller i annat hänseende medföra synnerlig olägenhet för anstalten, förordna om hans intagande å allmän arbetsanstalt.

31 §.

Vid meddelande av beslut om intagande å allmän arbetsanstalt enligt 29 § må *skyddskollegiet* medgiva villkorligt anstånd med beslutets verk-

ställande, när omständigheterna giva grundad anledning till antagande, att den felande skall låta sig rätta utan intagande å allmän arbetsanstalt. I sådant fall skall *länsstyrelsen*, på sätt i 55 § sägs, ställa honom under övervakning under en prøvotid av två år.

Fullgör den felande ej i avseende å övervakningen gällande bestämmelser eller i samband därmed meddelade föreskrifter eller föranleder eljest särskilt förhållande därtill, må *länsstyrelsen*, efter anmälan av övervakaren eller polismyndighet eller efter annorledes vunnen kännedom därom, förklara anståndet förverkat.

(Jfr 28 § första stycket.)

26 §.

Under ärendets handläggning må *länsstyrelsen* förordna, att den felande skall försättas på fri fot, där förening, stiftelse eller enskild person är villig att omhändertaga honom och detta prövas kunna ske på betryggande sätt, eller där eljest särskilda skäl föreligga.

Förordnar *länsstyrelsen* om vidtagande av åtgärd enligt 13 § tredje stycket eller medgives den felande att frivilligt ingå på allmän arbetsanstalt, skall han försättas på fri fot; dock må *länsstyrelsen*, när omständigheter-

ställande, när omständigheterna giva grundad anledning till antagande, att den felande skall låta sig rätta utan intagande å allmän arbetsanstalt. I sådant fall skall *kollegiet*, på sätt i 62 § sägs, ställa honom under övervakning under en prøvotid av två år.

Fullgör den felande ej i avseende å övervakningen gällande bestämmelser eller i samband därmed meddelade föreskrifter eller föranleder eljest särskilt förhållande därtill, må *kollegiet*, efter anmälan av övervakaren eller polismyndighet eller efter annorledes vunnen kännedom därom, förklara anståndet förverkat.

32 §.

När skäl därtill äro, äger *skydds-kollegiet* förordna, att beslut om intagande å allmän arbetsanstalt skall verkställas utan hinder därav, att det ej äger laga kraft.

33 §.

Under ärendets handläggning må *skyddskollegiet* förordna, att den felande skall försättas på fri fot, där förening, stiftelse eller enskild person är villig att omhändertaga honom och detta prövas kunna ske på betryggande sätt, eller där eljest särskilda skäl föreligga. *Har kollegiet försatt den felande på fri fot, äger kollegiet, när anledning därtill förekommer, förordna, att han ånyo skall tagas i förvar.*

Förordnar *kollegiet* om vidtagande av åtgärd enligt 19 § tredje stycket eller medgives den felande att frivilligt ingå på allmän arbetsanstalt, skall han försättas på fri fot; dock må *kollegiet*, när omständigheterna

na därtill föranleda, besluta, att den felande i avbidan på beslutets verkställande fortfarande skall hållas i förvar.

Beslutar *länsstyrelsen*, att den felande skall intagas å allmän arbetsanstalt, må *länsstyrelsen* under de förutsättningar, som i första stycket angivas, förordna om hans försättande på fri fot, till dess beslutet vunnit laga kraft eller den felande, på sätt i 28 § sägs, förklarat sig nöjd med detsamma eller över beslutet anförda besvär blivit avgjorda.

27 §.

Är den felande tagen i förvar, skall *länsstyrelsens* beslut om hans intagande å allmän arbetsanstalt jämte fullständig besvärshänvisning genast avkunnas för honom. I varje fall skall beslutet jämte besvärshänvisningen skriftligen delgivas honom mot bevis; och skall delgivningen verkställas inom tre dagar eller, om hinder därför möter, så snart ske kan.

Beslutar *länsstyrelsen* vidtagande av åtgärd enligt 13 § andra, tredje eller fjärde stycket eller 14 §, skall skriftligt besked om åtgärden och vad den felande med hänsyn till densamma har att iakttaga tillställas honom.

28 §.

Å *länsstyrelsen* ankommer att förordna om verkställighet av beslut om intagande å allmän arbetsanstalt; och äger *länsstyrelsen*, när skäl därtill äro, förordna, att sådant beslut skall verkställas utan hinder därav, att det ej äger laga kraft.

Har den, som beslutet rör, inför *länsstyrelsen* eller magistrat eller i vittens närvaro inför tillsyningsman eller föreståndare vid häkte, ordförande i magistrat, polismästare eller landsfogde avgivit förklaring, att han åtnöjes

därtill föranleda, besluta, att den felande i avbidan på beslutets verkställande fortfarande skall hållas i förvar.

Beslutar *kollegiet*, att den felande skall intagas å allmän arbetsanstalt, må *kollegiet* under de förutsättningar, som i första stycket angivas, förordna om hans försättande på fri fot, till dess beslutet vunnit laga kraft eller den felande, på sätt i 35 § sägs, förklarat sig nöjd med detsamma eller över beslutet anförda besvär blivit avgjorda.

34 §.

Är den felande tagen i förvar, skall *skyddskollegiets* beslut om hans intagande å allmän arbetsanstalt jämte fullständig besvärshänvisning genast avkunnas för honom. I varje fall skall beslutet jämte besvärshänvisningen skriftligen delgivas honom mot bevis; och skall delgivningen verkställas inom tre dagar eller, om hinder därför möter, så snart ske kan.

Beslutar *kollegiet* vidtagande av åtgärd enligt 19 § andra, tredje eller fjärde stycket eller 20 §, skall skriftligt besked om åtgärden och vad den felande med hänsyn till densamma har att iakttaga tillställas honom.

35 §.

Å *länsstyrelsen* ankommer att förordna om verkställighet av beslut om intagande å allmän arbetsanstalt.

(Jfr 32 §.)

med beslutet, skall detsamma genast gå i verkställighet. Sådan förklaring skall ej gälla, med mindre han haft betänketid under två dagar, sedan beslutet avkunnades för honom eller, om det ej avkunnats, blev honom skriftligen delgivet. Om förklaring, som avgivits annorledes än inför länsstyrelsen, skall denna ofördröjligen underrättas. Avgiven förklaring må ej återtagas.

Underrättelse om verkställighetsbeslut skall ofördröjligen sändas till vederbörande allmänna arbetsanstalt. Sist inom åtta dagar efter det den, som beslutet rör, förklarat sig nöjd med detsamma eller beslutet vunnit laga kraft, skola ock fullständiga protokoll samt handlingarna i ärendet dit översändas.

29 §.

36 §.

Har verkställighet av beslut om intagande å allmän arbetsanstalt till följd av medgivet anstånd eller av annan anledning ej påbörjats inom två år efter beslutets meddelande, vare det förfallet.

30 §.

Beträffande stad, där poliskammare finnes, äger Konungen, när särskilda omständigheter därtill föranleda, förordna, att poliskammaren skall utöva den befattning med ärenden enligt denna lag, som eljest tillkommer länsstyrelse.

5 KAP.

Om anstaltsvård och eftervårdande verksamhet.

31 §.

37 §.

Allmän arbetsanstalt enligt denna lag är

1. anstalt eller avdelning därav, som av staten för sådant ändamål inrättats; eller
2. av landsting, kommun, förening eller stiftelse anordnad anstalt eller avdelning därav, vilken av Konungen erkänts såsom allmän arbetsanstalt; sådant erkännande kan när som helst återkallas.

De, som ej fyllt tjuguet år, skola intagas å särskild, för ungdom avsedd allmän arbetsanstalt eller å särskild, för ungdom anordnad avdelning därav.

Allmän arbetsanstalt skall stå under ledning av en styrelse, i fråga om vilken Konungen meddelar närmare bestämmelser.

32 §.

38 §.

Allmänna arbetsanstalterna skola stå under uppsikt av socialstyrelsen.

33 §.

Män och kvinnor må ej intagas å samma anstalt.

De, som äro intagna å allmän arbetsanstalt och icke äro varaktigt oförmögna till arbete, skola där hållas till lämpligt arbete, vilket bör så anordnas, att envar, i den mån det kan ske, får en sysselsättning, som för hans tillrättaförande och framtida försörjningsmöjligheter finnes tjänlig. De intagna böra efter ålder, anlag och arbetsförmåga samt med hänsyn till mottaglighet för rättelse, föregående anstaltsvistelse eller för brott undergånget straff såvitt möjligt hållas skilda.

Den i 32 § omförmälda uppsiktsmyndigheten äger förordna om överflyttning av intagen person från en allmän arbetsanstalt till en annan; sådant förordnande må genast gå i verkställighet.

39 §.

Den i 38 § omförmälda uppsiktsmyndigheten äger förordna om överflyttning av intagen person från en allmän arbetsanstalt till en annan; sådant förordnande må genast gå i verkställighet.

34 §.

Den, som enligt 14 eller 23 § intagits å allmän arbetsanstalt, skall å sådan anstalt kvarhållas, till dess grundad anledning föreligger till antagande, att han efter utskrivning kommer att efter förmåga ärligen försörja sig. Är han intagen enligt *länsstyrelses* förordnande, må han dock ej utskrivas tidigare än ett år efter intagandet, utan att synnerliga skäl därtill äro, och ej heller senare än tre år därefter. Har han frivilligt ingått, må han icke kvarhållas under längre tid, än som anges i den skriftliga förbindelsen. Beträffande den sålunda bestämda längsta tiden för kvarhållande gälla de undantag, som stadgas i 35, 39, 40, 42 och 43 §§.

Har någon intagits jämlikt 24 §, skall han kvarhållas, till dess han finnes kunna utan olägenhet överflyttas till vårdanstalt.

När synnerligen ömmande skäl föreligga, må den intagne av anstaltens föreståndare erhålla tillstånd att för viss, kort tid lämna anstalten.

40 §.

Den, som enligt 20 eller 29 § intagits å allmän arbetsanstalt, skall å sådan anstalt kvarhållas, till dess grundad anledning föreligger till antagande, att han efter utskrivning kommer att efter förmåga ärligen försörja sig *och föra ett ordentligt liv*. Är han intagen enligt förordnande *av skyddskollegium*, må han dock ej utskrivas tidigare än ett år efter intagandet, utan att synnerliga skäl därtill äro, och ej heller senare än tre år därefter. Har han frivilligt ingått, må han icke kvarhållas under längre tid, än som anges i den skriftliga förbindelsen. Beträffande den sålunda bestämda längsta tiden för kvarhållande gälla de undantag, som stadgas i 41, 45, 46, 48 och 49 §§.

Har någon intagits jämlikt 30 §, skall han kvarhållas, till dess han finnes kunna utan olägenhet överflyttas till vårdanstalt.

35 §.

Den, som enligt *länsstyrelses* förordnande jämlikt 23 § intagits å allmän arbetsanstalt, må efter utgången av den i 34 § stadgade tid av tre år kvarhållas tills vidare under följande förutsättningar, nämligen:

1. att han förut, efter fyllda tjuguetta år, minst fem gånger varit enligt denna lag intagen å allmän arbetsanstalt;

2. att han, efter fyllda tjuguetta år, i sammanlagt minst tio år varit enligt denna lag intagen å allmän arbetsanstalt eller undergått straffarbete;

3. att *länsstyrelsens* förordnande meddelats inom fem år från senaste utskrivning eller frigivning; samt

4. att han med hänsyn till sin sinnesart samt sitt föregående liv och förhållande i anstalten måste antagas i händelse av utskrivning icke komma att efter förmåga ärligen försörja sig eller att han uppenbarligen är vådlig för annans säkerhet till person eller egendom.

36 §.

Kvarhålles någon jämlikt 34 § andra stycket eller 35 § å allmän arbetsanstalt utöver tre år, skall fråga om hans utskrivning sedermera minst en gång under varje kalenderår upptagas till prövning.

Där ej i särskilda fall annan anordning provas lämpligare, skall den, som sålunda kvarhålles, intagas å särskild asylavdelning, förlagd inom eller i anslutning till allmän arbetsanstalt.

37 §.

Har någon, som intagits å allmän arbetsanstalt, blivit överflyttad till straffanstalt för undergående av honom ådömt frihetsstraff eller förvandlingsstraff för böter, eller har han avvikit från arbetsanstalten, skall den tid, han sålunda ej varit där intagen icke medräknas vid bestämmande av den tid, han längst må kvarhållas.

41 §.

Den, som enligt förordnande av *skyddskollegium* jämlikt 29 § intagits å allmän arbetsanstalt, må efter utgången av den i 40 § stadgade tid av tre år kvarhållas tills vidare under följande förutsättningar, nämligen:

3. att *skyddskollegiets* förordnande meddelats inom fem år från senaste utskrivning eller frigivning; samt

4. att han med hänsyn till sin sinnesart samt sitt föregående liv och förhållande i anstalten måste antagas i händelse av utskrivning icke komma att efter förmåga ärligen försörja sig och föra ett ordentligt liv eller att han uppenbarligen är vådlig för annans säkerhet till person eller egendom.

42 §.

Kvarhålles någon jämlikt 40 § andra stycket eller 41 § å allmän arbetsanstalt utöver tre år, skall fråga om hans utskrivning sedermera minst en gång under varje kalenderår upptagas till prövning.

43 §.

Har någon, som intagits å allmän arbetsanstalt, blivit överflyttad till straffanstalt för undergående av honom ådömt frihetsstraff eller förvandlingsstraff för böter, eller har han avvikit från arbetsanstalten, skall den tid, under vilken han sålunda ej vistats å anstalten, icke medräknas vid bestämmande av den tid, han längst må kvarhållas.

38 §.

Bliver någon, under det han är intagen å allmän arbetsanstalt, varaktigt oförmögen till arbete, skall han utskrivas från anstalten och överlämnas till länsstyrelsen i det län, där ingripande mot honom av barnavårdsnämnd eller skyddsnämnd senast ägde rum; och har länsstyrelsen att efter omständigheterna föranstalta om tjänlig vård eller vidtaga annan lämplig åtgärd. I dylikt fall skall beträffande rätt till fattigvård såsom vistelsesamhälle anses den kommun, där han enligt protokollet i ärendet vistades, då nämndens ingripande ägde rum.

Har den arbetsoförmögne intagits enligt *länsstyrelses* förordnande och är han i behov av vård å vårdanstalt men finnes det uppenbart, att hans intagande å sådan anstalt skulle äventyra ordningens upprätthållande därstädes eller i annat hänseende medföra synnerlig olägenhet för anstalten, må dock beslutas, att vad i första stycket sägs icke skall tillämpas beträffande honom; och skall där- efter så anses, som hade han intagits jämlikt 24 §.

44 §.

Har den arbetsoförmögne intagits enligt förordnande *av skyddskollegium* och är han i behov av vård å vårdanstalt men finnes det uppenbart, att hans intagande å sådan anstalt skulle äventyra ordningens upprätthållande därstädes eller i annat hänseende medföra synnerlig olägenhet för anstalten, må dock beslutas, att vad i första stycket sägs icke skall tillämpas beträffande honom; och skall därefter så anses, som hade han intagits jämlikt 30 §.

39 §.

Å allmän arbetsanstalt intagen person, som på grund av sinnessjukdom eller sinnesslöhet är i behov av särskild vård, må kvarhållas å anstalten, till dess sådan vård annorstädes kan beredas honom.

45 §.

40 §.

Vill någon, som enligt *länsstyrelses* förordnande är intagen å allmän arbetsanstalt, frivilligt kvarstanna å anstalten efter det han enligt 34 § skall därifrån utskrivas, må det, när skäl därtill äro, medgivas för viss tid, varje gång högst ett år, under villkor att han skriftligen förbinder sig att kvarstanna under den tid, som bestämmes. Är han omyndig, erfordras samtycke av den, som enligt lag har att sörja för hans person.

46 §.

Vill någon, som enligt förordnande *av skyddskollegium* är intagen å allmän arbetsanstalt, frivilligt kvarstanna å anstalten efter det han enligt 40 § skall därifrån utskrivas, må det, när skäl därtill äro, medgivas för viss tid, varje gång högst ett år, under villkor att han skriftligen förbinder sig att kvarstanna under den tid, som bestämmes. Är han omyndig, erfordras samtycke av den, som enligt lag har att sörja för hans person.

Vad i första stycket stadgats skall gälla jämväl den, som frivilligt ingått å allmän arbetsanstalt, dock att det ej må medgivas honom att sålunda kvarstanna å anstalten längre tid än ett år.

41 §.

Kan åt den, som är intagen å allmän arbetsanstalt, beredas lämplig sysselsättning utanför anstalten, och prövas det vara till gagn för hans övergång till hederlig självförsörjning, må viss tids försöksvistelse utom anstalten medgivas honom. Vistelsen utom anstalten under tiden för sådan försökspermission räknas såsom anstaltsvistelse; och må, då tiden för kvarhållande är begränsad, försökspermissionen ej utsträckas över denna tid.

För beredande av sysselsättning åt den, som finnes böra försökspermissioner, och för hans förhjälpande till ort, där sysselsättning erhållits, har anstaltens styrelse att anlita organisation, som utövar social hjälpverksamhet, eller enskild person, vilken finnes lämplig och villig att omhändertaga honom. Där det ej på grund av särskilda omständigheter anses behöfligt, skall han under permissions-tiden ställas under övervakning på sätt i 55 § sägs.

42 §.

Fullgör den försökspermissionerade ej i avseende å övervakning gällande bestämmelser eller i samband därmed meddelade föreskrifter eller föranleder eljest särskilt förhållande därtill, må anstaltens styrelse, efter anmälan av övervakaren eller polismyndighet eller efter annorledes vunnen kännedom där-om, låta återhämta honom till anstalten.

I det fall, att återhämtandet till anstalten skett på grund av bristande fullgörande av nämnda föreskrifter, må han där kvarhållas ytterligare högst sex månader utöver den tid, varunder detta eljest längst kunnat ske; dock att den, som frivilligt ingått eller frivilligt kvarstannat å anstalten, ej i något fall må kvarhållas under längre tid, än som angives i den skriftliga förbindelsen.

Har ej före permissionstidens utgång fråga väckts om hans återhämtande till anstalten, skall beslut meddelas om utskrivning; dock att, där

47 §.

Kan åt den, som är intagen å allmän arbetsanstalt, beredas lämplig sysselsättning utanför anstalten, och prövas det vara till gagn för hans övergång till hederlig självförsörjning *och ordentligt liv i frihet*, må viss tids försöksvistelse utom anstalten medgivas honom. Vistelsen utom anstalten under tiden för sådan försökspermission räknas såsom anstaltsvistelse; och må, då tiden för kvarhållande är begränsad, försökspermissionen ej utsträckas över denna tid.

För beredande av sysselsättning åt den, som finnes böra försökspermissioner, och för hans förhjälpande till ort, där sysselsättning erhållits, har anstaltens styrelse att anlita organisation, som utövar social hjälpverksamhet, eller enskild person, vilken finnes lämplig och villig att omhändertaga honom. Där det ej på grund av särskilda omständigheter anses behöfligt, skall han under permissions-tiden ställas under övervakning på sätt i 62 § sägs.

48 §.

Har ej före permissionstidens utgång fråga väckts om hans återhämtande till anstalten, skall beslut meddelas om utskrivning; dock att, där

de i 35 § under 1—3 angivna förut-sättningarna äro för handen, jämväl ny permission kan beviljas.

de i 41 § under 1—3 angivna förut-sättningarna äro för handen, jämväl ny permission kan beviljas.

43 §.

Då utskrivning av den, som vistas å allmän arbetsanstalt, skall äga rum, har anstaltens styrelse att med anlitande av organisation, som utövar social hjälpverksamhet, eller enskild person söka i tid bereda honom lämplig sysselsättning och förhjälpa honom till ort, där sådan erhållits, eller vidtaga andra tjänliga åtgärder till hans bistånd.

Därest lämplig sysselsättning finnes icke kunna omedelbart beredas honom, må han, när skäl därtill äro och han intagits enligt *länsstyrelses* förordnande, kvarhållas å anstalten, till dess sysselsättning kunnat anskaffas, dock högst fyra månader.

49 §.

Därest lämplig sysselsättning finnes icke kunna omedelbart beredas honom, må han, när skäl därtill äro och han intagits enligt förordnande av *skyddskollegium*, kvarhållas å anstalten, till dess sysselsättning kunnat anskaffas, dock högst fyra månader.

44 §.

Vid utskrivning från allmän arbetsanstalt må anstaltens styrelse, där så provas nödigt, ställa den utskrivne under övervakning på sätt i 55 § sägs.

Visar den övervakade tredska att efterkomma i avseende å övervakningen gällande bestämmelser eller i samband därmed meddelade föreskrifter, äger övervakaren eller polismyndighet göra anmälan därom hos skyddsnämnden i orten eller, då fråga är om den, som är under tjuguet år, hos barnavårdsnämnden därstädes; och må nämnden efter verkställd undersökning, där ej omständigheterna föranleda till åtgärd enligt 13 eller 14 §, med iakttagande av bestämmelserna i 18 § överlämna ärendet till *länsstyrelsen*, som har att pröva, huruvida förordnande bör meddelas om hans återintagande å allmän arbetsanstalt eller annan åtgärd vidtagas.

Varder den övervakade, enligt vad nu sagts, återintagen å sådan anstalt, må han ej kvarhållas under längre tid än ett år.

50 §.

Vid utskrivning från allmän arbetsanstalt må anstaltens styrelse, där så provas nödigt, ställa den utskrivne under övervakning på sätt i 62 § sägs.

Visar den övervakade tredska att efterkomma i avseende å övervakningen gällande bestämmelser eller i samband därmed meddelade föreskrifter, äger övervakaren eller polismyndighet göra anmälan därom hos skyddsnämnden i orten eller, då fråga är om den, som är under tjuguet år, hos barnavårdsnämnden därstädes; och må nämnden efter verkställd undersökning, där ej omständigheterna föranleda till åtgärd enligt 19 eller 20 §, med iakttagande av bestämmelserna i 24 § överlämna ärendet till *skyddskollegiet*, som har att pröva, huruvida förordnande bör meddelas om hans återintagande å allmän arbetsanstalt eller annan åtgärd vidtagas.

45 §.

Om kvarhållande å allmän arbetsanstalt, beviljande av försökspermission samt utskrivning från sådan anstalt beslutar anstaltens styrelse.

När skäl därtill äro, må även uppsiktsmyndigheten, efter anstaltsstyrelsens hörande, förordna om utskrivning.

51 §.

46 §.

Polismyndighet har att på begäran meddela handräckning för återhämtande till allmän arbetsanstalt av den, som avvikit därifrån, och av försökspermitterad, som anstaltsstyrelsen beslutit återhämta till anstalten.

52 §.

6 KAP.

Om klagan och underställning i ärenden enligt denna lag.

47 §.

Over barnavårdsnämnds eller skyddsnämnds beslut må den, som beslutet rör, hos *länsstyrelsen* anföra besvär inom *trettio dagar* från den dag, då han erhöll del av beslutet. Utan hinder av förd klagan må beslutet gå i verkställighet, där ej *länsstyrelsen* annorlunda förordnar.

53 §.

Över barnavårdsnämnds eller skyddsnämnds beslut må den, som beslutet rör, hos *skyddskollegiet* anföra besvär inom *en månad* från den dag, då han erhöll del av beslutet. Utan hinder av förd klagan må beslutet gå i verkställighet, där ej *kollegiet* annorlunda förordnar.

48 §.

Har *länsstyrelse* meddelat beslut om intagande å allmän arbetsanstalt, om förverkande av villkorligt anstånd med sådant besluts verkställande, om *ersättning för inställelsen åt den, som inkallats för att upplysningsvis höras inför länsstyrelsen, eller om ersättning åt biträde, som i 20 § tredje stycket sägs*, må ändring i beslutet sökas av den, som beslutet rör. *Klagande åligger att inom åtta dagar* från den dag, då han skriftligen erhöll del av beslutet, till *länsstyrelsen* inkomma med sina till Konungen ställda besvär. *Länsstyrelsen* inforrdar yttrande över besvären, om anledning därtill föreligger, samt insänder därefter ofördröjligen till nedre justitierevisionen

54 §.

Har *skyddskollegium* meddelat beslut om intagande å allmän arbetsanstalt, om förverkande av villkorligt anstånd med sådant besluts verkställande, om *påföljd för utevaro från förhör vid kollegiet eller om ersättning av allmänna medel, varom i 26 § tredje stycket, 27 § första stycket och 28 § andra stycket sägs*, må ändring i beslutet sökas av den, som beslutet rör. *Det åligger klagande att inom en vecka* från den dag, då han skriftligen erhöll del av beslutet, till *kollegiets ordförande* inkomma med sina till Konungen ställda besvär. *Ordföranden* inforrdar *skyndsamt* yttrande över besvären från *barnavårdsnämnden eller skyddsnämnden*, om anledning därtill föreligger,

samtliga ärendet rörande handlingar tillika med *eget* utlåtande.

Klagan över beslut, som av *länsstyrelse* särskilt meddelats om någons tagande eller kvarhållande i förvar, må av honom föras i enahanda ordning, dock utan inskränkning till viss tid.

Över annat av *länsstyrelse* meddelat slutligt beslut, än ovan sägs, är klagan ej tillåten. Ej heller må särskild klagan föras, där *länsstyrelse* under ärendes handläggning meddelat annat beslut, än förut är sagt.

Av Konungen meddelat beslut om intagande å allmän arbetsanstalt och om förverkande av villkorligt anstånd med verkställande av sådant beslut över-sändes till länsstyrelsen för förordnande om verkställighet.

49 §.

Över beslut av styrelse för allmän arbetsanstalt må den, som beslutet rör, hos uppsiktsmyndigheten anföra besvär inom *trettio dagar* från den dag, då han erhöll del av beslutet. Klagande åligger att inom nämnda tid inkomma med sina besvär till anstaltsstyrelsen, som jämte eget yttrande utan dröjsmål insänder besvären till uppsiktsmyndigheten.

Föreligga de i 35 § under 1—3 angivna förutsättningarna, skola i 45 § *omförmälda beslut av anstaltsstyrelse*, evad besvär anföras eller ej, alltid underställas uppsiktsmyndighetens prövning. Lag samma vare *beträffande beslut om kvarhållande eller utskrivning i fall, som avses i 36 och 38 §§.*

I de fall, där ej underställning sålunda skall ske, må anstaltsstyrelses beslut utan hinder av förd klagan gå i verkställighet, där ej uppsiktsmyndigheten annorlunda förordnar.

samt insänder därefter ofördröjligen till nedre justitierevisionen samtliga ärendet rörande handlingar tillika med utlåtande av *kollegiet*.

Klagan över beslut, som av *skyddskollegium* särskilt meddelats om någons tagande eller kvarhållande i förvar, må av honom föras i enahanda ordning, dock utan inskränkning till viss tid.

Över annat av *skyddskollegium* meddelat slutligt beslut, än ovan sägs, är klagan ej tillåten. Ej heller må särskild klagan föras, där *skyddskollegium* under ärendes handläggning meddelat annat beslut, än förut är sagt.

55 §.

Över beslut av styrelse för allmän arbetsanstalt må den, som beslutet rör, hos uppsiktsmyndigheten anföra besvär inom *en månad* från den dag, då han erhöll del av beslutet. Klagande åligger att inom nämnda tid inkomma med sina besvär till anstaltsstyrelsen, som jämte eget yttrande utan dröjsmål insänder besvären till uppsiktsmyndigheten.

Föreligga de i 41 § under 1—3 angivna förutsättningarna, skola *såväl beslut om kvarhållande jämlikt nämnda paragraf som ock beslut om utskrivning* alltid underställas uppsiktsmyndighetens prövning, evad besvär anföras eller ej. Lag samma vare, *då jämlikt 42 eller 44 § beslut fattas av anstaltsstyrelse om kvarhållande eller utskrivning.*

50 §.

Då uppsiktsmyndigheten handlägger fråga om kvarhållande eller utskrivning i fall, som avses i 35 och 36 §§, skola i avgörandet deltaga chefen för nämnda myndighet eller hans ställföreträdare, den ledamot, som inom ämbetsverket handlägger ärenden av ifrågavarande slag, annan ledamot, som avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov, samt två av Konungen särskilt förordnade ledamöter, av vilka den ene skall vara legitimerad läkare med psykiatrisk utbildning och den andre vara eller hava varit ordinarie innehavare av domarämbete.

Sistnämnda två ledamöter ävensom en eller flera suppleanter för vardera av dem utses för en tid av *fem kalenderår i sänder*. Avgår någon av dem, skall ny ledamot eller suppleant utses för den återstående tiden. Suppleant skall uppfylla de för ledamoten stadgade behörighetsvillkoren.

Såsom uppsiktsmyndighetens beslut gälla den mening, varom de flesta förenat sig. Beslut må ej fattas, med mindre samtliga ledamöter eller suppleanter för dem deltaga i *avgörandet*. Mot den, som deltagar i här avsedda beslut, gälla samma jäv, som i lag stadgas i fråga om domare.

51 §.

I uppsiktsmyndighetens beslut må den, som beslutet rör, söka ändring hos Konungen i socialdepartementet före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöll del av beslutet.

52 §.

Där den, som hålles i förvar eller är intagen å allmän arbetsanstalt, be-

56 §.

Då uppsiktsmyndigheten handlägger fråga om kvarhållande eller utskrivning i fall, när *underställning jämlikt 55 § skall äga rum*, skola i avgörandet deltaga chefen för nämnda myndighet eller hans ställföreträdare, den ledamot, som inom ämbetsverket handlägger ärenden av ifrågavarande slag, annan ledamot, som avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov, samt två av Konungen särskilt förordnade ledamöter, av vilka den ene skall vara legitimerad läkare med psykiatrisk utbildning och den andre vara eller hava varit ordinarie innehavare av domarämbete.

Sistnämnda två ledamöter ävensom en eller flera suppleanter för vardera av dem utses för en tid av *fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då förordnandet meddelades*. Avgår någon av dem, skall ny ledamot eller suppleant utses för den återstående tiden. Suppleant skall uppfylla de för ledamoten stadgade behörighetsvillkoren.

Mot den, som deltagar i här avsedda beslut, gälla samma jäv, som i lag stadgas i fråga om domare.

Beslut må ej fattas, med mindre samtliga ledamöter eller suppleanter för dem deltaga i *beslutet*. Såsom uppsiktsmyndighetens beslut gälla den mening, varom de flesta förenat sig.

57 §.

58 §.

Där den, som hålles i förvar eller är intagen å allmän arbetsanstalt, be-

höver hjälp vid författande av besvär eller inlaga i anledning av *länsstyrelses, anstaltsstyrelses* eller *uppsiktsmyndighetens beslut*, har länsstyrelsen eller anstaltsstyrelsen att tillse, att honom beredes den hjälp, som av förhållandena påkallas. Därest för ändamålet anlitas annan person än befattningshavare vid häkte eller arbetsanstalt, äger sådant biträde av allmänna medel erhålla gottgörelse med belopp, som den myndighet, vilken prövar beslutet, har att bestämma.

höver hjälp vid författande av besvär eller inlaga i anledning av *beslut av skyddskollegium, anstaltsstyrelse* eller *uppsiktsmyndigheten*, har länsstyrelsen eller *tillsyningsmannen vid häktet* eller ock anstaltsstyrelsen att tillse, att honom beredes den hjälp, som av förhållandena påkallas. Därest för ändamålet anlitas annan person än befattningshavare vid häkte eller arbetsanstalt, äger sådant biträde av allmänna medel erhålla gottgörelse med belopp, som den myndighet, vilken prövar beslutet, har att bestämma.

7 KAP.

Allmänna bestämmelser.

59 §.

I den mån ej i denna lag är särskilt stadgat, skall beträffande skyddskollegium och ärendenas behandling hos kollegiet lända till efterrättelse vad om underrätt och rättegången därstädes finnes föreskrivet, där det är tillämpligt.

Åtal mot ordförande eller annan ledamot i skyddskollegium för fel eller försummelse i ämbetet skall upptagas av den hovrätt, inom vars domvärjo kollegiet har sin verksamhet.

53 §.

Myndigheter, som handlägga ärenden enligt denna lag, böra låta sig angeläget vara att, i den mån sådant kan vara till gagn vid fullgörandet av deras åligganden, samarbeta med såväl fattigvårdsstyrelser, barnavårdsnämnder, nykterhetsnämnder och andra myndigheter som organisationer, vilka utöva social hjälpverksamhet.

54 §.

Hos uppsiktsmyndigheten skall föras ett för hela riket gemensamt centralregister angående dem, vilka blivit föremål för åtgärd enligt 13, 14, 23, 24 eller 44 § denna lag eller vilkas upptagande i registret eljest är eller varder föreskrivet.

60 §.

61 §.

Hos uppsiktsmyndigheten skall föras ett för hela riket gemensamt centralregister angående dem, vilka blivit föremål för åtgärd enligt 19, 20, 29, 30 eller 50 § denna lag eller vilkas upptagande i registret eljest är eller varder föreskrivet.

Angående meddelande av utdrag av registret skall vad i 8 § 1, 3 och 4 mom. lagen om straffregister är stadgat äga motsvarande tillämpning.

55 §.

Övervakning skall anordnas för viss tid, uti det i 25 § avsedda fallet två år och i andra fall högst ett år. Till övervakare bör utses därtill lämplig person, förening eller stiftelse.

Övervakare har att öva tillsyn över den, som är ställd under övervakning, och söka befordra vad som kan lända till hans hjälp. Vid övervakningen bör noga tillses, att den övervakade icke utsättes för allmän uppmärksamhet eller onödigtvis störes i lovlig verksamhet.

Den övervakade skall föra ett ordentligt liv, bemöda sig om utväg till hederlig självförsörjning, städse hålla övervakaren underrättad om sin bostad och adress, på kallelse inställa sig hos honom samt ej lämna arbetsanställning utan att dessförinnan hava inhämtat hans råd.

Är den, som ställes under övervakning, under tjuguet år, må det kunna åläggas honom skyldighet, i visst avseende eller i allmänhet, att efterkomma föreskrift och foga sig i anordning, som övervakaren finner erforderlig för hans rättelse.

Vid anordnande av övervakning jämlikt 25 eller 41 § böra meddelas den övervakade de föreskrifter angående vistelseort, sysselsättning och annat, som finnas erforderliga för hans rättelse.

Där så provas nödigt, må under övervakningstiden ändring ske i meddelade föreskrifter.

56 §.

Har arbete enligt denna lag anskaffats åt någon å annan ort än den, där han vistas, eller skall någon eljest på grund av meddelad föreskrift begiva sig till viss ort eller dit förflyttas, skall ersättning för resekostnad utgå av statsmedel i den omfattning och enligt de grunder, som Konungen bestämmer.

Kostnad för vård och uppehälle å allmän arbetsanstalt skall bestridas av statsverket. I fråga om anstalt, som ej inrättats av staten, bestämmer Konungen de grunder, enligt vilka ersättningen till anstalten skall utgå.

57 §.

Konungen meddelar närmare föreskrifter:

1. angående ersättning till ledamöter i skyddsnämnd och skyddskollegium;

2. angående skyddskollegiernas verksamhet;

62 §.

Övervakning skall anordnas för viss tid, uti det i 31 § avsedda fallet två år och i andra fall högst ett år. Till övervakare bör utses därtill lämplig person, förening eller stiftelse.

Vid anordnande av övervakning jämlikt 31 eller 47 § böra meddelas den övervakade de föreskrifter angående vistelseort, sysselsättning och annat, som finnas erforderliga för hans rättelse.

63 §.

64 §.

1. angående övervakning, särskild undersökning enligt 21 §, överflyttning från en allmän arbetsanstalt till en annan, försökspermission och utskrivning från sådan anstalt;

2. huruvida och i vilken form å allmän arbetsanstalt intagen person må åtnjuta ersättning för sitt arbete därstädes samt i vilken omfattning och på vad sätt vid utskrivningen innesående dylika medel må komma honom till godo; samt

3. angående uppgifter till centralregistret och om registrets förande.

3. angående övervakning, särskild undersökning enligt 27 §, överflyttning från en allmän arbetsanstalt till en annan, försökspermission och utskrivning från sådan anstalt;

4. huruvida och i vilken form å allmän arbetsanstalt intagen person må åtnjuta ersättning för sitt arbete därstädes samt i vilken omfattning och på vad sätt vid utskrivningen innesående dylika medel må komma honom till godo; samt

5. angående uppgifter till centralregistret och om registrets förande.

58 §.

Böter och viten, som någon enligt denna lag fälles utgiva, tillfalla kronan.

Saknas tillgång till fulla gäldandet av böter och viten, som omförmälas i 22 §, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

65 §.

Saknas tillgång till fulla gäldandet av böter och viten, som omförmälas i 28 §, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

59 §.

I fråga om utlänning, som beträdes med vanart, må åtgärder enligt denna lag vidtagas allenast, då utvisning funnits ej böra äga rum eller, efter Konungens förordnande, då hinder möter mot verkställighet av beslut om utvisning; och ankommer det å den länsstyrelse, som prövat frågan om hans utvisning, att enligt de för särskilda fall i lagen meddelade bestämmelserna besluta, vilka åtgärder skola vidtagas beträffande honom.

66 §.

I fråga om utlänning, som beträdes med vanart, må åtgärder enligt denna lag vidtagas allenast, då utvisning funnits ej böra äga rum eller, efter Konungens förordnande, då hinder möter mot verkställighet av beslut om utvisning; och ankommer det å den länsstyrelse, som prövat frågan om hans utvisning, att *överbämba ärendet till skyddskollegiet i länet, som har att* enligt de för särskilda fall i lagen meddelade bestämmelserna besluta, vilka åtgärder skola vidtagas beträffande honom.

8 KAP.

Övergångsbestämmelser.

60 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932; dock att 54 § träder i kraft å dag, som Konungen bestämmer.

67 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1933; dock att 61 § träder i kraft å dag, som Konungen bestämmer.

(Jfr 65 §.)

Genom denna lag upphäves lagen den 12 juni 1885 (nr 27) angående lösdri- vares behandling tillika med alla de stadganden, vilka innehålla ändring el- ler förklaring av nämnda lag eller till- lägg därtill.

Där i lag eller författning förekom- mer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall denna i stället lända till efter- rättelse. Vad i lag eller författning är stadgat angående lösdriveri skall äga tillämpning å vanart, som avses i den- na lag, och vad som är sagt om tvångs- arbete skall gälla intagande å allmän arbetsanstalt.

61 §.

Fullföljes talan mot utslag, som i mål angående ådömande av tvångsarbete före denna lags ikraftträdande meddelats av länsstyrelse eller poliskammare, skall den äldre lagen lända till efterrättelse.

Vid verkställighet av utslag, varigenom någon enligt den äldre lagen dömts till tvångsarbete, skall i fråga om tiden för tvångsarbetet gälla vad utslaget innehåller men i övrigt den nya lagen äga tillämpning; dock att stadgandet i 13 § i den äldre lagen fortfarande skall äga giltighet.

62 §.

I fall, som avses i 12, 15, 23 och 24 §§, skall varning enligt den äldre

De, som skola tjänstgöra såsom le- damöter i skyddsnämnd eller skydds- kollegium, samt i 56 § nämnda, särskilt förordnade ledamöter av uppsiktsmyn- digheten, så ock suppleanter för dem skola första gången utses före den 1 juli 1933. Tjänstgöringstiden för de sålunda utsedda skall utgå den 31 de- cember 1936.

68 §.

Genom denna lag upphäves lagen den 12 juni 1885 (nr 27) angående lösdri- vares behandling tillika med alla de stadganden, vilka innehålla ändring el- ler förklaring av nämnda lag eller till- lägg därtill.

Där i lag eller författning förekom- mer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall denna i stället lända till efter- rättelse. Vad i lag eller författning är stadgat angående lösdriveri skall äga tillämpning å vanart, som avses i den- na lag, och vad som är sagt om tvångs- arbete skall gälla intagande å allmän arbetsanstalt.

69 §.

Mål angående ådömande av tvångs- arbete, som vid tiden för denna lags ikraftträdande äro anhängiga hos läns- styrelse eller poliskammare, skola för fortsatt handläggning överlämnas till skyddskollegiet i länet.

70 §.

I fall, som avses i 18, 21, 29 och 30 §§, skall varning enligt den äldre

lagen vara att likställa med åtgärd enligt 13 § och utslag, varigenom någon enligt nämnda lag dömts till tvångsarbete, med förordnande om intagande å allmän arbetsanstalt.

I fall, som avses i 35 §, skall tvångsarbete, som någon undergått enligt den äldre lagen, vara att likställa med intagning å allmän arbetsanstalt.

63 §.

Intill dess plats å särskild, för ungdom avsedd allmän arbetsanstalt eller å särskild, för ungdom anordnad avdelning därav kan beredas dem, som ej fyllt tjuguet år, må de intagas å annan allmän arbetsanstalt. Sådan särskild anstalt eller avdelning skall dock vara inrättad senast den 1 juli 1935.

64 §.

I den mån så lämpligen kan ske, skola i centralregistret införas uppgifter jämväl angående dem, som enligt den äldre lagen erhållit varning eller dömts till tvångsarbete.

65 §.

De, som skola tjänstgöra såsom *bisittare* i skyddsnämnd, och suppleanter för dem skola första gången utses före den 1 juli 1932. Tjänstgöringstiden för de sålunda utsedda skall utgå den 31 december 1935.

lagen vara att likställa med åtgärd enligt 19 § och utslag, varigenom någon enligt nämnda lag dömts till tvångsarbete, med förordnande om intagande å allmän arbetsanstalt.

I fall, som avses i 41 §, skall tvångsarbete, som någon undergått enligt den äldre lagen, vara att likställa med intagning å allmän arbetsanstalt.

71 §.

Intill dess plats å särskild, för ungdom avsedd allmän arbetsanstalt eller å särskild, för ungdom anordnad avdelning därav kan beredas dem, som ej fyllt tjuguet år, må de intagas å annan allmän arbetsanstalt. Sådan särskild anstalt eller avdelning skall dock vara inrättad senast den 1 juli 1936.

72 §.

(Jfr 67 § andra stycket.)

Innehållsförteckning.

	Sid.
Propositionen	1
Förslag till lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag)	2
Utdrag av statsrådsprotokollet den 14 januari 1931	23
Förslagets grunder i jämförelse med 1930 års förslag	23
Förslag vid 1930 års riksdag s. 23. — Fortsatt arbete inom departementet s. 24. — Departementschefen s. 25.	
Lagens tillämplighetsområde beträffande personer över 21 år	25
Gällande rätt s. 25. — Propositionen s. 25. — Motionerna s. 26. — Departementschefen s. 27.	
Lagens tillämplighet å personer under 21 år	35
Gällande rätt s. 35. — Propositionen s. 36. — Motionerna s. 36. — Departementschefen s. 37.	
Organet i första instans	40
Gällande rätt s. 40. — Propositionen s. 40. — Motionerna s. 41. — Departementschefen s. 42.	
Organet i andra instans	45
Gällande rätt s. 45. — Propositionen s. 45. — Motionerna s. 45. — <i>Nytt organ för handläggning av ifrågavarande ärenden?</i> s. 45. — Inom socialdepartementet upprättad promemoria s. 46. — Remissyttranden s. 47. — Statistik s. 58. — Departementschefen s. 62. — <i>Organets närmare anordnande:</i> Handläggning av andra ärenden än ärenden enligt vanartslagen s. 70. — Verksamhetsområde s. 70. — Sammansättning s. 71. — Organets namn s. 74. — Tjänstgöringstid s. 75. — Beslutförhet och omröstande till beslut s. 75. — Förfarandet vid organet s. 75. — Kostnaderna för organets verksamhet s. 79.	
Övriga frågor. — Översikt över ändringarna i 1930 års förslag	82
De särskilda lagbestämmelserna s. 82. — Andra frågor än lagfrågor s. 87.	
Bilaga. Förslag till lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag)	90
Utdrag av lagrådsprotokollet den 16 februari 1931	110
Lagens tillämplighetsområde	110
Det föreslagna vårdnadskollegiet	111
De särskilda lagbestämmelserna	114
Utdrag av statsrådsprotokollet den 20 februari 1931	124
Bilaga A (jämförelse mellan 1930 och 1931 års propositioner)	129